

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mrs Annwen Morgan
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGEFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO	GOVERNANCE AND AUDIT COMMITTEE
DYDD MERCHER, 23 MEHEFIN 2021 am 2.00 y. p.	WEDNESDAY, 23 JUNE, 2021 at 2:00 p.m.
CYFARFOD RHITHIOL WEDI'I FFRYDIO'N FYW	VIRTUAL LIVE STREAMED MEETING
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

John Griffith, Dylan Rees, Alun Roberts, Margaret M. Roberts

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Gwilym O. Jones, Richard Griffiths

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Jeff Evans, Peter Rogers (*Cadeirydd/Chair*)

AELOD LLEYG / LAY MEMBER

Dilwyn Evans (*Is-Gadeirydd/Vice-Chair*)

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod

R H A G L E N

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL (Tudalennau 1 - 8)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 25 Mai, 2021.

3 DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL DRAFFT 2020/21 (Tudalennau 9 - 38)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Trawsnewid.

4 DATGANIAD O'R CYFRIFON DRAFFT 2020/21 (Tudalennau 39 - 172)

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151.

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cofnodion y cyfarfod rhithwir a gynhaliwyd ar 25 Mai, 2021

YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Peter Rogers (Cadeirydd) Mr Dilwyn Evans (Aelod Lleyg)(Is-gadeirydd) Cynghorwyr Jeff Evans, John Griffith, Richard Griffiths, G.O. Jones, Dylan Rees, Alun Roberts, Margaret Roberts.
WRTH LAW:	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg (AS) Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid Rheolwr Tîm TG (MH) Prif Archwilydd (Gogledd Orllewin Cymru) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Mrs Annwen Morgan (Prif Weithredwr)
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Robin Williams (Aelod Portffolio dros Gyllid), Yvonne Thomas (Rheolwr Archwilio Ariannol – Archwilio Cymru), Uwch Archwilydd – CSYM (NR), Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, Rheolwr Sgriwtini (AGD), Swyddog Sgriwtini (SR)

Croesawodd y Cadeirydd bawb a oedd yn bresennol i'r cyfarfod hwn o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio; estynnodd groeso arbennig i'r Cynghorydd Jeff Evans a oedd yn bresennol yn ei gyfarfod cyntaf o'r Pwyllgor yn dilyn ei ethol yn gynghorydd ar gyfer ardal etholiadol Caergybi ac wrth wneud hynny diolchodd i'r Cynghorydd Roberts Llewelyn Jones a oedd yn camu i lawr o'r Pwyllgor, am ei wasanaeth gwerthfawr i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio dros nifer o flynyddoedd. Hysbysodd y Cadeirydd yr Aelodau ymhellach y byddai'r cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw ac y byddai ar gael i'w weld wedyn yn ôl yr angen.

1. DATGAN CYSYLLTIAD

Ni fu i unrhyw un ddatgan cysylltiad.

2. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 20 Ebrill, 2021 a 18 Mai, 2021 a chadarnhawyd eu bod yn gywir..

Yn codi -

- Gan gyfeirio at y modiwl E-ddysgu diogelwch seiber y mae'n ofynnol i Aelodau ei gwblhau, dywedodd y Cynghorydd Alun Roberts na allai gofio gweld nodyn atgoffa neu ddolen electronig i gael mynediad i'r modiwl y cytunwyd arno yn y cyfarfod ar 20 Ebrill fyddai'n cael ei ail-anfon at aelodau'r Pwyllgor. Dywedodd y Cadeirydd fod y mater wedi'i godi yn y cyfarfod paratoi a'i fod yn deall y byddai'r Aelodau bellach yn derbyn e-bost gyda manylion y swyddog i gysylltu â'r Tîm Hyfforddi a Datblygu i drefnu i ymgymryd â'r modiwl dysgu.

Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg y byddai'n dosbarthu manylion cyswllt y Swyddog Hyfforddi o Dîm Hyfforddi a Datblygu Adnoddau Dynol yn dilyn y cyfarfod hwn. Er bod bwletin gyda manylion e-ddysgu wedi'i anfon at yr Aelodau ar 9 Ebrill, eglurodd fod Aelodau'n dal i gael problemau wrth geisio mynediad i'r Porth E-ddysgu. Mae'r Swyddog Hyfforddi wedi cytuno i helpu i fynd i'r afael â'r broblem ar sail unigol. Ar ôl derbyn y manylion cyswllt, cynghorir yr Aelodau felly i gysylltu â'r Swyddog Hyfforddi.

- Mewn ymateb i gwestiwn yn y Pwyllgor yn y cyfarfod blaenorol ynghylch a fydd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiad (Cymru) 2021 yn cael effaith ar waith Archwilio Mewnol, dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg y gallai gadarnhau, ar ôl gwirio darpariaethau'r Ddeddf, fod y newidiadau dilynol wedi'u cyfyngu i waith y Pwyllgor ac na fyddant yn cael unrhyw effaith ar waith y gwasanaeth Archwilio Mewnol.

3. ADRODDIAD BLYNYDDOL ARCHWILIO MEWNOL 2020/21

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2020/21 i'r Pwyllgor ei ystyried. Amlinellodd yr adroddiad y gwaith Archwilio Mewnol a wnaed yn ystod y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth, 2021. Ar sail hyn rhoddodd y Pennaeth Archwilio a Risg ei barn gyffredinol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd fframweithiau llywodraethu, trefniadau rheoli risg a rheoli'r Cyngor yn ystod y flwyddyn sydd hefyd yn llywio Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor.

Cyn cyflwyno'r adroddiad, dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg wrth y Pwyllgor ei bod wedi cael gwybod gan aelod am y posibilrwydd, wrth godi cwestiynau ynghylch y ddau adroddiad Sicrwydd Cyfyngedig sy'n cyd-fynd â'r Adroddiad Blynyddol, y naill mewn perthynas â Pharhad Gwasanaeth TGCh (Gwe-rwydo) a'r llall mewn perthynas ag Adnabod Anfonebau Dyblyg ac Adennill Taliadau Dyblyg, a allai arwain at ddatgelu enw unigolyn/enwau unigolion; gallai trafod yr adroddiadau hefyd ddatgelu gwybodaeth sensitif mewn perthynas â materion busnes y Cyngor. Ar ôl gofyn am gyngor y Swyddog Monitro ac ar ôl trafod y mater gyda'r Cadeirydd ymlaen llaw, cynigiwyd felly y dylid gohirio trafod y ddau adroddiad hynny tan ddiwedd y cyfarfod pan ofynnir i'r Pwyllgor ystyried cynnal sesiwn breifat ac eithrio'r wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod. **Cytunodd y Pwyllgor ar y trefniant a gynigiwyd ar gyfer ymdrin â'r ddau adroddiad Sicrwydd Cyfyngedig.**

Adroddodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod yr Adroddiad Blynyddol yn cael ei gyflwyno o dan Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r "prif swyddog archwilio" h.y. y Pennaeth Archwilio a Risg yn achos y Cyngor gyflwyno barn archwilio mewnol flynyddol y gall y sefydliad ei defnyddio i lywio ei Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol. Rhaid i'r farn flynyddol gynnwys barn ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol prosesau rheoli risg, rheoli a llywodraethu'r sefydliad; unrhyw amodau ar y farn honno, ynghyd â'r rheswm dros yr amod; crynodeb o'r gwaith archwilio y seiliwyd y farn arno, yn cynnwys dibyniaeth a roddir ar gyrff sicrwydd eraill; unrhyw faterion y mae'r prif swyddog archwilio'n barnu eu bod yn arbennig o berthnasol wrth baratoi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol; crynodeb o berfformiad y swyddogaeth archwilio mewnol yn erbyn ei fesurau perfformiad a sylwadau ar gydymffurfiaeth â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) a chanlyniadau rhaglen sicrhau ansawdd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol.

Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg, fel "Prif Swyddog Archwilio" Cyngor Sir Ynys Môn fod gan y sefydliad, yn ei barn hi, fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol am y 12 mis a ddaeth i ben 31 Mawrth 2021. Er nad yw'r Pennaeth Archwilio a Risg yn ystyried bod unrhyw feysydd sy'n peri pryder sylweddol, mae rhai meysydd yn gofyn am gyflwyno neu wella rheolaethau mewnol er mwyn sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni, ac mae'r rhain yn destun monitro. Nid oes unrhyw amodau i'r farn hon.

Daethpwyd i'r farn uchod yn seiliedig ar y gwaith a'r gweithgareddau a wnaed gan y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ystod y flwyddyn fel yr amlinellir yn yr adroddiad ac mae'n deillio'n sylweddol o osod cynllun gwaith sy'n seiliedig ar risg y mae'r rheolwyr wedi cytuno arno ac mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi'i gymeradwyo. Dylai ddarparu lefel resymol o sicrwydd, yn amodol ar y cyfyngiadau cynhenid a nodir yn yr adroddiad ac yn amodol hefyd ar yr adroddiad a gyflwynwyd i gyfarfod y Pwyllgor ym mis Chwefror, 2021 a gyfeiriodd at ddiwygio blaenoriaethau'r gwasanaeth Archwilio Mewnol i gynnwys y risgiau a'r newidiadau newydd yn sgil effaith Covid-19 a'r darpariaethau dilynol a fyddai'n cael eu gwneud i gael sicrwydd digonol i gefnogi'r farn flynyddol.

Yr allwedd i allu cael sicrwydd digonol i lywio'r farn oedd ystyried gwaith archwilio mewnol a ffynonellau barn eraill sy'n cynnwys Archwiliadau Cofrestr Risg Corfforaethol; Adolygiad o drefniadau Ymateb Brys Covid-19; gwaith archwilio arall mewn meysydd allweddol o weithgareddau'r Cyngor a gynhaliwyd o ganlyniad i bryderon a godwyd gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/ Swyddog Adran 151 a/neu'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth; Gwaith Ardystio Grantiau a sicrwydd Rheoli Argyfwng. Yn achos yr olaf, cwblhaodd y rheolwyr ddau holiadur, un ar lefel strategol ac un ar lefel weithredol. Yr amcan oedd cael sicrwydd llinell gyntaf uniongyrchol gan uwch reolwyr a rheolwyr canol ynghylch sut yr oedd y Cyngor wedi ymdopi â'r heriau a ddaeth yn sgil Covid-19 ac a oedd trefniadau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol allweddol wedi dirywio neu wedi'u cynnal. Yn gyffredinol, roedd y canlyniadau'n gadarnhaol gyda'r Cyngor yn gallu cymryd sicrwydd llinell gyntaf rhesymol bod y fframweithiau llywodraethu, trefniadau rheoli risg a rheoli wedi'u cynnal yn ddigonol wrth ymateb i bandemig Covid-19.

Er bod yr Adroddiad Blynnyddol yn rhoi manylion sylweddol am waith y flwyddyn, mae'r pwyntiau i'w nodi yn cynnwys y canlynol -

- Roedd Archwilio Mewnol yn gallu rhoi Sicrwydd Rhesymol bod y Cyngor yn rheoli pob un ond dau o risgiau'r gofrestr risg gorfforaethol a adolygwyd yn effeithiol. Er bod archwiliadau Gwytnwch TG a Pharhad Gwasanaeth TG (Gwe-rwydo) wedi arwain at sgôr sicrwydd cyfyngedig pan ailedrychwyd ar faterion/risgiau Gwytnwch TG yn ddiweddarach yn y flwyddyn cynyddwyd y sgôr sicrwydd i Resymol.
- Adroddwyd mewn dwy ran am ganlyniad adolygiad y gwasanaeth Archwilio Mewnol o drefniadau ymateb brys Covid 19 y Cyngor, a rhoddwyd sgôr sicrwydd Rhesymol i'r ddau ohonynt. Canfuwyd bod y chwe mater/risg a dynnwyd i sylw'r Tîm Ymateb Rheoli Argyfwng i gyd wedi cael sylw pan gawsant eu hadolygu fis yn ddiweddarach.
- O'r naw archwiliad o feysydd allweddol eraill o weithgareddau'r Cyngor a gwblhawyd yn 2020/21, rhoddwyd sicrwydd Rhesymol i bump am y trefniadau ar gyfer llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol a sicrwydd Cyfyngedig i bedwar. (Gweler Atodiad C)
- O'r naw archwiliad ardystio grant a gwblhawyd yn ystod 2020/21, rhoddwyd sicrwydd Sylweddol i saith ohonynt ar gyfer eu trefniadau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol ac ni chanfuwyd unrhyw risgiau/materion sylweddol nac arwyddocaol.
- Yn gyffredinol, rhoddwyd sgôr sicrwydd Rhesymol i 78% o'r archwiliadau a gynhaliwyd yn ystod 2020/21. Derbyniodd pum archwiliad sicrwydd Cyfyngedig - cafodd pedwar ohonynt eu hailystyried yn unol â phrotocol Archwilio Mewnol yn ogystal â dau archwiliad a oedd â sicrwydd Rhesymol - un oherwydd ei fod yn cael ei gydnabod fel risg yn y gofrestr risg gorfforaethol (Ymateb i'r Argyfwng) a'r llall oherwydd bod nifer o faterion/risgiau heb eu datrys (Dyledwyr Amrywiol). Codwyd y sgôr sicrwydd ar gyfer yr holl adroddiadau yr ailedrychwyd arnynt i Resymol.
- Ni dderbyniwyd yr un archwiliad 'Ddim' sicrwydd ac ni chodwyd unrhyw faterion/risgiau Critigol (coch) yn ystod y flwyddyn. Lle nodwyd materion/risg, roedd y rheolwyr yn

derbyn pob un ohonynt. Yn ystod 2020/21, mae uwch reolwyr y Cyngor wedi bod yn gefnogol ac yn ymatebol i'r materion a godwyd gan yr Adran Archwilio Mewnol.

Wrth gyfeirio at y rhan o'r Adroddiad Blynyddol sy'n ymdrin â materion/risgiau sy'n weddill, dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod y Pwyllgor wedi cael dadansoddiad manwl o hyn yn ei gyfarfod blaenorol ym mis Ebrill, 2021 a ddangosodd fod cynnydd da wedi'i wneud i fynd i'r afael â'r holl risgiau/materion a nodwyd yn ystod 2020/21. Cadarnhaodd nad oes unrhyw faterion sydd â risg neu effaith sylweddol uchel sy'n haeddu cael eu cynnwys yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol. O ran perfformiad y gwasanaeth Archwilio Mewnol, mae'r Pennaeth Archwilio a Risg a gefnogir gan yr UDA wedi gwneud pob ymdrech i wneud y defnydd gorau o'r adnoddau archwilio sydd ar gael yn ystod y pandemig ac mae'r gwasanaeth wedi ymdrechu i ychwanegu gwerth lle bynnag y bo modd. Mae'r gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi sefydlu rhaglen sicrhau ansawdd a gwella er mwyn sicrhau gwelliant parhaus. Mae'r Gwasanaeth wedi perfformio'n dda yn ystod y flwyddyn yn erbyn y targedau y cytunwyd arnynt gyda'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel rhan o'r Strategaeth ar gyfer 2020/21 (Atodiad E) gyda 3 allan o 5 dangosydd yn cyrraedd eu targedau. Nid yw'r gwasanaeth wedi perfformio cystal o ran canran y risgiau gweddilliol coch ac ambr a adolygwyd yn bennaf oherwydd y gostyngiad yn nifer staff y gwasanaeth yn sgil dyrchafiad, secondiad, absenoldeb hirdymor a hefyd argyfwng Covid-19. Mae gan bob aelod presennol o'r tîm Archwilio Mewnol gymwysterau proffesiynol ac mae'r gwasanaeth wedi buddsoddi'n sylweddol i sicrhau eu bod yn parhau â'u datblygiad proffesiynol. Cafodd cyfanswm o 139 diwrnod ei fuddsoddi mewn hyfforddiant a datblygiad yn ystod 2020/21. O dan Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, mae'n ofynnol i wasanaethau archwilio mewnol fod yn destun asesiad ansawdd allanol bob 5 mlynedd - cafodd Gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor asesiad allanol ddiwethaf ym mis Mehefin, 2017 a gadarnhaodd fod y Gwasanaeth "yn cydymffurfio'n gyffredinol" â'r PSIAS sef yr asesiad uchaf sydd ar gael i'r asesydd - a disgwyliar iddo gael ei asesu nesaf yn 2022.

Ymatebodd y Pennaeth Archwilio a Risg i gwestiynau a godwyd gan y Pwyllgor fel a ganlyn

- O ran prynu arbenigedd gan ddarparu'r allanol, cadarnhaodd fod yr ymgysylltu â Chyngor Dinas Salford i gynorthwyo gyda'r archwiliad TG yn mynd rhagddo'n dda gyda staff Archwilio Mewnol yn elwa ar arbenigedd archwilwyr TG Salford sy'n arbenigwyr yn y maes. Nid yw'r pandemig wedi amharu ar y gwaith ac mae'r holl bartïon bellach wedi dod yn gyfarwydd â gweithio o bell sydd â'i fanteision ei hun o ran yr arbedion mewn costau ac amser o ystyried y daith yn ôl a blaen o Fanceinion i Ynys Môn y byddai'r archwilwyr wedi'i gwneud yn arferol.
- O ran hyfforddiant a datblygiad ac yn benodol denu pobl ifanc, mae'r gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi elwa yn y gorffennol ar gynllun lleoliadau Denu Talent sy'n rhoi cyfleoedd i bobl ifanc 16 oed a throsodd dreulio profiad gwaith mewn gwahanol wasanaethau ar draws y Cyngor drwy raglen leoliad 12 wythnos. At hyn, dywedodd Pennaeth y Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid, er mwyn darparu'r gefnogaeth a'r profiadau gorau, fod y cynllun Denu Talent yn ei gwneud yn ofynnol i'w gyfranogwyr fod yn gorfforol bresennol yn Swyddfeydd y Cyngor a gan na fu hynny'n bosibl dros y flwyddyn ddiwethaf yn sgil y pandemig oherwydd bod Llywodraeth Cymru wedi'i gwneud yn ofynnol i bobl weithio gartref lle bo hynny'n ymarferol bosibl, cafodd y cynllun ei ohirio yn 2020/21. Fodd bynnag, bydd y Cyngor yn ail-gyflwyno rhaglen Hyfforddeion Proffesiynol yn ystod mis Medi nesaf a fydd, yn ogystal â darparu cyfleoedd i unigolion ddechrau gyrfa mewn llywodraeth leol, hefyd yn helpu i fynd i'r afael â phrinder sgiliau yn y Cyngor yn y dyfodol.
- O ran y pwysau ar Archwilio Mewnol yn 2020/21 o ganlyniad i lai o staff a'r gofynion ychwanegol a grëwyd gan y pandemig ac wrth addasu iddo, cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod rhywfaint o normalrwydd wedi'i adfer a bod y gwasanaeth

Archwilio Mewnol wedi addasu i'r ffyrdd newydd o weithio ac i wneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael iddo. Roedd hi'n obeithiol, gyda'r tîm brwdfrydig ac ymroddedig sydd ganddo a'r disgwyliad y bydd y tîm yn ôl i'w gapasiti llawn erbyn mis Medi, y bydd y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn gallu cyflawni ei flaenoriaethau a diwallu anghenion sicrwydd y Cyngor.

Wrth nodi'r adroddiad a barn flynyddol y Pennaeth Archwilio a Risg cydnabu'r Pwyllgor waith caled Archwilio Mewnol yn 2020/21 gan gydnabod ymdrechion ei staff i gyflawni rhaglen waith archwilio mewnol mewn amgylchiadau heriol, a hefyd eu cyfraniadau wrth gefnogi'r sefydliad yn ehangach yn ei ymateb i argyfwng Covid-19.

Adroddiadau Sicrwydd Archwilio Mewnol Cyfyngedig - Parhad Gwasanaeth TGCh (Gwe-rwydo) ac Adnabod Anfonebau Dyblyg ac Adennill Taliadau Dyblyg *(Cymerwyd yr adroddiadau hyn ar ddiwedd y cyfarfod mewn sesiwn gaeedig yn dilyn penderfyniad gan y Pwyllgor o dan Adran (100) (A) (A) 4) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 i wahardd y wasg a'r cyhoedd o'r drafodaeth ar yr adroddiadau hynny ar y sail ei bod yn cynnwys datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir ym mharagraffau 13 a 14 o Atodlen 12A i'r Ddeddf).*

Cyflwynodd y Pennaeth Archwilio a Risg adroddiad yr Adolygiad Archwilio Mewnol mewn cysylltiad â **Pharhad Gwasanaeth TGCh (Gwe-rwydo)** (a gynhaliwyd gan arbenigwr archwilio TG allanol) a oedd wedi arwain at farn Sicrwydd Cyfyngedig a nodi 4 mater/risg y mae angen i'r rheolwyr rhoi sylw iddynt. Adroddodd ar gwmpas yr adolygiad ac ymhelaethodd ar ei ganfyddiadau. Mae'r holl risgiau/materion a nodwyd wedi'u cynnwys yn y cynllun gweithredu rheoli cysylltiedig.

Wrth ystyried yr adroddiad, cydnabu'r Pwyllgor bwysigrwydd darparu hyfforddiant i staff ar bob lefel o ran diogelwch seiber, yn benodol i gydnabod seiberymosodiadau yn eu holl ffurfiau ac i roi gwybod am weithgarwch maleisus; bod hyfforddiant yn cael ei ddiweddarau'n rheolaidd er mwyn ystyried bygythiadau newydd/sy'n dod i'r amlwg, a bod hyfforddiant yn cael ei ategu gan atgoffa staff yn rheolaidd o'r angen i fod yn wyladwrs. Dylid cynnwys Aelodau Etholedig hefyd yn y cyfathrebiadau hynny. Trafododd y Pwyllgor amserlenni'r cynllun gweithredu a phwysleisiodd yr angen am weithredu amserol lle mae diogelwch seiber yn y cwestiwn.

Dywedodd Rheolwr y Tîm TG wrth y Pwyllgor fod bygythiadau seiber yn cynyddu o ran amllder a soffistigeiddrwydd; ffurfiwyd gweithgor Diogelwch Seiber ac argymhellion Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth sydd, yn ogystal â gweithredu argymhellion Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, hefyd yn datblygu cynllun gweithredu i fynd i'r afael â materion seiber a diogelwch data. Er y derbynnir bod ymwybyddiaeth o ddiogelwch seiber yn broses y mae angen ei hatgyfnerthu'n rheolaidd, mae atgoffa staff yn rhy aml yn creu risg y bydd staff yn mynd yn ddifater, felly mae'n rhaid sicrhau'r cydbwysedd cywir wrth atgoffa staff i fod yn ymwybodol o ddiogelwch seiber. Mae'r rhan fwyaf o'r camau gweithredu yn y cynllun gweithredu sy'n cael ei ddatblygu gan y gweithgor yn debygol o gael eu gweithredu o fewn amserlen fyrrach na'r amserlen a bennwyd - mae atebion technegol yn atebion cyflym, gall newid prosesau gymryd mwy o amser yn ogystal ag adeiladu diwylliant cryf o ymwybyddiaeth o seiberfwlio. Bydd cwblhau rhannau perthnasol o gynllun gweithredu'r gweithgor yn llwyddiannus yn mynd i'r afael â'r rhan fwyaf o'r materion a nodwyd gan yr adolygiad Archwilio Mewnol.

Cyflwynodd y Pennaeth Archwilio a Risg adroddiad yr adolygiad Archwilio Mewnol mewn cysylltiad ag **Adnabod Anfonebau Dyblyg ac adennill Taliadau Dyblyg** a oedd hefyd wedi arwain at farn Sicrwydd Cyfyngedig a nodi 6 risg/mater y mae angen i'r rheolwyr rhoi sylw iddynt. Adroddodd ar gwmpas yr adolygiad ac ymhelaethodd ar ei ganfyddiadau gan dynnu sylw at y materion a nodwyd gan ymarfer dadansoddi data'r tîm Archwilio Mewnol a edrychodd ar y taliadau a wnaed yn ystod y cyfnod rhwng mis Ebrill, 2017 a mis Tachwedd

2020. Mae'r holl risgiau/materion a nodwyd wedi'u cynnwys yn y cynllun gweithredu rheoli cysylltiedig.

Mewn ymateb i gwestiynau gan Aelodau, diweddarodd y Pwyllgor am y sefyllfa ddiweddaraf o ran adennill taliadau dyblyg a dywedodd fod manylion cyflenwyr wedi'u trosglwyddo i'r tîm Taliadau er mwyn hwyluso ymholiadau pellach lle bo angen. Fel rhan o'r gwaith o wella trefniadau rheoli'r system, bydd y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cynnal ymarfer monitro parhaus gan ddefnyddio meddalwedd i nodi taliadau dyblyg posibl a bydd yn darparu adroddiad chwarterol i'r Tîm Taliadau ymchwilio iddo. Bydd y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ailedrych ar y Materion/Risgiau a godwyd ym mis Medi 2021 a bydd wedyn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor am gynnydd y broses weithredu..

Wrth ymateb i'r adolygiad archwilio, tynnodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 sylw at y ffaith bod y taliadau dyblyg a nodwyd yn cyfateb i 0.04% o werth y taliadau a wnaed dros y 3½ flynedd dan sylw, a'u bod wedi'u nodi nid ar sail sampl ar hap ond yn dilyn ymarfer dadansoddi data, yn cynnwys archwilio'n drylwyr i wybodaeth am daliadau sy'n golygu y bydd y rhan fwyaf o'r taliadau dyblyg a wnaed yn debygol o fod wedi'u cofnodi. Amlinellodd y cyd-destun a'r mathau o wallau talu a all ddigwydd a dywedodd fod gweithdrefnau penodol yn llywodraethu'r broses prynu i daliadau a fyddai, o'i dilyn yn briodol, yn lleihau'r risg o daliadau dyblyg; felly mae diffyg cydymffurfio gweithdrefnol yn ffactor ac mae'n berthnasol i holl staff y gwasanaeth, yn ogystal â'r ffaith bod y gwaith o brosesu anfonebau yn cael ei awtomeiddio'n gynyddol, a all olygu bod manylion anfonebau weithiau'n cael eu camddarllen. Derbyniodd yr adroddiad a'r angen i wella mesurau cadw tŷ ymhellach ac i addysgu staff am bwysigrwydd cadw at bolisiau a gweithdrefnau taliadau; sicrhodd y Pwyllgor fod yr Awdurdod yn ceisio adennill taliadau dyblyg lle y'u gwnaed a chadarnhaodd fod y sefyllfa yn hyn o beth wedi symud ymlaen ers i'r adroddiad archwilio gael ei ysgrifennu. Yn ogystal â hyn, mae ailstrwythuro'r adrannau Cyflogres a Thaliadau wedi golygu bod adnoddau ychwanegol yn canolbwyntio ar y tîm Taliadau.

Rhoddodd y Pennaeth Archwilio a Risg sicrwydd pellach nad yw'r taliadau dyblyg a nodwyd gan yr archwiliad yn anarferol ac y gellir eu priodoli i wallau ac nid camarfer; nid yw taliadau dyblyg yn anghyffredin mewn sefydliadau sector cyhoeddus lle mae nifer yr anfonebau yr ymdrinnir â nhw'n sylweddol.

Penderfynwyd –

- Er mwyn derbyn Adroddiad Blynnyddol yr Archwiliad Mewnol ar gyfer 2020/21 a nodi bod y Pennaeth Archwilio a Risg, am y 12 mis a ddaeth i ben 31 Mawrth 2021, yn fodlon ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd trefniadau cyffredinol y Cyngor ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol yn amodol ar gyflwyno a/neu wella rheolaethau mewnol mewn rhai meysydd.
- Derbyn a nodi'r ddau adroddiad Sicrwydd Cyfyngedig cysylltiedig - Parhad Gwasanaeth TGCh (Gwe-rwydo) ac Adnabod Anfonebau Dyblyg ac Adennill Taliadau Dyblyg.

4. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd Adroddiad Blynnyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2020/21 i'w gymeradwyo gan y Pwyllgor. Mae'n ofynnol i'r Pwyllgor gyflwyno adroddiad i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu h.y. y Cyngor Sir o asesiad o'i berfformiad ar ei weithgareddau yn ystod y flwyddyn i ddangos sut mae'r Pwyllgor wedi cyflawni ei gyfrifoldebau. Mae'r adroddiad yn amlinellu gwaith y Pwyllgor yn ystod 2020/21 a sut y mae wedi ymgymryd â'i gyfrifoldebau ar gyfer adolygu'r meysydd allweddol o fewn ei gylch gwaith.

Cyfeiriodd y Pennaeth Archwilio a Risg at wall yn Atodiad A i'r adroddiad sy'n nodi amlder cyfarfodydd a phresenoldeb yr Aelodau, o ran y cyfanswm a oedd yn bresennol yng nghyfarfodydd 1 Rhagfyr, 2020 a 9 Chwefror 2021 lle mae'r Cyngorydd Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid ond nid aelod o'r Pwyllgor) wedi'i gynnwys yn anfwriadol yn y niferoedd presenoldeb.

Wrth adolygu'r adroddiad, gwnaed y pwyntiau/awgrymiadau canlynol gan yr Is-gadeirydd –

- Eglurhad o baragraff 6 o dan y pennawd Datganiad Llywodraethu Blynnyddol 2019/20 a pherthnasedd y cyfeiriad at adroddiad yr Archwiliad Allanol ar y Datganiadau Ariannol i'r pwnc dan sylw. Eglurodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod y Datganiad Llywodraethu Blynnyddol yn cael ei gyhoeddi fel rhan o'r Datganiadau Ariannol sy'n adlewyrchu gweithgareddau ariannol yr Awdurdod a sut y mae'n gwario ei arian ac felly'n dangos sut y caiff llywodraethu ariannol ei arfer gan y Cyngor o fewn y fframwaith llywodraethu ehangach.
- O ran paragraff 15 lle mae'n cyfeirio at gais y Pwyllgor am ymateb gan y Pennaeth Gwasanaeth perthnasol i'r gostyngiad o flwyddyn i flwyddyn yn lefel cydymffurfiaeth staff o ran derbyn polisi'r gwasanaeth, a chynnwys yr ymateb os cafwyd ac os na chafwyd, dweud hynny. Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg y byddai'n mynd ar drywydd y mater i gadarnhau a dderbyniwyd ymateb ai peidio.
- Ailadrodd o ran amlder cyfarfodydd ym mharagraffau 66 a 67. Eglurodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod paragraff 66 yn cyfeirio at Ganllawiau CIPFA sy'n nodi y dylai'r Pwyllgor gyfarfod yn rheolaidd ac mae paragraff 67 yn cyfeirio at gylch gorchwyl y Pwyllgor sy'n ei gwneud yn ofynnol iddo gyfarfod o leiaf bedair gwaith y flwyddyn.
- Newid "Aelodaeth" am "Aelodau" ym mrawddeg gyntaf paragraff 71.
- Ym mharagraff 7, ychwanegu bod y Cyngor wedi penderfynu diwygio'r Cyfansoddiad er mwyn lleihau nifer yr aelodau lleig sy'n ofynnol ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o ddau i un.

Manteisiodd y Cadeirydd ar y cyfle i ddiolch i'w gyd-aelodau a staff y gwasanaethau Cyllid ac Archwilio Mewnol am eu cefnogaeth a'u cyfraniad i waith y Pwyllgor yn ystod blwyddyn anodd. Talodd deyrnged bellach i staff y Gwasanaeth Cyllid am eu gwaith yn gweinyddu a phrosesu grantiau cymorth busnes Llywodraeth Cymru yn ystod y pandemig a oedd yn ychwanegol at eu gwaith o ddydd i ddydd.

Penderfynwyd cymeradwyo Adroddiad Blynnyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2020/21 cyn ei gyflwyno i gyfarfod y Cyngor Sir ar 7 Medi 2021.

5. BLAEN RAGLEN WAITH ARFAETHEDIG 2021/22

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn cynnwys Blaen Raglen Waith arfaethedig y Pwyllgor ar gyfer 2021/22 i'r Pwyllgor ei ystyried.

Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod y Blaen Raglen Waith arfaethedig yn Atodiad A yn ystyried deddfwriaeth newydd a swyddogaethau craidd y Pwyllgor a'i bod hefyd wedi'i llywio gan ymgynghoriad gyda gwasanaethau'n cyfrannu adroddiadau i'r Pwyllgor. Er nad yw gwerth am arian wedi'i gynnwys yn benodol fel pwnc, mae'n rhan annatod o holl waith y gwasanaeth Archwilwyr Mewnol ac mae hefyd yn agwedd ar waith archwilio allanol sydd, fel rhan o'u cyfrifoldebau, yn rhoi barn gwerth am arian yn eu crynodeb archwilio blynnyddol a gyflwynir i'r Pwyllgor yn ei gyfarfod ym mis Rhagfyr.

Penderfynwyd cymeradwyo'r Blaen Raglen Waith arfaethedig ar gyfer 2021/22 fel un sy'n diwallu anghenion sicrwydd y Pwyllgor.

**Y Cyngorydd Peter Rogers
Cadeirydd**

DRAFT

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	23 Mehefin 2021
Pwnc / Testun:	Drafft Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS)
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid 01248 752502 CarysEdwards@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad:	Gethin Morgan Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Perfformiad 01248 752511 GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
Natur a Rheswm dros Adrodd: Pwrpas y Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS) yw rhoi sicrwydd ynghylch trefniadau llywodraethu'r Cyngor. Cyfrifoldeb y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw cymeradwyo AGS y Cyngor bob blwyddyn.	

Cyflwyniad

1. Er mwyn arddangos Llywodraethu da, rhaid i'r Awdurdod ddangos ei fod yn cydymffurfio â'r egwyddorion craidd (ac ategol) sydd yn y 'Framework for Delivering Good Governance in Local Government' (CIPFA / Solace, 2016). Mae'r datganiad hwn wedi'i baratoi yn unol â'r egwyddorion hynny.
2. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.
3. Mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Argymhellid

4. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn adolygu ac yn cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft a fydd yn rhan o Ddatganiad Cyfrifon 2020/21
5. Argymhellir bod y Pwyllgor yn dirprwyo awdurdod i Gadeirydd y Pwyllgor a'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 i wneud mân newidiadau pellach i'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol cyn ei gynnwys yn y fersiwn derfynol yn y Datganiad o Gyfrifon.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2020/21

Drafft Mehefin 2021

Cynnwys

Rhagarweiniad	3
Sgôp y Cyfrifoldeb	5
Y Fframwaith Llywodraethu	5
Ffiniau Etholiadol	6
Strwythur Rheolaeth Wleidyddol	7
Adolygu Effeithiolrwydd	8
Adolygiad Blynnyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor	9
Ymateb y Cyngor i'r Pandemig Coronafeirws (Covid-19)	10
Materion Llywodraethu Sylweddol	12
Materion Llywodraethiant a nodwyd	13
Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2019/20	13
Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2020/21	14
Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol	15
Atodiad 1	16
Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol	16
Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid	18
Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol	21
Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu	23
Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo	26
Egwyddor F: Rheoli risgiau a perfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref	27
Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio	29

Rhagarweiniad

Er mwyn arddangos Llywodraethu da, rhaid i'r Awdurdod ddangos ei fod yn cydymffurfio â'r egwyddorion craidd (ac ategol) sydd yn y 'Framework for Delivering Good Governance in Local Government' (CIPFA / Solace, 2016). Mae'r datganiad hwn wedi'i baratoi yn unol â'r egwyddorion hynny.

Mae agweddau ar drefniadau llywodraethu'r Cyngor wedi cael eu cryfhau a'u moderneiddio yn ystod y blynnyddoedd diweddar ar draws nifer o themâu llywodraethu. Mae [Cynllun y Cyngor](#) wedi bod yn ei le ers 2017 ac mae'n rhoddi pwyslais ar ein trefniadau llywodraethu fel modd o gyflawni allbynnau'r cynllun.

At hyn, dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, datblygwyd chwech o themâu allweddol gan staff a rheolwyr i gefnogi ein nodau a'n hamcanion –

1. Proffesiynol a Threfnus

Rydym yn ymrwymo i ddatblygu partneriaeth ddemocrataidd a phroffesiynol a fydd yn darparu arweiniad effeithiol a chryf ac yn sefydlu'r ymddygiadau proffesiynol a sefydliadol sy'n angenrheidiol i sicrhau gwelliant.

2. Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig

Byddwn yn sefydlu amgylchedd a diwylliant sy'n annog ac yn meithrin syniadau a datrysiadau arloesol a chreadigol sy'n edrych y tu draw i'r sefydliad er mwyn ceisio datrysiadau uchelgeisiol a fydd yn fanteisiol i'n cwsmeriaid, ein dinasyddion a'n cymunedau.

3. Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned

Byddwn yn ymgysylltu'n egniol gyda chymunedau, dinasyddion a chwsmeriaid, yn mofyn eu barn, yn deall eu hanghenion ac yn ymateb iddynt gan egluro'n llawn a chyfathrebu ein gweithredoedd.

4. Gwerthfawrogi a Datblygu'n Pobl

Byddwn yn gwerthfawrogi ac yn datblygu ein pobl er mwyn sicrhau bod ganddynt y sgiliau a'r cymhelliant a'u bod bob amser yn broffesiynol yn y modd y maent yn gweithio. Byddwn yn cydnabod llwyddiant, arloesedd ac ymrwymiad i ddarparu gwasanaeth cwsmer rhagorol.

5. Wedi Ymrwymo i Bartneriaeth

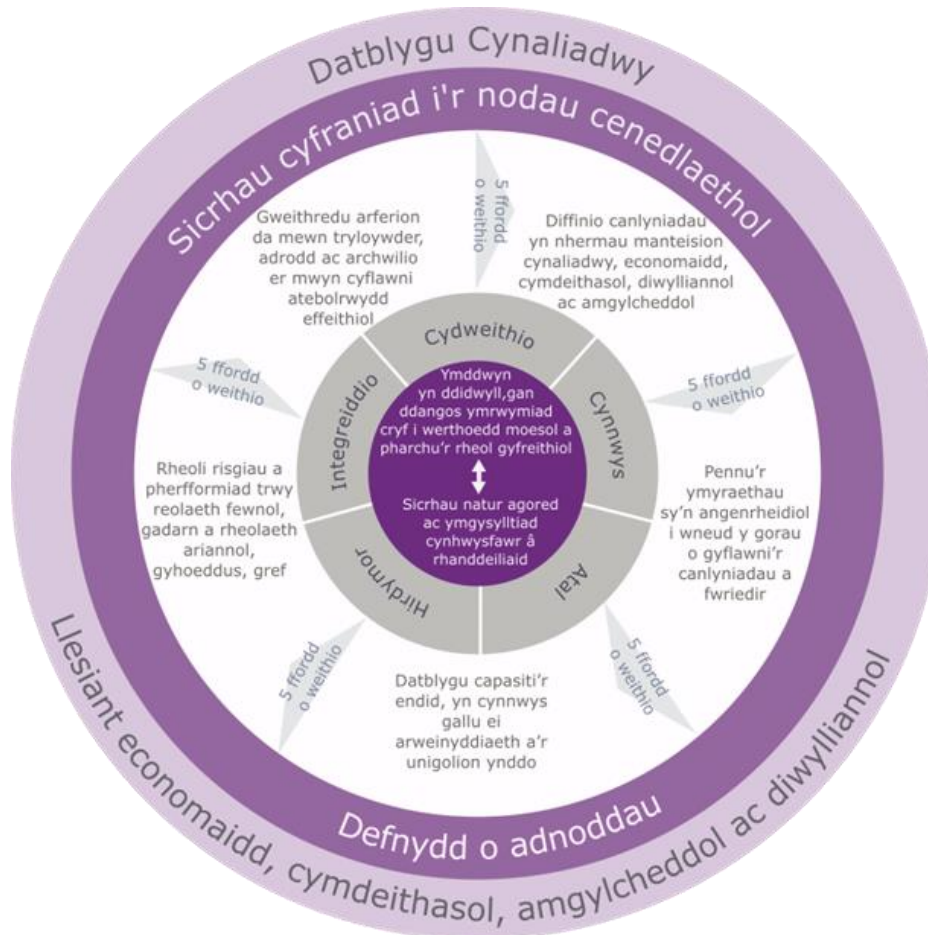
Rydym yn deall na fedrwn gyflawni'r trawsnewidiad angenrheidiol ar ein pennau ein hunain ac rydym yn ymrwymo i weithio mewn partneriaeth gyda'n partneriaid yn y sectorau cyhoeddus, gwirfoddol a phreifat er mwyn sicrhau twf a datblygiad cynaliadwy.

6. Cyflawni

Rydym yn canolbwyntio ar ganlyniadau ac allbynnau ac yn ymdrechu i wella ein perfformiad yn y meysydd pwysig o'n gwaith.

Gellir alinio'r rhain â'r saith egwyddor graidd yn fframwaith CIPFA/SOLACE. Mae'r rhain wedi eu cynnwys yn 'Delivering Good Governance in Local Government: Guidance Notes for Welsh Authorities (2016 edition)' sydd wedi'i addasu at ddibenion llywodraeth leol.

Mae'r Cyngor yn anelu at gyflawni safonau llywodraethu da drwy lynu wrth y saith egwyddor graidd uchod a hefyd wrth yr egwyddorion sydd yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio Sylfaen Cod Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor.

Ffynhonnell: *Delivering Good Governance in Local Government Guidance Notes for Welsh Authorities (2016 Edition)*

Yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn, rydym wedi ceisio dangos sut mae'r holl themâu ac egwyddorion allweddol uchod wedi bod yn ganolog i'n holl ymdrechion yn ystod 2020/21.

Mae delio gyda'r argyfwng Covid-19 wedi bod yn her sylweddol i'r Cyngor – nid yn unig cynnal gwasanaethau rheng flaen allweddol a chynnal busnes arferol lle bo'n bosib, ond hefyd wrth sicrhau bod trefniadau iechyd a diogelwch ar waith i warchod staff yr awdurdod wrth iddynt ddarparu gwasanaethau i'n trigolion.

Roedd yr ymateb cyflym hwn yn ystod y bedwaredd wythnos o Fawrth, yn cynnwys ffyrdd newydd o weithio wrth ddelio â dyfodol ansicr iawn a wireddwyd trwy'r fframwaith llywodraethu argyfwng a sefydlwyd ac ymrwymiad a diwydrwyd y gweithlu a'i bartneriaid.

Arweinwyd hyn gan ein Uwch Arweinwyr trwy sefydlu Tîm Rheoli Ymateb i'r Argyfwng a rhai pwerau dirprwyedig a ddirprwywyd i'r Swyddogion perthnasol a'r aelodau etholedig.

Roedd Chwarter 4 yn gyfnod arbennig o heriol wrth i'r ynys weld ei nifer uchaf o achosion positif o Covid-19, gyda chyfanswm o 1058 o achosion yn ystod y cyfnod, a chlwestwr o achosion yn cael eu cadarnhau ar Ynys Gybi. Yn ystod rhan helaeth o'r cyfnod, Ynys Môn oedd â'r nifer uchaf o achosion fesul 100,000 o bobl yng Nghymru.

Cymerodd y Cyngor gamau cadarn ac amserol, yn cynnwys sefydlu Tîm Rheoli Achosion, cyflwyno profion cymunedol torfol, danfon dros 1800 o broffion PCR o ddrws i ddrws ac ail-bwysleisio'r rheoliadau ac ymddygiadau yn lleol.

O ganlyniad i'r ymateb ac ymyrraeth amlasiantaethol, llwyddwyd i reoli'r sefyllfa yn gyflym, gan osgoi lledaeniad cymunedol i gymunedau eraill ar Ynys Môn. Gellir gweld gwybodaeth bellach am ymateb y Cyngor i'r pandemig [yma](https://yma.gov.wales).

Sgôp y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n

- ddarbodus,
- yn effeithlon, ac
- yn effeithiol.

Hefyd mae dyletswydd ar y Cyngor dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i wneud trefniadau i sicrhau bod gwelliant parhaus o ran y modd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Mae'r Cyngor wedi cymeradwyo a mabwysiadu cod llywodraethu corfforaethol lleol sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE 'Delivering Good Governance in Local Government'. Roedd y cod lleol i fod i gael ei adolygu yn ystod 2020/21 ond oherwydd i swyddogion gael eu hadleoli i ymateb i'r pandemig bydd y gwaith yn cael ei wneud yn 2021/22 yn awr.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio a'r cod ac yn ateb gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Hefyd, mae'n diwallu gofynion rheoliad 5 Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd, sy'n rhoi cyfeiriad i ac sy'n rheoli'r awdurdod a'i weithgareddau, a thrwy'r rheiny mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â'r gymuned ac yn ei harwain. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith honno, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu cyflawni polisiau, nodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gellir ei rhoi o ran effeithiolrwydd.

Dilynwch y linc isod am ragor o wybodaeth am y [pwyllgorau](#).

Ffiniau Etholiadol

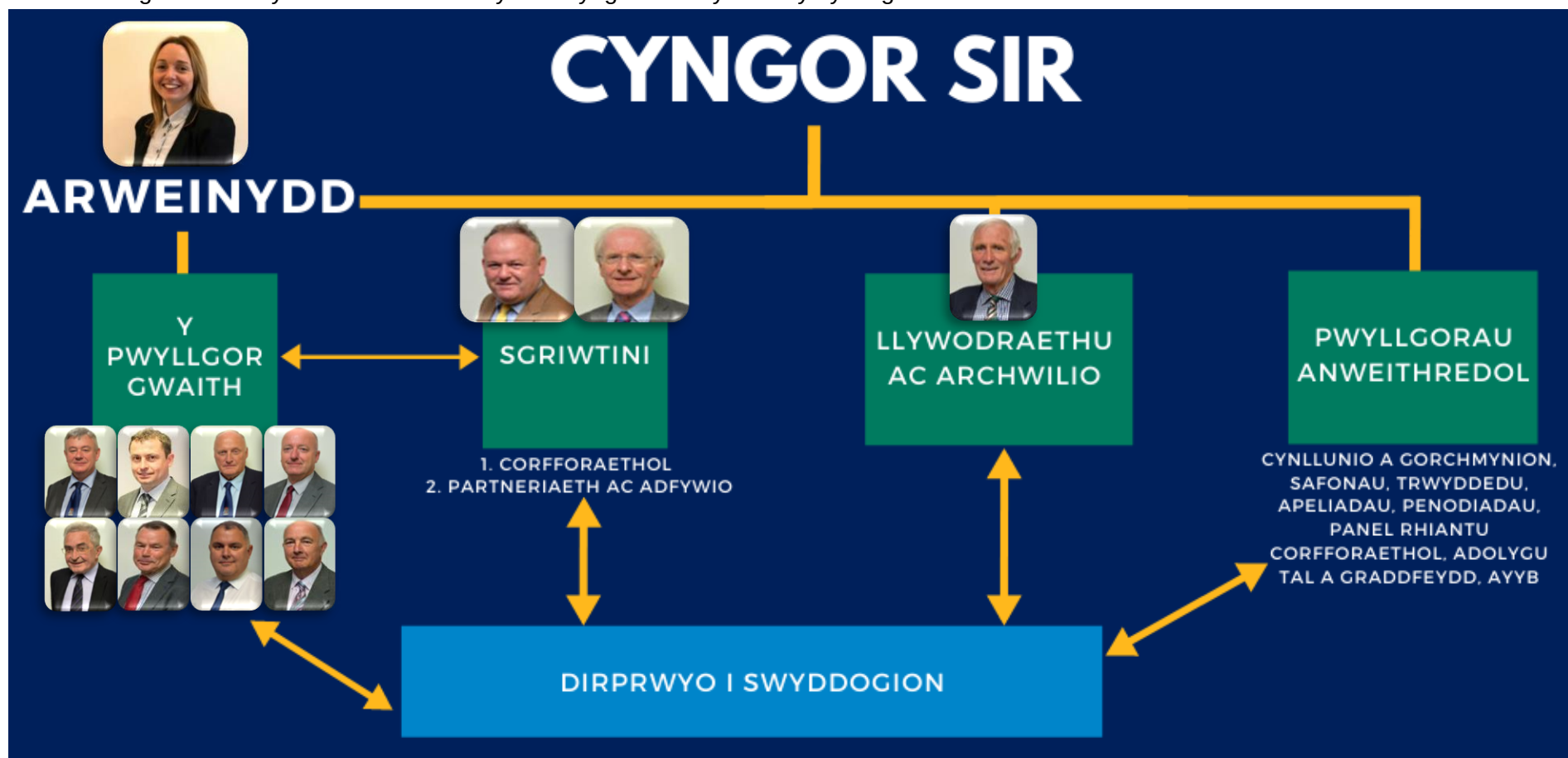
Cynhaliwyd etholiadau Cyngor Sir Ynys Môn ddiwethaf ym mis Mai 2017. Mae 30 Aelod wedi'u hethol o 11 Ward Aml-Aelod. Gellir gweld y Wardiau hyn, ynghyd â nifer y seddi sydd ar gael, o'r map isod.

Yn ystod y flwyddyn ymddeolodd aelod etholedig a oedd wedi gwasanaethu'r Cyngor am nifer fawr o flynyddoedd ac, yn anffodus, bu fawr aelod etholedig arall. Cynhaliwyd dau isetholiad ar y 6ed o Fai i lenwi'r seddi gwag yn wardiau Seiriol a Chaergybi.

Strwythur Rheolaeth Wleidyddol

Ceir trosolwg fras o strwythur rheolaeth wleidyddol Cyngor Sir Ynys Môn yn y diagram isod:

Diwygiwyd y fframwaith llywodraethu yn sylweddol oherwydd y [pwerau brys a ddirprwywyd i'r Arweinydd a'r Prif Weithredwr](#). Roedd Rheoliadau Deddf y Coronafeirws a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020 yn lleihau'r rhwymedigaeth cyfreithiol ar awdurdodau lleol mewn perthynas â chyfarfodydd. Yn unol â hynny, adolygodd y Cyngor ei raglen ar gyfer cyfarfodydd pwyllgorau. Mewn ymdrech i sicrhau bod y Cyngor yn cynnal ei fusnes craidd, tra yn sicrhau atebolrwydd democrataidd lleol, a bod yn realistig ynglyn â'r ansicrwydd oedd yn ei wynebu, cafodd 'Strategaeth ar gyfer Cyfarfodydd Pwyllgor hyd at 30 Ebrill 2021' ei gymeradwyo mewn egwyddor gan aelodau etholedig y Cyngor ar 12 Mai 2020.

Adolygu Effeithlonrwydd

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd wedi ei siapia gan waith rheolwyr o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol, a hefyd gan sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- canlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd yn ystod y flwyddyn neu yn ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn y Cynllun Corfforaethol;
- adolygu adborth gan Estyn ac AGC a'r panelau sgrwtini cysylltiedig ar y gwaith gwella sy'n gysylltiedig ag Addysg a'r Gwasanaethau Plant;
- cyfres o gyfweiliadau gyda swyddogion allweddol;
- trafodaeth a derbyn sylwadau gan grwpiau o swyddogion ac aelodau gan gynnwys yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Gwaith.

Yn ogystal, mae adolygiadau a monitro rheolaidd yn cynnwys:-

- gweithgarwch rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- archwilio mewnol, y mae eu gwaith yn cynnwys archwilio'r risgiau uchaf a nodwyd yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan gynnwys rheoli risg, a hynny'n unol â'r strategaeth archwilio mewnol flynyddol ac yn cynnwys gwaith 'dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn gweithredu'r argymhellion sydd wedi eu cytuno;
- yr asesiad blynyddol o'r swyddogaeth Archwilio Mewnol gan archwilwyr allanol y Cyngor;
- gwaith Pwyllgorau Sgrwtini a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau Safonau a Llywodraethu ac Archwilio;
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill;
- monitro cyson gan aelodau ac uwch-reolwyr o welliant a pherfformiad yn erbyn y Cynllun Corfforaethol a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Cymeradwyir y polisïau allweddol, ac unrhyw ddiwygiadau iddynt gan y Pwyllgor Gwaith, ac fe'u mabwysiadir yn ffurfiol gan y Cyngor Sir fel bo'r angen.

Bydd yr asesiad cyffredinol ar gyfer yr adroddiad hwn yn dilyn y raddfa hunanasesu ganlynol –

1. **Rhagorol** – Llawer o gryfderau, gan gynnwys enghreifftiau arwyddocaol o arferion rhagorol yn y sector
2. **Da** - Llawer o gryfderau a dim meysydd pwysig y mae angen eu gwella'n sylweddol
3. **Digonol** – Cryfderau yn gorbwyso'r meysydd i'w gwella
4. **Anfoddhaol** – Meysydd pwysig i'w gwella yn gorbwyso'r cryfderau

Adolygiad Blynnyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor

Egwyddorion Craidd y Fframwaith	Asesiad Cyffredinol	Casgliad yr Hunanasesiad
Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol	 Da	Mae gan y Cyngor Sir brosesau gwneud penderfyniadau clir a thryloyw sy'n ymgorffori gwerthoedd moesegol cryf ac sy'n gyfreithlon. Mae'r codau ymddygiad yn nodi'r disgwyliadau ar gyfer ymddwyn yn onest.
Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid	 Da	Mae'r Cyngor yn bodoli i wasanaethu ei drigolion ac mae'n ddibynol ar amrywiaeth eang o randdeiliaid i weithio'n effeithiol mewn partneriaeth. Mae mecanweithiau ymgysylltu ac ymgynghori ar waith.
Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol	 Da	Mae'r Cyngor Sir yn gweithio gyda chymunedau i gynllunio canlyniadau. Wrth bennu polisiâu a strategaethau, mae'r Cyngor Sir yn edrych ar ganlyniadau yn y tymor hir, gan ystyried manteision economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol cynaliadwy.
Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu	 Da	Mae'r Cyngor Sir yn gwneud penderfyniadau ar ymyriadau yn seiliedig ar ei weledigaeth glir ar gyfer gwasanaethau, gan ymgysylltu â chymunedau, rheoleiddwyr ac arbenigedd ymarferol swyddogion gwasanaeth proffesiynol. Mae'r cyfuniad hwn yn arwain at optimeiddio cyflawniad y deilliannau a fwriedir
Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo	 Da	Mae'r Cyngor Sir â'r strwythurau a'r arweinyddiaeth briodol yn ei lle a phobl a chanddynt y sgiliau a'r cymwysterau cywir i sicrhau ei fod yn gweithredu'n effeithlon ac yn effeithlon er mwyn cyflawni'r canlyniadau a ddeisyfir. Bod polisiâu a strategaethau clir yn eu lle i brofi bod ganddo'r capasiti i gyflawni'r hyn sy'n ofynnol ohono ynghyd â'r capasiti gweithredol.
Egwyddor F: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref	 Da	Mae gan y Cyngor system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso cyflawniad effeithiol ac effeithlon ei wasanaethu. Mae rheoli risg a rheolaethau mewnol yn rhannau hanfodol a phwysig o'r system rheoli perfformiad ac maent yn angenrheidiol ar gyfer cyflawni'r canlyniadau sydd yng Nghynllun y Cyngor.
Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio	 Da	Mae Aelodau Etholedig y Cyngor a'r Uwch Reolwyr yn atebol am wneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau sy'n cael eu cefnogi gan archwiliadau mewnol ac allanol. Mae gweithgareddau'n cael eu hymgyrdd â nhw mewn dulliau tryloyw a chliir y gall cydranddeiliaid eu deall ac ymateb iddynt

Gellir gweld dadansoddiad pellach yn erbyn pob egwyddor, gan gynnwys rhywfaint o'r gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn yn [Atodiad 1](#).

Ymateb y Cyngor i'r Pandemig Coronafeirws (Covid-19)

Adroddwyd am yr achos Covid-19 positif cyntaf ar Ynys Môn ar y 11 Mawrth 2020. Yn dilyn cyngor Llywodraeth y DU i bawb yn y DU osgoi pob taith 'dianghenraid' a chysylltiad ag eraill, fe wnaethom sefydlu Tîm Rheoli Ymateb i'r Argyfwng (EMRT) yn fewnol ar 18 Mawrth 2020.

Yr EMRT fu'n gyfrifol am wneud penderfyniadau ar weithgareddau sy'n ymwneud â Coronafeirws ar Ynys Môn gan gynnwys trafod darparu gwasanaeth allweddol, gweithgareddau newydd, cynllunio'r gweithlu, cyfathrebu, rhannu gwybodaeth ac iechyd a diogelwch. Mae'r EMRT yn cynnwys y Prif Weithredwr, Dirprwy Brif Weithredwr, yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Penaethiaid Gwasanaeth, Arweinydd y Cyngor a'r Dirprwy Arweinydd, a phersonél allweddol o safbwynt rheoli argyfwng. Roedd yr EMRT yn cyfarfod yn ddyddiol ar ddechrau'r pandemig ac ar adeg ysgrifennu'r ddogfen hon mae'n cyfarfod bob pythefnos gan fod nifer yr achosion Covid-19 positif wedi gostwng. Cynhaliwyd cyfarfodydd rhithwir, gan arddangos gallu'r Cyngor i fod yn ymatebol ac i addasu i heriau a gofynion sy'n newid.

Daw Cynllunio Argyfwng ar gyfer y pandemig coronafeirws o dan ddeddfwriaeth Argyfyngau Sifil Posib ac mae'n cael ei arwain yn genedlaethol gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Ar lefel Gogledd Cymru mae hyn yn cael ei gydlynw a'i arwain gan y Fforwm Cydnerthedd Lleol (lle mae'r sector cyhoeddus yn cydweithio), drwy'r Grŵp Cydlynw Strategol argyfwng. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am wneud penderfyniadau lleol a rhoi deddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol ar waith. Mae yna rôl fonitro ac adrodd hefyd, drwy'r strwythurau, er mwyn dylanwadu a llywio.

Mae'r Arweinydd wedi gweithredu ei phwerau i wneud penderfyniadau gweithredol ers dechrau'r argyfwng lle'r oedd y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor methu cyfarfod. Cafodd yr Aelodau eu briffio ar y Ddeddf Coronafeirws a'i goblygiadau o ran rhwymedigaethau statudol y Cyngor. Mewn perthynas â chyfarfodydd Pwyllgor, ni fu'n bosibl cynnal busnes yn ôl yr arfer. Roedd Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020 yn lleihau'r rhwymedigaethau cyfreithiol ar awdurdodau lleol mewn perthynas â chyfarfodydd, tra'n caniatáu i Aelodau fynychu cyfarfodydd o bell ar gyfer unrhyw gyfarfodydd gofynnol.

Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf 'o bell' y Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion ar 20 Mai gan ddefnyddio Microsoft Teams ac mae recordiad o'r cyfarfod ar gael ar wefan y Cyngor. Ers yr hydref, cynhaliwyd a recordiwyd cyfarfodydd gan ddefnyddio Zoom er mwyn gwneud y defnydd gorau o'r gwasanaethau cyfieithu sydd ar gael. Gan fod pob cyfarfod Pwyllgor yn cael ei gynnal o bell yn awr, mae'r Cyngor wedi penderfynu ffrydio pob cyfarfod yn fyw ar ei [sianel YouTube](#) fel y gall y cyhoedd wyllo'r cyfarfodydd mewn amser real gan nad ydynt yn gallu bob yn bresennol yn bersonol.

Mae delio gyda'r argyfwng Covid -19 wedi bod yn her sylweddol i'r Cyngor – nid yn unig o ran cynnal gwasanaethau allweddol rheng flaen a chynnal busnes arferol lle bo'n bosib, ond hefyd i sicrhau bod trefniadau iechyd a diogelwch yn eu lle i ddiogelu staff yr awdurdod tra'n darparu gwasanaethau.

Yn lleol, rydym wedi blaenoriaethu;

- Cynnal gwasanaethau statudol rheng flaen,
- Gweithredu gwasanaethau newydd mewn ymateb uniongyrchol o'r argyfwng,
- Cynllunio ar gyfer nifer sylweddol o farwolaethau,
- Amddiffyn a diogelu gweithlu'r Cyngor,
- Sicrhau cyflenwad Offer Amddiffyn Personol (PPE) digonol a safonol,
- Amddiffyn a chefnogi plant bregus a phlant ein gweithwyr allweddol yn ein Hybiau Gofal,
- Rhoi canllawiau cenedlaethol ar waith,
- Gweithredu grantiau cenedlaethol, e.e. cymorth busnes, taliadau uniongyrchol am brydau ysgol am ddim,
- Addasu'r gweithlu mewn cyfnod byr o amser a chreu'r amodau ar gyfer gwahanol ffyrdd o weithio gan gynnwys cyflwyno Microsoft Teams a galluogi staff nad oeddent erioed wedi gweithio gartref yn y gorffennol i weithio gartref,
- Dod yn un o'r Siroedd cyntaf i beilotio'r system 'Profi ac Orlhain',
- Darparu cyfathrebiadau a rhannu gwybodaeth yn amserol ac yn rheolaidd, yn fewnol ac yn allanol, a
- Cydweithredu'n effeithiol ar lefel leol, ranbarthol a chenedlaethol.
- Rhoi'r Cynllun Parhad Busnes AD, Polisi a Gweithdrefn ar gyfer Adleoli staff mewn argyfwng ar waith
- Cefnogi iechyd a lles staff drwy ddarparu cymorth ac ymyraethau ychwanegol

Rhaid hefyd pwysleisio bod gwaith dydd i ddydd wedi parhau yn ystod cyfnod yr argyfwng ar draws sawl Gwasanaeth, ond bod y dull o weithio wedi cael ei addasu er mwyn cadw'r gweithlu a thrigolion yr Ynys yn ddiogel.

Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am ein hymateb drwy edrych ar gyfarfodydd y [Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar y 13eg Gorffennaf 2020](#) a'r [Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar y 23ain Ebrill 2021](#).

Materion Llywodraethu Sylweddol

Daeth ein hadroddiad Archwilio Mewnol ein hunain ar gyfer 2019/20 i'r casgliad canlynol –

“Am y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021, barn y Pennaeth Archwilio a Risg yng Nghyngor Sir Ynys Môn yw bod gan y sefydliad fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol.

Er nad ydw i'n ystyried unrhyw feysydd o bryder corfforaethol, mae angen cyflwyno neu wella rheolaethau mewnol mewn rhai meysydd er mwyn sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni, a'u bod yn cael eu monitro.

Nid oes unrhyw amodau ar y farn hon..”

Cwblhaodd Archwilio Mewnol waith ar yr heriau a grëwyd gan y pandemig Covid-19 yn 2020/21. Roedd y gwaith yn ceisio “nodi'r risgiau a oedd yn newid a'r effeithiau ar y cyngor ei hun ac a oedd trefniadau allweddol mewn perthynas â llywodraethu, rheoli risg a rheoli mewnol wedi dirywio neu wedi cael eu cynnal.” Roedd canlyniadau'r gwaith yn gadarnhaol a daeth yr adroddiad i'r casgliad -

“Oherwydd maint a dyfnder yr ymatebion a dderbyniwyd gan y gwasanaethau, gall y Cyngor dderbyn sicrwydd ‘llinell gyntaf’ ‘Rhesymol’ y cafodd fframweithiau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth eu cynnal yn ddigonol wrth iddo ymateb i'r pandemig COVID-19.”

Trafodwyd yr [Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol](#) yn y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar y 25ain Mai 2021 a gellir gweld y drafodaeth ar ein sianel [YouTube](#).

Materion Llywodraethiant a nodwyd

Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2019/20

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r Materion Llywodraethiant a nodwyd yn ystod 2019/20 ac yn cynnwys diweddariad ar gynnydd a wnaed yn ystod 2020/21:

Camau gweithredu a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
Dechrau adfer y balansau cyffredinol drwy weithredu'r gyllideb newydd y cytunwyd arni yn dilyn y broses gosod cyllideb. Parhau i adolygu'r trefniadau ar gyfer diweddaru, cytuno a monitro'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig	Swyddog Adran 151	Tanwariodd y Cyngor ei gyllideb yn 2020/21 o £4.2m ac mae hyn yn cynyddu balansau cyffredinol y Cyngor i £11.6m neu 8.2% o gyllideb referiwr net 2020/21 sydd 3.2% yn uwch na'r isafswm a osodwyd gan y Pwyllgor Gwaith. Wrth i'r wlad ddod allan o'r cyfnodau cloi a mynd i mewn i gyfnod adfer Cofid, efallai y bydd angen defnyddio balansau cyffredinol i ddelio â materion, gan gynnwys galw cynyddol am wasanaethau'r Cyngor, yn ystod 2021/22 a thu hwnt. Rhagwelir felly y bydd lefel y balansau cyffredinol yn gostwng yn y blynnyddoedd i ddod, gan symud yn agosach at falans o 5% fel lleifarif. Bydd lefel y balansau cyffredinol yn cael ei fonitro a'i adrodd i'r Pwyllgor Gwaith trwy gydol 2021/22.
Lleihau'r cymorthdaliadau sy'n cael eu dal yn ôl drwy gytuno ar amserlen gydag archwilyr allanol ac uchafu materion fel y cytunwyd gan archwilyr allanol os na lynir at yr amserlen.	Swyddog Adran 151	Mae'r archwiliad o gymhorthdal 2017/18 wedi'i gwblhau ac mae llythyr cymhwyster drafft wedi'i gyhoeddi gan Archwiliad Cymru mewn perthynas â chymhorthdal 2018/19. Mae gwaith yn mynd rhagddo i gwblhau archwiliad cymhorthdal 2019/20 gyda'r nod o gwblhau'r archwiliad erbyn Medi 2021. Bydd hyn yn caniatáu i'r archwiliad o gymhorthdal 2020/21 i ddechrau yn yr hydref gyda'r nod o gwblhau'r archwiliad erbyn y dyddiad cau rhagnodedig 30 Tachwedd 2021. Bydd hyn yn dod a'r archwiliadau hawliadau cymhorthdal y Cyngor yn gyfredol.
Cytuno ar strategaeth Gofal Cwsmer Corfforaethol newydd	Bwrdd Prosiect Trawsnewid Prosesau Busnes	Wedi'i gwblhau ac yn weithredol.

Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2020/21

Ni nodwyd unrhyw faterion llywodraethiant sylweddol yn ystod 2020/21. Fodd bynnag, nodwyd y materion Llywodraethiant a ganlyn yn yr Hunanasesiad a byddant yn cael sylw yn 2021/22.

Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Erbyn pryd
Sicrhau bod unrhyw raglenni a phrosiectau a gafodd eu hoedi oherwydd y pandemig yn un cael eu hailsefydlu pan fydd yn ddiogel gwneud hynny a'u bod yn cael eu datblygu ar gyflymder priodol wedi hynny	Byrddau Rhaglen Corfforaethol	Mawrth 2022
Mae argymhellion Archwilio Allanol yn cael eu gweithredu a'u monitro gan ddefnyddio 4Action a bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn adroddiad arnynt bob blwyddyn	Trawsnewid / Adnoddau	Mawrth 2022
Mae materion yn ymwneud â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn cael eu gweithredu'n briodol	Swyddog Monitro	Dyddiadau amrywiol – gweler y Cynllun Gweithredu
Gweithredu'r model 'tri llinell sicrwydd' fel un dull o gasglu gwybodaeth i gynorthwyo i fapio sicrwydd ar gyfer y Cyngor	Trawsnewid / Adnoddau	Mawrth 2022
Monitro effeithiau'r pandemig Covid ar adnoddau Gwasanaethau	UDA / Holl Wasanaethau	Chwarterol hyd at Mawrth 2022

Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Rydym wedi ein cyngori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried fel rhai sy'n addas i bwrpas yn gyson â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu a sicrwydd yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn

**Arweinydd y Cyngor
Mehefin 2021**

**Prif Weithredwr
Mehefin 2021**

Atodiad 1

Atodiad 1

Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol

Rhesymeg: Mae sefydliadau llywodraeth leol yn atebol nid yn unig am faint y maent yn ei wario, ond hefyd am y ffordd y maent yn defnyddio'r adnoddau sydd yn eu gofal. Mae hyn yn cynnwys atebolrwydd am allbynnau, cadarnhaol a negyddol, ac am y canlyniadau y maent wedi'u cyflawni. Yn ogystal, mae ganddynt gyfrifoldeb cyffredinol i wasanaethu budd y cyhoedd wrth gadw at ofynion deddfwriaeth a pholisïau'r llywodraeth. Mae'n hanfodol, yn gyffredinol, y gallant ddangos priodoldeb eu holl weithredoedd a bod ganddynt feganweithiau ar waith i annog a gorfodi ymlyniad at werthoedd moesegol ac i barchu rheolaeth y gyfraith.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Proffesiynol a Threfnus

Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2020/21 oherwydd Covid-19
Ymddwyn yn ddidwyll Arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol Parchu rheolaeth y gyfraith	- Mae nifer o godau ymddygiad a phrotocolau ar waith fel rhan o'r Cyfansoddiad i sicrhau safonau uchel o ymddygiad – maent yn cynnwys - Cod ymddygiad i Aelodau - Cod ymddygiad i swyddogion - Protocolau ar gyfer cysylltiadau rhwng Aelodau a Swyddogion - Polisi Gwrth-fwlio ac Aflonyddu - Protocolau ynghylch rhoddion a lletygarwch - Protocolau rheolaeth wleidyddol - Mae Aelodau'n derbyn hyfforddiant ar y codau ymddygiad cyn gynted â phosib ar ôl iddynt gael eu hethol - Mae'r Swyddog Monitro'n gweithredu fel swyddog arweiniol ar gyfer y Pwyllgor Safonau lle mae saith o'r naw aelod yn benodiadau allanol, a'r gweddill yn aelodau etholedig. - Gwerthoedd y Cyngor – 6 Thema Allweddol (nodir uchod yn y cyflwyniad) Cod Ymddygiad Aelodau a Swyddogion	- Cwblhaodd y Pwyllgor Safonau ei adolygiad o Nodiadau Briffio ar Ddiddordebau Personol/Rhagfarnllyd yn y Cod Aelodau. I'w ailgyhoeddi yn gynnar yn 2021. - Cynhyrwyd canllaw ar gyfer Aelodau mewn perthynas â mynychu Cyfarfodydd Rhithwir a'r sgil effeithiau ar y trefniadau 'arferol' ar gyfer cydymffurfio â gofynion y Cod Ymddygiad o ganlyniad i weithio o bell. Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau Data Cydymffurfiaeth Derbyn Polisïau Blwyddyn 3

Atodiad 1

	• Pwyllgor Safonau • Rheolau Gweithdrefn Ariannol • Rheolau Gweithdrefn Contract • Polisi Atal Twyll a Llygredd yn y Cyfansoddiad gyda chynlluniau ategol ar waith • Protocol ar roddion a lletygarwch a rhestr o fuddiannau • Datgan diddordebau cyn bob cyfarfod • Cynefino Staff • Polisi Chwythu'r Chwiban • Swyddog Monitro Dynodedig • Polisi Diogelwch TGCh	
--	--	--

Atodiad 1

Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid		
Rhesymeg: Mae llywodraeth leol yn cael ei redeg er lles y cyhoedd, felly dylai sefydliadau sicrhau eu bod yn agored yn eu gweithgareddau. Dylid defnyddio sianeli cyfathrebu ac ymgynghori clir y gellir ymddiried ynddynt i ymgysylltu'n effeithiol â phob grŵp o randdeiliaid, megis dinasyddion unigol a defnyddwyr gwasanaethau, yn ogystal â rhanddeiliaid sefydliadol.		
Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned		
Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariad a newidiadau yn 2020/21 oherwydd Covid-19
Bod yn agored Ymgysylltu cynhwysfawr â rhanddeiliaid sefydliadol Ymgysylltu rhanddeiliaid yn effeithiol, gan gynnwys dinasyddion a defnyddwyr gwasanaeth unigol	- Cynhelir cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor yn gyhoeddus (ac eithrio eitemau eithriedig) a chyhoeddir yr holl bapurau ar wefan y Cyngor. - Darperir cofnod o benderfyniadau a dogfennau ategol. - Ceir adroddiad eglurhaol i gyd-fynd â phob adroddiad pwyllgor sy'n darparu crynodeb o'r adroddiad, yr argymhellion y ceisir cymeradwyaeth iddynt a'r rhesymeg dros wneud y penderfyniad hwnnw, er mwyn dangos y rhesymeg dros y penderfyniadau a'r dystiolaeth. - Mae Blaen Raglen Waith gyfunol ar gyfer y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgorau Sgriwtini ar gael i'r cyhoedd ac mae'n cael ei chyhoeddi ar wefan y Cyngor. - Mae amserlenni clir ar gyfer cyflwyno, cyhoeddi a dosbarthu adroddiadau. - Mae cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith, y Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion a'r Cyngor yn cael eu gweddarlledu. - Cyhoeddir adroddiadau blynyddol gan y Pwyllgorau Sgriwtini, y Pwyllgor Safonau a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. - Cyhoeddir y Ddogfen Gyflawni Flynyddol sy'n amlinellu pa weithgareddau yr ymgwymerir â nhw drwy gydol y flwyddyn yn erbyn Cynllun y Cyngor	- Cafodd yr holl gyfarfodydd Pwyllgor cyhoeddus a drefnwyd ar gyfer diwedd mis Mawrth hyd at yr 20fed o Fai eu canslo oherwydd y pandemig Covid-19. - Cynhaliwyd cyfarfod o bell cyntaf y Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion ar yr 20fed o Fai gan ddefnyddio Microsoft Teams ac roedd recordiad o'r cyfarfod ar gael ar wefan y Cyngor. - Cynhaliwyd cyfarfodydd rhithwir o'r Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor ers mis Mehefin 2020. Recordiwyd y cyfarfodydd a'u llwytho ar wefan y Cyngor. Cyhoeddwyd yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cyhoeddwyd Adroddiad Cyflawni Blynyddol Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol Cyhoeddwyd Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau ym mis Rhagfyr 2020 Adroddiad Blynyddol Arweinydd y Cyngor Adroddiad Blynyddol Trosolwg a Sgriwtini

Atodiad 1

	• Cyhoeddir yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol i ddangos cynydd yn erbyn Cynllun y Cyngor (Dogfen Gyflawni Flynyddol) ar gyfer y flwyddyn flaenorol. • Cyhoeddir adroddiad monitro cerdyn sgorio chwarterol i ddangos cynnydd yn erbyn Dangosyddion Perfformiad Allweddol yn gysylltiedig â Chynllun y Cyngor ac amcanion y Gwasanaethau. • Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Wefan a'r Cyfryngau Cymdeithasol i gyrraedd nifer cynyddol o drigolion a rhanddeiliaid. • Mae arferion Rhyddid Gwybodaeth ar waith er mwyn cyhoeddi ymatebion i geisiadau. • Daeth y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer ardaloedd awdurdod lleol Gwynedd ac Ynys Môn yn gorff statudol o dan Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. • Cynhelir Arolwg Staff bob 3 blynedd a defnyddir y canlyniadau i lywio gwahanol agendâu ar draws y cyngor. • Aelodau o Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru • Aelodau o fwrdd GwE • Partneriaid gydag Awdurdodau Lleol eraill a'r Bwrdd Iechyd ar Gydweithredfa Ranbarthol Gofal Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru • Cynghorau Gogledd Cymru – Gwasanaeth Rhanbarthol Cynllunio at Argyfwng • Defnyddir y Model Ymgysylltu Cymunedol i wella'r ymagwedd gorfforaethol ar gyfer ymgysylltu cymunedol. Mae'r model hwn yn hanfodol er mwyn nodi'r cymunedau a'r grwpiau hynny fydd â diddordeb mewn derbyn cyfrifoldebau am ddarparu ar gyfer anghenion lleol yn eu cymunedau.	• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar gyfer 2019/20 • Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2020/21 • Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd • Ni chyhoeddwyd y Cerdyn Sgorio Corfforaethol hyd nes y trafodwyd yr Adroddiad Ch2 yn y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith ym mis Tachwedd. Roedd hyn oherwydd ailgyfeirio adnoddau i helpu gyda'r ymateb i'r pandemig Covid-19. • Cymeradwywyd y Protocol Siarad Cyhoeddus ar gyfer Sgriwtini gan y Cyngor ar 8 Medi 2020. Cafodd ei ddiwygio i gydymffurfio â Rheoliadau Coronafeirws mewn perthynas â chyfarfodydd o bell. • Adroddiad Blynyddol ar Bryderon, Cwynion a Chwythu'r Chwiban
--	---	--

Atodiad 1

- Mae'r Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori yn darparu dull ar draws y Cyngor ar gyfer ymgysylltu a chynnwys rhanddeiliaid sydd yn lleihau dyblygu, yn sicrhau dull ar y cyd ar gyfer ymgysylltu ac yn gwella ein gwybodaeth seiliedig ar ardaloedd fel Cyngor.
- Mae'r bwrdd [Trawsnewid Prosesau Busnes](#) yn cynorthwyo'r Cyngor i gyfrannu at ei thema o *'ragori wrth ganolbwyntio ar gwsmeriaid, dinasyddion a chymunedau'* (6 Thema Allweddol) ac mae'n gyfrifol am bob agwedd o Wasanaeth Cwsmer ac mae'n cael ei ddefnyddio i fonitro a gwella'r profiad cwsmer i'n preswylwyr.
- Cynhelir ymarferion siopwr cudd i archwilio cydymffurfiaeth y Cyngor â'r [Safonau Iaith Gymraeg](#) a'r Siarter Gofal Cwsmer.
- Mae cyfarfodydd y Cyngor Llawn, y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion yn cael eu [gweddarlledu](#) a gellir edrych arnynt ar-lein am hyd at 6 mis yn dilyn y cyfarfodydd.
- Mae croeso i ddinasyddion fynychu cyfarfodydd cyhoeddus a threfnu i siarad yng nghyfarfodydd y Pwyllgorau Sgriwtini a'r Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion.
- Mae [gweithdrefn Gwynion Gorfforaethol](#) ar waith a chyhoeddir [ystadegau](#) ar y wefan yn chwarterol.
- Mae gweithdrefn gwynion ar wahân ar waith ar gyfer y [Gwasanaethau Cymdeithasol](#).
- Gall rhanddeiliaid ymateb i [ymgynghoriadau](#) ar y wefan.

Atodiad 1

Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol		
Rhesymeg: Mae natur ac effaith hirdymor llawer o gyfrifoldebau llywodraeth leol yn golygu y dylai ddiffinio a chynllunio canlyniadau ac y dylai'r rhain fod yn gynaliadwy. Dylai penderfyniadau hyrwyddo diben yr awdurdod, cyfrannu at y manteision a'r canlyniadau a fwriedir, ac aros o fewn terfynau awdurdod ac adnoddau. Mae mewnbwn gan bob grŵp o randdeiliaid, gan gynnwys dinasyddion, defnyddwyr gwasanaethau a rhanddeiliaid sefydliadol, yn hanfodol i lwyddiant y broses hon ac i gydbwyso gofynion sy'n cystadlu wrth bennu blaenoriaethau ar gyfer yr adnoddau cyfyngedig sydd ar gael.		
Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Wedi ymrwymo i bartneriaeth, Cyflawni, ac yn canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r Gymuned,		
Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a Newidiadau yn 2020/21 oherwydd Covid-19
Diffinio Canlyniadau Buddiannau economaidd, cymdeithasol ac economaidd cynaliadwy	- Mae Cynllun y Cyngor yn adlewyrchu gweledigaeth gyffredinol y Cyngor ac mae'n cwrddu cyfnod yr etholiadau lleol o 5 mlynedd. Mae'n gynllun sy'n disgrifio blaenoriaethau yn eglur ac yn esbonio sut mae'r blaenoriaethau'n adlewyrchu safbwyntiau'r dinasyddion ac mae wedi ei alinio â'r strategaeth ariannol tymor canolig sy'n datblygu'n barhaus. - Adolygir y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn flynyddol, yn unol â'r blaenoriaethau corfforaethol. - Mae pob gwasanaeth yn cynhyrchu Cynllun Cyflawni Gwasanaeth blynyddol sy'n dangos yn glir sut maent yn cyfrannu at gyflawni ein blaenoriaethau corfforaethol. Mae pob cynllun gwasanaeth yn cynnwys mesurau a meini prawf llwyddiant i dystiolaethu sut y bydd gweithredoedd yn gwneud gwahaniaeth.	Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a Chyllideb 2021/22 Adroddiad Perfformiad Blynyddol Dogfen Gyflawni Flynyddol Adroddiad Blynyddol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Adroddiad Cynnydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4

Atodiad 1

	• Mae Dangosyddion Perfformiad Allweddol sydd wedi'u halinio â Chynllun y Cyngor yn cael eu monitro yn chwarterol drwy'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol. Cyflwynir adroddiad ar y Cerdyn Sgorio Corfforaethol i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth, y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith lle cytunir ar gamau lliniaru i'r Gwasanaethau eu rhoi ar waith ar gyfer unrhyw DPA sy'n tanberfformio. • Mae Gwasanaethau yn derbyn Adolygiadau Gwasanaeth bob chwe mis – gan edrych yn benodol ar y gyllideb a gwariant ym mis Mehefin ac ar berfformiad a chanlyniadau rhwng mis Tachwedd a mis Ionawr. Mae aelodau'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac aelodau etholedig, o'r Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol, yn herio perfformiad gwasanaethau yn gadarn yn ystod y sesiynau adolygu gwasanaeth. Yna, cytunir ar gamau gweithredu yn y cyfarfod i fynd i'r afael â phroblemau neu wella perfformiad yn erbyn targedau a osodir er mwyn eu rhoi ar waith yn ystod y 12 mis nesaf. • Mae perfformiad a chynnydd yn erbyn Cynllun y Cyngor yn cael ei gyhoeddi'n flynyddol yn yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol a chyhoeddir gwybodaeth am berfformiad ariannol yn y Datganiad o Gyfrifon. • Sefydlwyd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn yn 2016, yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn darparu Adroddiad Blynyddol ac adroddiadau Cynnydd drwy gydol y flwyddyn. • Datganiad Llywodraethiant Blynyddol • Adroddiadau Refeniw a Chyfalaf Chwarterol • Mae'n ofynnol i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol gynhyrchu Adroddiad Blynyddol • Adroddiad Monitro Blynyddol yr Iaith Gymraeg	
--	---	--

Atodiad 1

Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu

Rhesymeg: Mae llywodraeth leol yn cyflawni'r canlyniadau a fwriadwyd drwy ddarparu cymysgedd o ymyriadau cyfreithiol, rheoleiddiol ac ymarferol. Mae pennu'r cymysgedd cywir o'r camau gweithredu hyn yn ddewis strategol hollbwysig y mae'n rhaid i lywodraeth leol ei wneud i sicrhau y cyflawnir y canlyniadau a fwriedir. Maent angen mecanweithiau gwneud penderfyniadau cadarn i sicrhau y gellir cyflawni eu canlyniadau diffiniedig mewn ffordd sy'n darparu'r fasnach orau rhwng y gwahanol fathau o fewnbynnau adnoddau tra'n parhau i alluogi gweithrediadau effeithiol ac effeithlon. Mae angen adolygu penderfyniadau a wneir yn barhaus er mwyn sicrhau bod y canlyniadau'n cael eu cyflawni yn y ffordd orau posibl.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig

Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a Newidiadau yn 2020/21 oherwydd Covid-19
Penderfynu a chynllunio ymyriadau Sicrhau'r cyflawniad gorau posibl o'r canlyniadau a fwriedir	- Mae'r Cyfansoddiad yn nodi'r glir sut mae'r Cyngor yn gweithredu a sut y gwneir penderfyniadau a'r gweithdrefnau y mae angen eu dilyn i sicrhau effeithlonrwydd, tryloywder ac atebolrwydd. Strwythurau Pwyllgorau'r Cyngor - Cyngor, Pwyllgor Gwaith, Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd, Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion, Trwyddedu, Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a'r Pwyllgor Safonau. - Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am y fframwaith polisi a chyllideb. Mae adroddiadau llywodraethiant allweddol yn faterion i'r Cyngor, ac mae'r Cyngor yn cyntuno ar gyllideb refeniw a chyfalaf flynyddol. - Y Pwyllgor Gwaith yw'r prif gorff gwneud penderfyniadau ac mae'n cynnwys yr arweinydd ac wyth aelod portffolio arall.	Deddfwriaeth Coronafeirws: swyddogaethau awdurdodau lleol - Roedd y Tîm Rheoli Ymateb i'r Argyfwng yn gyfrifol am wneud penderfyniadau ar weithgareddau yn gysylltiedig â'r Coronafeirws ar Ynys Môn gan gynnwys trafod darparu gwasanaethau allweddol, gweithgareddau newydd, cynllunio gweithlu, cyfathrebu, rhannu gwybodaeth ac iechyd a diogelwch. Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4 - Ymateb i'r coronafeirws – gellir gweld gwybodaeth bellach ar ein hymateb yng nghyfarfod y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 13 Gorffennaf 2020 a chyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 23 Ebrill 2021. Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol

Atodiad 1

	• Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elfen allweddol o fframwaith llywodraethiant yr awdurdod. Mae gan y pwyllgor ddau aelod cyfetholedig sydd yn gyfrwng i ehangu gwybodaeth a phrofiad annibynnol. • Mae'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn darparu sicrwydd ynghylch perfformiad a darparu'r holl wasanaethau. Mae'n sicrhau bod y cyngor yn cyflawni ei amcanion corfforaethol ac amcanion ei wasanaethau tra'n cefnogi ac yn gwneud argymhellion ar gyfer gwelliant parhaus. • Mae'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio yn sicrhau bod buddion dinasyddion yr Ynys yn cael eu hyrwyddo a bod y defnydd gorau'n cael ei wneud o adnoddau'r cyngor, yn unol â blaenoriaethau'r Cyngor, sy'n darparu gwerth ychwanegol o weithio gyda phartneriaid. • Ceir adroddiad eglurhaol i gyd-fynd â phob adroddiad pwyllgor sydd yn rhoi crynodeb o'r adroddiad, yr argymhellion y ceisir eu cymeradwyo a'r rhesymeg dros wneud yr argynhelliad, er mwyn dangos y rhesymeg a thystiolaeth dros y penderfyniadau. • Mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) a'r Penaethiaid yn sicrhau bod canlyniadau'n cael eu monitro a'u cyflawni drwy gydol y flwyddyn. • Mae Gwasanaethau yn derbyn Adolygiadau Gwasanaeth bob chwe mis – gan edrych yn benodol ar y gyllideb a gwariant ym mis Mehefin ac ar berfformiad a chanlyniadau rhwng mis Tachwedd a mis Ionawr. Mae aelodau'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac aelodau etholedig, o'r Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol, yn herio perfformiad gwasanaethau yn gadarn yn ystod y sesiynau adolygu gwasanaeth. Yna, cytunir ar gamau gweithredu yn y cyfarfod i fynd i'r afael â phroblemau neu wella perfformiad yn erbyn targedau a osodir er mwyn eu rhoi ar waith yn ystod y 12 mis nesaf.	• Adroddiad Perfformiad Blynyddol • Dogfen Gyflawni Flynyddol
--	---	--

Atodiad 1

	• Mae gan y Cyngor Fframwaith Cynllunio a Rheoli Perfformiad ar waith. • Mae'r rhaglenni a'r prosiectau sydd wedi eu halinio â Chynllun y Cyngor yn cael eu monitro gan y Bwrdd Rhaglen Llywodraethiant Corfforaethol a'r Bwrdd Trawsnewid Gwasanaethau. • Mae Rhaglen Ynys Ynni™ Ynys Môn a sefydlwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn yn ymdrech ar y cyd rhwng nifer o randdeiliaid yn y sectorau cyhoeddus a phreifat a'r trydydd sector sy'n gweithio mewn partneriaeth, gan roi Ynys Môn ar flaen y gad ym maes ymchwil a datblygu, cynhyrchu a gwasanaethu ynni carbon isel, a sicrhau buddion economaidd enfawr posib. • Mae'r Cyngor yn gweithio gyda phartneriaid yn y diwydiant twristiaeth er mwyn creu strategaeth twristiaeth hirdymor ar gyfer yr Ynys. Mae Bwrdd Partneriaeth Cyrchfan Ynys Môn yn monitro cyflawniadau yn erbyn y Cynllun Rheoli Cyrchfan Ynys Môn.	
--	---	--

Atodiad 1

Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo

Rhesymeg: Mae angen strwythurau ac arweinyddiaeth briodol ar lywodraeth leol, yn ogystal â phobl sydd â'r sgiliau cywir, cymwysterau priodol a meddylfryd priodol, i weithredu'n effeithlon ac yn effeithiol a chyflawni eu canlyniadau arfaethedig o fewn y cyfnodau penodedig. Rhaid i sefydliad llywodraeth leol sicrhau bod ganddo'r gallu i gyflawni ei fandad ei hun a sicrhau bod polisiâu ar waith i warantu bod gan ei reolwyr y gallu gweithredol i'r sefydliad cyfan. Gan y bydd unigolion a'r amgylchedd y mae awdurdod yn gweithredu ynddo yn newid dros amser, bydd angen parhaus i ddatblygu ei allu yn ogystal â sgiliau a phrofiad arweinyddiaeth aelodau unigol o staff. Atgyfnerthir arweinyddiaeth mewn endidau llywodraeth leol drwy gyfranogiad pobl sydd â llawer o wahanol fathau o gefndiroedd, gan adlewyrchu strwythur ac amrywiaeth cymunedau.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl

Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i sicrhau llywodraethiant da	Diweddariad a Newidiadau yn 2020/21 oherwydd Covid-19
Datblygu capasiti'r endid	• Strategaeth Datblygu Gweithlu a Chynlluniau Datblygu Gweithlu ar gyfer pob Gwasanaeth • Strategaeth Pobl	• Diweddariad ar gynnydd y Rhaglen Datblygu a Hyfforddi Aelodau
Datblygu gallu arweinyddiaeth yr endid ac unigolion eraill	• Gwerthusiad Blyneddol (Adolygiad Datblygu Perfformiad) • Cynllun Cydraddoldeb 2020-24 • Sesiynau briffio aelodau • Fforwm Rheolwyr • Gwobrau Staff • Siarter ar gyfer Cefnogi Aelodau CLILC • Rhaglen Datblygu a Hyfforddi Aelodau • Cynllun Hyfforddai	• Diweddariad y broses Werthuso flynyddol ac erbyn hyn mae adnodd ar-lein newydd ar gael er mwyn cynnal y gwerthusiad • Canslwyd y Gwobrau Staff ar gyfer y flwyddyn oherwydd y pandemig Covid-19

Atodiad 1

Egwyddor F: Rheoli risgiau a perfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref

Rhesymeg: Mae angen i lywodraeth leol sicrhau bod y sefydliadau a'r strwythurau llywodraethu y mae'n eu goruchwyllo wedi gweithredu, ac yn gallu cynnal, system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso'r gwaith o ddarparu gwasanaethau cynlluniedig yn effeithiol ac yn effeithlon. Mae rheoli risg a rheolaeth fewnol yn rhannau pwysig ac annatod o system rheoli perfformiad ac yn hanfodol i gyflawni canlyniadau. Dylid ystyried risg a mynd i'r afael â hi fel rhan o'r holl weithgareddau gwneud penderfyniadau.

Mae system gref o reolaeth ariannol yn hanfodol ar gyfer gweithredu polisïau a chyflawni'r canlyniadau a fwriedir, gan y bydd yn gorfodi disgyblaeth ariannol, dyrannu adnoddau'n strategol, darparu gwasanaethau'n effeithlon, ac atebolrwydd.

Mae hefyd yn hanfodol bod diwylliant a strwythur ar gyfer craffu ar waith fel rhan allweddol o wneud penderfyniadau atebol, llunio polisïau ac adolygu. Mae diwylliant gwaith cadarnhaol sy'n derbyn, yn hyrwyddo ac yn annog her adeiladol yn hanfodol i graffu llwyddiannus a chyflawni'n llwyddiannus. Yn bwysig, nid yw'r diwylliant hwn yn digwydd yn awtomatig, mae'n gofyn am ymrwymiad cyhoeddus mynych gan y rhai sydd mewn awdurdod.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Yn broffesiynol ac yn cael ei redeg yn dda

Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i sicrhau llywodraethiant da	Diweddariadau a Newidiadau yn 2020/21 oherwydd Covid-19
Rheoli Risgiau	- Polisi a Fframwaith Rheoli Risg - Meddalwedd rheoli risg 4Risk - Fframwaith Rheoli Perfformiad	Llywodraethu Gwybodaeth – Adroddiad Blynyddol yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO)
Rheoli Perfformiad	Cynllun y Cyngor Cynllun Cyflawni Blynyddol Adroddiad Perfformiad Blynyddol	Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4
Rheolaeth Fewnol Gadarn	- Hunanasesiad (Mewnol) - Adolygiadau Gwasanaeth – Ariannol a Pherfformiad - Hunanasesiad Archwilio Mewnol yn erbyn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS)	Adroddiad Perfformiad Blynyddol Dogfen Gyflawni Flynyddol
Rheoli Data	Adroddiadau Archwilio Mewnol	Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol

Atodiad 1

Rheolaeth Ariannol Gyhoeddus Gref	• Adroddiad Blynyddol yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO) • Hyfforddiant Llywodraethu Gwybodaeth • Polisi Llywodraethu Gwybodaeth • Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol • Diogelwch TGCh • Adroddiadau Refeniw Chwarterol • Adroddiadau Cyfalaf Chwarterol • Datganiad o Gyfrifon • Mae trefniadau Rheoli Trysorlys y Cyngor yn dilyn arferion proffesiynol ac maent yn cael eu hadolygu'n rheolaidd gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Llawn. • Cynllun Ariannol Tymor Canolig • Strategaeth Gaffael • Cadarnhaodd y Dystysgrif Cydymffurfiaeth Blynyddol bod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau'n ymwneud ag adroddiadau ariannol, defnyddio adnoddau, cynllunio gwelliant a rheoli perfformiad.	
--	--	--

Atodiad 1

Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio

Rhesymeg: Mae atebolrwydd yn ymwneud â sicrhau bod y rhai sy'n gwneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau yn atebol amdanynt. Mae atebolrwydd effeithiol yn ymwneud nid yn unig ag adrodd ar y camau a gwblhawyd, ond hefyd â sicrhau bod rhanddeiliaid yn gallu deall ac ymateb wrth i'r sefydliad gynllunio a chyflawni ei weithgareddau mewn modd tryloyw. Mae archwilio allanol a mewnol yn cyfrannu at atebolrwydd effeithiol.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Yn broffesiynol ac yn cael ei redeg yn dda

Is-egwyddorion	Examples of the Council's commitment to achieving good governance	2020/21 Updates and Changes
Gweithredu arferion da o ran tryloywder ac adrodd Sicrwydd ac atebolrwydd effeithiol	• Mae pob agenda ac adroddiad ar gael ar wefan y Cyngor • Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio • Cofrestr o ddiddordebau Aelodau • Cofrestr o ddiddordebau Cyngorau Tref a Chymuned • Adroddiadau Archwilio Mewnol • Sesiynau briffio misol Aelodau • Adroddiadau Archwilio Allanol, gan gynnwys Estyn, Archwilio Cymru, Arolygiaeth Gofal Cymru • Adroddiadau Arolygiaeth • Adroddiad Sgriwtini Blynnyddol • Adroddiad Archwilio Mewnol Blynnyddol	• Adolygiad y Pwyllgor Safonau o gofrestrau o ddiddordebau Cyngorau Tref a Chymuned • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4 • Ymateb i'r coronafeirws – gellir gweld gwybodaeth bellach ar ein hymateb yng nghyfarfod y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 13 Gorffennaf 2020 a chyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 23 Ebrill 2021. • Adroddiad Blynnyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol • Adroddiad Perfformiad Blynnyddol • Dogfen Gyflawni Flynyddol

CYNGOR SIR YNYS MÔN		
ADRODDIAD I:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO	
DYDDIAD:	23 MEHEFIN 2021	
PWNC:	CRYNODEB O'R CYFRIFON TERFYNOL DRAFFT 2020/21	
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD ROBIN WYN WILLIAMS – DEILYDD PORTFFOLIO (ADNODDAU)	
PENNAETH GWASANAETH:	MARC JONES	
AWDUR YR ADRODDIAD: RHIF FFÔN: E-BOST:	BETHAN HUGHES OWEN 01248 752663 BethanOwen2@ynysmon.gov.uk	
AELODAU LLEOL:	Amherthnasol	
A – Argymhellion/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau		
Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon Drafft am 2020/21. Mae'n bwysig nodi nad yw'r ffigyrau hyn wedi cael eu harchwilio eto ac, felly, y gallant newid. Cyflwynir adroddiad i'r Cyngor wedi i'r Archwiliad Allanol gael ei gwblhau. Argymhellion: 1) Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi'r prif ddatganiadiadau ariannol drafft heb eu harchwilio ar gyfer 2020/21.		
B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?		
Amherthnasol		
C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?		
Mae'r mater hwn wedi'i ddirprwyo i'w sgrwtineiddio i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.		
CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?		
Ydi		
D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?		
Ydi		
DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori? Beth oedd eu sylwadau?		
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (mandadol)	Dim sylwadau
2	Cyllid / Adran 151(mandadol)	Amherthnasol – y Swyddog Adran 151 yw awdur yr adroddiad hwn
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (mandadol)	Dim sylw
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)	
7	Caffael	
8	Sgriwtini	
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol eraill	

E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	Economaidd	
2	Gwrthdodi	
3	Trosedd ac Anhrefn	
4	Amgylcheddol	
5	Cydraddoldebau	
6	Cytundebau Canlyniad	
7	Arall	
F - Atodiadau:		
• Atodiad 1 – Adroddiad yn crynhoi'r prif ddatganiadau ariannol a'r effaith ar gronfeydd wrth gefn. • Atodiad 2 – Datganiad Cyfrifon Drafft 2020/21.		
FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		
• Adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith ar 21 Mehefin 2021 ar alldro Cyllideb Refeniw 2020/21.		

1. PWRPAS

Mae'r adroddiad hwn yw cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon drafft ar gyfer y flwyddyn ariannol 2020/21.

2. CEFNDIR

Mae Rheoliad 10(1) o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn ei gwneud yn ofynnol i Swyddog Ariannol Cyfrifol Cyngor Sir Ynys Môn lofnodi a dyddio'r datganiad cyfrifon, ac ardystio ei fod yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol y corff ar ddiwedd y flwyddyn y mae'n ymwneud â hi ac o incwm a gwariant y corff hwnnw ar gyfer y flwyddyn honno. Mae'r Rheoliadau yn ei gwneud yn ofynnol i hyn gael ei gwblhau erbyn 31 Mai 2021.

Dangosir amserlen statudol 2020/21 yn y tabl isod ynghyd â'r amser estynedig a ddarperir gan Lywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod 'wrth i'r pandemig barhau mae effaith barhaus ar adnoddau staff awdurdodau lleol ac efallai y bydd gwaith ychwanegol i gwblhau'r cyfrifon eleni. Felly, efallai y bydd awdurdodau am baratoi eu cyfrifon i'r amserlen estynedig a ddefnyddiwyd ar gyfer cyfrifon 2019/20'.

Datganiad Cyfrifon drafft 31 Awst 2021

Datganiad Cyfrifon Archwiliedig 30 Tachwedd 2021

- 2.1** Cyflwynir y Datganiad Cyfrifon drafft llawn ar gyfer 2020/21 isod fel Atodiad 2. Cyflwynir y cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor llawn ym mis Medi 2021.

3. DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR DRAFFT AR GYFER 2020/21

- 3.1** Caiff y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) drafft ar gyfer 2020/21 ei gyflwyno ar dudalen 17 o fewn Atodiad 2.

- 3.2** Mae'r datganiad hwn yn dangos y gost o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion cyfrifo statudol ac mae'n cynnwys Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) mewn un datganiad ariannol. Mae'n cyflwyno costau'r gwasanaethau yn wahanol i'r modd yr adroddwyd arnynt ar gyfer yr alldro ariannol drafft i'r Pwyllgor Gwaith ar 21 Mehefin 2021 oherwydd addasiadau cyfrifo statudol megis dibrisiant ac addasiadau pensiwn nad yw'n effeithio'r alldro, felly, nid oes modd tynnu cymhariaeth uniongyrchol rhwng yr adroddiad ar yr alldro a'r CIES.

- 3.3** Mae'r CIES yn dangos mai £127.318m oedd cost net y gwasanaethau, gyda'r gwarged o £10.213m ar ddarparu gwasanaethau. Mae'r Llywodraeth yn derbyn na ddylai trethdalwyr y Cyngor orfod cyllido addasiadau cyfrifo megis dibrisiant. O'r herwydd, nid yw cyfrifon yr awdurdod lleol yn cynnwys effaith y rhain yn y nodyn Addasiadau rhwng y Sail Gyfrifo a'r Sail Gyllido dan y Rheoliadau (Nodyn 7 yn Natganiad Cyfrifon yr Awdurdod). Mae'r nodyn hwn ar gyfer 2020/21 yn dangos gwerth £4.041m o addasiadau cyfrifo sydd wedi cael eu canslo allan yn y Datganiad ar Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn (MIRS). Mae hyn yn golygu fod gwir effaith darparu gwasanaethau ar gronfeydd wrth gefn y Cyngor a'r CRT yn gostwng o warged o £10.213m ar ddarparu gwasanaethau i warged o £14.254m, sy'n gynnydd yng nghronfeydd wrth gefn y Cyngor. Mae hyn oherwydd tanwariant yng Nghronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) a throsglwyddiadau i'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig.

- 3.4** Yn ychwanegol at hyn, mae diffyg o £34.444m ar incwm a gwariant cynhwysfawr arall o addasiadau cyfrifo sy'n gysylltiedig ag ailbrizio asedau anghyfredol, megis Tir ac Adeiladau, ac ail-fesur yr Ymrwymiad Pensiwn. Mae cyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr ar y CIES yn ddiffyg o £24.231m ar wasanaethau.

3.5 Yn yr Adroddiad ar Fonitro'r Gyllideb Refeniw ar gyfer Chwarter 4 2020/21, a gyflwynwyd ar 21 Mehefin 2021, dygwyd sylw at danwariant net rhagamcanedig o £4.204m mewn perthynas â Chronfa'r Cyngor (tudalen 1 yr adroddiad). Mae'r datganiad cyfrifon hefyd yn dwyn sylw at y ffaith bod y tanwariant ar Gronfa'r Cyngor yn £4.204m ar gychwyn y cyfnod archwilio. Fodd bynnag, gall hyn newid os bydd yr archwilyr yn argymhell unrhyw addasiadau pellach ar ôl yr archwiliad. Bydd Gronfa Wrth Gefn Cronfa Cyffredinol y Cyngor yn cynyddu gan y swm hwn o gymharu â pherfformiad ariannol y Cyngor yn 2020/21.

Mae Tabl 1 isod yn dangos y symudiadau yng nghronfeydd wrth gefn defnyddiadwy'r Cyngor yn ystod y flwyddyn, ac roedd balans yr holl gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy ar 31 Mawrth 2021 yn £40.198m, cynnydd o £14.253k. Dylid nodi bod Cronfa Wrth Gefn y CRT, Balansau'r Ysgolion a'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn gronfeydd wrth gefn sydd wedi eu hamgau ac na fedrir ond eu defnyddio i'w pwrpas penodedig.

Tabl 1 - Symudiadau o Gronfa Wrth Gefn Cyffredinol y Cyngor yn ystod 2020/21

Crynodeb o'r Symudiadau ym Malansau/Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor yn 2020/21	Cronfa Wrth Gefn Cyffredinol Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor	Cronfa Wrth Gefn Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cronfeydd Wrth Gefn Ysgolion	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn defnyddiadwy
Eitemau sy'n effeithio ar Gronfa Wrth Gefn y Cyngor 2020/21	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans Agoriadol 1 Ebrill 2020	(7,060)	(8,760)	(8,597)	(197)	(1,330)	(25,944)
Gor/(Tan)wariant Net 2020/21	(4,204)	-	(1,145)	-	-	(5,349)
Balans y Cyngor ar ôl y gorwariant	(11,264)	(8,760)	(9,742)	(197)	(1,330)	(31,293)
Trosglwyddiadau Net o/(i) Gronfeydd Wrth Gefn ar gyfer cyllid a gymeradwywyd	(329)	(5,319)	-	(3,818)	(563)	(8,905)
Balans y Gronfa Wrth Gefn Cyffredinol ar 31 Mawrth 2021	(11,593)	(14,079)	(9,742)	(197)	(1,330)	(25,944)

3.6 Mae Tabl 1 uchod yn grynodeb o'r symudiad yn y cronfeydd wrth gefn oherwydd y perfformiad ariannol yn ystod y flwyddyn a'r symudiadau net i / o'r cronfeydd wrth gefn. Mae Tabl 2 isod yn crynhoi'r symudiadau yn y cronfeydd wrth gefn gan ddefnyddio'r wybodaeth o'r Datganiad Cyfrifon. Mae hon yn ffordd wahanol o gyflwyno'r wybodaeth, ond mae tablau 1 a 2 yn arwain at yr un balansau yn y cronfeydd wrth gefn.

Tabl 2 – Symudiad yng nghronfeydd wrth gefn Cronfa'r Cyngor a'r CRT

Dadansoddiad o'r Symudiad yng nghronfeydd wrth gefn Cronfa'r Cyngor a'r CRT yn 2020/21	Cronfa'r Cyngor £m	CRT £m	Cyfanswm £m
Y gronfa wrth gefn agoriadol ar 1 Ebrill 2020	(7,060)	(8,597)	(15,659)
Y gwarged net ar ddarparu gwasanaethau (Datganiad Cyfrifon (DC) tudalen 17)	(5,499)	(4,713)	(10,212)
Addasiadau cyfrifo statudol a gafodd eu canslo allan yn yr MIRS	(8,172)	3,567	(4,605)
Balans net cyn trosglwyddiadau o'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig i gyllido costau clustnodedig y gwasanaethau	(20,731)	(9,743)	(30,474)
Defnydd o gronfeydd wrth gefn clustnodedig i gyllido costau clustnodedig o fewn costau'r gwasanaethau (ac eithrio symudiadau rhwng y gronfa wrth gefn gyffredinol a'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig a nodir uchod)	9,137	-	9,137
Balans Cronfeydd Wrth Gefn Gyffredinol Cronfa'r Cyngor ar 31 Mawrth 2021	(11,594)	(9,743)	(21,337)
Y balansau gweddilliol yn y cronfeydd wrth gefn clustnodedig a balansau'r ysgolion	(18,861)	-	(18,861)
Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy sydd ar gael i'r Cyngor ar 31 Mawrth 2021	(30,455)	(9,743)	(40,198)

- 3.9** Yn y cyfarfod o'r Cyngor llawn ar 10 Mawrth 2021, cafodd isafswm y balans a argymhellir ar gyfer y Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol ei osod ar £7.3m. Roedd y Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol ar 31 Mawrth 2021 yn £11.593m, sydd yn uwch na'r isafswm hwn ond, yn ychwanegol at hyn, mae gwerth £14.079m o gronfeydd wrth gefn clustnodedig sy'n gysylltiedig â Chronfa'r Cyngor. Nid yw'r ffigyrau hyn yn cynnwys yr eitemau a nodwyd wedi cyhoeddi'r datganiad cyfrifon drafft.

Wrth i'r wlad symud allan o'r cyfyngiadau presennol a dychwelir i ffordd fwy normal o fyw, mae'n debygol bydd Gwasanaethau yn gweld cynnydd yn y galw am wasanaethau, yn enwedig y gwasanaethau rheini nad ydynt wedi gallu gweithredu fel sy'n arferol yn ystod 2020/21. Bydd hyn yn debygol o arwain at orwariant yn 2021/22. Bydd y lefel uwch o arian wrth gefn, uwch na'r isafswm a argymhellir o 5% o wariant refeniw net, yn caniatáu'r Cyngor i gwrdd â'r anghenion ychwanegol yma ar y gwasanaethau yn 2021/22 a 2022/23. Rhagwelir bydd balansau cyffredinol y Cyngor yn symud yn ôl tuag at y lefel 5% o'r gwariant refeniw net dros y 2 - 3 mlynedd nesaf.

4 MANTOLEN DDRAFFT FEL YR OEDD AR 31 MAWRTH 2021

- 4.1** Cyflwynir y Fantolen, fel yr oedd ar 31 Mawrth 2021, ar tudalen 20 o Atodiad 2.
- 4.2** Fe gostyngodd asedau net cyffredinol y Cyngor o £188.286m ar 31 Mawrth 2020 i £164.056m ar 31 Mawrth 2021. Mae hyn oherwydd: ailbrisiad asedau arall y Cyngor a chynnydd yn asedau cyffredol megis arian a chywerthoedd arian (adneuon / buddsoddiadau sy'n ddyledus o fewn tri mis). Gwnaed penderfyniad llynedd i adolygu'r Prisiad Pensiynau er mwyn deall effaith y Pandemig ar y gronfa bensiwn. Effaith 2020/21 yw bod yr atebolrwydd pensiwn wedi cynyddu o £124.520m i £176.262m.

5. CRONFEYDD WRTH GEFN CLUSTNODEDIG

- 5.1** Mae Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig yn rhan hanfodol o'r modd y caiff y Cyngor ei gyllido ac yn sicrhau bod cyllid penodol yn cael ei ddyrannu i gwrdd ag ymrwymadau y gwyddys amdanynt neu rai a all godi yn y dyfodol, i gyllido prosiectau ar gyfer y tymor hwy sy'n parhau am fwy nag un blwyddyn ariannol ac er mwyn dal grantiau a dderbyniwyd ond sydd heb eu gwario rhag ofn iddynt gael eu crafangu'n ôl rhywbryd yn y dyfodol. Dangosir y symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig yn Nhabl 3 isod:-

Tabl 3 – Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig 2020/21

	Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig £'m
Balans ar 1 Ebrill 2020	8.760
Symudiadau net yng nghronfeydd wrth gefn presennol	0.468
Cronfeydd wrth gefn newydd arfaethedig a grëwyd yn ystod y flwyddyn o refeniw	4.851
Balans ar 31 Mawrth 2021	14.079

6. BALANSAU YSGOLION

- 6.1** Yn Nhabl 4, ceir crynodeb o falansau'r ysgolion a oedd yn £4.015m ar 31 Mawrth 2021 (£0.197m ar 31 March 2020). Roedd gan 1 o'r 40 ysgol gynradd ddifffyg yn eu balansau (9 ysgol gynradd ar 31 Mawrth 2020) ac roedd 1 o'r ysgolion uwchradd (3 ar 31 Mawrth 2020) mewn diffyg. Yn ogystal, ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, roedd yr Ysgol Arbennig mewn sefyllfa o ddifffyg.

Tabl 4 – Crynodeb o Falansau Ysgolion

	Balans 1 April 2019 £'000	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2019/20 £'000	Balans 31 March 2020 £'000	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2020/21 £'000	Balans 31 March 2021 £'000
Ysgolion Cynradd Cymunedol a Gwirfoddol	788	54	842	1,933	2,775
Ysgolion Uwchradd Cymunedol	(258)	(435)	(693)	1,670	977
Ysgol Arbennig Gymunedol	(60)	(24)	(84)	24	(60)
Ysgol Gynradd Sefydledig	161	(29)	132	191	323
Cyfanswm	631	(434)	197	3,818	4,015

7. BALANS Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

- 7.1** Roedd balans agoriadol y CRT ar 1 Ebrill 2020 yn £8.597m. Yn ystod y flwyddyn, gwelwyd tanwariant o £1.145m oherwydd prosiectau cyfalaf a oedd wedi llithro, gan arwain at falans cau o £9.742m. Bydd y balans hwn yn cael ei ail-fuddsoddi yn y CRT yn y dyfodol.

Datganiad Cyfrifon Drafft Cyngor Sir Ynys Môn 2020/21

Ynys Môn

THE ISLE OF

Anglesey

Datganiad o'r Cyfrifon 2020/21 Drafft

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.gov.uk

www.anglesey.gov.uk

 [cyngormon](https://www.facebook.com/cyngormon)
ioacc Tudalen 46

 [@cyngormon](https://twitter.com/cyngormon)
[@angleseycouncil](https://twitter.com/angleseycouncil)

Cynnwys

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
	Adroddiad Naratif	1
	Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon	15
	Adroddiad yr Archwiliwr Annibynnol	16
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	17
	Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	18
	Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn	19
	Y Fantolen	20
	Datganiad Llif Arian	21
	Nodiadau i'r Cyfrifon	22
Nodyn 1a	Nodyn ar y Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	24
Nodyn 1b	Incwm Cylchrannol	25
Nodyn 2a	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yma	25
Nodyn 2b	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi a'u mabwysiadu	26
Nodyn 3	Barnau Allweddol wrth weithredu'r Polisiau Cyfrifo	26
Nodyn 4a	Rhagdybiaethau a wnaed ynghylch ansicrwydd yn y dyfodol ac amcangyfrifon a ffynonellau eraill o ansicrwydd	27
Nodyn 5	Eitemau Perthnasol o Incwm a Gwariant	28
Nodyn 6	Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen	28
Nodyn 7	Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Sail Cyllido dan Reoliadau	29
Nodyn 8	Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	31
Nodyn 9	Balansau Ysgolion	32
Nodyn 10	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	32
Nodyn 11	Cronfeydd wrth Gefn Na Ellir Eu Defnyddio	33
Nodyn 12	Gwariant Gweithredol Arall	37
Nodyn 13	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	37
Nodyn 14	Incwm Treth a Grantiau Amhenodol	38
Nodyn 15	Asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar	39
Nodyn 16	Ymrwymadau Cyfalaf Sylweddol	41
Nodyn 17	Asedau Treftadaeth	42
Nodyn 18	Eiddo Buddsoddiad	44
Nodyn 19	Asedau Annirweddol	46
Nodyn 20	Gwariant Cyllido a Chyfalaf	46
Nodyn 21	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	48
Nodyn 22	Prydlesau	48
Nodyn 23	Rhestrau stoc	49
Nodyn 24	Dyledwyr	49
Nodyn 25	Arian Parod a Chywerthoedd Arian	49
Nodyn 26	Credydwyr	50
Nodyn 27	Darpariaethau	50
Nodyn 28	Llif Arian o Weithgareddau Gweithredol	51
Nodyn 29	Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi	51
Nodyn 30	Llif Arian o Weithgareddau Cyllido	51
Nodyn 31	Nodyn Ar Natur y Gwariant	52
Nodyn 32	Gweithrediadau Masnachol	53
Nodyn 33	Lwfansau Aelodau	54
Nodyn 34	Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	54

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
Nodyn 35	Pecynnau Ymadael	56
Nodyn 36	Ffioedd Archwilio Allanol	56
Nodyn 37	Incwm Grantiau	57
Nodyn 38	Partïon Cysylltiedig	58
Nodyn 39	Cronfeydd Ymddiriedol	61
Nodyn 40	Cynllun Pensiwn Athrawon	62
Nodyn 41	Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig Llywodraeth Leol	63
Nodyn 42	Rhwymedigaethau Wrth Gefn	69
Nodyn 43	Asedau Wrth Gefn	70
Nodyn 44	Offerynnau Ariannol	70
Nodyn 45	Natur a maint y risgiau sy'n deillio o offerynnau ariannol	75
Nodyn 46	Cyd-bwyllgorau	80
Nodyn 47	Troi Tai'n Gartrefi	82
Nodyn 48	Y Dreth Gyngor	82
Nodyn 49	Trethi Annomestig (TA)	83
Nodyn 50	Morwrol	83
Nodyn 51	Asiantaeth	84
Nodyn 52	Polisiâu Cyfrifo	85
Cyfrif CRT	Cyfrif Refeniw Tai (CRT) - Datganiad Incwm a Gwariant - Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT Nodiadau ar y CRT	109
Atodiad 1	Datgeliad Parti Cysylltiedig – Cynrychiolaeth Cydranddeiliaid gyda Sefydliadau Trydydd Parti	113
Atodiad 2	Geirfa	115
Atodiad 3	Llyfryddiaeth	122

Adroddiad Naratif

Cyhoeddir y Datganiad Cyfrifon bob blwyddyn er mwyn rhoddi i etholwyr, trethdalwyr lleol, Aelodau'r Cyngor, gweithwyr a phartïon eraill sydd â diddordeb, wybodaeth glir ynghylch sefyllfa ariannol y Cyngor. Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei archwilio'n allanol cyn i'r fersiwn derfynol gael ei arwyddo a'i chyhoeddi er mwyn rhoi sicrwydd fod y cyfrifon yn rhoi darlun cywir a theg o berfformiad ariannol y Cyngor. Nod yr adroddiad naratif hwn, sy'n rhan allweddol o'r cyfrifon, yw darparu canllawiau effeithiol i'r materion pwysicaf yr adroddir arnynt yn y cyfrifon. Gwneir hyn er mwyn darparu esboniad teg, cytbwys a hawdd i'w ddeall o sefyllfa ariannol y Cyngor ac i gynorthwyo i ddehongli'r datganiadau ariannol. Yn ogystal, mae'n cynnwys gwybodaeth ychwanegol am y Cyngor yn gyffredinol a'r prif ddylanwadau ar y datganiadau ariannol er mwyn darparu cyswllt rhwng gweithgareddau a heriau'r Cyngor a'r modd y mae'r rhain yn effeithio ar ei adnoddau ariannol.

Mae'r adroddiad naratif wedi'i strwythuro fel a ganlyn:-

1. Y Fframwaith Statudol;
2. Gwybodaeth am Gyngor Sir Ynys Môn;
3. Trosolwg a dadansoddiad o berfformiad;
4. Y Prif faterion sy'n effeithio ar Gyfrifon 2020/21;
5. Eglurhad o'r datganiadau ariannol;
6. Effaith y pandemig Covid-19.

1. Y Fframwaith Statudol

Mae dyletswydd statudol ar y Cyngor i gymeradwyo a chyhoeddi Datganiad Cyfrifon. Mae'r tudalennau a ganlyn yn ymwneud â'r Datganiad Cyfrifon ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021.

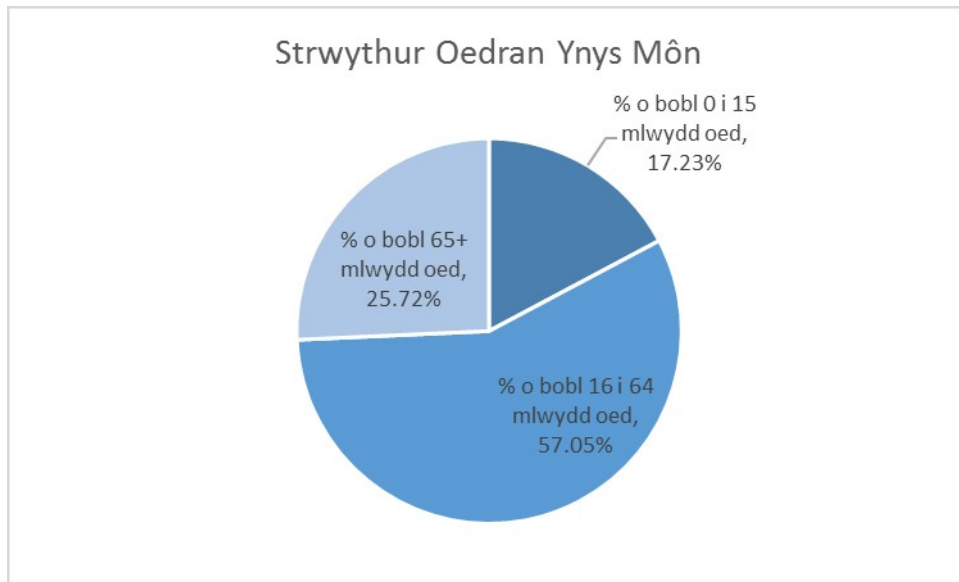
Daeth Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 i rym ar 31 Mawrth 2015, fel y cawsant eu diwygio gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018 am y flwyddyn gyfrifo 2015/16 a chyfnodau yn y dyfodol. Yn unol â'r rheoliadau hyn, rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r rheoliadau hyn ac arferion priodol.

Mae Rheoliad 25 o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifo) (Cymru) 2003 (OS 2003/3239 (W.319), fel y cawsant eu diwygio) yn nodi arferion priodol ar gyfer paratoi Datganiad Cyfrifon. Mae'r arferion hyn yn cynnwys yn bennaf y Côt Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2020/21 a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA), wedi eu cefnogi gan y Safonau Rhyngwladol ar gyfer Adrodd ar Faterion Ariannol (IFRS). Yn ogystal, mae'r naratif hwn yn cynnwys canllawiau o Lawlyfr Adrodd Ariannol Trysorlys Ei Mawrhydi (FReM), Adrannau 5.2.1 i 5.2.10, fel yr anogir gan gôd CIPFA.

2. Gwybodaeth am Gyngor Sir Ynys Môn

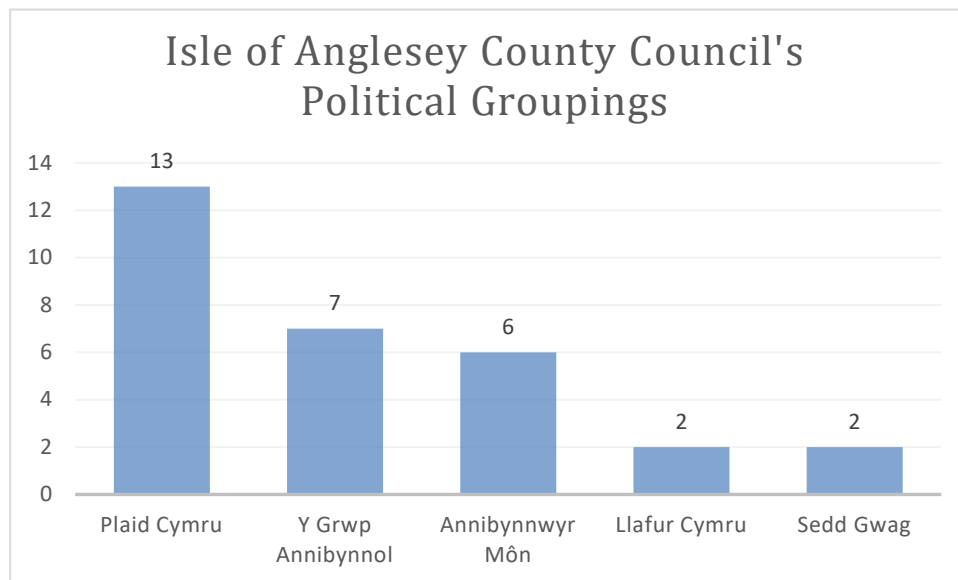
Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn awdurdod unedol sy'n gwasanaethu poblogaeth o tua 70,000, mae wedi'i leoli ar arfordir gogleddol Cymru ac mae'n ardal sy'n 276 milltir sgwâr. Ynys Môn yw'r ynys fwyaf yng Nghymru o bell ffordd, a'r seithfed ynys fwyaf ym Mhrydain. Ynys Môn hefyd yw'r ynys fwyaf ym Môr Iwerddon o ran maint a'r ail ynys fwyaf poblog ym Mhrydain.

Mae gan Ynys Môn boblogaeth ychydig yn hŷn na chyfartaledd Cymru (21.00%), gyda 25.72% o'r boblogaeth dros 65 oed. Mae'r ffigwr hwn yn adlewyrchiad o gynllun y Cyngor i gefnogi pobl i fyw'n dda ac am gyfnod hirach o amser.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am sicrhau bod trigolion, busnesau ac ymwelwyr â'r Ynys yn cael amrywiaeth eang o wasanaethau. Mae'r rhain yn cynnwys addysg, diogelu plant ac oedolion bregus, gofal cymdeithasol, iechyd cyhoeddus, priffyrdd, hamdden, diwylliant, casglu gwastraff, cynllunio, gweinyddu tai, budd-daliadau, adfywio ac ymgysylltiad cymunedol. Yn ogystal â darparu gwasanaethau, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gasglu trethi lleol ar ffurf y Dreth Gyngor a Threthi Annomestig ar ran Llywodraeth Cymru.

Mae'r Cyngor yn sefydliad a arweinir yn wleidyddol ac mae wedi mabwysiadu model Arweinydd a Chabinet. Mae ganddo 30 o Aelodau etholedig sy'n cynrychioli 11 o wardiau aml-Aelod ar draws y Sir. Yn dilyn yr etholiad ym Mai 2017, mae'r Cyngor wedi gweithredu o dan weinyddiaeth clymblaid Plaid Cymru a'r Grŵp Annibynnol. Mae dosbarthiad gwleidyddol y Cyngor fel ar 31 Mawrth 2021 i'w weld isod:-

3. Trosolwg a Dadansoddiad o Berfformiad

3.1 Datganiad gan Arweinydd y Cyngor

Fel Arweinydd y Cyngor, fy nghyfrifoldeb i yw sicrhau bod y garreg filltir bwysig o gynhyrchu'r Datganiad Cyfrifon blynyddol yn cael ei chyflawni ar amser bob blwyddyn. Mae'r cyfrifon yn darparu llawer iawn o wybodaeth ariannol am y modd y cafodd y Cyngor ei gyllido a sut y gwariwyd yr arian hwnnw yn ystod 2020/21. Mae'n bwysig o ran atebolrwydd i'r Cyngor ddarparu'r wybodaeth hon ar gyfer preswylwyr, trethdalwyr lleol, busnesau sy'n talu trethi annomestig a chydranddeiliaid eraill, gan gynnwys Llywodraeth Cymru.

Caiff y Cyngor ei gyllido drwy gymysgedd o gyllid gan Lywodraeth Cymru, drwy'r Grant Cynnal Refeniw a chyfran y Cyngor o'r gronfa Trethi Annomestig, trethi lleol drwy'r Dreth Gyngor a ffioedd a thaliadau a delir gan gwsmeriaid y Cyngor. Yn 2020/21, cynyddwyd cyllideb net y Cyngor gan £6.9m i roi cyfanswm o £142.1m, a daeth £41.1m o'r swm hwnnw o'r Dreth Gyngor. Roedd cynnydd o 4.5% ar y Dreth Gyngor.

Roedd 2020/21 yn wahanol i unrhyw flwyddyn ariannol arall a wynebwyd gan y Cyngor wrth i bandemig y Coronafeirws hawlio sylw'r Cyngor drwy gydol y flwyddyn a chael effaith sylweddol ar ei sefyllfa ariannol. Mae'r Cyngor yn ddiolchgar am y gefnogaeth ariannol a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru, gyda dros £6.104m o gostau ychwanegol a £2.369m o incwm a gollwyd yn cael ei dalu gan Gronfa Galedi Llywodraeth Cymru. O ganlyniad i'r cymorth ychwanegol hwn, ynghyd â grantiau penodol eraill a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru golygodd y bu'r Cyngor danwario ei gyllideb refeniw o £4.204m (2.96%). Mae'r tanwariant hwn wedi cynyddu Balansau Cyffredinol y Cyngor i £11.59m, cynyddodd balansau'r ysgolion i £4.015m a safodd y balansau wrth gefn dynodedig yn £14.079m. Fodd bynnag, dylid nodi bod grantiau a dderbyniwyd yn hwyr yn y flwyddyn ariannol wedi ychwanegu at arian wrth gefn y Cyngor ac y bydd y grantiau hyn yn cael eu gwario yn ystod blwyddyn ariannol 2021/22.

Wrth i'r wlad ddod allan o'r pandemig yn 2021/22, rhagwelir y bydd y galw am wasanaethau yn cynyddu er mwyn delio a phroblemau a materion efallai na gafodd eu hadnabod yn ystod y cyfnod clo, mae hyn yn arbennig o wir yn y Gwasanaethau Cymdeithasol ac Addysg. Bydd y Cyngor o ran arian wrth gefn yn ei alluogi i fynd i'r afael â'r materion hynny, hyd yn oed os yw hyn yn gofyn am lefel o wariant sy'n uwch na'r gyllideb refeniw ar gyfer 2021/22.

Cafodd un garreg filltir bwysig ei chyrraedd yn ystod 2020/21, sef i'r Cyngor, ynghyd â'r 5 Awdurdod Lleol arall yng ngogledd Cymru, ddod i gytundeb â Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru mewn perthynas â Bid Twf Gogledd Cymru. Bydd hyn yn sicrhau buddsoddiad sector preifat a sector cyhoeddus sylweddol yng Ngogledd Cymru ac Ynys Môn dros y 15 mlynedd nesaf.

Mae sefyllfa Cyfrif Refeniw Tai'r Cyngor yn iach, gyda £9.742m yn y gronfa wrth gefn ar hyn o bryd. Mae'r ffigwr hwn yn uwch nag a gynlluniwyd oherwydd llithriad yn y rhaglen i adeiladu eiddo newydd. Bydd balans y gronfa wrth gefn hon yn lleihau yn ystod y blynyddoedd nesaf wrth i'r rhaglen ddatblygu gyflymu. Mae cynlluniau i ddefnyddio'r Cyfrif Refeniw Tai wedi eu nodi yng nghynllun busnes 30 mlynedd y Cyngor, sy'n cael ei adolygu a'i gymeradwyo gan Lywodraeth Cymru bob blwyddyn.

Mae'r dyfodol o ran cyllido'r sector cyhoeddus yn parhau'n ansicr, yn arbennig felly effaith yr argyfwng Coronafeirws a'r penderfyniad i adael yr Undeb Ewropeaidd ar economi'r DU. Bydd etholiadau'r Senedd a blaenoriaethau newydd Llywodraeth Cymru hefyd yn effeithio ar lefelau cyllido llywodraeth leol yng Nghymru yn y dyfodol, ond mae'n rhy fuan i wybod a fydd lefelau cyllid yn cynyddu neu'n gostwng yn y tymor byr i'r tymor canolig. Beth bynnag fydd lefelau cyllid y dyfodol, bydd y Cyngor yn parhau i adolygu'r ffordd y darperir gwasanaethau er mwyn sicrhau eu bod yn darparu'r gwerth gorau am arian.

2021/22 fydd blwyddyn olaf y Cyngor presennol ac fel Arweinydd y Cyngor, rydw i wedi ymrwymo i ddarparu cynifer o'r elfennau sy'n weddill o Gynllun Corfforaethol y Cyngor a phosibl yn ystod blwyddyn olaf y Cyngor presennol.

Ystyrir bod sefyllfa ariannol sefydliad yn ddangosydd allweddol o safon gyffredinol y llywodraethiant corfforaethol. Rwy'n hyderus y bydd y Cyngor, o ganlyniad i reolaeth ariannol gadarn, yn parhau i fod yn ariannol gryf a chynaliadwy yn y dyfodol.

Llinos Medi Huws
Arweinydd y Cyngor

Mai 2021

3.2 Pwrpas a gweithgareddau allweddol y Cyngor

Cymeradwywyd y Cynllun Corfforaethol gan y Cyngor ar 27 Medi 2017. Mae'n gynllun sy'n gosod targed y dydd gweithio tuag ato. Mae'n uchelgeisiol ond yn realistig.

Mae'r cynllun yn siapio'r broses o wneud penderfyniadau ar bob lefel yn y Cyngor, ac :-

- Mae'n gosod y fframwaith yr ydym yn ei ddefnyddio i gynllunio, gyrru a chyflawni ein gwasanaethau;
- Mae'n dylanwadu'r modd yr ydym yn siapio ein cyllideb yn flynyddol; ac
- Yn ein helpu i fonitro cynnydd ac asesu'r hyn yr ydym yn ei gyflawni'n flynyddol.

Y thema allweddol drwy'r cynllun yw'r uchelgais i gydweithio gyda'n cyd-ddinasyddion, cymunedau a phartneriaid er mwyn sicrhau gwasanaethau o ansawdd uchel a fydd yn gwella ansawdd bywyd pawb ar yr Ynys.

Dyma'r blaenoriaethau y mae'r Awdurdod wedi eu gosod iddo ei hun ar gyfer y cyfnod hwn:-

- Creu'r amodau er mwyn sicrhau y gall pawb gyflawni eu potensial yn y tymor hir;
- Cefnogi oedolion bregus a theuluoedd er mwyn eu cadw yn ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib;
- Gweithio mewn partneriaeth gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau y gallant ymdopi'n effeithiol gyda newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol.

Mae'r cynllun wedi cael ei ddatblygu a'i siapio gan farn pobl leol, ein partneriaid a chan flaenoriaethau gwleidyddol lleol a chenedlaethol, megis y Rhaglen Llesiant.

Mae gwasanaethau cyhoeddus ar draws Cymru a'r DU yn parhau i gynllunio ar gyfer toriadau yn y cyllid yr ydym yn ei dderbyn, a bydd angen gwneud mwy o benderfyniadau anodd yn y dyfodol am y gwasanaethau yr ydym yn eu darparu a'r modd yr ydym yn eu darparu. Byddwn yn parhau i wneud y penderfyniadau hynny mewn ymgynghoriad â phobl leol ac er lles gorau Ynys Môn a'i phobl.

Bydd y Cyngor yn parhau i edrych ar ffyrdd o wella gwasanaethau, eu gwneud yn fwy effeithiol a sicrhau eu bod o'r ansawdd gorau. Mae'r gwelliannau hyn yn cynnwys parhau i foderneiddio'r modd yr ydym yn gweithio.

Mae sawl her o'n blaenau ond yr her fwyaf i'r Cyngor, ei bartneriaid â chymunedau, yw rheoli effaith eang y Coronafeirws ar ieuchyd, lles a'r economi. Mae'r Cyngor yn cydweithio â phobl, cymunedau ac asiantaethau Ynys Môn, ac yn gwneud popeth o fewn ei allu i amddiffyn busnes, gweithwyr ac i gefnogi unigolion bregus rhag yr argyfwng unigryw a difrifol yma.

3.2.1 Y Senario Ariannol

Fel pob Awdurdod Lleol arall yng Nghymru, mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi bod ar flaen y gad wrth ymateb i'r pandemig Coronafeirws, gan gefnogi busnesau a'i drigolion yn ogystal â darparu ei wasanaethau dydd i ddydd. Mae'r deuddeg mis diwethaf wedi bod yn heriol oherwydd bod y Deyrnas Unedig wedi gadael yr Undeb Ewropeaidd hefyd ac mae costau gwasanaethau a'r galw amdanynt wedi cynyddu, ond mae ansicrwydd ynghylch lefel y cyllid craidd y bydd y Cyngor yn ei dderbyn gan y Llywodraeth yn y dyfodol. Mae'r pandemig Coronafeirws wedi dangos pa mor bwysig yw darparu ar gyfer anghenion ei drigolion, ac, er y derbyniwyd cyllid ychwanegol ac y cafwyd arbedion mewn meysydd lle cafodd gwasanaethau eu hatal oherwydd y cyfnodau clo lleol a chenedlaethol, mae peth ansicrwydd ynghylch cost anhysbys ailadeiladu a chynnal gwasanaethau allweddol yn y dyfodol agos. Nid yw'r pwysau ychwanegol ar y Cyngor, o safbwynt ariannol a gweithredol, yn eglur ar hyn o bryd ac ni wyddys i ba raddau y bydd y pwysau ariannol hwn yn cael ei liniaru gan gyllid ychwanegol. Yn erbyn y cefndir hwn, mae angen i'r Cyngor reoli'r galw cynyddol am wasanaethau, pwysau chwyddiant, yr angen i fuddsoddi yn yr economi leol i hyrwyddo twf, a dyhead i wella gwasanaethau yn barhaus.

Adolygir Cynllun Ariannol Tymor Canol (CATC) y Cyngor ym mis Medi a Chwefror bob blwyddyn, a chyflwynir adroddiad i'r Aelodau, er mwyn cynorthwyo i gynllunio sut fydd y Cyngor yn rheoli ei gyllid yn wyneb pwysau cyllidebol parhaus a risgiau o ran cyllido.

Roedd CATC mwyaf diweddar y Cyngor (Medi 2020) yn amcangyfrif bod cost cynnal y lefel bresennol o wasanaethau tua £4m y flwyddyn. Yn 2021/22 roedd cynnydd o £3.5m (3.4%) yn y Cyllid Allanol Cyfun (AEF) a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru ac roedd hynny, ynghyd â chynnydd o 2.75% yn y Dreth Gyngor, yn caniatáu i'r Cyngor osod cyllideb gytbwys ar gyfer 2021/22 heb orfod cwtogi gwasanaethau. Nid yw Llywodraeth Cymru wedi rhoi unrhyw arwydd beth fydd lefel y cyllid yn y dyfodol ac ni wnaed unrhyw ragdybiaethau ar hyn o bryd. Mae'n debygol y bydd y galw am wasanaethau'r Cyngor yn parhau i gynyddu, yn yr un modd â chwyddiant mewn cyflogau a phrisiau. Gellir gwrthbwysu rhai o'r costau hyn drwy gynyddu'r Dreth Gyngor, ond mae'n debygol y bydd angen gwneud arbedion pellach yn y gyllideb refeniw dros y tymor canolig. Mae'r Cyngor wedi llwyddo i wneud arbedion yn y gorffennol drwy:-

- Geisio trosglwyddo'r gwaith o ddarparu rhai gwasanaethau o'r Cyngor, er enghraifft, i Gynghorau Tref a Chymuned neu'r Trydydd Sector;
- Creu cyrff eraill a reolir gan y Cyngor i ddarparu rhai gwasanaethau anstatudol;
- Parhau i foderneiddio ac adolygu ysgolion;
- Rheoli'r galw am ofal cymdeithasol a pharhau i drawsnewid gofal ar gyfer yr henoed drwy gyfleusterau gofal ychwanegol a fydd yn hyrwyddo annibyniaeth ac yn lleihau'r angen am leoliadau gofal preswyl;
- Cynyddu'r ffioedd a godir ar ddefnyddwyr gwasanaeth;
- Rhoi'r gorau i ddarparu rhai gwasanaethau anstatudol; a
- Parhau i foderneiddio'r modd y gweinyddir gwasanaethau a chynyddu nifer y trafodion sy'n cael eu gwneud gyda'r Cyngor ar-lein neu drwy AppMôn.

Bydd y Cyngor yn parhau i ddilyn y strategaeth hon er mwyn nodi a gweithredu unrhyw arbedion yn y dyfodol, ond mae'n dod yn fwyfwy anodd dibynnu ar y cyfan o'r uchod i gyflawni arbedion.

Mae cyllid cyfalaf hefyd yn dod yn fwy o her, gyda chynnydd cyfyngedig yn lefel y grant cyfalaf cyffredinol a benthycia â chefnogaeth. Nid oes gan y Cyngor fawr ddim ar ôl yn awr y gall ei ddefnyddio i gynhyrchu cyllid ychwanegol drwy dderbyniadau cyfalaf, ac, erbyn hyn, mae'r Cyngor yn gorfod defnyddio ei gronfeydd wrth gefn a balansau i ddarparu cyllid cyfalaf ychwanegol.

3.3 Llwyddiannau allweddol, materion a risgiau sy'n effeithio'r Cyngor

Yn ystod 2020/21, dechreuodd gwaith ar y blaenoriaethau hyn a chafodd y llwyddiannau allweddol a ganlyn eu cyflawni yn ystod y flwyddyn ariannol:-

- Cwblhau 21 Cartref Cyngor newydd;
- Cwblhau'r Unedau Diwydiannol yng Nghaergybi;
- Cwblhau gwaith lliniaru llifogydd Biwmares;
- Cytuno ar ddatblygiad yr Ysgol Corn Hir newydd gyda Llywodraeth Cymru;
- Talu dros £40m o grantiau Busnes Covid tra'n cynnal gwasanaethau yn ystod y pandemig;
- Cytuno ar contract gwastraff newydd, sy'n cynnwys talu am fflyd wastraff newydd.

3.3.1 Gweithio gyda phartneriaid

- 3.3.1.1** Ar hyn o bryd, mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth â'r pum awdurdod arall yng Ngogledd Cymru ar Fid Twf Gogledd Cymru. Os bydd y bid yn llwyddiannus, bydd yn denu dros £240m o gyllid gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru, yn ogystal â buddsoddiad gan y sector cyhoeddus. Fel gydag unrhyw brosiectau cyllido ar raddfa fawr, mae risgiau yn gysylltiedig â chyflawni prosiectau a chyllido unrhyw fenthyciadau angenrheidiol.

3.3.2 Sefyllfa Ariannol y Cyngor a Risgiau Cysylltiedig

- 3.3.2.1** Yn 2021/22, derbyniodd y Cyngor gynnydd o 3.4% yn y Cyllid Allanol Cyfun gan Lywodraeth Cymru ac mae hyn, ynghyd â chynnydd o 2.75% yn y Dreth Gyngor, wedi caniatáu i'r Cyngor ddyrannu swm ychwanegol o £0.600m i Wasanaethau yn 2021/22 er mwyn cwrdd â phwysau cyllidebol, yn ogystal â chyllido chwyddiant mewn tâl a phrisiau. Rhoddwyd £0.307m o arbedion refeniw ar waith gan y Cyngor yn 2020/21 ac ni chynlluniwyd unrhyw arbedion refeniw ar gyfer 2021/22.
- 3.3.2.2** Balans cyffredinol y Cyngor yw £11.593m, sy'n cyfateb i 8.16% o'i gyllideb refeniw net ar gyfer 2021/22. Mae hyn yn gynnydd o £4.534m o gymharu â'r balans cyffredinol o £7.060m ar 31 Mawrth 2020. Mae hyn yn welliant o gymharu â'r tair blynedd diwethaf lle'r oedd balansau'r gronfa wrth gefn gyffredinol wedi datblygu tuedd o ostwng o flwyddyn i flwyddyn. Mae'r galw parhaus am wasanaethau y tu hwnt i'r lefel y caniatwyd ar ei gyfer yng nghyllideb refeniw'r flwyddyn bresennol yn cynyddu'r risg y bydd y tuedd ar i lawr yn y balansau a welwyd yn y gorffennol yn parhau ac yn cyrraedd lefel fydd yn rhoi'r Cyngor mewn perygl ariannol sylweddol.
- 3.3.2.3** Gallai gadael yr Undeb Ewropeaidd (UE) arwain at nifer o risgiau. Ni fydd y Cyngor yn derbyn arian grant Ewropeaidd mwyach ac nid oes unrhyw sicrwydd y daw unrhyw gyllid yn ei le. Gallai effaith gadael yr UE ar yr economi, ynghyd ag effaith y pandemig Coronafeirws, gael effaith ar y Cyngor hefyd gan y bydd twf economaidd gwannach yn cyfyngu ar allu Llywodraeth Cymru i gynyddu cyllid Llywodraeth Leol.
- 3.3.2.4** Mae'r Cyngor yn cychwyn ar raglen o newid gyda'r nod o wneud y Cyngor yn garbon niwtral erbyn 2030. Bydd hyn yn gofyn am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol ynghyd â chostau refeniw ychwanegol i gyflawni'r newidiadau gofynnol.

3.4 Crynodeb o Berfformiad

3.4.1 Gwariant Refeniw

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi gwariant a chyllid y Cyngor yn unol â'r gofynion cyfrifo. Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol yn erbyn gweithgaredd a gynlluniwyd ar ffurf cyfrifon rheoli'r Cyngor. Yn 2020/21, adroddwyd bod gan y Cyngor danwariant o £4.204m yn erbyn gweithgaredd a gynlluniwyd o £142.146m (cyllideb net) a'i fod wedi llwyddo i sicrhau arbedion gwerth £0.244m. Mae'r tabl isod yn adlewyrchu'r gyllideb derfynol ar gyfer 2020/21 ac incwm a gwariant gwirioneddol yn ei herbyn:-

Gwasanaethau	Cyllideb Blynnyddol £'000	Alldro £'000	Amrywiant £'000
Dysgu Gydol Oes	53,565	50,046	-1,519
Gwasanaethau Oedolion	27,160	26,927	-233
Gwasanaethau Plant	10,971	10,258	-713
Tai	1,168	1,131	-37
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	15,242	14,645	-597
Rheoleiddio	4,131	3,775	-356
Trawsnewid	4,998	4,527	-471
Adnoddau	3,164	2,998	-166
Busnes y Cyngor a Cyllid Corfforaethol	21,747	21,635	-112
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	142,146	137,942	-4,204

Dadansoddiad Goddrychol

Gwasanaethau	Cyllideb Flynyddol £'000	Alldro £'000	Amrywiant £'000
Gweithiwr	90,587	87,713	(2,874)
Safle	8,685	7,113	(1,571)
Trafnidiaeth	4,354	1,988	(2,366)
Cyflenwadau a Gwasanaethau	30,979	27,774	(3,205)
Taliadau Trydydd Parti	49,507	48,940	(567)
Trosglwyddo Taliadau	26,576	32,635	6,059
Fioedd a Thaliadau	(11,526)	(8,944)	2,583
Incwm Rhent	(1,526)	(1,009)	518
Trosglwyddiadau a Grantiau	(54,929)	(58,502)	(3,573)
Addasiadau Eraill	(560)	233	793
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	142,146	137,942	(4,204)

Effaith y tanwariant oedd bod y Cyngor wedi cynyddu ei gronfeydd wrth gefn cyffredinol am £4.204m.

Mae'r tabl uchod yn adlewyrchu'r modd y caiff costau eu categorio, eu monitro a'u rheoli o fewn y Cyngor. Mae'r Cyfrifon isod yn adrodd ar yr un gwariant ac incwm ond mewn ffurf gwahanol er mwyn cydymffurfio gyda'r gofynion allanol statudol o ran adrodd. Mae hyn yn cynnwys costau ychwanegol megis dibrisiant neu newidiadau yng ngwerth eiddo na fedrir, yn unol â'r rheoliadau, eu codi ar gronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio yn y flwyddyn.

3.4.2 Gwariant Cyfalaf

Mae'r rhaglen gyfalaf yn cefnogi amcan ehangach y Cyngor I ddarparu gwaranaethau ac I gefnogi twf economaidd.

Ym mis Mawrth 2020, cymeradwyodd y Cyngor Raglen Gyfalaf (a oedd yn cynnwys llithriant amcangyfrifedig) ar gyfer gwasanaethau nad ydynt yn ymwneud â thai o £17.050m ar gyfer 2020/21, a Rhaglen Gyfalaf o £20.255m ar gyfer yr CRT. Yn ogystal, ym mis Mehefin 2020, cymeradwyodd y Bwrdd Gweithredol Llithriant Cyfalaf o £12.109m i'w ddwyn ymlaen o 2019/20, gan ddod â'r Rhaglen Gyfalaf ddiwygiedig ar gyfer gwasanaethau nad ydynt yn dai i £22.336m, a £19.032m i'r HRA. Ers y broses o bennu'r gyllideb, ychwanegwyd cynlluniau ychwanegol ar y rhaglen, y mae'r rhan fwyaf ohonynt wedi'u hariannu gan grant, sef cyfanswm o £17.057m. Daw hyn â chyfanswm y Gyllideb Cyfalaf ar gyfer 2020/21 i £58.425m.

Mae'r rhaglen wedi gwneud cynnydd cyson yn ystod y flwyddyn, gan gyflawni cyfradd gyflawni o 56.703%. Disgwylir y bydd y rhan fwyaf o'r cynlluniau sy'n weddill yn cael eu cyflawni dros yr ychydig flynyddoedd nesaf.

O'r cyfanswm gwariant hwn o £33.129m, cyfalafwyd £21.227m ac ychwanegwyd at werth asedau ar Fantolen y Cyngor. Codwyd y gweddill i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gan ei fod naill ai i gefnogi asedau nad ydynt yn eiddo uniongyrchol i'r Cyngor (£2.163m) neu nad oeddent yn cynyddu gwerth i'r asedau cyfalaf (£9.739m).

Mae'r tabl isod yn dadansoddi'r gwariant sydd wedi'i gyflalafu gyda'r cynlluniau/asedau hynny sydd a gwerth drost £0.100m wedi'i rhestru'n unigol:-

Cynllun	Swm (£'000)
Band A Ysgol 21ain Ganrif – Ysgol Llangefni:	567
Adeilad Modiwlaid (Y Tywyn) – Gofal i blant rhwng 2 a 11 oed	180
Adeilad Modiwlaid (Esceifiog) – Gofal i blant rhwng 2 a 11 oed	362
Ysgol David Hughes Gwaith Cyfalaf	578
Ystafell Ffitrwydd Plas Arthur	116
Unedau Diwydiannol Penrhos	1,469
Unedau Diwydiannol Llangefni	232
Unedau Porth	513
Mapio Teithio Gweithredol	193
Cerbydau	465
Ailwynebu Priffyrdd	1,619
Lliniaru Llifogydd Biwrmars	204
Lliniaru Llifogydd Pentraeth	297

Cynllun	Swm (£'000)
Gweithiau ar Raddfa Bach – (Lliniaru Llifogydd)	721
Gwaith Ffyrdd Gwydn	123
Strwythyr Mill Lane	112
Diogelwch Ffyrdd	518
Cyfleuster Parcio a Rhannuo Gaerwen	368
Offer Trwsio Ffyrdd Thermol	203
Cyllid Economi Gylchol	805
Fflyd Gwastraff	2,283
Gwaith cyfalaf i asedau presennol	149
Cynllun Tai Prynu Gorfodol	299
Prynu Eiddo Presennol a Datblygu Eiddo Newydd	7,397
TG - Prosiectau	770
Cynlluniau cyfalaf eraill (<£0.100m yn unigol)	684
Cyfanswm	21,227

Nodyn ynghylch cyfleusterau benthyca cyfredol a benthyca cyfalaf yr Awdurdod:-

Cyllidir Gan:	Swm £'000	Canran %
Benthyca Digefnogaeth	453	2%
Benthyca â Chefnogaeth	497	2%
Grant Cyfalaf	14,420	68%
Derbyniadau Cyfalaf	876	4%
Cyfraniad Refeniw	4,620	22%
Arian Wrth Gefn Cyfalaf	361	2%
Cyfanswm	21,227	100%

Ar 31 Mawrth 2021, roedd gan yr Awdurdod £124.510m (nodyn 45c) o Fenthyciadau Allanol. Ar y pryd, roedd Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC) yr Awdurdod, sydd, yn ei hanfod, yn fodd o fesur angen sylfaenol y Cyngor i fenthyca, yn £136.560m. Yn y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys am 2020/21, y Terfyn Benthyca awdurdodwyd gan y Cyngor oedd £180m, felly, mae'r Awdurdod yn gyfforddus o fewn ei drothwy benthyca.

Crynodeb o ffynonellau cyllido mewnol ac allanol sydd ar gael i'r Awdurdod gyflawni ei gynlluniau gwariant cyfalaf ac ymrwymadau ariannol eraill

Ar 31 Mawrth 2021, roedd ffynonellau cyllido mewnol yr Awdurdod yn cynnwys arian yn y banc a buddsoddiadau eraill gwerth £28.740m (Nodyn 44a/b). Roedd £124.510m wedi ei fenthycu'n allanol (Nodyn 45c fel uchod).

3.4.3 Y Fantolen

Mae mantolen y Cyngor yn dangos sefyllfa ariannol dda ar ddiwedd 2020/21, gyda asedau net o £164.056m. Mae hyn yn lleihad o £24.230m o gymharu â'r llynedd. Cynyddodd gwerth asedau tymor hir y Cyngor (eiddo, peiriannau ac ati) £15.065m. Cynyddodd asedau tymor byr, fel arian parod a gynyddodd oddeutu £9m. Cododd atebolrwydd safle net cyffredinol y Cyngor £51.741m i £176.261m (gweler nodyn 41)

Mae manylion asedau a rhwymedigaethau tymor hir a tymor byr y Cyngor yn cael eu dangos yn y Fantolen fel ar 31 Mawrth 2021.

Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r lleihad o £24.230m yn asedau net y Cyngor a nodi'r uchod yn ganlyniad o lleihad o £38.484m mewn cronfeydd wrth gefn na ellir eu defnyddio a chynnydd o £14.254m mewn balansau a ellir eu defnyddio (gan gynnwys y CRT).

4. Y Prif Faterion o Gyfrifon 2020/21

Gosododd y Cyngor gyllideb net o £142.146m ar gyfer 2020/21 i'w chyllido o gyfuniad o Incwm o'r Dreth Gyngor, Trethi Annomestig a grantiau cyffredinol. Roedd y gyllideb yn cynnwys gofyniad i sicrhau arbedion o £0.307m, a ymgorfforwyd yng nghyllidebau'r gwasanaethau unigol. Y sefyllfa alldro oedd tanwariant o £4.204m. Mae'r tanwariant yn cynnwys tan neu orwariant yn yr adrannau, arian wrth gefn ar gyfer digwyddiadau annisgwyl na chafodd ei ddefnyddio ac unrhyw eitemau unwaith-ac-am-byth eraill a nodwyd yn ystod y flwyddyn ariannol.

Coronafirws

Roedd cyllid y Cyngor yn weddol sefydlog yn ystod y flwyddyn ariannol. Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu £661m hyd yma i dalu'r costau ychwanegol a ysgwyddwyd gan Gynghorau wrth ddelfio â'r pandemig, sydd wedi talu cost prynu cyfarpar diogelu personol, cefnogi'r Sector Gofal Oedolion, darparu gwasanaethau ychwanegol i'r digartref, helpu gyda chostau trosglwyddo i weithio gartref, cyllido cost taliadau wythnosol i rieni plant a fyddai fel arfer yn cael prydau ysgol am ddim ac yn talu am golli incwm a ysgwyddir gan Gynghorau o ganlyniad i gau gwasanaethau. Hyd yma, mae'r Cyngor wedi hawlio £6.104m mewn cyllid ychwanegol, y derbyniwyd £4.917m ohono. Mae'r gwariant net hyd yma a'r gwariant net rhagamcanol hyd at ddiwedd y flwyddyn yn ystyried y cyllid ychwanegol hwn.

Yn ogystal, darparodd Llywodraeth Cymru gyllid pellach heb ei neilltuo i dalu am y posibilrwydd o golli'r Dreth Gyngor, costau uwch cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor, trawsnewid digidol a chostau arbedion cynlluniedig na ellid eu gweithredu oherwydd y pandemig. Derbyniodd y Cyngor gyfanswm o £2.16m yn ychwanegol.

Yn ystod 2020/21, mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu ar ran Llywodraeth Cymru gan weinyddu'r gwahanol grantiau cymorth sydd ar gael i drigolion a busnesau Ynys Môn yn ystod y pandemig. Cafodd gyfanswm o £41m ei ddigolledu i drigolion/busnesau Ynys Môn, gan gefnogi 2,499 o unigolion a sefydliadau. Mae'r Awdurdod wedi parhau i ddarparu gwasanaethau craidd drwy gydol y pandemig yn ogystal ag ymdrin â'r gwaith ychwanegol sy'n gysylltiedig â'r amgylchiadau, sef gweinyddu Grantiau Cymorth Covid, Sefydlu a Chefnogi'r Gwasanaeth Tracio, Olrhain a Diogelu, Gorfodi Covid a Chymorth Ychwanegol i'r digartref. Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu cefnogaeth ariannol drwy'r Gronfa Caledi Covid i leddfu pwysau ar yr Awdurdod sy'n gysylltiedig â chostau ychwanegol (£6m) y pandemig a cholled incwm cysylltiedig (£2.3m).

Pensiynau

Cynllun Pensiwn Athrawon - Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoddi i athrawon fuddiannau penodol ar adeg eu hymddeoliad ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar ganran o gyflog pensiynadwy'r aelodau.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol - Fel rhan o delerau ac amodau cyflogi ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad drwy fod yn rhan o Gronfa Pensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, wedi ei glandro ar lefel y bwriedir iddi falansio'r ymrwymadau pensiwn gydag asedau buddsoddi. Ni fydd buddiannau yn daladwy mewn gwirionedd hyd oni fydd gweithwyr yn ymddeol ond mae'r Cyngor wedi ymrwymo i wneud y taliadau i'r Gronfa Pensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y bydd y gweithwyr yn ennill eu buddiannau i'r dyfodol.

Mae'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn dangos y buddiannau pensiwn a gafwyd yn y flwyddyn, wedi eu haddasu yn ôl yr angen i adlewyrchu'r rhan honno o'r costau pensiwn nad ydynt yn cael eu talu gan Drethdalwyr y Cyngor.

Darpariaethau

Cyfanswm y darpariaethau a ddelir gan y Cyngor oedd £5.180m ar 1 Ebrill 2021. Yn ystod y flwyddyn, gostyngodd y balans £0.133m i £5.047m. Gostynodd y ddarpariaeth yswiriant i £0.290m yn unol â'r angen amcangyfrifedig. Roedd cyfanswm o £0.363m ar ddarpariaethau tymor byr, i ddarparu ar gyfer costau disgwyledig yn y dyfodol a allai godi o rwymedigaeth yn y gorffennol. Defnyddiwyd £0.082m o ddarpariaeth Penhesgyn i gyllido'r costau'n ymwneud â'r safle tirlenwi yn 2020/21.

Gwelir manylion y symudiadau yn y darpariaethau yn Nodyn 27 y Cyfrifon.

Busnes Hyfyw

Paratoir y cyfrifon ar sail 'busnes hyfyw'. Golyga hyn y cafodd y cyfrifon eu paratoi ar y sail bod y Cyngor yn parhau yn ei ffurf bresennol yn y dyfodol. Crëwyd Cyngor Sir Ynys Môn drwy statud/deddf yn 1996 a bydd yn parhau yn ei ffurf bresennol hyd nes y bydd yn cael ei newid drwy statud.

5. Eglurhad o'r Datganiadau Ariannol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi manylion incwm a gwariant y Cyngor ar gyfer blwyddyn ariannol 2020/21 a'i Fantolen ar 31 Mawrth 2021. Mae'r datganiadau hyn yn cynnwys y Gronfa Gyffredinol a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT). Ynddynt, nodir cyfrifoldebau'r Cyngor a Chyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) y Cyngor, sef Swyddog Adran 151 dynodedig y Cyngor.

Datganiadau Ariannol Craidd:-

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys y datganiadau ariannol craidd, sef:-

- 1. Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)** – sy'n dangos y gost cyfrifo o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn, gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o'r trethi.
- 2. Dadansoddiad Gwariant a Chyllido (EFA)** – sy'n dangos y wybodaeth yn y CIES ond, yn ogystal, mae'n darparu addasiadau cyfrifo sydd yn cael eu canslo allan yn Nodyn 7 er mwyn sicrhau nad yw'r addasiadau yma'n cael ei gyllido gan Drethdalwyr y Dreth Gyngor. Mae'r golofn gyntaf o'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllido yn darparu gwir effaith perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau a chronfeydd wrth gefn y Cyngor a'r CRT.

3. **Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS)** – sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor, wedi ei ddadansoddi yn ôl cronfeydd wrth gefn y gellir eu ddefnyddio a'r rhai na ellir eu defnyddio. Mae'r datganiad yn dangos cost wirioneddol darparu gwasanaethau'r Awdurdod a'r modd y caiff y costau hyn eu cyllido o'r gwahanol gronfeydd wrth gefn.
4. **Y Fantolen** – sy'n dangos gwerth yr asedau a'r rhwymediaethau a gydnabyddir gan yr Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Caiff asedau net eu cyfatebu gan y cronfeydd wrth gefn sydd gan yr Awdurdod.
5. **Datganiad Llif Arian** – sy'n dangos y newidiadau o ran arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod cyfnod yr adroddir arno.
6. **Y Nodiadau i'r Cyfrifon** – y nodiadau i'r Datganiadau Ariannol craidd sy'n darparu mwy o fanylion am bolisiau cyfrifo'r Cyngor a'r eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y datganiadau.

Datganiadau Ariannol Atodol

1. **Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon** – sy'n egluro cyfrifoldebau'r Cyngor a'r Swyddog Adran 151.
2. Mae'r **Cyfrif Refeniw Tai (CRT)** yn gofnod o wariant ac incwm refeniw sy'n ymwneud â stoc dai'r Cyngor. Ei brif bwrpas yw sicrhau bod y gwariant ar reoli tenantiaethau a chynnal a chadw anheddau'n cael ei gydbwyso gan y rhenti a godir ar denantiaid. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai wedi cael ei glustondi'n benodol i'r pwrpas hwnnw o Gronfa Gyffredinol y Cyngor.
3. **Barn yr Archwiliwr** – fel Archwilydd Allanol y Cyngor, Archwiliwr Cyffredinol Cymru bydd yn cynnal yr archwiliad statudol ac arwyddo y Datganiad Cyfrifon wedi i'r Swyddog Adran 151 lofnodi a dyddio'r Datganiad Cyfrifon. Byddant wedyn yn cyhoeddi barn ynghylch a oes angen eu haddasu neu beidio. Y dyddiad cau ar gyfer y farn hon yw 15 Medi wedi i'r flwyddyn ddod i ben.

6. Newidiadau mewn Polisi Cyfrifo

Nid oes angen gwneud unrhyw newidiadau o bwys i'r driniaeth gyfrifo ar gyfer 2020/21.

Daw'r Datganiad Cyfrifon i ben gyda'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol (AGS) 2020/21. Mae'r AGS yn rhoi trosolwg o fframwaith llywodraethu'r Cyngor. Mae hefyd yn darparu crynodeb o adroddiadau ac adolygiadau sy'n rhoi sylwadau ar faterion llywodraethu a pherfformiad sy'n ymwneud â'r Cyngor.

Arian Wrth Gefn, perfformiad ariannol a sefyllfa ariannol

Ar 31 Mawrth 2021, cyfanswm Cronfa Gyffredinol y Cyngor oedd £11.594m, sydd gyfystyr â 7.87% o'r gyllideb refeniw net ar gyfer 2021/22. Nod strategaeth ariannol y Cyngor yw dal o leiaf 5% o'r gyllideb refeniw net fel Balansau Cyffredinol (£7.4m). O ganlyniad, mae Balansau Cyffredinol y Cyngor ychydig yn uwch na'r targed.

Roedd y perfformiad ariannol ar gyfer 2020/21 yn dangos tanwariant net o £4.204m ac mi oedd o ganlyniad i dderbyn cyllid gan Lywodraeth Cymru yn ystod y pandemig ac roedd y gwasanaethau a ddarperir i'r cyhoedd yn gyfyngedig.

Roedd balans Cyfrif Refeniw Tai y Cyngor yn £9.742m ar 31 Mawrth 2021. Mae'r arian wrth gefn wedi'i glustnodi i gyllido cost datblygu eiddo newydd fel y nodir yng Nghynllun Busnes 30 Mlynedd y CRT. Bydd unrhyw ostyngiad sylweddol yn arian wrth gefn y CRT o ganlyniad i'r pandemig yn arwain at ostyngiad yn y rhaglen ddatblygu eiddo newydd a gynlluniwyd.

Casgliad

Mae'r pandemig wedi cael effaith ar sefyllfa ariannol y Cyngor o ran colli incwm a gwariant ychwanegol yn ystod y cyfnod clo er bod Llywodraeth Cymru wedi darparu cymorth. Er bod rhagolygon y dyfodol yn edrych yn well, mae'r effaith ariannol wrth symud ymlaen i'r Cyngor yn anhysbys o hyd a gallai arwain at ddarparu gwasanaethau yn mynd yn fwy costus yn y dyfodol gan fod yn rhaid i'r Cyngor addasu i ofynion ymbellhau cymdeithasol. Gellir lleihau'r cyllid cyfalaf sydd ar gael hefyd, a fydd yn effeithio ar raglen gyfalaf y Cyngor ac, yn benodol, y ddwy brif flaenoriaeth, moderneiddio ysgolion ac adeiladu cartrefi newydd.

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae'n ofynnol i Gyngor Sir Ynys Môn:-

- wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau fod gan un o'i swyddogion y cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog yw'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151;
- reoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau ac i ddiogelu ei asedau;
- gymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151

Y Swyddog Adran 151 sydd yn gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarferion priodol fel y gosodir yn y Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("Y Côt").

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- dewis polisiau cyfrifo priodol ac yna eu defnyddio'n gyson;
- ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus;
- cydymffurfio â Chôt Ymarfer Awdurdod Lleol CIPFA.

Hefyd, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- cadw cofnodion cyfrifo priodol ac amserol;
- cymeryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif

Tystiaf fod y Datganiad Cyfrifon yma yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar y dyddiad cyfrifo a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021:-

Llofnodwyd:

Richard Marc Jones FCPFA
CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

Llofnodwyd:

Cynghorydd Glyn Haynes
CADEIRYDD CYNGOR SIR YNYS MÔN

Dyddiedig: 27 Medi 2021

Adroddiad yr archwilydd annibynnol o Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru

24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2021

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethi. Mae'r Gwasanaethau yr adroddir arnynt isod yn seiliedig ar strwythur sefydliadol y Cyngor.

Mae'r Cyngor yn codi trethi i gwrdd â gwariant yn unol â rheoliadau, gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Ceir darlun o'r sefyllfa o ran trethi yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

2020/21			Gwasanaethau	Nodyn	2019/20		
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net			Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000			£'000	£'000	£'000
68,950	(16,017)	52,933	Dysgu Gydol Oes		73,291	(15,907)	57,384
43,082	(14,175)	28,907	Gwasanaethau Oedolion		40,699	(11,431)	29,268
14,914	(4,141)	10,773	Gwasanaethau Plant		11,753	(1,072)	10,681
7,372	(6,091)	1,281	Tai		5,983	(4,098)	1,885
28,175	(9,055)	19,120	Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		26,793	(6,390)	20,403
13,330	(8,414)	4,916	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd		12,291	(6,317)	5,974
5,754	(416)	5,338	Trawsnewid		5,666	(261)	5,405
33,939	(25,642)	8,297	Adnoddau		26,947	(17,679)	9,268
1,962	(333)	1,629	Busnes y Cyngor		2,245	(412)	1,833
2,146	(1,792)	354	Costau Corfforaethol a Democrataidd		1,936	(332)	1,604
522	-	522	Rheolaeth Corfforaethol		482	-	482
7	-	7	Costau heb eu ddosbarthu		418	-	418
12,321	(19,080)	(6,759)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)		12,591	(18,717)	(6,126)
232,474	(105,156)	127,318	Diffyg ar weithrediadau sy'n parhau		221,095	(82,616)	138,479
		24,541	Gwariant gweithredu arall	12			23,105
		9,333	Incwm a gwariant cyllido a buddsoddi	13a			8,945
		(171,405)	Trethiant ac incwm grant amhenodol	14			(163,380)
		(10,213)	Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau				7,149
		(10,039)	Gwarged ar ailbrisio asedau nad ydynt yn gyfredol	11c			(13,487)
		44,483	Ailfesur y rhwymedigaeth Pensiwn Net	11ch & 41			(19,492)
		34,444	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall				(32,979)
		24,231	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr				(25,830)

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

2020/21			Gwasanaethau	2019/20		
Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A=C-B £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr -C £'000		Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A=C-B £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - C £'000
47,216	5,717	52,933	Dysgu Gydol Oes	50,198	7,186	57,384
26,954	1,953	28,907	Gwasanaethau Oedolion	26,601	2,667	29,268
9,922	851	10,773	Gwasanaethau Plant	10,496	185	10,681
1,073	208	1,281	Tai	1,508	377	1,885
13,824	5,296	19,120	Prifffydd, Eiddo a Gwastraff	14,464	5,939	20,403
3,048	1,868	4,916	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	3,895	2,079	5,974
4,446	892	5,338	Trawsnewid	4,276	1,129	5,405
7,866	431	8,297	Adnoddau	8,619	649	9,268
1,464	165	1,629	Busnes y Cyngor	1,524	309	1,833
1,271	(917)	354	Costau Corfforaethol a Democrataidd	1,881	(277)	1,604
522	-	522	Rheolaeth Corfforaethol	482	-	482
-	7	7	Costau heb eu dosbarthu	-	418	418
(3,192)	(3,567)	(6,759)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(4,075)	(2,051)	(6,126)
114,414	12,904	127,318	Cost Net Gwasanaethau	119,869	18,610	138,479
(128,668)	(8,863)	(137,530)	Incwm a Gwariant Arall	(120,969)	(10,361)	(131,330)
(14,254)	4,041	(10,212)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(1,100)	8,249	7,149
(25,944)			Balans agoriadol y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 1 Ebrill	(24,844)		
(14,254)			Llai Gwarged ar falans y Gronfa Cyffredinol a'r CRT yn y flwyddyn	(1,100)		
(40,198)			Balans cau y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 31 Mawrth	(25,944)		

Tudalen 66

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2021

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi'n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i gyllido gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r llinell (Diffyg) / Gwarged ar ddarparu gwasanaethau'n dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n rhaid eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor i bwrpas pennu'r Dreth Gyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae'r llinell '(Gostyngiad)/Cynnydd Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd clustnodedig wrth gefn' yn dangos y symudiad yn y flwyddyn o falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai cyn i'r Cyngor wneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o'r cronfeydd clustnodedig wrth gefn.

	Balans Cronfa'r Cyngor £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor (Nodyn 8) £'000	Balans CRT (Datganiadau Ariannol Atodol) £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 10) £'000	Balansau Ysgolion (Nodyn 9) £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio (Nodyn 11) £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn (y Cyngor) £'000
Balans ar 1 Ebrill 2019	5,912	8,728	8,387	1,186	631	24,844	137,612	162,456
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn								
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(9,410)	-	2,261	-	-	(7,149)	-	(7,149)
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	32,979	32,979
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(9,410)	-	2,261	-	-	(7,149)	32,979	25,830
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 7)	10,156	-	(2,051)	144	-	8,249	(8,249)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	746	-	210	144	-	1,100	24,730	25,830
Trosglwyddiadau i/(o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	402	32	-	-	(434)	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	1,148	32	210	144	(434)	1,100	24,730	25,830
Balans ar 31 Mawrth 2020	7,060	8,760	8,597	1,330	197	25,944	162,342	188,286
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn								
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	5,499	-	4,713	-	-	10,212	-	10,212
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	(34,442)	(34,442)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	5,499	-	4,713	-	-	10,212	(34,442)	(24,230)
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 7)	8,172	-	(3,567)	(563)	-	4,042	(4,042)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	13,671	-	1,146	(563)	-	14,254	(38,484)	(24,230)
Trosglwyddiadau i/(o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	(9,137)	5,319	-	-	3,818	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	4,534	5,319	1,146	(563)	3,818	14,254	(38,484)	(24,230)
Balans ar Mawrth 2021	11,594	14,079	9,743	767	4,015	40,198	123,858	164,056

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2021

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan y Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r cronfeydd wrth gefn sy'n cael eu dal gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae'r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn gronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio, h.y. y cronfeydd wrth gefn hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ond ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw'r rheini na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys cronfeydd wrth gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu, lle byddai'r arian ond ar gael i ddarparu gwasanaethau petai'r asedau'n cael eu gwerthu (er enghraifft y Gronfa Ailbrisio wrth Gefn) a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn 'Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo A Sail Gyllido Dan y Rheoliadau'.

	Nodyn	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000
Eiddo, offer a chyfarpar	15	431,645	414,585
Asedau Treftadaeth	17	2,265	3,640
Eiddo Buddsoddi	18	5,619	6,189
Asedau Anniriaethol	19	506	501
Dyledwyr tymor hir	24	111	166
Asedau tymor hir		440,146	425,081
Asedau a ddeler i'w gwerthu	21	461	763
Rhestrau stoc	23	339	333
Dyledwyr tymor byr	24	36,716	32,606
Arian a chywerthoedd arian	25	28,740	23,045
Asedau Cyfredol		66,256	56,747
Benthyca tymor byr	44	(2,158)	(16,837)
Credydwyr tymor byr	26	(30,956)	(20,429)
Darpariaethau tymor byr	27	(363)	(413)
Derbyniadau grantiau cyfalaf ymlaen llaw	37	(3,509)	(1,993)
Rhwymedigaethau Cyfredol		(36,986)	(39,672)
Credydwyr tymor hir	26	(156)	(159)
Darpariaethau tymor hir	27	(4,684)	(4,767)
Benthyca tymor hir	44	(124,258)	(124,424)
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	41	(176,262)	(124,520)
Rhwymedigaethau tymor hir		(305,360)	(253,870)
Asedau net		164,056	188,286
Cronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio	MIRS	40,198	25,944
Cronfeydd wrth gefn nad na ellir eu defnyddio	11	123,858	162,342
Cyfanswm Cronfeydd wrth gefn		164,056	188,286

DATGANIAD LLIF ARIAN – AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN 31 MAWRTH 2021

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn arian parod a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio arian parod a chywerthoedd arian trwy ddosbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a gyllidir trwy drethiant ac incwm grant neu gan dderbynwyr y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r all-lif arian ar gyfer adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarparu gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld yr hawl a fydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

	Nodyn	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Diffyg Net ar Ddarparu Gwasanaethau		10,212	(7,149)
Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	28	43,297	46,619
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu cyllido	28	(9,851)	(8,514)
Llif arian net o Weithgareddau Gweithredu		51,504	29,474
Llif arian net o Weithgareddau Buddsoddi	29	(30,966)	(28,627)
Llif arian net o Weithgareddau Cyllido	30	(14,845)	6,373
(Gostyngiad)/Cynnydd Net mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian		5,693	7,220
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar gychwyn y flwyddyn ariannol		23,045	15,825
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol	25	28,738	23,045

NODIADAU I'R CYFRIFON

Dadansoddiad o Wariant a Chyllido (EFA)

Bwriad y Dadansoddiad o Wariant a Chyllido (EFA) yw dangos effaith wirioneddol perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau'r Cyngor. Mae'r Datganiad ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) yn cynnwys nifer o addasiadau cyfrifo megis dibrisiant ac addasiadau i bensiynau na chaniateir iddynt, yn unol â'r gyfraith, gael eu cyllido o'r Dreth Gyngor. Nid yw'r rhain yn gostau gwirioneddol sy'n effeithio ar falansau defnyddiadwy'r Cyngor. Dengys y CIES gwarged o £10.213m ar ddarparu gwasanaethau. Dangosir hyn hefyd yng ngholofn C, sef Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, sydd yn yr EFA. Er mwyn sicrhau nad yw'r costau cyfrifo hyn yn cael effaith ar drethdalwyr y Cyngor ac ar gronfeydd y Cyngor, caiff y costau hyn o £4.041m eu canslo allan yn yr EFA a chânt hefyd eu dangos yn y Datganiad ar y Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS). Dangosir y rhain yng ngholofn B yr EFA a elwir yn Addasiadau rhwng y Sail Gyllido a Chyfrifo. Mae colofn A yr EFA yn dangos y costau yr aethpwyd iddynt yn briodol yn erbyn Cronfeydd y Cyngor. Mae'n dangos balans gwarged o £14.254m a chaiff ei gyfrifo drwy dynnu colofn B o golofn C. Mae hyn o gymorth i nodi balansau defnyddiadwy'r Cyngor heb yr addasiadau cyfrifo hyn. Caiff effaith yr addasiadau cyfrifo hyn ei dangos yn y golofn cronfeydd wrth gefn nad oes modd ei ddefnyddio yn y Datganiad ar Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn. Mae Nodyn 1a yn crynhoi'r math o addasiadau cyfrifo nad ydynt yn cael eu cyllido gan y Cyngor.

Mae'r CIES a chael gwared ar yr addasiadau cyfrifo, pan gânt eu ychwanegu at eu gilydd, yn dangos yr effaith am y flwyddyn ar gronfeydd y Cyngor.

	£'000
Cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy'r Cyngor ar 1 Ebrill 2020	(25,944)
Diffyg/(gwarged) ar Ddarparu Gwasanaethau 2020/21 – CIES	(10,213)
Addasiadau i gael gwared ar effaith addasiadau cyfrifo nad ydynt yn effeithio Cronfa'r Cyngor – gweler Nodyn 7	(4,041)
Diffyg/(gwarged) diwygiedig sy'n cael effaith ar falansau'r Cyngor (yn cynnwys CRT)	(14,254)
Cronfeydd wrth gefn/balansau defnyddiadwy'r Cyngor ar 31 Mawrth 2021	(40,198)

Ar ôl canslo allan yr holl addasiadau cyfrifo (y manylir arnynt yn Nodyn 7), dengys y tabl uchod bod tanwariant (gwarged o incwm dros wariant) o £14.254m. Arweiniodd hyn, felly, at gynydd ym balansau defnyddiadwy'r Cyngor i £40.198m.

Crynodeb o'r Symudiadau yng Nghronfeydd Wrth Gefn y Cyngor yn 2020/21

Crynodeb o'r Symudiadau ym Malansau/Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor yn 2020/21	Cronfa Wrth Gefn Gyffredinol y Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig y Cyngor	Cronfa Wrth Gefn Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cronfeydd Wrth Gefn Ysgolion	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn mae modd eu defnyddio
Eitemau sy'n effeithio ar Gronfa Wrth Gefn y Cyngor 2020/21	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans Agoriadol Cronfa Wrth Gefn y Cyngor ar 1 Ebrill 2020	(7,060)	(8,760)	(8,597)	(197)	(1,330)	(25,944)
Gor /(tan)wariant Net 2020/21	(4,204)	-	(1,145)	-	-	(5,349)
Balans y Cyngor ar ôl y gor /(tan)wariant	(11,264)	(8,760)	(9,742)	(197)	(1,330)	(31,293)
Trosglwyddiadau Net o/(i) Gronfeydd Wrth Gefn ar gyfer cyllid a gymeradwywyd	(331)	(5,319)	-	(3,818)	563	(8,905)
Balans y Gronfa Gyffredinol ar 31 Mawrth 2021	(11,595)	(14,079)	(9,742)	(4,015)	(767)	(40,198)

NODYN 1 – NODYN AR Y DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

NODYN 1a – NODYN AR Y DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO 2020/21

2020/21

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf £'000	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn £'000	Gwahaniaethau arall £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Dysgu Gydol Oes	3,663	1,174	880	5,717
Gwasanaethau Oedolion	472	1,152	329	1,953
Gwasanaethau Plant	138	573	140	851
Tai	10	192	6	208
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	4,607	575	114	5,296
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	1,056	569	243	1,868
Trawsnewid	569	289	34	892
Adnoddau	16	323	92	431
Busnes y Cyngor	1	140	24	165
Costau Corfforaethol a Democrataidd	-	(940)	23	(917)
Rheolaeth Corfforaethol	-	-	-	-
Costau Na Ddosbarthwyd	-	7	-	7
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(3,917)	292	58	(3,567)
Cost net Gwasanaethau	6,615	4,346	1,943	12,904
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(11,776)	2,913	-	(8,863)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(5,161)	7,259	1,943	4,041

2019/20

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf £'000	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn £'000	Gwahaniaethau arall £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Dysgu Gydol Oes	4,188	2,700	298	7,186
Gwasanaethau Oedolion	347	2,257	63	2,667
Gwasanaethau Plant	-	197	(12)	185
Tai	6	353	18	377
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	4,750	1,115	74	5,939
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	828	1,182	69	2,079
Trawsnewid	491	588	50	1,129
Adnoddau	16	626	7	649
Busnes y Cyngor	1	273	35	309
Costau Corfforaethol a Democrataidd	-	(277)	-	(277)
Rheolaeth Corfforaethol	-	-	-	-
Costau Na Ddosbarthwyd	-	418	-	418
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(2,711)	589	71	(2,051)
Cost net Gwasanaethau	7,916	10,021	673	18,610
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(13,621)	3,260	-	(10,361)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(5,705)	13,281	673	8,249

NODYN 1b – INCWM CYLCHRANNOL

Mae'r tabl isod yn dangos cyfanswm incwm y Cyngor gan ffioedd, tâl a godir a rhent ar gyfer y ddarpariaeth o wasanaethau. Mae hyn yn eithrio incwm grant ac incwm gan y Dreth Gyngor.

Gwasanaethau	2020/21 Incwm o Wasanaethau £'000	2019/20 Incwm o Wasanaethau £'000
Dysgu Gydol Oes	(397)	(1,390)
Gwasanaethau Oedolion	(5,525)	(5,301)
Tai	(120)	(70)
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	(2,191)	(2,788)
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	(1,165)	(2,778)
Trawsnewid	(53)	(45)
Adnoddau	(117)	(151)
Busnes y Cyngor	(213)	(402)
Costau Corfforaethol a Democrataidd	(129)	(111)
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(18,785)	(18,585)
Cyfanswm Incwm	(28,695)	(31,621)

NODYN 2a – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND NAD YDYNT WEDI EU MABWYSIADU HYD YMA

Yn unol â'r Côt Ymarfer ar Gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2020/21 (y Côt), mae'n rhaid datgelu effaith ddisgwyliedig unrhyw safonau cyfrifyddu sydd wedi'u cyhoeddi ond nad ydynt wedi eu mabwysiadu hyd yma.

Y safonau newydd neu ddiwygiedig sydd wedi'u cyhoeddi ond nad ydynt wedi eu mabwysiadu hyd yma yw:-

- Diwygio Meincnod Cyfradd Llog – Cam 2: Diwygiadau i IFRS 9, IAS 39, IFRS 7, IFRS 4 ac IFRS 16.
- Diffiniad o Fusnes: Diwygiadau i IFRS 3 Cyfuniadau Busnes
- Diwygio Meincnod Cyfradd Llog: Diwygiadau i IFRS 9, IAS 39 ac IFRS 7

Mae'r Cod yn gofyn am weithredu o 1 Ebrill 2021 ac felly nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad Cyfrifon 2020/21, ac ni ddisgwyllir i unrhyw un o'r safonau newydd na diwygiedig yng Nghod 2021/22 gael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn y datganiadau ariannol.

NODYN 2b – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDI EU CYHOEDDI A’U MABWYSIADU

Cyflwynodd y Côd Ymarfer ar Gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018/19 y gofynion newydd isod i Gynghorau gydymffurfio â nhw oherwydd safonau adrodd diweddaredig sydd wedi'u mabwysiadu. Mae'r newidiadau perthnasol yn ymwneud â'r safonau canlynol, a bydd pob un ohonynt, lle maent yn berthnasol, yn diwygio cyfrifon a gynhyrchwyd ar gyfer cyfnodau ariannol yn dechrau ar ôl 1 Ebrill 2019.

- SAARh 16 – Prydlesau. Mae'r gofyn i fabwysiadu SAARh 16 wedi'i ohirio i 2021/22.

NODYN 3 - BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISIÂU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiâu cyfrifo a restrir yn Nodyn 51, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:-

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaethau a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy. Corff llywodraeth leol yw'r Cyngor a grëwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994. Mae'r Cyngor yn gweithredu o fewn hinsawdd ariannol anodd, yr un modd â phob awdurdod lleol yng Nghymru. Fodd bynnag, ni cheir unrhyw arwyddion naill ai o berfformiad ariannol yr Awdurdod na chynlluniau Llywodraeth Cymru sy'n tanseilio'r farn y bydd y Cyngor yn parhau i weithredu fel sefydliad hyfyr yn y dyfodol.
- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw nifer o asedau a ddefnyddir i ddibenion cymdeithasol neu ddatblygu economaidd yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac, o'r herwydd, nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Yn unol â'r canllawiau cyfredol ynghylch y modd yr ymdrinnir â rhai mathau o ysgolion, dim ond gwerth tir ysgolion a reolir yn wirfoddol sy'n cael ei gynnwys ar y Fantolen lle mae gan y corff gwirfoddol reolaeth sylweddol dros yr adeilad. Oherwydd nad yw'r Cyngor yn berchen ar ysgolion o'r fath, ac oherwydd nad oes ganddo fynediad iddynt i bwrpas eu prisio, nid yw gwerth yr adeiladau wedi ei gynnwys ar y Fantolen. Yn ychwanegol at hyn, nid yw gwerth y tir na'r adeiladau ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol ac ysgolion sefydledig wedi eu cynnwys ar y Fantolen.
- Caiff grantiau cyfalaf a refeniw eu hadolygu'n rheolaidd er mwyn asesu a yw'r telerau a'r amodau sydd ynghlwm wrth y grantiau perthnasol wedi eu bodloni. Os bydd y telerau a'r amodau wedi eu bodloni, byddant yn cael eu cydnabod o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Os na fyddant, byddant yn cael eu cario o fewn y Fantolen o fewn credydwyr hyd nes y bydd y telerau a'r amodau sy'n gysylltiedig â'r grant wedi eu bodloni neu fod y grant yn cael eu had-dalu i ddarparwr y grant pe na bai'r telerau a'r amodau yn cael eu bodloni. Gall y driniaeth hon olygu bod balansau o bwys yn cael eu cario yn y Fantolen fel incwm a ohiriwyd.
- Mae gofynion y grŵp wedi ei hadolygu gan ddefnyddio'r meini prawf a amlinellwyd yn y safonau cyfrifo perthnasol a'r Côt Ymarfer; nid yw'r Cyngor wedi nodi unrhyw gwmnïau na sefydliadau y byddai angen iddo gwblhau cyfrifon grŵp.

NODYN 4

NODYN 4a - RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRWYDD YN Y DYFODOL AC AMCANGYFRIFON A FFYNONELLAU ERAILL O ANSICRWYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar ragdybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon trwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r rhagdybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2021 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gamgymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:-

Asedau Anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15.

Pan fo gan eitem o Eiddo, Offer a Chyfarpar (Ased Anghyfredol) cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

I weithredu hyn yn ymarferol, mae'n ofynnol gwneud asesiad yn erbyn y meini prawf isod i sefydlu os:-

- Yw'r oes fuddiol economaidd yn sylweddol wahanol i'r cydrannau arall o'r ased h.y. 15 mlynedd neu fwy;
- Yw gwerth yr ased yn £2m neu fwy, ac mae'r cydran dros 25% o gyfanswm gwerth yr ased;
- Yw'r oes fuddiol economaidd yn sylweddol wahanol ond mae'r gwerth yn cynrychioli llai na 25% o gyfanswm gwerth yr ased, bydd y cydran yn cael ei nodi ar wahân os, ym marn y Prisiwr, bernir ei fod yn faterol e.e. lle mae gwerth y cydran yn, dywedwch, £3m (10%) o'r ased dibrisiedig sydd â chyfanswm gwerth o £30m.

Os yw'r ased dibrisiedig yn rhan o grŵp ehangach a ddeler ar gyfer yr un pwrpas, er engraifft, canolfannau hamdden, bydd y polisi yma a argymhellir ar cydrannau yn cael ei gymhwyso i'r cyfanswm o'r grŵp ehangach yma ac nid i bob ased dibrisiedig unigol o fewn y grŵp.

Amnewid Asedau - lle caiff ased a oedd yn rhan o ased llawer mwy ei amnewid ond nad yw'n ddigon arwyddocaol i gael ei gydranoli, bydd cost y rhan newydd / yr ased newydd yn cael ei ddefnyddio fel gwerth procsi pan gaiff yr hen ran / yr hen ased ei ddad-gydnabod.

Darpariaethau – Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaeth am gyfres o faterion ansicr â all arwain at gostau sylweddol mewn blynyddoedd i ddod. Mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf a chostau ôl-ofal ar gyfer safle tirlenwi Penhesgyn a rhwymedigaethau posibl sy'n deillio o hawliadau yswiriant. Ceir manylion llawn yn Nodyn 27.

Rhwymedigaeth Pensiynau - Mae sefyllfa'r Rhwymedigaeth Bensiwn, a adlewyrchir yn y cyfrifon, yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth yn ymwneud â chyfraddau disgownt, codiadau cyflog rhagamcanedig, newidiadau i oedran ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r dychweliadau disgwylidig ar asedau pensiwn. Mae'r Cyngor sy'n gweinyddu'r gronfa wedi cyflogi cwmni o actiwariad ymgynghorol i ddarparu cyngor arbenigol ar y rhagdybiaethau i'w defnyddio. Ceir rhagor o fanylion yn Nodyn 41.

Lwfans Colledion Amhariad – Ar 31 Mawrth 2021, roedd gan y Cyngor falans o £36.827m o ran dyledion net. Awgrymodd adolygiad o'r balans dyledion fod swm amhariad o £6.149m yn briodol ar gyfer dyledion amheus. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigwr lwfans colledion amhariad / darparu ar gyfer drwgddyledion wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 24.

Mesur Gwerth Teg – Mae mwyafrif asedau'r Cyngor yn cael eu mesur ar Werth Teg, gyda'r eithriad o isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu sy'n cael eu prisiau ar gost hanesyddol wedi'i ddibrisio. Mae nodyn 51 adrannau 7 a 8 yn darparu mwy o wybodaeth ar hyn.

NODYN 5 – EITEMAU PERTHNASOL O INCWM A GWARIANT

Nid oes unrhyw eitemau perthnasol o incwm neu wariant nad ydynt wedi eu datgelu mewn rhan arall o'r cyfrifon hyn.

NODYN 6 – DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Awdurdodwyd y Datganiad Cyfrifon i'w gyhoeddi gan Swyddog Adran 151 y Cyngor ar 14 Mehefin 2021.

Pan fo digwyddiadau cyn y dyddiad hwn yn rhoi gwybodaeth am amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2021, mae'r ffigyrau yn y datganiadau a nodiadau ariannol wedi eu haddasu ym mhob ffordd berthnasol i adlewyrchu effaith y wybodaeth yma.

NODYN 7 – ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFO A SAIL CYLLIDO DAN REOLIADAU

2020/21	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio				Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol	10,588	3,956	-	-	(14,544)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(56)	(94)	-	-	150
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	542	-	-	-	(542)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(13,571)	(5,377)	-	-	18,948
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	258	-	-	-	(258)
Dadgydnabod - rhannau newidiol	4,925	5,654	-	-	(10,579)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	673	-	-	-	(673)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	-	-	-	-	-
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(2,696)	(800)	-	-	3,496
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(363)	(7,245)	-	-	7,608
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:	-	-	-	-	-
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(953)	-	953	-	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	(1,516)	-	1,516
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:	-	-	-	-	-
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(27)	(11)	-	-	38
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:	-	-	-	-	-
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	16,817	292	-	-	(17,109)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(9,851)	-	-	-	9,851
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	-	-	-	-	-
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	1,885	58	-	-	(1,943)
Cyfanswm Addasiadau	8,171	(3,567)	(563)	-	(4,041)

2019/20	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio				Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol	9,872	3,776	-	-	(13,648)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	945	(31)	-	-	(914)
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	(294)	-	-	-	294
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(13,954)	(4,202)	-	-	18,156
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	125	-	-	-	(125)
Dadgydnabod - rhannau newidiol	3,281	6,213	-	-	(9,494)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,062	-	-	-	(1,062)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	-	-	-	-	-
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(2,655)	(816)	-	-	3,471
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(224)	(7,609)	-	-	7,833
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:	-	-	-	-	-
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(1,194)	-	1,194	-	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	(1,050)	-	1,050
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	-	-	-
Derbyniadau cyfalaf eraill	-	-	-	-	-
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:	-	-	-	-	-
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(101)	(42)	-	-	143
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:	-	-	-	-	-
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	20,796	999	-	-	(21,795)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(8,104)	(410)	-	-	8,514
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	-	-	-	-	-
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	602	71	-	-	(673)
Cyfanswm Addasiadau	10,157	(2,051)	144	-	(8,250)

NODYN 8 – CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODWYD

	Balans ar 01/04/2019 £'000	Trosglwyddiad au Mewn 2019/20 £'000	Trosglwyddiadau Allan 2019/20 £'000	Balans ar 31/03/2020 £'000	Trosglwyddia dau Mewn 2020/21 £'000	Trosglwyddiadau Allan 2020/21 £'000	Balans ar 30/03/2021 £'000
Cyfalaf - Cyfraniadau Refeniw na chymhwyswyd	1,111	180	(448)	843	-	-	843
Cronfeydd wrth Gefn Cyfyngedig	3,805	1,950	(1,573)	4,182	2,781	(1,759)	5,204
Recycling Process Income	635	-	-	635	-	-	635
Earmarked Grant Funding	-	-	-	-	838	-	838
Archaeological Works at Wylfa	268	250	(268)	250	-	-	250
Support People Admin	-	-	-	-	625	-	625
Restricted Contingency Funded Projects	774	-	(69)	705	-	(146)	559
Leisure (VAT CLAIM)	112	20	-	132	486	(2)	616
Covid Recovery planning	773	-	(10)	763	-	-	763
Digital Transformation	-	-	-	-	565	-	565
Support for savings	-	-	-	-	581	-	581
Covid Hardship funding council tax collection	-	-	-	-	581	-	581
Ailgylchu	-	-	-	-	769	-	769
Cronfa Yswiriant	1,250	-	-	1,250	344	(344)	1,250
Cyfanswm	8,728	2,400	(2,368)	8,760	7,570	(2,251)	14,079

Pwrpas Cronfeydd Refeniw wrth Gefn a Glustnodwyd

Cyfalaf – Cyfraniadau Refeniw na Chymhwyswyd – i gyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod. Crëwyd hwn i sicrhau bod gwariant cyfalaf ymrwymedig, yn cynnwys gwariant sydd wedi llithro o flynyddoedd blaenorol, yn cael ei gyllido'n llawn.

Cronfeydd wrth Gefn Cyfyngedig – cronfeydd wrth gefn penodol a glustnodwyd o fewn meysydd gwasanaeth.

Buddsoddi i Arbed – crëwyd y gronfa wrth gefn hon i gyllido prosiectau buddsoddi-i-arbed lle mae'r cronfeydd wrth gefn yn cael eu buddsoddi mewn prosiectau fydd yn arwain i arbedion effeithlonrwydd yn y dyfodol.

Tâl Cyfartal – mae'r gronfa wrth gefn yma i gyllido costau'n codi o hawliadau tâl cyfartal megis ffioedd cyfreithiol a hawliadau.

Ailgylchu - adnoddau wedi cael eu neilltuo'n benodol ar gyfer mentrau ailgylchu gwastraff.

Cronfa Yswiriant - mae'r Cyngor yn rhedeg cyfrif yswiriant mewnol i dalu am golledion a rhwymedigaethau heb yswiriant. Codir "premiwm ychwanegol" ar wasanaethau er mwyn cyllido'r cyfrif hwn. Darperir ar gyfer colledion a rhwymedigaethau y gwyddys eu bod yn golledion ar ddiwedd y flwyddyn. Mae unrhyw golledion neu rwymedigaethau sy'n codi o ddigwyddiadau a ddigwyddodd yn ystod y flwyddyn ond na chawsant eu cyflwyno tan ddyddiad diweddarach yn cael eu cynnwys dan y gronfa yswiriant wrth gefn. Mae hyn yn cynnwys y gwarged ar y cyfrif yswiriant mewnol a'r balansau llog.

NODYN 9 - BALANSAU YSGOLION

Cedwir y balansau hyn ar gyfer defnydd pob ysgol yn unol â'u hamcanion addysgiadol.

	Balans 1 April 2019 £'000	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2019/20 £'000	Balans 31 March 2020 £'000	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2020/21 £'000	Balans 31 March 2021 £'000
Ysgolion Cynradd Cymunedol a Gwirfoddol	788	54	842	1,933	2,775
Ysgolion Uwchradd Cymunedol	(258)	(435)	(693)	1,670	977
Ysgol Arbennig Gymunedol	(60)	(24)	(84)	24	(60)
Ysgol Gynradd Sefydledig	161	(29)	132	191	323
Cyfanswm	631	(434)	197	3,818	4,015

Ar 31 Mawrth 2021, roedd gan un o'r pedwardeg ysgolion cynradd falansau sydd mewn diffyg (naw ar 31 Mawrth 2020). Roedd un o'r bump ysgol uwchradd mewn sefyllfa ddiffygol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol (tri ar 31 Mawrth 2020), mae'r ysgol arbennig hefyd mewn sefyllfa ddiffygol ar 31 Mawrth 2020. Mae'r gwerth cyfunol o'r ysgolion mewn diffyg yn £0.326m (£1.2m ar 31 Mawrth 2020). Gellir cael copïau o'r Datganiadau Adran 52, y mae'n ofynnol i bob Cyngor ei baratoi ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol o dan Adran 52(2) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, gan yr Adain Gyfrifeg, Swyddogaeth Adnoddau, Swyddfeydd y Sir, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW.

NODYN 10 – CRONFA WRTH GEFN DERBYNIADAU CYFALAF

Dyma dderbyniadau arian parod o werthu asedau'r Cyngor. Defnyddir rhain i gyllido gwariant cyfalaf yn y flwyddyn neu i ddwyn ymlaen am flynyddoedd yn y dyfodol. Bydd balans o £0.767m yn cael ei ddwyn ymlaen i 2021/22 i helpu cyllido rhaglen gyfalaf flwyddyn nesaf.

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Balans 1 Ebrill	1,330	1,186
Derbyniadau Cyfalaf yn y Flwyddyn (net o leihad ar gyfer costau gweinyddu)	953	1,194
	2,283	2,380
Llai:		
Derbyniadau a roddwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	-	-
Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd i gyllido	(1,516)	(1,050)
Eraill	-	-
Balans ar 31 Mawrth	767	1,330

NODYN 11 - CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

	31/03/2021 £'000	31/03/2020 £'000
a) Cyfrif Addasu Cyfalaf	154,358	146,341
b) Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(393)	(431)
c) Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	149,546	142,402
ch) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn	(176,261)	(124,520)
d) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	(3,393)	(1,450)
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu Defnyddio	123,857	162,342

NODYN 11a – CYFRIF ADDASU CYFALAF

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo defnydd asedau nad ydynt yn gyfredol a chyllido'r broses o gaffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chostau megis dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad sy'n cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a gydag arian a symudwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol.

Credydur y Cyfrif gyda symiau a osodwyd o'r neilltu gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu a gwella. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronnus ar Eiddo Buddsoddiad.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiant cronnus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i ddal y fath enillion. Mae Nodyn 7 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a symudwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheini a oedd yn ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Cyfrif Addasu Cyfalaf	2020/21		2019/20	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		146,341		137,949
Gwyrddroad eitemau yn ymwneud â gwariant cyfalaf wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am ddibrisiant ac amorteiddiad asedau anghyfredol	(14,544)		(13,648)	
Asedau sydd wedi eu dad-gydnabod	(10,579)		(9,494)	
Colledion Ailbrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	150		(914)	
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	(258)		(125)	
Symiau o asedau anghyfredol a ddilëwyd ar waredu neu werthiant (yn cynnwys amhariad) fel rhan o'r enilliad/(colled) ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(673)		(1,062)	
		(25,904)		(25,243)
Symiau addasiad a ddilëwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn		2,895		2,831
Swm net a ddilëwyd o gost asedau anghyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		(23,009)		(22,412)
Cyllido cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:				
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	1,516		1,050	
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	363		224	
Grantiau Cyfalaf a chyfraniadau wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi ei gymhwyso i gyllido cyfalaf	18,948		18,156	
Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	3,496		3,470	
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	7,245		7,609	
		31,568		30,509
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad a godwyd yn erbyn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		(542)		295
Balans ar 31 Mawrth		154,358		146,341

NODYN 11b – CYFRIF ADDASU OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol (FIAA) yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo'r incwm a threuliau sy'n ymwneud ag offerynnau ariannol penodol ac i gynnal colledion neu gael budd o enillion fesul darpariaeth statudol. Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Cyfrif i reoli'r premiymau a delir a'r cosbau a gafwyd oherwydd adbrynu benthyciadau yn gynnar. Mae'r premiymau a'r cosbau'n cael eu codi yn erbyn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan maent yn digwydd, ond maent yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor i'r FIAA yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Dros amser, caiff y gost hon ei symud yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn unol â'r trefniadau statudol ar gyfer gwasgaru baich y Dreth Gyngor. Yn achos y Cyngor, y cyfnod hwn yw'r tymor a oedd yn weddill ar y benthyciadau pan gawsant eu hadbrynu.

Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Balans ar 1 Ebrill	(431)	(574)
Swm y mae costau cyllido a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i gostau cyllido sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	38	143
Balans ar 31 Mawrth	(393)	(431)

NODYN 11c – CRONFA AILBRISANT WRTH GEFN

Mae'r Gronfa Ailbrisant Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth.

Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronnus yn cael eu:-

- hailbrisio i lawr neu fod amhariad arnynt a'r enillion yn cael eu colli;
- defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant; neu
- gwaredu a gwireddu'r enillion.

Dim ond enillion ailbrisant a gronwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y Gronfa wrth Gefn, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Wrth Gefn.

Mae enillion cronnus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cyfuno i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Cronfa Ailbrisant Wrth Gefn	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Balans ar 1 Ebrill	142,402	131,743
Ailbrisio asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	10,039	13,487
Gwahaniaeth rhwng dibrisiant werth teg a dibrisiant gost hanesyddol	(2,574)	(2,053)
Balansau ailbrisio ar asedau wedi eu sgrapio neu eu gwaredu	(321)	(775)
Balans ar 31 Mawrth	149,546	142,402

NODYN 11ch – CRONFA WRTH GEFN PENSIYNAU

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo am fuddiannau ôl-gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol â darpariaethau statudol.

Cronfa Wrth Gefn Pensiynau	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Balans ar 1 Ebrill	(124,520)	(130,730)
Ail-fesur rhwymedigaeth net diffinedig	(17,109)	(21,795)
Gwyrddroad eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(44,483)	19,491
Cyfraniad pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn ystod y flwyddyn	9,851	8,514
Balans ar 31 Mawrth	(176,261)	(124,520)

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddiannau yn cael eu ennill gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau sy'n newid a dychweliadau buddsoddiad ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu, yn y diwedd, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn dangos diffyg sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw.

Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd cyllid wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'n amser i ni dalu'r buddiannau.

NODYN 11d – CYFRIF ADDASU ABSENOLDEBAU DIGOLLEDOL CRONNOL

Mae'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Cronfa'r Cyngor o gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn ystod y flwyddyn, e.e. hawliau gwyliau blynyddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Setliad neu ddiddymu'r cronniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	(1,450)	(776)
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(1,943)	(674)
Symiau a gronnwyd ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol	(3,393)	(1,450)

NODYN 12 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Praesept a delir i'r Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru	9,164	8,780
Praesept a delir i'r Cynghorau Cymuned	1,480	1,441
(Gwarged)/Colledion ar warediad asedau nad ydynt yn gyfredol (Yn cynnwys dad-gydnabyddiaeth)	10,299	9,356
Ardollau a dalwyd i Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru a Bwrdd Gofalwyr Towyn Trewan	3,598	3,528
Cyfanswm	24,541	23,105

NODYN 13 – INCWM A GWARIANT CYLLIDO A BUDDSODDI

13a – Incwm Cyllido a Buddsoddi

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Llog Taladwy a Thaliadau Tebyg	5,886	6,007
Llog net ar y rhwymedigaeth diffiniedig	2,912	3,260
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(50)	(149)
Incwm a Gwariant mewn perthynas ag eiddo buddsoddiad a newidiadau yn eu gwerth teg	279	(499)
Dadgydnabod ac amhariad ar asedau ariannol	306	326
Cyfanswm	9,333	8,945

13b - Incwm, Gwariant a Newidiadau yng Ngwerth Teg yr Eiddo Buddsoddiad

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
(Incwm)/Gwariant o Eiddo Buddsoddiad:		
Incwm yn cynnwys incwm rhent	(373)	(349)
Gwariant	111	140
Gwariant/(Incwm) net o Eiddo Buddsoddiad	(262)	(209)
(Gwarged) / Diffyg ar werthu Eiddo Buddsoddiad :-		
Arian o Werthiannau	-	(100)
Swm cario o Eiddo Buddsoddiad a werthwyd	-	105
(Gwarged) / Diffyg ar werthu Eiddo Buddsoddiad	-	5
Newidiadau mewn Gwerth Teg Eiddo Buddsoddiad	541	(295)
Cyfanswm	279	(499)

NODYN 14 - INCWM TRETH A GRANTIAU AMHENODOL

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Incwm y Dreth Gyngor	51,452	49,433
Ailddyrannu Trethi Annomestig	24,313	22,754
Grant Cynnal Refeniw	76,692	73,037
Grantiau Cyfalaf ddefnyddir i gyllido Gwariant Cyfalaf	18,948	18,156
Cyfanswm	171,405	163,380

NODYN 15a - ASED ANGHYFREDOL – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

2020/21	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Asedau Sy'n Cael Eu Hadeiladau	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2020	153,573	199,204	102,764	15,109	9	3,789	4,518	478,966
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	8,184	5,257	4,440	4,634	-	8,293	-	30,808
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	-	4,556	-	-	-	-	329	4,885
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i (Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(215)	-	-	-	-	(94)	(309)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(463)	-	(527)	-	-	-	(990)
Dadgydnabod - Eraill	-	(4,859)	(2,243)	-	-	-	(51)	(7,153)
Dadgydnabod - rhannau newidiol	(5,654)	(4,085)	-	-	-	-	(2,739)	(12,478)
Ailddosbarthu	(1,384)	1,139	-	-	-	2,984	-	2,739
Ailddosbarthu i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(186)	-	-	-	-	-	(186)
Ailddosbarthu o Eiddo Buddsoddiad	-	-	-	-	-	-	7	7
Ailddosbarthu i Eiddo Buddsoddiad	-	(51)	-	-	-	-	-	(51)
Ailddosbarthu Asedau Treftadaeth	-	-	-	-	250	-	-	250
Balans ar 31 Mawrth 2021	154,719	200,297	104,961	19,216	259	15,066	1,970	496,488
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2020	10,670	9,604	33,640	10,412	-	-	55	64,381
Tâl Dibrisiant	3,701	5,757	3,784	1,095	-	-	11	14,348
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	-	(5,799)	-	-	-	-	(9)	(5,808)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(559)	-	-	-	-	(2)	(561)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(153)	-	(527)	-	-	-	(680)
Dadgydnabod - Eraill	-	(4,859)	(1,928)	-	-	-	(51)	(6,838)
Balans ar 31 Mawrth 2021	14,371	3,991	35,496	10,980	-	-	4	64,842
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2021	140,348	196,306	69,465	8,236	259	15,066	1,966	431,646
Balans ar 31 Mawrth 2020	142,903	189,600	69,124	4,697	9	3,789	4,463	414,585

2019/20	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2019	147,974	179,745	96,249	13,575	9	11,222	3,446	452,220
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	11,812	4,749	6,515	1,534	-	3,835	-	28,445
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	-	8,483	-	-	-	-	412	8,895
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i (Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,166)	-	-	-	-	17	(1,149)
Dadgydnabod - rhannau newidiol	(6,213)	(3,069)	-	-	-	-	-	(9,282)
Aiddosbarthu	-	10,732	-	-	-	(11,268)	535	(1)
Aiddosbarthu a Throsglwyddiadau o'r Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	-	-	-	-	-	-	108	108
Aiddosbarthu i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(270)	-	-	-	-	-	(270)
Balans ar 31 Mawrth 2020	153,573	199,204	102,764	15,109	9	3,789	4,518	478,966
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2019	7,149	9,092	30,071	9,401	-	-	55	55,768
Tâl Dibrisiant	3,521	5,316	3,569	1,011	-	-	8	13,425
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	-	(4,567)	-	-	-	-	(8)	(4,575)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(237)	-	-	-	-	-	(237)
Balans ar 31 Mawrth 2020	10,670	9,604	33,640	10,412	-	-	55	64,381
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2020	142,903	189,600	69,124	4,697	9	3,789	4,463	414,585
Balans ar 31 Mawrth 2019	140,825	170,653	66,178	4,174	9	11,222	3,391	396,452

Ailbrisio

Mae gan y Cyngor £433.910m sydd wedi ei gydnabod fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth ar ei Fantolen ar 31 Mawrth 2021. Mae'r Cyngor bellach wedi mabwysiadu rhaglen dreigl 5 mlynedd ar gyfer prisio ei dir ac eiddo. Fodd bynnag, caiff asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar sydd â gwerth teg o £500k neu fwy eu hailbrisio bob blwyddyn. Mae'r rhaglen wedi cael ei llunio mewn modd sy'n golygu y bydd categorïau cyfan o asedau o fewn ei bortffolio tir ac eiddo sy'n werth mwy na £500k yn cael eu hailbrisio mewn un flwyddyn. Caiff yr asedau eu prisio gan dîm prisio mewnol y Cyngor sy'n aelodau o Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae'r prisiadau wedi cael eu cwblhau'n unol ag IFRS 13. Nid yw asedau nad ydynt yn eiddo wedi cael eu hailbrisio oherwydd, ym marn y Cyngor, mae gwerth cario'r asedau yn adlewyrchiad o werth teg, oherwydd eu hoes economaidd gweddol fyr a'u gwerth cymharol. Mae gwybodaeth ychwanegol am bolisi'r Cyngor ar fesur a phrisio asedau anghyfredol wedi'i chynnwys yn adrannau 7 i 10 o nodyn 51 Polisïau Cyfrifo.

NODYN 16 – YMRWYMIADAU CYFALAF SYLWEDDOL

Ar 31 Mawrth 2021, roedd y Cyngor wedi sefydlu nifer o contractau ar gyfer adeiladu neu wella Eiddo, Offer a Chyfarpar, gan olygu ymrwymiad cyfalaf sylweddol o £5.023m yn 2021/22 a blynyddoedd yn y dyfodol fel a welir yn yn y tabl isod.

	Ymrwymiad yn 2020/21 a Blynyddoedd y Dyfodol ar 31 Mawrth 2020 £'000
Contractau Cynnal a Chadw Cynlluniedig - CRT	1,722
Datblygu Eiddo Newydd - CRT	1,111
Fflyd Gwastraff	2,190
Cyfanswm	5,023

NODYN 17 – ASEDAU TREFTADAETH 2020/21

2020/21

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2020	2,110	1,866	3,976
Ychwanegiadau	12	-	12
Gwarediadau	-	(875)	(875)
Cynydd /(gosyngiad) ailbrisio l'r Cronfa Ailbrifio wrth Gefn	-	(542)	(542)
Cynnydd / (gostyniad) ailbrisio l'r	-	(128)	(128)
Gwarged/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(250)	(250)
Trosglwyddo I Asedau Cymunedol	-	73	73
Trosglwyddo o Eiddo Buddsoddi	-		
Ar 31 Mawrth 2021	2,122	144	2,266
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			
Ar 1 Ebrill 2020	-	336	336
Cost Dibrisiant	-	53	53
Cost Dibrisiant wedi ei sgwennu allan i'r Cronfa Ailbrisio wrth Gefn	-	(17)	(17)
Cost Dibrisiant wedi ei sgwennu allan i'r Gwarged / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(22)	(22)
Dadgydnabod	-	(350)	(350)
Ar 31 Mawrth 2021	-	-	-
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2021	2,122	144	2,266
Ar 31 Mawrth 2020	2,110	1,530	3,640

2019/20

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2019	2,110	1,941	4,051
Addasiad i'r ffigwr agoriadol	-	(75)	(75)
Ychwanegiadau	-	-	-
Gwarediadau	-	-	-
Ailbrisio	-	17	17
Dibrisiant Cronnol wedi ei ysgrifennu i fwrdd	-	(17)	(17)
Ar 31 Mawrth 2020	2,110	1,866	3,976
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			
Ar 1 Ebrill 2019	-	375	375
Addasiad i'r ffigwr agoriadol	-	(75)	(75)
Cost Dibrisiant	-	53	53
Dibrisiant Cronnol wedi ei ysgrifennu i fwrdd	-	(17)	(17)
Ar 31 Mawrth 2020	-	336	336
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2020	2,110	1,530	3,640
Ar 31 Mawrth 2019	2,110	1,566	3,676

Ailbrisio Asedau Treftadaeth

Mae nifer o asedau Tir ac Adeiladau wedi eu hadnabod fel bodloni'r diffiniad o Asedau Treftadaeth. Fel ar 31 Mawrth 2021, roedd un ased o'r fath:

Melin Llynnon

Mae ail brisiad yr ased hwn yn dilyn gweithdrefnau ail brisio safonol y Cyngor ar gyfer tir ac eiddo. Cafodd yr Asedau Treftadaeth eu hail brisio ddiwethaf yn 2018/19 gyda'r rhai hynny dros £500k yn cael eu hail brisio yn 2020/21 yn unol â gweithdrefnau ail brisio'r Cyngor.

Cafodd Carchar a Llys Biwmares eu trosglwyddo yn rhydd-ddaliol i Gyngor Tref Biwmares yn ystod 2020/21.

Cafwyd pris am y Casgliadau Celf yn ystod 2017/18 ac roedd y gwerth perthnasol wedi'i adlewyrchu yng nghyfrifon 2017/18. Roedd y gwerth yn seiliedig ar sampl cynrychiadol o'r casgliadau. Cafodd y gwaith prisio ei wneud gan Bonhams of London, cwmni Arwerthu a Phrisio Celf rhyngwladol.

NODYN 18 – EIDDO BUDDSODDIAD

a) Eiddo Buddsoddiad

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	6,190	6,000
Gwarediadau	-	(105)
Enillion / (Colledion) net o addasiadau gwerth teg	(541)	295
- (i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	44	-
- (i)/o Asedau Treftadaeth	(73)	-
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	5,620	6,190

Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu'r gwerth cynhenid yn ei eiddo buddsoddiad neu ar hawl y Cyngor i daliad o incwm ac elw gwarediad. Mae gan y Cyngor un rhwymedigaeth gontractyddol i adeiladu a datblygu uned ddiwydiannol ym Mhenrhos, Caergybi, fel rhan o cyd-fenter Llywodraeth Cymru. Bydd y rhain yn weithredol yn 2021/22

b) Mesur Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddiad Hierarchaeth Gwerth Teg 2020/21

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gallir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2021 £'000
Eiddo manwerthu	-	780	-	780
Unedau swyddfa	-	679	-	679
Unedau masnachol	-	4,160	-	4,160
Cyfanswm	-	5,619	-	5,619

Hierarchaeth Gwerth Teg 2019/20

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gallir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2020 £'000
Eiddo manwerthu	-	810	-	810
Unedau swyddfa	-	848	-	848
Unedau masnachol	-	4,531	-	4,531
Cyfanswm	-	6,189	-	6,189

c) Dulliau Prisio a Ddefnyddiwyd i Brisio Eiddo Buddsoddiad

Manwerthu

Mae'r gwerth teg ar gyfer yr eiddo manwerthu yn seiliedig ar ddull y farchnad gan ddefnyddio amodau'r farchnad gyfredol a phrisiau gwerthu diweddar a gwybodaeth berthnasol arall ar gyfer asedau tebyg yn ardal yr Awdurdod Lleol. Mae amodau'r farchnad yn golygu bod eiddo tebyg yn cael eu prynu a'u gwerthu'n frwd aa mae lefel mewnbynnu y gellir eu harsylw yn sylweddol, gan arwain at gategoreiddo'r eiddo ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg.

Eiddo Buddsoddiad

Mae'r swyddfeydd a'r unedau masnachol sydd wedi eu lleoli yn ardal yr Awdurdod Lleol yn cael eu mesur gan ddefnyddio'r dull incwm, gyfrwng y term a'r dull gwrthdroi sy'n amrywio i'r dull llif arian gostyngol, lle mae disgownt ar y llif arian y cytunwyd arno o'r eiddo (gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt yn seiliedig ar y farchnad) er mwyn sefydlu gwerth presennol y ffrwd incwm net. Mae'r llog wedi cael ei seilio ar brisiadau / gwerthiannau cymharol y mae modd eu harsylwi. Caiff eiddo buddsoddiad yr Awdurdod, felly, eu categoreiddio ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg oherwydd bod y dechneg o fesur yn defnyddio mewnbynnau y gellir eu harsylwi er mwyn penderfynu ar y mesuriadau gwerth teg. Wrth amcangyfrif gwerth teg eiddo buddsoddiad yr Awdurdod, y defnydd mwyaf a gorau o'r eiddo yw eu defnydd cyfredol.

Caiff gwerth teg eiddo buddsoddiad yr Awdurdod ei fesur bob blwyddyn ar adeg pob cyfnod adrodd. Caiff yr holl waith prisio ei wneud yn fewnol yn unol â methodolegau a sail amcanbrisiau a nodir yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrffewyr Siartredig. Mae arbenigwyr prisio'r Awdurdod yn gweithio'n agos â'r swyddogion cyfrifeg, gan adrodd yn uniongyrchol i'r Swyddog Adran 151 yn rheolaidd mewn perthynas ag unrhyw fater sy'n ymwneud â phrisio.

NODYN 18d - GWARIANT AC INCWM AR EIDDO BUDDSODDIAD

Gwariant ac Incwm ar Eiddo Buddsoddi	2020/21 £000	2019/20 £000
Gwariant		
Cynnal a Chadw	18	54
Costau Ynni	29	31
Trethi	14	10
Offer Glanhau a Chyflenwadau Domestig	3	6
Costau Adeilad eraill	31	13
Gwasanaethau a Chyflenwadau	16	26
Gwariant	111	140
Incwm		
Ffioedd a Thaliadau	(8)	(5)
Incwm Rhent	(340)	(344)
Grantiau a Chyfraniadau	(25)	-
Incwm	(373)	(349)
Gwariant/(Incwm) Net	(262)	(209)

NODYN 19 – ASEDau ANNIRWEDDOL

Mae'r Cyngor yn cyfrifo am ei feddalwedd fel asedau annirweddol, i'r graddau nad yw'r feddalwedd yn rhan anhepgor o system TG neilltuol ac yn cael ei chyfrifo amdani fel rhan o eitem caledwedd yn yr Eiddo, Offer a Chyfarpar.

Mae'r swm cario o asedau annirweddol yn cael eu hamorteiddio ar sail llinell syth. Codwyd yr amorteiddiad o £0.143m ar reffeniw yn 2020/21 a chafodd ei godi ar ganolfan gost Gweinyddu TG llinell Trawsnewid yng Ngwariant Net y Gwasanaethau.

Rhoddir oes ddefnyddiol gyfyngedig i feddalwedd, wedi ei seilio ar asesiadau o'r cyfnod y disgwylir i'r feddalwedd fod yn ddefnyddiol i'r Cyngor. Mae'r oes ddefnyddiol a briodolir i'r switiau meddalwedd mawr a ddefnyddir gan y Cyngor yn bum mlynedd.

Mae'r Symudiad mewn Asedau Annirweddol am y Flwyddyn fel a ganlyn:-

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn:		
Symiau cario gros	1,841	1,970
Amorteiddiad cronrus	(1,339)	(1,268)
Swm net cario ar ddechrau'r flwyddyn	502	702
Ychwanegiadau	147	181
Dad-gydnabod	(961)	(310)
Amorteiddiad am y flwyddyn ariannol	(143)	(169)
Amorteiddiad - Dad-gydnabod	961	98
Swm cario net ar ddiwedd flwyddyn	506	502
Yn cynnwys:		
Symiau gros a gludir	1,027	1,841
Amorteiddiad cronrus	(521)	(1,339)
Swm cario net ar ddiwedd y flwyddyn	506	502

NODYN 20 - GWARIANT A CHYLLIDO CYFALAF

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido. Pan mae angen cyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod trwy daliadau i reffeniw fel mae asedau'n cael eu defnyddio gan y Cyngor, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC), mesur o'r gwariant cyfalaf yr eir iddo'n hanesyddol sydd eto i'w gyllido.

Mae'r symudiad net yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf yn dangos y newid yn yr angen gwaelodol i'r Cyngor fenthycu yn ystod y flwyddyn i gyllido buddsoddiad cyfalaf nad yw wedi ei gyllido'n syth o adnoddau fel grantiau, derbyniadau cyfalaf a cyllido uniongyrchol o reffeniw.

Gwariant a Chyllido Cyfalaf	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	136,904	138,661
Cyfalaf a fuddsoddwyd yn y Flwyddyn		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	30,807	28,446
Asedau Annirweddol	147	181
Asedau Treftadaeth	12	-
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud (REFCUS)	2,162	1,388
Cyfanswm	33,128	30,015
Ffynhonnell Cyllid		
Derbyniadau Cyfalaf	(1,516)	(1,050)
Cronfa Wrth Gefn	(363)	(224)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(18,948)	(18,156)
Darpariaethau refeniw	(7,245)	(7,609)
Grantiau REFCUS	(1,904)	(1,263)
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu	(3,496)	(3,470)
Cyfanswm	(33,472)	(31,772)
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	(344)	(1,757)
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	136,560	136,904
Esboniad o symudiad yn y Flwyddyn		
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthycia a gefnogir gan gymorth Llywodraeth	1,242	817
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fynthycia na chefnogir gan gymorth Llywodraeth	509	300
Benthycia	1,401	596
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu Gwirfoddol	(3,496)	(3,471)
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	(344)	(1,758)

NODYN 21 – ASEDAU A DDELIR I'W GWERTHU

	Cyfredol	
	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000
Balans sy'n sefyll ar ddechrau'r flwyddyn	763	1,557
Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:		
Trosglwyddwyd o Eiddo, Offer a Chyfarpar yn ystod y flwyddyn	186	270
Trosglwyddo i Eiddo, Offer a Chyfarpar	-	(108)
Trosglwyddo i Eiddo Buddsoddiad	-	-
Costau asedau wedi eu gwerthu	(363)	(956)
Ailbrisio	(125)	-
Balans sy'n sefyll ar ddiwedd y flwyddyn	461	763

NODYN 22 – PRYDLESAU

Prydlesau Gweithredol

Roedd y Cyngor wedi prydlesu unarddeg ar 31 Mawrth 2021 ar gyfer ei swyddogaeth digartrefedd (un eiddo ar 31 Mawrth 2020) a chyfanswm y rhenti prydles ar gyfer y flwyddyn oedd £0.003m (£0.028m yn 2019/20).

Mae'r Cyngor hefyd yn dal rhai eitemau o offer a chyfarpar dan brydlesi gweithredu neu gytundebau rhentu mewn ysgolion ac adrannau eraill y Cyngor. Y tâl i refeniw ar gyfer yr eitemau hyn yw £0.121m yn 2020/21 (£0.175m yn 2019/20).

Yn ystod y flwyddyn, prydlesodd y Cyngor nifer o asedau eraill ar brydlesi tymor byr sydd, felly, wedi aros ar Fantolen y Cyngor.

Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor un cerbyd ar brydles a daeth y cytundeb i ben ym mis Ebrill 2020. Codir tâl misol yn awr hyd nes y penderfynir a ddylid prynu neu ddychwelyd i'r cyflenwr. O ganlyniad, nid yw ar Fantolen y Cyngor ond codir tâl blynyddol o £5.4k am y cerbyd hwn.

Ar 31 Mawrth 2021, mae Beaumaris Gaol a Court wedi'u trosglwyddo i Gyngor Tref Biwmares ar sail rhydd-ddaliad ac mae wedi'i dynnu oddi ar y Fantolen. Nid yw prydlesu Melin Llynnon wedi'i gwblhau eto ac, felly, mae'n dal i fod ym mherchnogaeth y Cyngor. Mae'n debygol y bydd Melin Llynnon yn cael ei phrydlesu fel prydles weithredol ac y bydd yn aros ar y Fantolen.

NODYN 23 – RHESTRAU STOC

Wrth wneud ei waith, mae'r Cyngor yn dal cronfeydd stoc wrth gefn ynghyd â symiau o waith heb ei gwblhau (gwaith yn mynd yn ei flaen). Gellir isrannu'r ffigwr a ddangosir yn y Fantolen ymhellach fel a ganlyn:-

	31 March 2021 £'000	31 March 2020 £'000
Stôr Halen	137	137
Gofal Môn - Cyflenwadau Gwasanaethau Cymdeithasol	62	62
Arall – deunydd swyddfa a defnyddiau traul arall, tanwydd a nwyddau a ddelir i'w hailwerthu	140	134
Cyfanswm	339	333

NODYN 24 – DYLEDWYR

	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000
Symiau Masnach Derbyniadwy	2,287	3,131
Rhagdaliadau	1,191	1,342
Symiau Derbyniadwy Eraill	33,349	28,299
Cyfanswm	36,827	32,772

Mae'r ffigwr dyledwyr uchod yn net o ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg o £6.149m yn 2020/21 (£5.767m yn 2019/20), y gellir eu dadansoddi fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000	Symudiad yn y Flwyddyn
Y Dreth Gyngor	2,005	1,839	166
Trethi Annomestig	473	513	(40)
Rhenti	584	544	40
Dyledwyr Masnach	1,536	1,368	168
Arall	1,551	1,503	48
Cyfanswm	6,149	5,767	382

NODYN 25 - ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN

Gellir cysoni arian parod a chywerthoedd arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol fel y dangosir yn y Datganiad Llif Arian i'r eitemau cysylltiedig yn y Fantolen fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000
Balansau arian a banc	28,739	23,045
Gorddrafft banc	-	-
Cyfanswm	28,739	23,045

NODYN 26 – CREDYDWYR

	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000
Credydwy'r Masnach	2,470	2,130
Symiau Taladwy Eraill	28,642	18,458
Cyfanswm	31,112	20,588

NODYN 27 – DARPARIAETHAU

	Balans ar 1 Ebrill 2019 £'000	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2020 £'000	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2021 £'000
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	270	345	(278)	337	356	(403)	290
Safle Gwastraff Penhesgyn	4,805	-	(39)	4,766	-	(82)	4,684
Darpariaeth Teithio Gofalwyr Cartref	159	-	(119)	40	-	(40)	-
Gwasanaeth Anghenion Dusgu Ychwanegol a Cynhwysiant YM	-	37	-	37	36	-	73
Cyfanswm	5,234	382	(436)	5,180	392	(525)	5,047
Darpariaethau Tymor-byr	429	382	(397)	414	392	(443)	363
Darpariaethau Tymor-hir	4,805	-	(39)	4,766	-	(82)	4,684
Cyfanswm	5,234	382	(436)	5,180	392	(525)	5,047

Pwrrpas y Prif Ddarpariaethau

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant

Mae gan bolisïau yswiriant allanol y Cyngor symiau tâl ychwanegol tynadwy, sy'n golygu bod rhan gyntaf unrhyw golled neu hawliad dan y polisïau hyn yn hunan-yswiriedig ac wedi eu gwarchod gan ddarpariaeth rhwystro colled. Nid yw eiddo cyffredinol ac eiddo addysg y Cyngor wedi eu hyswiro'n allanol yn erbyn y peryglon canlynol: dŵr yn dianc o unrhyw danc neu beipen, llifogydd, gwrthdrawiad, lladrad, difrod damweiniol, ymsuddiant, ymchwydd tir, tirlithriad. Ac eithrio lladrad a difrod damweiniol, mae colledion a geir yn sgil y peryglon hyn yn cael eu cyllido fel arfer o'r gronfa wrth gefn ar gyfer yswiriant. Y balans ar y ddarpariaeth yswiriant yw'r rhwymedigaeth ddisgwyliedig ar gyfer elfen hunan-yswiriedig yr hawliau y gwyddys amdanynt ac nad oeddynt wedi cael eu setlo ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r ddarpariaeth hon yn cael ei hadolygu bob blwyddyn ac mae'n tueddu i gael ei defnyddio'n rhannol bob blwyddyn.

Safle Gwastraff Penhesgyn

Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer ôl-ofalu am yr ardaloedd hynny o'r safle a oedd yn cael eu defnyddio'n flaenorol ar gyfer tirlenwi. Nid oes unrhyw amserlen benodol wedi cael ei phennu ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn er, i ddibenion rheoli, mae cyfnod o 30 blynedd wedi cael ei bennu ar sail barhaus hyd oni cheir tystiolaeth y byddai cyfnod byrrach yn ddigonol. Mae hwn yn ariannu gwaith dadlygru blyneddol ym Mhenhesgyn ac yn darparu ar gyfer y risg y bydd y geuffos ar y safle'n methu.

Darpariaethau Tymor Byr Eraill a Grëwyd yn 2020/21

Daethpwyd â darpariaeth o £0.040m mewn perthynas â chostau teithio Gofalwyr Cartref ymlaen o 2019/20. Cafodd y setliadau olaf eu talu yn ystod y flwyddyn ac o ganlyniad, nid oes angen y ddarpariaeth yma mwyach.

Roedd darpariaeth o £0.036k wedi ei chreu o fewn 2019/20 gan fod y cyngor yn agored i gyfrannu tuag at gostau gwasanaethau canolog Gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiant Gwynedd ac Ynys Môn, gwasanaeth sy'n cael ei gynnal gan Gyngor Gwynedd hyd yma nid oes cytundeb wedi'i wneud eto ac o ganlyniad mae'r ddarpariaeth wedi ei chynyddu.

NODYN 28 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU GWEITHREDOL

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Addasiad l warged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau ar symudiadau nad ydynt yn arian parod		
Dibrisiant Amhariad ac amorteiddio	14,544	13,648
Ailbrisiadau at i lawr / (i fyny) a dad-gydnabyddiaethau nad ydynt yn ymwneud â gwerthiannau	10,429	10,408
(Cynnydd) / Gostyngiad mewn Stoc	(6)	(33)
(Cynnydd) / Gostyngiad mewn Dyledwyr	(4,055)	(2,853)
Cynnydd / (Gostyngiad) mewn Credydwyr	10,524	2,280
Cynnydd / (Gostyngiad) mewn Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw	1,516	(822)
Trafodion yn y CIES yn ymwneud â buddiannau ymddeol	7,258	13,281
Swm cario asedau nad ydynt yn gyfredol a rhai a delir i'w gwerthu, a werthwyd neu eu dadgydnabod	673	1,062
Cyfraniadau i / (o) Ddarpariaethau	(133)	(54)
Symudiad mewn gwerth o Eiddo Buddsoddiad Amhariad ac ailbrisiadau i lawr (a dadgydnabodaethau nad ydynt yn werthiant)	542	(294)
	41,292	36,623

NODYN 29 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Prynu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Asedau Treftadaeth, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau Annirweddol	(30,807)	(28,446)
Buddsoddiadau tymor byr (nad ystyrir yn Gywerthoedd Arian)	(147)	(181)
Enillion o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	(12)	-
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	(30,966)	(28,627)

NODYN 30 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Derbyniadau Arian Parod o Fenthyca Tymor Byr a Hir	(14,679)	9,302
Symudiadau arian ar gynlluniau Asiantaeth Troi Tai'n Gartrefi	(166)	(2,928)
Llif arian net o weithgareddau cyllido	(14,845)	6,374

NODYN 31– NODYN AR NATUR Y GWARIANT

NODYN 31a

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn rhoi gwybodaeth ariannol mewn perthynas a gwariant ac incwm bob gwasanaeth. Mae nodyn ar natur y gwariant hwn yn rhoi gwybodaeth ariannol ar y math o wariant yn hytrach na fesul gwasanaeth.

	£'000	£'000
Gwariant		
Buddiannau Gweithwyr	95,249	98,951
Gwasanaethau Eraill	122,590	109,001
Dibrisiant, amorteiddio, amhariad ac ailbrisiant	15,085	13,353
Taliadau Llog	8,798	9,279
Dad-gydnabod ac Amhariad Asedau Ariannol	306	321
Praeseptau ac Ardollau	14,242	13,749
(Enillion)/colli ar waredu asedau	10,299	9,356
Cyfanswm Gwariant	266,568	254,010
Incwm		
Ffioedd, Taliadau ac incwm gwasanaeth eraill	(28,720)	(31,621)
Incwm Llog a Buddsoddi	(312)	(316)
Incwm o'r dreth gyngor, trethi annomestig	(75,765)	(72,187)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(172,077)	(142,189)
Cyfanswm Incwm	(276,873)	(246,313)
(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gasanaethau	(10,305)	7,697

NODYN 31b - REFENIW O GONTRACTAU GYDA DERBYNWYR GWASANAETHAU

Incwm gan y sawl sy'n derbyn gwasanaeth

Roedd gofyniad ar awdurdodau lleol i weithredu safon ariannol newydd, SAARh15 Refeniw mewn perthynas â Chontractau gyda Chwsmeriaid, o 1 Ebrill 2018. Mae'n berthnasol i incwm gan unigolion neu sefydliadau sydd wedi contractio i dderbyn gwasanaeth neu nwyddau gan y Cyngor fel rhan o weithgareddau gweithredu arferol yr Awdurdod. Mae'r gair 'Contractau' yn cael ei ddehongli'n eang i gynnwys y rhan fwyaf o ffioedd, taliadau a rhenti'r Cyngor ble mae gwasanaethau/nwyddau'n cael eu darparu'n gyfnewid am y ffioedd, taliadau a rhenti hynny. Gall contractau fod yn rhai ysgrifenedig, llafar neu'n rhai sydd ymhlwg yn arferion busnes arferol y Cyngor. Caiff taliadau statudol megis y Dreth Gyngor, Trethi Annomestig (NDR) a dirwyon eu heithrio o SAARh15 ac nid ydynt yn cael eu cynnwys yn y wybodaeth am incwm gan y sawl sy'n derbyn gwasanaethau. Caiff grantiau a chyfraniadau hefyd eu heithrio. Mae'r Cyngor yn derbyn grantiau a chyfraniadau sylweddol bob blwyddyn. Mae Nodyn 37 yn rhoi manylion am grantiau a chyfraniadau a dderbyniwyd gan y Cyngor ar gyfer 2020/21 a 2019/20.

Mae **Tabl 31b.1** isod yn crynhoi'r incwm a dderbyniwyd gan y derbynwyr gwasanaethau'n unol â SAARh15.

Refeniw o gcontractau gyda derbynwyr gwasanaethau	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Refeniw o gcontractau gyda derbynwyr gwasanaethau	(28,695)	(31,621)
Amhariad ar symiau derbyniadwy neu asedau contract	262	(2)
Cyfanswm wedi'i gynnwys yn y datganiad incwm a gwariant cynhwysfawr	(28,433)	(31,623)

Tabl 31b.2 - Symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen ar gyfer Symiau sy'n ddyledus ar gyfer Contractau gyda Derbynwyr Gwasanaethau:-

31b.2

Symiau sydd wedi'u cynnwys yn y fantolen ar gyfer contractau gyda derbynwyr gwasanaethau	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Symiau derbyniadwy, sydd wedi'u cynnwys mewn dyledwyr (Nodyn 24)	8,752	6,078
Asedau'r contract	-	-
Rhwymedigaethau'r contract	-	-
Cyfanswm wedi'i gynnwys yn asedau net	8,752	6,078

Mae'r rhan fwyaf o'r trafodion y mae'r Cyngor yn eu sefydlu gyda derbynwyr gwasanaethau yn syml. Mae prisiau'r holl drafodion yn seiliedig ar lyfryn Ffioedd a Thaliadau'r Cyngor a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ac sydd wedi eu hamlinellu ar wefan y Cyngor drwy'r linc/cyfeiriad gwefan canlynol. <https://www.ynysmon.gov.uk/cy/Cyngor/Cyllideb-y-Cyngor/Ffioedd-a-thaliadau-y-Cyngor.aspx>

Fel arfer, caiff derbynwyr gwasanaethau 14 diwrnod i dalu'r ffioedd a'r taliadau sy'n ddyledus i'r Cyngor. Nid yw hyn yn cynnwys ffioedd a thaliadau sy'n daladwy wrth bwynt darparu'r nwyddau/gwasanaethau.

Gall contractau ymwneud â'r flwyddyn ariannol rhwng 1 Ebrill 2020 a 31 Mawrth 2021. Bydd unrhyw incwm nad yw wedi ei dderbyn erbyn diwedd mis Mawrth yn cael ei gronni er mwyn ei gyfatebu gyda'r gwasanaethau a ddarparwyd. Caiff rhywfaint o incwm ei dderbyn ar yr adeg y caiff y gwasanaeth/nwyddau eu darparu, er enghraifft, rhoddion a werthir yn siop yr Oriel, tâl mynediad i sesiwn nofio yn y Canolfannau Hamdden. Mae un o'r mathau mwyaf cymhleth o incwm yn ymwneud â ffioedd a thaliadau ar gyfer lleoliadau Gofal Cymdeithasol Oedolion cymhleth.cydabod yr incwm hwn bob blwyddyn ariannol, er gwaethaf y ffaith ei fod yn cael ei ohirio er mwyn ei gyfatebu â'r cyfnod y darparwyd y gofal.

NODYN 32 – GWEITHREDIADAU MASNACHOL

Mae rhan 3.4.6.2 o Gôd Cipfa 2019/20 gael gwared ar yr angen i ddatgelu gweithrediadau masnachu i Awdurdodau Lloegr, Gogledd Iwerddon a Chymru o 2019/20 ymlaen.

NODYN 33 - LWFANSAU AELODAU

Talwyd cyfanswm o £0.693m (£0700m yn 2019/20) o ran lwfansau i Aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:-

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Lwfansau sylfaenol a chyfrifoldeb arbennig	576	582
Lwfansau'r Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	12	12
Costau pensiwn	59	48
Costau Yswiriant Cenedlaethol	46	46
Costau teithio	(4)	6
Cynhaliaeth	-	1
Amrywiol	4	5
Cyfanswm	693	700

Yn ychwanegol at hyn, gwariodd y Cyngor £13,404 ar dreuliau i aelodau lleyg (£24,025 yn 2019/20).

NODYN 34 – CYDNABYDDIAETH ARIANNOL I SWYDDOGION

Roedd y nifer o weithwyr yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol a dalwyd yn 2020/21, ac eithrio cyfraniadau pensiwn ond yn cynnwys tâl diswyddo, yn fwy na £60k ond dim yn fwy na £150k yn:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	Heb fod yn Ysgolion	Heb fod yn Ysgolion	Ysgolion	Ysgolion
	2020/21	2019/20	2020/21	2019/20
	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr
£60,000 i £64,999	1	1	17	3
£65,000 i £69,999	1	1	4	3
£70,000 i £74,999	1	1	2	1
£75,000 i £79,999	3	4	2	1
£80,000 i £84,999	2	-	-	1
£85,000 i £89,999	3	2	3	1
£90,000 i £94,999	-	-	1	-
£95,000 i £99,999	1	-	-	-
£100,000 i £104,999	-	-	-	-
£105,000 i £109,999	-	1	-	-
£110,000 i £114,999	-	-	-	-
£115,000 i £119,999	-	-	-	-
£120,000 i £124,999	1	-	-	1
Cyfanswm	13	10	29	11

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch swyddogion sy'n cael eu cyflogi ar sail barhaol ac y mae eu cyflogau blynyddol a buddion eraill yn uwch na £60k y flwyddyn. Mae uwch swyddogion sy'n ennill mwy na £150k y flwyddyn yn cael eu henwi'n unigol hefyd er mwyn cydymffurfio gyda gofynion statudol:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2020/21	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	Iawndal am golli Swydd	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr	121	-	-	26	147
Dirprwy Brif Weithredwr	100	-	-	21	121
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro	81	-	-	17	98
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151	89	-	-	19	108
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol *	22	-	-	5	27
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol (Drost Dro) *	71	-	-	15	86
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	89	-	-	19	108
Cyfarwyddwr Lle a Llesiant Cymunedol	-	-	-	-	-
Pennaeth Gwasanaeth: AD a Thrawsnewid	79	-	-	17	96
Pennaeth Gwasanaeth: Tai	82	-	-	18	100
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd (Drost Dro)	79	-	-	17	97
Pennaeth Gwasanaeth: Plant a Theuluoedd	17	-	-	4	20
Pennaeth Gwasanaeth: Poedolion (dorst Dro) *	63	-	-	13	76
Pennaeth Gwasanaeth: Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	79	-	-	17	96
Cyfanswm	971	-	-	208	1,180

* Gadawodd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol ei swydd ar 30/06/2020 a phenodwyd Pennaeth y Gwasanaeth Plant fel Interim i'r swydd. Penodwyd Pennaeth Gwasanaethau Oedolion dros dro.

** Mae'r Cyfarwyddwr Lle a Lles Cymunedol yn parhau'n wag

Mae cymhareb taliad cyflog y Prif Weithredwr fel canolrif o gyflogau'r holl weithwyr eraill yn 6.12:1 ar gyfer 2020/21 (6.24:1 yn 2019/20). Y canolrif cyflog ar gyfer yr holl weithwyr yw £19,698. Dyma'r cyflog ar y pwynt canol allan o holl gyflogau gweithwyr, o'r isaf i'r uchaf.

Ceir ffigyrau cymharol ar gyfer 2019/20 yn y tabl isod:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2019/20	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	Iawndal am golli Swydd	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr *	59	-	-	11	70
Prif Weithredwr **	59	-	-	11	70
Dirprwy Brif Weithredwr ***	40	-	-	7	47
Prif Weithredwr Cynorthwyol ***	47	-	-	9	56
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro	78	-	-	15	93
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151	87	1	-	16	104
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol	87	1	-	16	104
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	50	1	-	9	60
Cyfarwyddwr Lle a Llesiant Cymunedol	49	1	-	9	59
Pennaeth Gwasanaeth: AD a Thrawsnewid	76	1	-	14	91
Pennaeth Gwasanaeth: Tai	75	1	-	14	90
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd ***	15	-	-	3	18
Pennaeth Dysgu Gydol Oes ***	32	1	-	6	39
Pennaeth Gwasanaeth: Plant a Theuluoedd	78	1	-	15	94
Pennaeth Gwasanaeth: Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	74	1	-	14	89
Cyfanswm	906	9	-	169	1,084

* Prif Weithredwr yn ei swydd ers 01/10/2019. Elfen Swyddog Canlyniadau o gyflog y Prif Weithredwr yw £2,224 ac nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigyrau uchod.

**Prif Weithredwr wedi gadael ei swydd ar 30/09/2019. Elfen Swyddog Canlyniadau o gyflog y Prif Weithredwr yw £2,224 ac nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigyrau uchod.

*** Prif Weithredwr Cynorthwyol wedi gadael ei swydd ar 30/09/2019 a'r Dirprwy Prif Weithredwr wedi cychwyn 04/11/2019.

Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd yn ei swydd ers 20/01/2020.

Pennaeth Dysgu Gydol Oes wedi gadael ei swydd ers 31/08/2019.

NODYN 35 – PECYNNAU YMADAEL

Mae'r nifer o becynnau ymadael gyda chyfanswm cost fesul band a chyfanswm cost diswyddiadau gorfodol a diswyddiadau eraill wedi eu nodi yn y tabl isod:-

Band cost pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer o ddiswyddiadau gorfodol		Nifer o ymadawiadau eraill a gytunwyd		Cyfanswm y nifer o becynnau ymadael fesul band cost		Cyfanswm cost pecynnau ymadael	
	2020/21	2019/20	2020/21	2019/20	2020/21	2019/20	2020/21 £000	2019/20 £000
£0 - £20,000	11	38	16	29	27	67	68	315
£20,001 - £40,000	-	1	-	5	-	6	-	175
£40,001 - £60,000	-	-	1	-	1	-	50	-
£60,001 - £80,000	-	-	-	-	-	-	-	-
£80,001 - £100,000	-	-	-	-	-	-	-	-
£100,001 - £250,000	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	11	39	17	34	28	73	118	490

NODYN 36 – FFIOEDD ARCHWILIO ALLANOL

Codwyd y ffioedd canlynol ar y Cyngor mewn perthynas ag archwilio allanol ac arolygiaeth:-

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am y flwyddyn	192	192
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas ag arolygon statudol	100	100
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	45	135
Cyfanswm	337	427

NODYN 37 – INCWM GRANTIAU

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2020/21 a 2019/20:-

	Nodyn	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Credydwyd i Drethiant ac Incwm grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau Llywodraeth sydd heb eu neilltuo)	14	76,692	73,037
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	14	13,571	13,954
Grant – CRT (Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf)	14	5,377	4,202
Arall (Grantiau Llywodraeth heb eu neilltuo)	14	-	-
Cyfanswm		95,640	91,193
Credwydwyd i Wasanaethau			
Grantiau:			
Grant Ôl 16 (Addysg)		2,671	2,320
Dechrau'n Deg (Addysg)		1,393	1,410
Grantiau Cyfnod Sylfaen (Addysg)		0	-
Grant Gwella Addysg (Addysg)		2,773	2,847
Grant Datblygu Disgyblion (Addysg)		1,677	1,685
Grant Tocynnau Teithio Rhatach		2,011	728
Cymhorthdal Budd-dâliadau Tai		15,375	16,774
Grant Cefnogi Pobl (SPG a SPRG)		2,266	2,644
Grant yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy		523	691
Cyfanswm		28,689	29,099
Grantiau Arall:			
Dysgu Gydol Oes		7,005	4,760
Gwasanaethau Oedolion		2,982	1,008
Gwasanaethau Plant		2,544	897
Tai		2,969	1,330
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		4,175	1,922
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio		3,782	2,609
Trawsnewid Corfforaethol		360	222
Adnoddau		10,050	600
Busnes y Cyngor		121	10
Costau Corfforaethol a Democrataidd		1,260	10
Cyllid Corfforaethol		0	-
Cyfrif Tai Refeniw		46	13
Cyfanswm		35,294	13,381
Cyfraniadau:		12,454	8,515
Cyfanswm		172,077	142,188

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

Derbyniwyd y grantiau cyfalaf canlynol o flaen llaw ac nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:-

Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a dderbyniwyd ymlaen llaw	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Grantiau cyfalaf Llywodraeth Cymru a chyfraniadau a dderbyniwyd ymlaen llaw:		
Cyfraniad Llywodraeth Cymru at adeiladu unedau diwydiannol Penrhos	1,900	713
Tir wedi'i Halogi	25	35
Unedau Gateway	646	-
Ysgolion y 21ain Ganrif	-	388
Cynllun Grant Bach Gofal Plant	-	152
Grant Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol	100	100
Grant Hwb Anabl Cymunedol	10	10
Grant Seilwaith TGCh Hwb	195	-
Grant Adfer Gwyrdd	96	-
Grant Economi Gylchol	77	-
Tirweddau Cynaliadwy Ynys Môn, Mannau Cynaliadwy	26	-
Prosiect Green Spine Ynys Môn	60	-
Grant TMF	-	124
Cronfa Trafnidiaeth Leol	-	87
Eraill	7	-
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a Dderbyniwyd ymlaen llaw gan sefydliadau eraill:		
Symiau Cymudo Tai	342	167
Adfer Porth Caergybi	-	139
Neuadd y Farchnad	-	54
Eraill	25	24
Cyfanswm	3,509	1,993

NODYN 38 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae gofyn i'r Cyngor ddatgelu gwybodaeth mewn perthynas â thrafodion a balansau dyledus yr Awdurdod gyda'i bartïon cysylltiedig. Mae materoldeb y trafodion unigol sy'n codi trwy bartïon cysylltiedig a'r datgeliadau canlynol yn ymwneud â thrafodion rhwng y Cyngor a'i bartïon cysylltiedig. Caiff manylion am gyd-bwyllgorau a gweithrediadau ar y cyd eu gweld o fewn Nodyn 46 Cyd-Bwyllgorau.

Aelodau

Mae'r Aelodau'n gyfrifol am reolaeth uniongyrchol o bolisiau'r Cyngor. Mae'r cyfanswm o lwfansau aeldodau a dalwyd yn ystod 2020/21 i'w weld yn Nodyn 33. Penodir aelodau gan y Cyngor i rai gyrff cyhoeddus, elusennol a gwirfoddol, sy'n annibynnol i'r Cyngor ond sy'n cael effaith ar ei feysydd gwasanaeth. Fel bod y Cyngor yn gallu cynnal perthnasau effeithiol gyda nifer o'r sefydliadau hyn, mae cynrychiolwyr o'r Cyngor, sef Cynghorwyr etholedig fel arfer, yn eistedd ar y gwahanol bwyllgorau a fforymau sy'n gyfrifol amdanynt. Mae rhestr o'r gyrff allanol a chynrychiolaeth y Cyngor yn Atodiad 1.

Yn ystod 2020/21, talwyd cyfanswm o £3.260m mewn grantiau i brynu gwasanaethau gan y cyrff hyn (£3.087m yn 2019/20). Dyma grynodedb o'r sefydliadau unigol (lle nad ydynt wedi'u datgelu'n unrhyw le arall) sydd gan drafodion gyda'r Cyngor o dros £0.02m:-

2020/21

Parti Cysylltiedig	Cysylltiad	Taliadau £'000	Swm sydd yn ddyledus gan y Cyngor £'000	Swm sydd yn ddyledus i'r Cyngor £'000
Grwp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	236	2	5
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	322	-	-
Prifysgol Cymru - Bangor	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	21	-	18
Ynys Môn C AB Ltd	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	80	-	-
		659	2	23

2019/20

Parti Cysylltiedig	Cysylltiad	Taliadau £'000	Swm sydd yn ddyledus gan y Cyngor £'000	Swm sydd yn ddyledus i'r Cyngor £'000
Grwp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	242	2	4
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	221	-	-
Prifysgol Cymru - Bangor	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	70	-	2
Ynys Môn C AB Ltd	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	107	-	-
		640	2	6

Mae'r Cyngor yn aelod o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, a thalwyd tanysgrifiadau o £0.099m i'r Gymdeithas yn 2020/21 (£0.096m yn 2019/20).

Mae Aelodau wedi datgan diddordebau mewn contractau neu mewn sefydliadau sy'n delio gyda'r Cyngor yn y Gofrestr Statudol o Ddiddordebau'r Aelodau. Talwyd cyfanswm o £0.583m gan y Cyngor yn 2020/21 mewn perthynas â'r diddordebau hyn (£0.838m yn 2019/20).

Uwch Swyddogion

Mae gofyn i Uwch Swyddogion gwblhau datganiad o ddiddordeb personol, gan ddatgan unrhyw ddiddordebau sydd ganddynt gydag unrhyw sefydliad a all fod yn derbyn taliadau gan y Cyngor. Ni fu unrhyw drafodion o bwys gyda pharti cysylltiedig mewn perthynas ag uwch swyddogion yn 2020/21. Mae taliadau i swyddogion wedi eu cynnwys o fewn Nodyn 34.

Llywodraeth

Mae gan Llywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor gan ei fod yn darparu'r fframwaith statudol i'r Cyngor ei weithredu. Mae hefyd yn darparu'r mwyafrif o ariannu'r Cyngor drwy grantiau ac yn ppenu termau nifer o drafodion sydd gan y Cyngor gyda phartïon eraill (e.e. treth cyngor, budd-daliadau tai). Ceir manylion Incwm Grantiau yn Nodyn 37 ac mae cyfansymiau ar gyfer Trethi a Threthi Amhenodol wedi eu cynnwys yn Nodyn 14.

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, trwy reolaeth gyffredin gan Lywodraeth ganolog, yn barti cysylltiedig i'r Cyngor. Daeth y taliadau a wnaeth y Cyngor yn 2020/21 i BIPBC i gyfanswm o £1.189m (£1.162m yn 2019/20) ac roedd £0.457m (£0.348m yn 2019/20) yn ddyledus ar ddiwedd y flwyddyn. Roedd yr arian a dderbyniodd y Cyngor gan BIPBC yn dod i gyfanswm o £6.132m (£4.410m yn 2019/20), ac roedd £1.354m (£1.632m yn 2019/20) yn ddyledus gan ein parti cysylltiedig ar ddiwedd y flwyddyn.

DIDDORDEBAU MEWN CWMNIAU

Mae gan y Cyngor ddiddordeb yn y cwmni canlynol, a Chyngor Gwynedd yw'r aelod arall, ond nid oes ganddo ddylanwad sylweddol dros y cwmni:-

Cwmni Cynnal Cyf

Sefydlwyd y cwmni hwn ar y cyd gan Gynghorau Sir Ynys Môn a Gwynedd ar adeg ad-drefnu llywodraeth leol. Mae'n darparu gwasanaethau cefnogaeth Technoleg Gwybodaeth i'r ysgolion Ni ellir ond defnyddio incwm y cwmni er mwyn hyrwyddo ei amcanion. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Mae cyfrifon y cwmni ar gyfer 2019/20 yn dangos colled net o £0.149m (colled o £0.175m yn 2018/19). Roedd y trosiant ar gyfer 2019/20 yn £1.923m (£2.188m yn 2018/19). Mae cyfrifon cyhoeddus y cwmni yn dangos asedau net o £0.371m fel ar 31 Mawrth 2020 (roedd yr ymrwymadau net yn £0.782m ar 31 Mawrth 2019).

Mae copïau o'r datganiadau ariannol ar gael gan Cwmni Cynnal Cyf, Penrallt, Caernarfon, Gwynedd. Mae adroddiad yr Archwilydd ar gyfrifon y flwyddyn ariannol sydd yn diweddu ar 31 Mawrth 2020 yn un heb amodau. Yn ystod blwyddyn ariannol 2020/21, cyfrifodd y Cyngor am gostau o £0.521m (£0.625m yn 2019/20) yn ymwneud â phrynu gwasanaethau gan y cwmni.

Fe wnaeth y cwmni yma benodi Ieuan Williams yn Brif Weithredwr iddynt yn 2017. Mae Ieuan Williams yn Gynghorydd gyda'r Awdurdod ac mae'n Ddirprwy Arweinydd ac yn Ddeilydd Portffolio ar gyfer Trawsnewid Gwasanaeth a'r Iaith Gymraeg.

Mae gan y Cyngor ddiddordebau yn y cwmnïau canlynol hefyd:-

Cyd-bwyllgor Addysg Cymru - WJEC CBAC Cyf

Mae'r Cyngor yn aelod o WJEC CBAC Cyf, cwmni elusennol lle mai'r aelodau yw'r 22 awdurdod unedol yng Nghymru, a'u hamcanion yw darparu gwasanaethau arholi a darparu a hyrwyddo gwasanaethau addysgol a diwylliannol eraill. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2020/21, cyfrifodd y Cyngor am gostau o £0.252m (£0.402m yn 2019/20) a hynny am brynu gwasanaethau gan y cwmni.

Mae cyfrifon y cwmni ar gyfer 2018/19 (y flwyddyn sy'n diweddu 30 Medi) yn dangos symudiad negatif net yn y cronfeydd o £10.755m (symudiad positif net yn y cronfeydd o £7.774m yn 2017/18).

Roedd y trosiant ar gyfer 2018/19 yn £47.666m (£45.114m yn 2017/18) ac roedd yr asedau net yn dod i gyfanswm o £36.477m ar 30 Medi 2019 (£47.232m ar 30 Medi 2018).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni gan WJEC CBAC Cyf, 245 Rhodfa'r Gorllewin, Llandaf, Caerdydd, CF5 2YX. Mae adroddiad yr Archwilydd ar gyfrifon y flwyddyn ariannol sy'n diweddau 30 Medi 2019 yn un heb amodau.

Menter Môn Cyfyngedig

Mae'r Cyngor yn aelod o Menter Môn Cyf, ac roedd yn un o gyfanswm o dri aelod ar 31 Mawrth 2021. Amcanion y cwmni yw hyrwyddo twf economaidd yn Ynys Môn wledig. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2020/21, fe wnaeth y Cyngor daliadau o £0.466m i'r cwmni i gefnogi'r gweithgareddau (£0.100m yn 2019/20).

Mae cyfrifon y cwmni am y flwyddyn ariannol yn gorffen 31 Rhagfyr 2019 yn dangos colled net o £0.172m (colled net cyn treth o £0.146m yn 2018). Roedd y trosiant ar gyfer 2019 yn £4.365m (£5.050m yn 2018) ac roedd yr ymrwymadau net yn dod i gyfanswm o £0.596m ar 31 Rhagfyr 2019 (asedau net o £0.206m yn 2018).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni gan Menter Môn, Neuadd y Dref Llangefni, Sgwâr Buckley, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7LR. Mae adroddiad yr Archwilydd ar gyfrifon y flwyddyn ariannol sy'n diweddau 31 Rhagfyr 2019 yn un heb amodau.

Ysgol Sefydledig Caergeiliog

Mae'r balansau ar gyfer asedau ac ymrwymadau cyfredol a reolir gan Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys yn y cyfrifon hyn ac, felly, mae cronfeydd wrth gefn yr ysgol, fel y nodir yn y Fantolen yma, yn cynrychioli'r asedau cyfredol net yn unig. Mae gan yr ysgol hefyd asedau anghyfredol sydd wedi eu nodi ar Fantolen yr ysgol, sef £0.699m ar 31 Mawrth 2021 (£0.725m ar 31 Mawrth 2020), ar gyfuniad o brisiant a chost hanesyddol, llai dibrisiant. Mae'r asedau anghyfredol wedi eu breinio yng Nghorff Llywodraethu yr ysgol ac nid ydynt wedi'u cyfuno ym Mantolen y Cyngor hwn.

NODYN 39 – CRONFEYDD YMDDIRIEDOL

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel ymddiriedolwr i nifer o gronfeydd ymddiriedol. Mae eu cyfrifon ar gael gan yr Adain Gyfrifeg, Swyddogaeth Adnoddau, Swyddfeydd y Cyngor, Cyngor Sir Ynys Môn, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW. Yn ychwanegol at gymynroddion i bethau megis gwobrau mewn ysgolion a chysuron a gwelliannau yn sefydliadau'r Gwasanaethau Cymdeithasol, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gronfeydd Ymddiriedol fel a ganlyn.

Yn ystod 2020/21, roedd gan y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 cyfrifoldeb ariannol am nifer o elusennau. Er fod eu gweinyddiaeth ariannol wedi cael ei integreiddio gyda gwaith y Cyngor, mae'r elusennau yn gyfreithiol ar wahân ac fe gynhyrchir datganiadau ariannol ar wahân, sydd yn unol â safonau cyfrifo cymwys a'r Datganiad o'r Arfer a Argymhellir ar Gyfrifo gan Elusennau, a gyhoeddwyd gan y Comisiynwyr Elusennau. Fe rheolir yr elusennau ac fe cymeradwyir y gwariant yn unol â'r meini prawf a nodir yn nogfennau llywodraethu pob un:-

Cymdeithas Elusennol Ynys Môn (Rhif 1174536)

Sefydlwyd Cymdeithas Elusennol Ynys Môn, Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn gynt, gan Gyngor Bwrdeistref Ynys Môn, rhagflaenydd y Cyngor Sir, i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd o arian a dderbyniwyd gan Shell (UK) Limited pan roddodd y cwmni'r gorau i weithredu Terfynell Olew ar Ynys Môn

Mae'r Sefydliad newydd yn endid cyfreithiol ar wahân gyda'r un dibenion elusennol ag Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn. Mae asedau a rhwymedigaethau presennol Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn wedi'u trosglwyddo i'r endid newydd o 1 Hydref 2019 yn dilyn penderfyniad ffurfiol gan yr Ymddiriedolwyr ar 24 Medi 2019.

Amcanion y Gymdeithas Elusennol yw darparu amwynderau a chyfleusterau er budd cyhoeddus cyffredinol pobl sy'n byw yn Ynys Môn. Cyflawnir hyn drwy gyfrannu at wariant ar wasanaethau cyhoeddus a thrwy roi grantiau i sefydliadau elusennol a gwirfoddol.

Yn y cyfnod cyfrifyddu rhwng 01 Hydref 2019 a 30 Medi 2020, derbyniodd y Cyngor £0.215m gan y Gymdeithas tuag at gostau rhedeg Oriel Ynys Môn.

Cronfa'r Degwm

Yn flaenorol, gweinyddwyd buddsoddiadau'r gronfa gan Gyngor Gwynedd ar ran yr awdurdodau a olynodd yr hen Gyngor Sir Gwynedd ond, o 2020/21 ymlaen, mae cyfran Ynys Môn o Gronfa'r Degwm wedi'i throsglwyddo i Gyngor Sir Ynys Môn i'w gweinyddu.

Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn (Rhif 525254)

Mae 75% o'r incwm net o Stad Elusennol David Hughes yn ffurfio rhan o Gronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn - sef Cronfa y mae'r Cyngor yn Ymddiriedolwr iddi. Defnyddir yr incwm i ddibenion addysgol penodol. Telir y 25% arall i "Elusen David Hughes er Lles y Tlodion", elusen nad yw'n cael ei gweinyddu gan y Cyngor.

Ar 31 Mawrth 2021, roedd balansau amcangyfrifedig y Cronfeydd Ymddiriedol hyn (yn ôl gwerth yr asedau ar y farchnad) yn:-

Crynodebau datganiad cyn eu harchwilio	2020/21 Incwm £'000	2020/21 Gwariant £'000	2020/21 Asedau £'000	2020/21 Rhwymedigaethau £'000
Cymdeithas Elusennol Ynys Môn	457	893	21,344	1,912
Cronfa'r Degwm	3	-	894	21
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	133	190	3,113	17

Crynodebau datganiad wedi eu harchwilio	2019/20 Incwm £'000	2019/20 Gwariant £'000	2019/20 Asedau £'000	2019/20 Rhwymedigaethau £'000
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	136	188	3,170	17

Cyfanswm gwerth y cronfeydd eraill ar 31 Mawrth 2021, gan gynnwys buddsoddiadau yn ôl eu gwerth ar y farchnad, yw £0.112m (£0.106m ar 31 Mawrth 2020).

Nid yw balansau Cronfa'r Ymddiriedolaeth yn cael eu cynnwys yn y Fantolen gan fod rhain yn cynrychioli asedau a ddeler mewn ymddiriedolaeth ar gyfer trydydd partion yn hytrach nag ym mherchnogaeth y Cyngor. Fe ddangosir crynodeb o berfformiad yr Ymddiriedolaethau Elusennol mwyaf yn y tabl uchod.

NODYN 40 – CYNLLUN PENSIWN ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddiannau penodol i athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Fodd bynnag, mae'r cynllun heb ei gyllido ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w thalu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei gyfran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad Cyfrifon yma maent, felly, yn cael eu cyfrifo ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2020/21, talodd y Cyngor £5.371m i Bensiynau Athrawon yn ymwneud â buddiannau ymddeol athrawon, a oedd yn cynrychioli 23.27% o dâl pensiynadwy (£4.612m a 20.05% yn 2019/20).

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfernir ar gyfer ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a manylir arnynt yn Nodyn 41 isod.

NODYN 41 – CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG LLYWODRAETH LEOL

Buddiannau Ymddeoliad

Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith ei swyddogion a'i weithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er nad yw'r buddiannau yma yn cael eu talu hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor rwymedigaeth i wneud y taliadau sydd raid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau i'r dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, gan olygu fod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel gwarantwr i'r sefydliad Caterlink sy'n darparu prydau ysgol yn ysgolion Ynys Môn. Os daw Caterlink yn fethdalwr, neu os bydd yn cael ei ddirwyn i ben neu ei ddiddymu, bydd y Cyngor yn talu cyfraniadau pensiynau Caterlink. Mae hyn oherwydd bod staff arlwy'o'r Cyngor wedi trosglwyddo i Caterlink o dan reolau TUPE pan gafodd y gwasanaeth ei allanoli. Yn ogystal, os yw cyfradd cyfraniadau'r cyflogwr yn codi uwchlaw lefel benodol o dan delerau'r contract, mae'n ofynnol i'r Cyngor ad-dalu'r gost ychwanegol honno i Caterlink. Bydd y contract gyda Caterlink yn dod i ben yn ystod 2021/22 gyda chwmni newydd yn dechrau gyda'r ddarpariaeth prydau ysgol o fis Medi 2021 ymlaen

a) Trafodion yn ymwneud â buddiannau ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddiannau ymddeol yn yr adroddiadau ar gostau'r gwasanaethau pan mae'r gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddiannau yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd raid eu dangos yn erbyn Cronfa'r Cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn ac, felly, mae gwir gost buddiannau ôl-gyflogaeth / ymddeoliad yn cael eu symud allan o'r Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:-

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Cost y gwasanaeth yn cynnwys:		
Costau cyfredol y gwasanaeth	14,190	18,117
Colledion ar setliadau neu gwtogiadau	7	418
Cyfanswm cost y Gwasanaeth	14,197	18,535
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost llog ar yr ymrwymiad budd diffiniedig	9,254	10,787
Incwm llog ar Asedau'r Cynllun	(6,342)	(7,527)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-Gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaeth	17,109	21,795
Elw ar Asedau'r Cynllun (ac eithrio symiau sydd wedi eu cynnwys yn y gwariant llog net)	(74,203)	46,482
(Elw) a cholledion actiwariad yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	6,618	(15,239)
(Elw) a cholledion actiwariad yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	115,778	(37,219)
Arall	(3,710)	(13,515)
Cyfanswm Ailfesur y rhwymedigaeth o ran buddiannau net diffiniedig	44,483	(19,491)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd ar Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	61,592	2,304
Gwydroi'r taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol â'r côd	7,258	13,281
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
Cyfraniad y cyflogwyr sy'n daladwy i'r cynllun	9,851	8,514
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	17,109	21,795

b) Asedau a Rhwymedigaethau Pensiwn a gydnabyddir yn y Fantolen

Mae rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagdybiedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau ac ati. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a'r rhwymedigaethau o ran Buddiannau Dewisol wedi cael eu hasesu gan Hymans Robertson LLP, cwmni annibynnol o actiwariad, ac mae'r amcangyfrifon yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r Cynllun ar 31 Mawrth 2019.

Mae'r symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen yn codi o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas â'i gynllun buddiannau diffiniedig fel a ganlyn:	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	357,955	274,492
Gwerth Presennol Ymrwymadau'r Cynllun	(534,216)	(399,012)
Rhwymedigaeth net yn codi o'r Rhwymedigaethau diffiniedig	(176,261)	(124,520)

Cysoni Gwerth Presennol Rhwymedigaethau'r Cynllun

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Balans ar 1 Ebrill	399,012	443,266
Cost gwasanaeth cyfedrol	14,190	18,117
Cost llog	9,254	10,787
Cyfraniadau gan cyfranogwyr y cynllun	2,632	2,511
(Elw) a cholledion Ailfesur	118,686	(65,973)
Costau gwasanaeth blaenorol	7	418
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(998)	(1,009)
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd	(8,567)	(9,105)
Balans ar 31 Mawrth	534,216	399,012

Cysoni Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	274,492	312,536
Incwm Llog	6,342	7,527
Elw ar asedau cynllun (heb gynnwys gwariant llog net)	74,203	(46,482)
Cyfraniadau gan aelodau	2,632	2,511
Cyfraniadau gan y cyflogwr	8,853	7,505
Cyfraniadau mewn perthynas â buddiannau nad oeddynt yn cael eu cyllido	998	1,009
Buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(998)	(1,009)
Buddiannau a dalwyd	(8,567)	(9,105)
Balans ar 31 Mawrth	357,955	274,492

c) Gwerth Teg Asedau'r Cynllun

Mae'r tabl isod yn dangos y gwahaniaeth rhwng 2019/20 a 2020/21 yn y categori ecwiti a buddsoddiadau eraill rhwng y Prisiau a Ddyfynnir mewn Marchnadoed Actif a Phrisiau nad ydynt yn cael eu dyfynnu mewn Marchnadoedd Actif. Ers 2018/19 mae rheolwyr y cronfeydd Pensiwn wedi dechrau symud buddsoddiadau o'r rhai a ddyfynnir yn y marchnadoedd actif i ddwy gronfa ar y cyd ym Mhartneriaeth Pensiynau Cymru. Mae'r buddsoddiadau hyn yn cael eu dangos o fewn Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Uned nad ydynt yn cael eu dyfynu mewn marchnadoedd agored.

Mae rhagor o wybodaeth am Gronfa Bensiwn Gwynedd yn ei chyfanrwydd ar gael drwy ddilyn y linc a ganlyn: <https://www.cronfabensiwnngwynedd.cymru/cy/Cartref.aspx>

Asedau Cynllun Pensiwn y Cyngor yw:-

	2020/21 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2020/21 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2019/20 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd £'000	2019/20 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000
Arian a chywerthoedd arian	2,066	-	1,360	-
Ecwiti preifat	-	22,257	-	15,956
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Buddsoddi				
Ecwiti	-	229,343	-	184,082
Isadeiledd	-	6,310	-	6,312
Arall	-	69,589	-	39,695
Eiddo Tiriog				
Eiddo yn y DU	-	28,391	-	27,055
Eiddo Tramor	-	-	-	32
Cyfanswm Gwerth yr holl Asedau	2,066	355,889	1,360	273,132
Cyfanswm Gwerth yr Asedau Gweithredol ac Anweithredol		357,955		274,492

Prif categorïau asedau'r cynllun fel canran o asedau'r cynllun cyfan

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cynnwys y categorïau canlynol, yn ôl y gyfran o'r asedau cyfan a ddelir:-

	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2020
Arian a chywerthoedd arian	1%	0%
Ecwiti preifat	6%	6%
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Buddsoddi		
Ecwiti	64%	67%
Isadeiledd	2%	2%
Arall	19%	14%
Eiddo Tiriog		
Eiddo yn y DU	8%	10%
Eiddo Tramor	0%	0%
Cyfanswm	100%	100%

ch) Hanes y Cynllun

Dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun:-

	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000	31 Mawrth 2019 £'000	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun Pensiwn	357,955	274,492	312,536	288,424	275,083
Gwerth Presennol Rhwymedigaeth Budd Diffinedig y Cynllun	(534,216)	(399,012)	(443,266)	(390,612)	(380,591)
(Diffyg)/Asedau yn y Cynllun	(176,261)	(124,520)	(130,730)	(102,188)	(105,508)

Mae'r rhwymedigaethau yn dangos maint y rhwymedigaethau gwaelodol sydd gan y Cyngor yn yr hirdymor i dalu buddiannau ymddeoliad. Mae'r cyfanswm rhwymedigaeth budd diffinedig presennol o £534.216m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y'i cofnodwyd yn y Fantolen, yn arwain at rwymedigaeth net o £176.261m.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau statudol ar gyfer cyllido'r diffyg yn golygu bod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach. Bydd y diffyg yng Nghynllun Pensiwn Gwynedd yn cael ei adennill drwy gynyddu'r cyfraniadau, fel yr aswir gan actwari'r cynllun, dros weddill oes waith y gweithwyr.

d) Prif Ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd:-

	2020/21	2019/20
Rhagdybiaethau Marwolaeth:		
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr presennol:</i>		
Dynion	21.5 years	21.3 mlwyddyn
Merched	23.9 years	23.4 mlwyddyn
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr dyfodol:</i>		
Dynion	22.7 years	22.2 mlwyddyn
Merched	25.9 years	25.1 mlwyddyn
Graddfa Cynnydd Chwyddiant / Pensiwn	2.85%	1.90%
Gradda cynnydd mewn cyflogau	3.15%	2.20%
Dychweliad disgwylidig ar yr asedau	29.20%	-7.30%
Graddfa ddisgownt ar rwymedigaethau'r cynllun	2.00%	2.30%
Defnyddio'r opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeoliad:		
Gwasanaeth i Ebrill 2008	50.00%	50.00%
Gwasaneath ôl Ebrill 2008	75.00%	75.00%

dd) Dadansoddiad Sensitifrwydd

Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd isod yn seiliedig ar newidiadau posibl i'r rhagdybiaethau a all, yn rhesymol, ddigwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd. Ar gyfer pob newid mewn rhagdybiaeth, mae'n cymryd yn ganiataol bod yr holl ragdybiaethau eraill yn parhau'n gyson. Mae'r dadansoddiad o sensitifrwydd yn dangos y gallai gostyngiad 0.5% yn y gyfradd ddisgownt real oherwydd newidiadau posibl yn y farchnad, gynyddu rhwymedigaethau'r gronfa o £57.419 oherwydd rhoddir gwerth uwch ar fuddiannau a delir yn y dyfodol. Gallai cynnydd 0.5% yn y gyfradd cynnydd cyflogau, olygu cynnydd o £6.436m yng nghostau'r gronfa.

Gallai cynnydd 0.5% yn y gyfradd bensiynau, olygu cynnydd o £49.725m mewn rhwymedigaethau. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiad sensitifrwydd wedi cael eu cyfrifo yn unol â thybiaethau actiwaraid proffesiynol, SAR19 a SAARh102. Mae hyn yn golygu bod y defnydd o'r rhagdybiaethau 0.5% isod wedi cael eu dewis gan yr actiwari arbenigol yn unol â'i farn/barn broffesiynol ef/hi. Byddai'r Actiwari wedi cymryd i ystyriaeth wybodaeth gyfredol a blaenorol. Byddai gwybodaeth ynghylch hyd oes pobl a gwybodaeth ddemograffig hefyd wedi dylanwadu ar hyn.

Newid Mewn Tybiaethau fel ar 31 Mawrth 2021	% y Cynnydd yn fras i'r Cyflogwr	Swn Ariannol Bras £'000
Ileihad o 0.5% yn y gyfradd ddisgownt real	11%	57,419
cynnydd o 0.5 % yn y gyfradd cynnydd cyflog	1%	6,436
cynnydd o 0.5 % yn y gyfradd cynnydd pensiwn	9%	49,725

e) Yr Effaith ar Lif Arian yr Awdurdod

Amcan y cynllun yw cadw cyfraniadau'r cyflogwr ar gyfradd sydd mor gyson ag y gall fod. Mae gan y Cyngor strategaeth gydag actiwari'r cynllun i sicrhau lefel gyllido o 100% yn ystod yr 20 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol. Caiff y prisiad tairblwyddol nesaf ei gwblhau erbyn 31 Mawrth 2022.

Bydd angen i'r cynllun gymryd i ystyriaeth y newidiadau cenedlaethol i'r cynllun dan Ddeddf Gwasanaethau Pensiynau Cyhoeddus 2013.

Yn unol â'r Ddeddf, efallai na fydd y CPLIL yn Lloegr a Chymru, a'r prif gynlluniau cyfredol eraill ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus, yn darparu buddiannau ar gyfer gwasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2014 (neu Wasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2015 yn achos y prif gynlluniau pensiwn eraill ar gyfer gwasanaeth cyhoeddus yn Lloegr a Chymru). Mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaeth ar gyfer rheoleiddio'r cynlluniau mewn fframwaith cyffredinol er mwyn sefydlu cynlluniau yn seiliedig ar yr enillion cyfartalog yn ystod gyrfa wedi eu hailbrisio er mwyn talu pensiynau a buddiannau eraill.

Mae'r rhwymedigaethau'n dangos yr ymrwymiad gwaelodol sydd ar y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddiannau ôl-gyflogaeth (ymddeoliad). Mae'r rhwymedigaeth net o £176.261m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y cafodd ei gofnodi yn y Fantolen. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol ar gyfer cyllido'r diffyg yn golygu fod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach.

Gwneir iawn am y diffyg yn y cynllun llywodraeth leol drwy gynyddu'r cyfraniadau dros weddill oes gweithio'r gweithwyr (h.y. cyn y bydd y taliadau'n ddyledus) yn unol ag asesiad actiwari'r cynllun; nid oes angen cyllid ond i gwrdd â chostau buddiannau dewisol pan fydd y pensiynau'n cael eu talu.

f) Amcangyfrif o'r cyfraniadau i'w talu i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2020/21

Mae'r Cyngor yn rhagweld y bydd yn talu cyfraniad o £9.245m i'r cynllun yn 2021/22.

Y swm sy'n ddyledus i Gyngor Gwynedd mewn perthynas â chyfraniadau CPLIL am 2020/21 ar 31 Mawrth 2021 yw £0.955m ac mae wedi ei gynnwys yn y nodyn datgelu o ran credydwy'r tymor byr.

NODYN 42 – RHWYMEDIGAETHAU WRTH GEFN

Adran 117 Deddf Iechyd Meddwl 1983

Yn dilyn y dyfarniadau cyfreithiol a gadarnhawyd yn Nhŷ'r Arglwyddi ac adroddiad gan yr Ombwdsmon Llywodraeth Leol ar achosion prawf mewn mannau eraill, nid oedd unrhyw bŵer i godi tâl am wasanaethau a ddarparwyd o dan Adran 117 o Ddeddf Iechyd Meddwl 1983 ac mae'r Cyngor yn atebol i ad-dalu unrhyw daliadau o'r fath. Er bod nifer o achosion wedi'u setlo yn y gorffennol, mae'n anodd mesur cyfanswm y rhwymedigaeth bosibl.

Risg o gostau cyfreithiol yn codi o'r Rhaglen Rhesymoli Ysgolion

Yn dilyn cau rhai o ysgolion yr Ynys a rhesymoli staff, efallai bydd yr Awdurdod yn atebol i dalu unrhyw gostau tribiwnlys a allai ddeillio o apeliadau yn y dyfodol. Ni all yr Awdurdod ragweld amseriad, canlyniad na chostau unrhyw dribiwnlys ar hyn o bryd.

Risgiau eraill yn ymwneud â Gwasanaethau Cymdeithasol

Mae cais am iawndal/talu costau yn erbyn y Cyngor yn bosiblwydd mewn mater Llys Gwarchod, lle mae'r Awdurdod wedi achosi oedi i ddefnyddiwr gwasanaeth ac mae ei adfocad wedi gorfod gwneud cais yn y Llys Gwarchod i orfodi'r Awdurdod i gyflawni ei oblygiadau statudol.

Mae achos wedi'i ddwyn yn erbyn yr Awdurdod lle mae'r Awdurdod wedi methu yn ei ddyletswydd i hyrwyddo cyswllt rhesymol rhwng dau o blant yn ei ofal a'u rhieni. Gwnaeth y Llys nifer o ddarganfyddiadau yn erbyn yr Awdurdod Lleol a gofynnwyd i'r mater gael ei gyfeirio at y Cyfreithiwr Swyddogol ar gyfer yr ystyriaeth o unrhyw hawliadau posibl a allai gael eu gwneud ar ran y plant.

NODYN 43 – ASEDAU WRTH GEFN

Pridiannau Cyfreithiol

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl â pherchenogion preifat, lle darparwyd cefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer prynu tai â chefnogaeth, gyda'r Cyngor hefo'r hawl am ran o'r enillion ar werthiant yr eiddo. Bydd amrywiaeth yn y gwir swm a dderbynnir, yn seiliedig ar brisiau gwerthu'r eiddo unigol a natur unrhyw alwadau cyfreithiol arall yn eu herbyn byddai, efallai, yn cymryd blaenoriaeth dros bridiant y Cyngor. Mae amseru unrhyw dderbyniadau yn ddibynnol ar unrhyw werthiannau.

NODYN 44 – OFFERYNNAU ARIANNOL

Cytundebau contractiol rhwng dau neu fwy o bartïon yw offerynnau ariannol yn ymwneud â hawl i dderbyn tâl o arian. Byddai gan un parti ased ariannol lle mae arian neu ased ariannol arall yn cael ei roi i'r parti arall, yn gyfnewid am ddychwelyd yr arian neu'r offeryn ariannol, yn aml gyda llog neu enillion ffafriol ar y buddsoddiad. Byddai'r trafodiad yn rhwymedigaeth ariannol i'r parti neu'r partiïon eraill. Y cytundeb i ad-dalu'r arian ar yr amser y cytunwyd arno ac i ddychwelyd yr arian yn unol â'r cytundeb fyddai hynny. Er enghraifft, prif asedau ariannol y Cyngor yw ei fuddsoddiadau mewn adneuron banc. Dengys Tabl 44b fod gan y Cyngor asedau ariannol o £20.066m mewn cyfrifon adneuron banc. Yn gyfnewid am hyn, bydd arian y Cyngor yn cael ei ddychwelyd ar gais a bydd yr arian yn ennill llog ar gyfradd sefydlog drwy gydol cyfnod y buddsoddiadau. Mae'r trafodion hyn yn rhwymedigaethau ariannol i fanciau'r DU lle mae gan y Cyngor adneuron, gan y bydd yr arian yn cael ei ad-dalu i'r Cyngor a chost y rhwymedigaeth hon i'r banciau yw'r llog y byddant yn ei dalu i'r Cyngor. Mae enghreifftiau o asedau ariannol yn cynnwys arian parod, adneuron banc, symiau sy'n ddyledus drwy fasnach (dyledwyr), ecwitiau, bondiau a deilliadau. Mae enghreifftiau o rwymedigaethau ariannol yn cynnwys benthyciadau, symiau sy'n daladwy drwy fasnach (credydwyr) ac unrhyw rwymedigaeth contractiol i ddarparu arian parod neu ased ariannol i endid arall.

Asedau Ariannol

Dengys Nodyn 44a y gwahanol gategoriâu o asedau ariannol sy'n ofynnol o dan SAARh9 a gwerth asedau ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2021. Mae'n rhoi gwerth asedau anariannol hefyd, sydd yn cynnwys gwerth Tir ac Eiddo ac asedau eraill. Ni all y Cyngor ond ymrwymo i asedau a rhwymedigaethau ariannol yn unol â Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor. Mae'r Strategaeth yn gosod meini prawf caeth, felly, ni all y Cyngor ond buddsoddi mewn asedau ariannol sydd yn hynod o ddiogel ac y gellir cael mynediad atynt pan fydd y Cyngor angen yr arian. Adneuron banciau yn y DU sy'n bodloni meini prawf statws credyd y Cyngor yw'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau, neu fenthyciadau i awdurdodau lleol eraill. Daw'r cyfan ohonynt o dan ddosbarthiad Asedau Ariannol a fesurir yn ôl cost wedi'i Amorteiddio y SAARh9, fel yr amlygir yn Nodyn 44a.

Mae mesur costau wedi'u Hamorteiddio yn cychwyn gyda'r swm caffael gwreiddiol ac mae'n cael ei leihau (amhariad) er mwyn caniatáu ar gyfer unrhyw golledion credyd a ddisgwyllir. Petai'r Cyngor yn dal asedau ariannol mwy cymhleth, megis ecwitiau neu offerynnau marchnad arian, byddent yn cael eu mesur yn ôl gwerth teg ac yn cael eu dosbarthu o dan un o'r gwahanol gategoriâu gwerth teg perthnasol.

NODYN 44a – CRYNODEB O'R CATEGORïAU O ASEDau ARIANNOL A DDELIR GAN Y CYNGOR

Asedau Ariannol	Anghyfredol			
	Buddsoddiadau		Dyledwyr	
	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2020	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2020
	£000	£000	£000	£000
Gwerth teg trwy elw neu golled	-	-	-	-
Cost wedi ei amorteiddio	28,740	23,045	8,752	6,078
Gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall - offerynnau ecwiti dynodedig	-	-	-	-
Gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall - arall	-	-	-	-
Cyfanswm Asedau Ariannol	28,740	23,045	8,752	6,078
Asedau Anariannol	441,085	426,011	28,075	26,694
Cyfanswm	469,825	449,056	36,827	32,772

Mae Nodyn 44b yn darparu dadansoddiad mwy manwl o asedau ariannol y Cyngor. Dengys y tabl swm cario yr asedau ariannol. Dyma yw gwerth yr asedau ariannol yn y Fantolen yn seiliedig ar gost wedi'i amorteiddio. Darperir y gwerth teg hefyd, mae hwn yn werth mwy cyfredol a dyma fyddai'r pris i werthu'r asedau ariannol ar 31 Mawrth 2021. Cyfrifwyd hyn gan Ymgynghorwyr Rheoli Trysorlys annibynnol y Cyngor, Link Asset Services. Roedd y prisiad yn seiliedig ar gymhariaeth o'r adneuoan â buddsoddiadau tebyg gyda'r un benthyciwr / benthycwyr neu rai tebyg. Rhennir yr asedau ariannol rhwng buddsoddiadau a dyledwyr. Y buddsoddiadau yw'r adneuoan arian mewn banciau'r DU a swm bychan iawn mewn arian parod. Mae'r arian parod a chywerthoedd arian arall yn ymwneud â symiau a gedwir ar gyfer bancio gweithredol a thalu costau dydd i ddydd. Hefyd, rhoddodd y Cyngor fenthycg £5m mewn benthyciadau tymor byr i awdurdodau lleol eraill. Mae'r symiau a gedwir fel arian parod a chywerthoedd arian mewn cyfrifon adneuoan gyda banciau'r DU yn arian nad oes ei angen ar gyfer anghenion dydd i ddydd ond mae'n arian y bydd ei angen yn y dyfodol. Mae'r symiau hyn yn ennill llog yn ystod cyfnod y buddsoddiad. Y categori arall o asedau ariannol yw dyledwyr. Maent yn ymwneud â sefydliadau neu unigolion y mae arnynt arian i'r Cyngor. Y rhai mwyaf arwyddocaol yw dyledwyr masnachol a dyledwyr eraill sy'n ymwneud â symiau sydd yn ddyledus am wasanaethau a dderbyniwyd. Dangosir benthyciadau i weithwyr hefyd, benthyciadau meddal ydynt ac maent yn ymwneud yn bennaf â benthyciadau ceir i aelodau o staff sy'n gorfod gwneud llawer o deithio ar fusnes y Cyngor. Rhoddwyd y benthyciadau ar gyfradd is na chyfradd y farchnad oherwydd yr angen i deithio at ddibenion gwaith. Nid yw dyledwyr yn cynnwys trafodion gydag adrannau'r llywodraeth, nac incwm a thaliadau yn codi o drethiant, yn cynnwys y Dreth Gyngor a threthi busnes.

NODYN 44b – MANYLION AM Y MATHAU O ASED AU ARIANNOL A DDELIR GAN Y CYNGOR

Asedau Ariannol	Tymor Byr				Tymor Hir				Cyfanswm			
	31/03/2021		31/03/2020		31/03/2021		31/03/2020		31/03/21		31/03/20	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio												
Arian a chywerthoedd arian												
Arian parod a chywerthoedd arain - adneuron	20,066	20,067	14,208	14,212	-	-	-	-	20,066	20,067	14,208	14,212
Arian parod a chywerthoedd arain eraill	3,674	3,674	2,837	2,837	-	-	-	-	3,674	3,674	2,837	2,837
Benthyciadau l Awdurdodau Lleol arall	5,000	5,002	6,000	6,007					5,000	5,002	6,000	6,007
Cyfanswm	28,740	28,743	23,045	23,056	-	-	-	-	28,740	28,743	23,045	23,056
Dyledwyr												
Rhenti	375	375	460	460	-	-	-	-	375	375	460	460
Benthyciadau i weithwyr	208	208	197	197	97	97	152	152	305	305	349	349
Dyledwyr Masnach	2,287	2,287	3,131	3,131	-	-	-	-	2,287	2,287	3,131	3,131
Dyledwyr Eraill	5,784	5,784	2,138	2,138	-	-	-	-	5,784	5,784	2,138	2,138
Cyfanswm	8,655	8,655	5,926	5,926	97	97	152	152	8,752	8,752	6,078	6,078
Cyfanswm Asedau Ariannol	37,395	37,398	28,971	28,982	97	97	152	152	37,492	37,495	29,123	29,134

Rhwymedigaethau Ariannol

Mae holl Rhwymedigaethau Ariannol y Cyngor yn cael eu dosbarthu fel Asedau Ariannol ar gost wedi'i hamorteiddio. Dangosir hyn yn Nodyn 44c. Dengys y nodyn werth rhwymedigaethau anariannol. Mae'r rhwymedigaethau anariannol ar 31 Mawrth 2021 yn cynnwys Rhwymedigaeth y Gronfa Bensiwn o £176.261m.

NODYN 44c – CRYNODEB O'R CATEGORïAU O RWYMEDIGAETHAU ARIANNOL A DDELIR GAN Y CYNGOR

Ymrwymadau Ariannol	Anghyfredol			
	Benthyciadau		Credydwy	
	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2020	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2020
	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth teg trwy elw neu golled	-	-	-	-
Cost wedi ei Amorteiddio	126,417	141,261	19,554	13,926
Cyfanswm Ymrwymadau Ariannol	126,417	141,261	19,554	13,926
Ymrwymadau Anariannol	-	-	196,375	138,355
Cyfanswm	126,417	141,261	215,929	152,281

Mae Nodyn 44ch isod yn rhoi manylion am y math o rwymedigaethau ariannol sydd gan y Cyngor. Roedd rhwymedigaethau benthycia'r Cyngor yn dod i gyfanswm o £126.417m ar 31 Mawrth 2021. Dyma'r benthyciadau a gymerwyd gan y Cyngor dros y blyneddau i gyllido gwariant cyfalaf ar adeiladu neu adnewyddu asedau'r Cyngor. Y benthyciadau tymor byr yw'r symiau sy'n ddyledus i'w talu cyn 31 Mawrth 2022. Bydd y benthyciadau tymor hir yn dod yn ddyledus ymhenn dros flwyddyn. Mae crynodeb o bortffolio benthyciadau'r Cyngor a'r proffil aeddfedu yn cael ei ddarparu yn Nodyn 45c. Y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb), sydd yn rhan o Adran Drysorlys y Llywodraeth Ganolog, yw'r prif ddarparwr benthyciadau i'r Cyngor. Mae'r Cyngor hefyd wedi cael benthyciadau gan Lywodraeth Cymru a Salix, ar gyfradd llog o 0%, a ddefnyddiwyd i dalu am oleuadau arbed ynni LED. Mae gweddill y rhwymedigaethau ariannol yn ymwneud â chredydwy, sef unigolion a/neu sefydliadau y mae arian yn ddyledus iddynt gan y Cyngor am nwyddau a gwasanaethau a ddarparwyd yn 2020/21 neu cyn hynny. Dyma'r anfonebau sy'n cael eu hanfon i'r Cyngor ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol neu lle mae'r dyddiad y daw'r swm yn ddyledus ar ôl 31 Mawrth 2021.

Cyfrifwyd gwerth teg benthyciadau'r Cyngor gan ymgynghorwyr Rheoli Trysorlys y Cyngor, Link Asset Services. Y cyfanswm gwerth teg ar holl fenthyciadau'r Cyngor oedd £184.600m, swm sylweddol uwch na'r gwerth cario ar y Fantolen o £126.417m ar 31 Mawrth 2021. Mae gwerth teg yr asedau yn uwch na'r gwerth cario oherwydd bod portfollio buddsoddiadau'r Cyngor yn cynnwys nifer o fenthyciadau cyfradd sefydlog lle mae'r gyfradd llog derbyniadwy yn uwch na'r cyfraddau sydd ar gael ar gyfer benthyciadau tebyg ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r ymrwymiad hwn i dalu llog uwch na chyfraddau presennol y farchnad yn cynyddu'r swm y byddai'n rhaid i'r Cyngor ei dalu, petai'r benthyciwr yn gofyn, neu'n cytuno, i'r benthyciad gael ei ad-dalu'n gynnar.

Cafodd y gwerth teg ei asesu drwy gyfrifo gwerth presennol y llif arian fydd yn digwydd yn ystod y tymor sy'n weddill ar yr offerynnau, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:-

- Amcangyfrif o ystod cyfraddau llog ar gyfraddau sicrwydd (gyda gostyngiad o 0.2%) ar 31 Mawrth 2021 ar gyfer benthyciadau gan y PWLB, yn seiliedig ar gyfraddau benthycia newydd ar gyfer benthyciadau cyfwerth ar y dyddiad hwnnw;
- Ni chydabyddir ad-dalu'r benthyciad yn gynnar nac amhariad;
- Os bydd offeryn yn aeddfedu yn ystod y deuddeng mis nesaf, tybir bod y swm cario yn agos i'r gwerth teg; a
- Bernir bod gwerth teg dyledwyr a chredydwy'r tymor byr cyfwerth â'u swm cario ar ddyddiad y Fantolen.

NODYN 44ch - MANYLION AM Y MATHAU O RWYMEDIGAETHAU ARIANNOL SYDD GAN Y CYNGOR

Rhwymedigaethau Ariannol	Tymor Byr				Tymor Hir				Cyfanswm			
	31/03/2021		31/03/2020		31/03/2021		31/03/2020		31/03/2021		31/03/2020	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Rhwymedigaethau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio												
Benthyciadau												
PWLB	1,893	1,893	16,542	16,759	121,891	182,281	121,891	168,335	123,784	184,174	138,433	185,094
Llywodraeth Cymru	-	-	44	43	-	-	-	-	-	-	44	43
Salix	252	-	252	223	2,381	-	2,533	2,158	2,633	-	2,785	2,381
Benthyciadau Eraill	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	2,145	1,893	16,838	17,025	124,272	182,281	124,424	170,493	126,417	184,174	141,262	187,518
Credydwy'r												
Absenoldebau Cronedig	3,393	3,393	1,450	1,450	-	-	-	-	3,393	3,393	1,450	1,450
Rhenti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Credydwy'r Masnach	2,470	2,470	2,130	2,130	-	-	-	-	2,470	2,470	2,130	2,130
Credydwy'r Eraill	12,259	12,259	8,991	8,991	-	-	159	159	12,259	12,259	9,150	9,150
Cyfanswm	18,122	18,122	12,571	12,571	-	-	159	159	18,122	18,122	12,730	12,730
Cyfanswm Rhwymedigaethau Ariannol	20,267	20,015	29,409	29,596	124,272	182,281	124,583	170,652	144,539	202,296	153,992	200,248

NODYN 44d - INCWM, GWARIANT, ENILLION A CHOLLEDION

Dengys y tabl isod effaith offerynnau ariannol y Cyngor ar gyfrif refeniw blynyddol y Cyngor ar gyfer 2020/21.

Dengys y tabl fod swm o £306k (£322k yn 2019/20) wedi cael ei godi ar y Cyngor am yr amhariad a dadgydnabod ar yr asedau ariannol a nodwyd yn Nodiadau 44a a 44b uchod. Roedd hyn yn gostwng gwerth yr asedau yn ôl y swm hwn ac yn gost yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, derbyniodd y Cyngor £50k (£149k yn 2019/20) mewn llog ar ei adneuron mewn banciau'r DU a benthyciadau i awdurdodau lleol eraill.

Y llog taladwy ar fenthyciadau yn ymwneud â 2020/21 oedd £5,886k (£6,007k yn 2019/20).

	2020/2021		2019/2020	
Incwm, Gwariant, Enillion a Chollodion	Gwarged neu Ddiffyg ar ddarparu Gasanaethau £'000	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall £'000	Gwarged neu Ddiffyg ar ddarparu Gasanaethau £'000	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall £'000
Enillion/colledion net ar:				
Asedau ariannol wedi eu mesur ar gostau wedi'i hamorteiddio (amhariad a dadgydnabod)	306	-	322	-
Cyfanswm Enillion/Colledion Net	306	-	322	-
Refeniw Llog:				
Asedau ariannol wedi eu mesur ar gostau wedi'i hamorteiddio	50	-	149	-
Asedau ariannol eraill a fesurwyd ar eu gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall	-	-	-	-
Cyfanswm refeniw llog	50	-	149	-
Costau Llog:				
Ymrwymadau ariannol wedi eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio	5,886	-	6,007	-
Cyfanswm costau llog	5,886	-	6,007	-

Os cafodd offerynnau ariannol eu trefnu drwy frocer, mae'r brocer yn codi ffioedd. Hefyd, mae ffioedd yn ddyledus ar fenthyciadau newydd gan y PWLB. Fodd bynnag, nid yw'r ffioedd hyn yn faterol ac maent wedi eu cynnwys fel cost yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn. Petai'r ffioedd yn rhai materol, byddent wedi cael eu hychwanegu at werth cario yr offeryn ariannol perthnasol.

NODYN 45 – NATUR A MAINT Y RISGIAU SY'N DEILLIO O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae gwaith y Cyngor yn golygu ei fod yn agored i sawl risg ariannol:-

Risg Credyd - y posibilrwydd bod partïon eraill yn methu â thalu'r symiau dyledus i'r Cyngor.

Risg Hylifedd - y posibilrwydd na fydd cyllid gan y Cyngor i gwrdd â'i ymrwymadau yng nghyswllt taliadau.

Risg y Farchnad - y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu colled ariannol oherwydd newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog.

Mae'r rheolaeth gyffredinol dros risgiau sylweddol sy'n codi o'r Offerynnau Ariannol yn cael cefnogaeth Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor a hefyd y Strategaeth Buddsoddi Blyneddol sydd wedi ei chymeradwyo gan y Cyngor llawn. Mae'r safon ariannol newydd SAARh9 Offerynnau Ariannol sy'n weithredol ers 1 Ebrill 2018, yn ceisio gwneud sefydliadau ystyried risgiau yn gynharach. Effaith cyfyngedig sydd gan y safon hwn ar y Cyngor gan nad oes ganddo fuddsoddiadau cymhleth neu risg uwch. Mae'r Cyngor ond wedi buddsoddi mewn banciau DU ac awdurdodau lleol eraill yn ystod y flwyddyn.

Risg Credyd

Mae Risg Credyd yn codi oherwydd yr adneuon mewn banciau a sefydliadau ariannol, ond hefyd oherwydd credyd i gwsmeriaid y Cyngor (dyledwyr ar y Fantolen). Mae'r safon yn nodi'r angen i'r Cyngor ddarparu ar gyfer colledion credyd posibl o ganlyniad i fethiannau posibl i dalu incwm sy'n ddyledus i'r Cyngor yn gynt. Lwfans Amharu Colledion (ILA) yw'r enw am hyn. Yn hytrach na seilio colledion posibl ar wybodaeth hanesyddol yn unig, bydd y Cyngor yn cymryd i ystyriaeth y colledion credyd posibl yn y dyfodol yn gynharach a maent wedi adolygu'r polisi amhariad er mwyn ystyried colledion credyd posibl ar ddyledwyr fwy cyfredol. Gellir dod o hyd i'r polisi diwygiedig yn Nodyn 51 Polisiâu Cyfrifo.

Mae'r Cyngor wedi asesu'r risg credyd o adneuon banc ar y tebygolrwydd o'r banc yn diffygio wrth ad-dalu'r buddsoddiad. Mae risg uwch i'r sector bancio gan Brexit, fodd bynnag, ystyrir y risg o ddiffyg yn isel yn dal i fod. Mae hyn yn ganlyniad i wytnwch ariannol uwch gan y banciau yn dilyn deddfwriaeth newydd a gyflwynwyd yn dilyn argyfwng bancio 2008. Nid yw'r adneuon bancio, felly, wedi eu hamharu arnynt. Nid ydym yn trefnu adneuon gyda banciau a sefydliadau ariannol oni bai eu bod, ar ôl cael eu graddio'n annibynnol, wedi cael graddfa credyd digonol neu lefel o warant llywodraeth, a phenderfynir ar uchafsymiau credyd i bob gwrthbarti. Gosododd y Cyngor nifer o uchafsymiau yn seiliedig ar raddfeydd credyd ar gyfer gwahanol math o selfydlidau, gwahanol gyfnodau a symiau, ac mae ganddo bolisi o beidio â benthycu rhagor na £10m i unrhyw un sefydliad heblaw am lywodraeth y DU. Mae'r Cyngor yn monitro cyfraddau credyd yn gyson a chaiff rybudd o unrhyw newidiadau gan ei ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys. Cymerir camau priodol yn sgil unrhyw newid gan ddilyn y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol. Paratoir Adroddiad Trysorlys Blynnyddol sy'n manylu ar y gwaith buddsoddi. Roedd yr holl adneuon a oedd yn sefyll ar ddiwedd y flwyddyn wedi eu gwneud yn wreiddiol am lai na blwyddyn.

Ni aethpwyd tu draw i unrhyw uchafswm credyd yn ystod y flwyddyn ariannol ac ni thorwyd unrhyw feini prawf gwrthbartion. Nid yw'r Cyngor yn disgwyl y bydd unrhyw golledion oherwydd bod unrhyw un o'i wrthbartion yn methu â pherfformio yng nghyswllt adneuon. Mae'r argyfwng credyd presennol wedi cynyddu'r posibilrwydd o fethu talu ac mae'r Cyngor wedi mabwysiadu meini prawf credyd llymach ar gyfer gwrthbartion buddsoddi o fewn ei bolisi cyffredinol.

Nid yw'r Cyngor fel rheol yn caniatáu credyd i gwsmeriaid; mae gan y Cyngor weithdrefnau casglu rhagnodedig ar gyfer symiau dyledus gan gwsmeriaid a gwneir darpariaethau priodol ar gyfer dyledion a allai fod yn rhai drwg. Mewn rhai amgylchiadau, mae'r Cyngor yn cael pridiant cyfreithiol ar eiddo ar gyfer rhai dyledion gohiriedig fel hunan gyllidwyr mewn cartrefi gofal. Yn ogystal, mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hirach, gan gynnwys benthyciadau sy'n bennaf yn fenthyciadau ceir i staff a morgeisi gweddilliol o gynllun caeedig yn cynnig benthyciadau cartrefi i denantiaid ac i aelodau'r cyhoedd. Mae'r morgeisi gweddilliol yn rhai risg isel oherwydd bod y Cyngor yn diogelu'r hawl gyntaf ar yr eiddo morgeisiedig. Ystyrir bod y benthyciadau ceir yn rhai risg isel oherwydd bod modd tynnu ad-daliadau am y benthyciadau geir o gyflogau'r gweithwyr, a hefyd mae trefniadau cilyddol gydag awdurdodau lleol eraill ar gyfer staff sy'n trosglwyddo ac yn symud gyda dyledion ar eu benthyciadau ceir, yswiriant ar gyfer benthyciadau heb eu had-dalu oherwydd marwolaeth mewn gwasanaeth a hefyd trefniadau arferol i ad-ennill dyledion yng nghyswllt gweithwyr sy'n gadael eu swyddi mewn llywodraeth leol. Fodd bynnag, mae'r risg o ddiffyg ar fenthyciadau gweithwyr yn cynyddu'n gyflym er gwaethaf y mesurau hyn os yw'r gweithiwr yn gadael cyflogaeth y Cyngor. Felly, mae lwfans amharu colledion o 10% wedi ei weithredu i'r balans presennol ar fenthyciadau ceir gweithwyr.

Mae Nodyn 45a yn dangos y cynnydd mewn lwfansau amharu colledion amhariad ar gyfer 2020/21.

NODYN 45a - AMHARIAD A DAD-GYDNABOD ASED AU ARIANNOL

Dosbarth yr Asedau (cost wedi ei hamorteiddio)	2020/21	2019/20
	Colledion credyd disgwylidig dros oes yr ased - heb amhariad credyd £'000	Colledion credyd disgwylidig dros oes yr ased - heb amhariad credyd £'000
Balans Agoriadol ar 1 Ebrill 2020	3,415	3,417
Adneuon mewn banciau'r DU	-	-
Dyledwyr Masnachol (ac eithrio'r sector cyhoeddus a threth)	212	(32)
Benthyciadau Meddal	(6)	(6)
Rhenti	56	36
Cyfanswm y lwfans amhariad 31 Mawrth 2021	3,677	3,415
Asedau Ariannol sydd wedi cael eu dad-adnabod	44	324
Cyfanswm Amhariad a Dad-gydnabod	306	322

NODYN 45b - GWERTH Y SYMIAU MASNACH DERBYNIADWY AR 31 MAWRTH 2021 A CHANRAN A GYMHWYSIR FESUL BAND FEL LWFANS COLLEDION AMHARIAD

Mae'r tabl isod yn dangos bod gwerth yr holl asedau ariannol a gafodd eu hamorteiddio wedi eu Amharu gan ddefnyddio ymagwedd wedi ei symleiddio oherwydd roedd yr holl asedau ariannol yr oedd angen amhariad yn ymwneud â derbyniadau masnachol. Dyma'r ymagwedd a argymhellir o ran delio gyda symiau gweddilliol sy'n ddyledus i'r Cyngor. Mae'r tabl yn dangos gwerth gweddilliol y symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor am y cyfnod amser y mae'r symiau wedi bod yn ddyledus. Mae'r raddfa o ran risg credyd yn ymwneud â chanran gwerth yr arian sy'n ddyledus yn ôl 'oed' y ddyled y mae'r Cyngor yn defnyddio'r lwfans colledion amhariad yn ei chylch. Er enghraifft, yn achos arian sydd wedi bod yn ddyledus am 366 i 730 o ddiwrnodau, caiff 75% o'r £331k ei roi yn erbyn referniw er mwyn cymryd i ystyriaeth y risg na fyddai'r dyledion yn cael eu talu. Byddai hynny'n £248k ar gyfer dyled yn y band hwn. Fodd bynnag, byddai'r Cyngor yn parhau i fynd ati yn egniol i adennill y ddyled.

	Cyfradd Risg Credyd	Gwerth Cario Gros £'000	Lwfans Amhariad sydd ei angen 2020/21 £0
Ymagwedd wedi ei Symleiddio			
Diwrnod 1 i 14	2.00%	89	2
15-45 diwrnod yn hwyr	2.50%	385	10
46-75 diwrnod yn hwyr	4.50%	268	12
76-105 diwrnod yn hwyr	7.50%	170	13
106 - 182 diwrnod yn hwyr	15.00%	252	38
183 - 365 diwrnod yn hwyr	50.00%	318	159
366 - 730 diwrnod yn hwyr	75.00%	331	248
731 diwrnod neu mwy yn hwyr	100.00%	787	787
Gordaliadau Budd-daliadau Tai	90.00%	1,639	1,475
Incwm Gohuriedig - Gwasanaethau Cymdeithasol	10.00%	456	46
Risg ychwanegol Credyd oherwydd Covid-19			
Diwrnod 1 i 14	2.00%	89	2
15-45 diwrnod yn hwyr	2.50%	385	10
46-75 diwrnod yn hwyr	4.50%	268	12
76-105 diwrnod yn hwyr	7.50%	170	13
106 - 182 diwrnod yn hwyr	5.00%	252	13
Rhenti	Dd/B	Dd/B	544
Benthyciadau Meddal ac eraill	15.07%	219	33
		6,078	3,415
Cyfanswm		6,078	3,415

Risg Hylifedd

Mae Risg Hylifedd yn isel am nad yw'r Cyngor yn y gorffennol wedi cael unrhyw broblem cael cyllid ac mae'n rhydd i fynd at y Bwrdd Benthycia ar gyfer Gwaith Cyhoeddus (PWLB) fel corff i fenthycia oddi arno ar ôl methu fel arall. Prif nodau'r Strategaeth Rheoli Trysorlys yw i sicrhau bod yr Awdurdod yn agored i risg isel ac i sicrhau hylifedd. Mae'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau'r Awdurdod mewn cyfrifon adneuon mynediad yn syth. Felly, mae llai o risg y bydd yn methu â chodi'r cyllid i gwrdd â'i ymrwymadau dan yr offerynnau ariannol. Fodd bynnag, yn aml mae risg y bydd y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog yn uchel. Yr arfer yw ceisio sicrhau na fydd rhagor na 20% o'i fenthyciadau i'w had-dalu mewn unrhyw gyfnod o 2 flynedd, ac asesu'n gyson gyfraddau'r farchnad a'r rhagolygon er mwyn trefnu benthyciadau newydd yn lle'r rhai sy'n aeddfedu neu ar gyfer ad-drefnu'r benthyciadau presennol ar yr adeg fwyaf manteisiol. Byddai'r cyfraddau llog isel cyfredol yn gostwng cyfraddau llog ar fenthyciadau newydd a gymerir i ad-dalu'r ddyled sy'n aeddfedu. I gyflawni'r nod hwn, mae'r Cyngor yn defnyddio cynghorwyr rheoli'r trysorlys allanol. Dangosir dadansoddiad aeddfedu benthyciadau sy'n sefyll yn Nodyn 45c. Mae holl daliadau masnachol a thaliadau eraill yn daladwy mewn llai na blwyddyn.

NODYN 45c - PROFFIL O BA BRYD Y MAE'R CYNGOR I FOD I AD-DALU BENTHYCIADAU

	2020/21 Prifswm Gweddillol £'000	2020/21 Llog wedi Cronni £'000	2020/21 Cyfanswm £'000	2019/20 Prifswm Gweddillol £'000	2019/20 Llog wedi Cronni £'000	2019/20 Cyfanswm £'000
>50 blwyddyn	-	-	-	-	-	-
34-50 blwyddyn	49,976	-	49,976	49,964	-	49,964
23-33 blwyddyn	45,712	-	45,712	44,703	-	44,703
15-22 blwyddyn	11,932	-	11,932	13,553	-	13,553
11-14 blwyddyn	2,260	-	2,260	4,105	-	4,105
7-10 blwyddyn	4,745	-	4,745	6,227	-	6,227
4-6 blwyddyn	4,462	-	4,462	3,236	-	3,236
1-3 blwyddyn	5,157	-	5,157	2,636	-	2,636
Cyfanswm y Benthyciadau Tymor Hir	124,244	-	124,244	124,424	-	124,424
Cyfanswm Benthyciadau Tymor Byr (< 1 blwyddyn)	266	1,892	2,158	14,808	2,030	16,838
Cyfanswm	124,510	1,892	126,402	139,232	2,030	141,262

Risg y Farchnad

Risg Cyfraddau Llog - Mae'r Cyngor yn wynebu risg posibl pan fo symudiadau ymhlith cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae unrhyw symudiad yn y cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effaith a ganlyn:-

- Benthyciadau ar gyfraddau amrywiol - byddai cynnydd yn y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog - ceid gostyngiad yn rhwymedigaethau gwerth teg y benthyciadau;
- Buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn yr incwm llog wedi'u gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr; a
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - gwelid gostyngiad yng ngwerth teg yr asedau.

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario ar werth teg, gan eu bod yn cael eu cario ar gost amorteiddio yn unol â cod CIPFA. Felly, ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau graddfa sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau neu Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau yn y llog sy'n daladwy neu'n dderbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau graddfa amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau i reoli risg cyfraddau llog. Polisi'r Cyngor yw benthycu'n bennaf yn ôl cyfraddau sefydlog, er mwyn cael sicrwydd beth fydd y llog taladwy dros gyfnod y benthyciadau. Mae'r Cyngor, gyda chefnogaeth ei gynghorwyr trysorlys, yn monitro'n barhaus y cyfraddau llog ar y pryd a rhagolygon y farchnad. Pe ceid risg sylweddol o godiad sydyn yn y cyfraddau llog tymhorau hir a byr, yna ailasesid y sefyllfa portffolio ac mae'n debygol y byddai hynny'n arwain, fel arfer, at godi cyllid cyfraddau sefydlog tra bo cyfraddau llog yn dal i fod yn gymharol rhad. Pe ceid risg sylweddol o ostyngiad sydyn yn y cyfraddau llog tymor hir a byr, yna câi benthyciadau tymor hir eu gohirio a symud ymlaen i ad-drefnu a symud o gyllid cyfraddau sefydlog i gyllid cyfraddau tymor byr.

Mae'r cyfan o fenthyciadau'r Cyngor cyfredol a thymor hir ar gyfraddau sefydlog. Mae hyn o gymorth i leihau effaith y newidiadau mewn cyfraddau banc ar y Cyngor. Mae Nodyn 45ch yn dangos effaith cynnydd o 1% yn y gyfradd log ar werth teg Offerynnau Ariannol y Cyngor. Byddai gwerth y benthyciadau yn y Fantolen yn aros yr un fath oherwydd bod y cyfraddau llog yn rhai sefydlog. Fodd bynnag, byddai gostyngiad o £30.270m yn y gwerth teg. Byddai'r cynnydd yn y gyfradd yn cael effaith bositif ar adneuon y Cyngor oherwydd byddai'n derbyn £0.251m o log ychwanegol petai cynnydd o 1% yn y cyfraddau llog.

NODYN 45ch - AMCANGYFRIF O EFFAITH CYNNYDD O UN Y CANT YN Y CYFRADDAU LLOG AR ASED AU ARIANNOL

Effaith cynnydd o 1% mewn cyfraddau llog	£000
Gostyngiad yng ngwerth yr asedau buddsoddi cyfradd sefydlog	251
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	251
Gostyngiad yng ngwerth teg ymrwmiadau benthyciadau cyfradd sefydlog (dim effaith ar y Gwarged neu'r Diffyg o ran Darparu Gwasanaethau neu Incwm Cynhwysfawr arall)	30,270

Mae'r Cyngor yn derbyn gwybodaeth a chynghor rheolaidd am y farchnad, Brexit a Covid-19 gan ei ymgynghorwyr rheoli trysorlys.

Mae'r Cyngor wedi elwa o gyfraddau llog isel iawn ar y cyllid y mae'r Cyngor wedi ei fenthycyca yn ystod rhan olaf y flwyddyn.

NODYN 46 – CYD-BWYLLGORAU

Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd

Mae Cyngor Sir Ynys Môn a Chynghor Gwynedd yn rhan o'r Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd.

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am redeg y pwyllgor hwn, ac mae'r balansau diwedd blwyddyn wedi eu cynnwys yn eu Mantolen. Gellir edrych ar gyfrifon y pwyllgor am 2020/21 drwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Pwyllgor-Polisi-Cynllunio-Ar-y-Cyd.aspx>

GwE

Mae Cyngor Sir Ynys Môn a Chynghorau Gwynedd, Conwy, Sir Y Fflint, Wrecsam a Sir Ddinbych yn ran o gyd-bwyllgor GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol).

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am redeg y pwyllgor hwn, ac mae'r balansau diwedd blwyddyn wedi eu cynnwys yn eu Mantolen. Gellir edrych ar gyfrifon y pwyllgor am 2020/21 drwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Cyd-bwyllgor-GwE.aspx>

Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru

Mae'r Cyngor yn rhan o Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru sy'n cynnwys cynrychiolwyr o bob un o chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru. Un o rolau allweddol y pwyllgor hwn yw cydgysylltu'r gwaith o gynllunio a chyflawni'r weledigaeth ar gyfer twf yng Ngogledd Cymru, gan roi pwyslais cychwynnol ar y Fargen Dwf. Mae'r Fargen Dwf yn becyn cyllid gan y Llywodraeth Ganolog a Llywodraeth Cymru gyda chyllideb o £240m i gyflawni prosiectau ledled Cymru i sicrhau twf cynaliadwy ac economaidd.

Gellir dod o hyd i wybodaeth ychwanegol am y Cydbwyllgor ar wefan Cyngor Sir Gwynedd yn y cyfeiriad/linc canlynol ar y we:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Bwrdd-Uchelgais-Economaidd-Gogledd-Cymru.aspx>

Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru

Mabwysiadwyd trefniadau newydd ym Mhrosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (NWRWTP) yn ystod 2019/20 wrth i'r cyfleuster trin gwastraff Parc Adfer ddod yn weithredol. Mae gwastraff gweddilliol y partneriaeth yn cael ei brosesu yno ers 27 Awst 2019 pan fu i'r cam comisiynu ddechrau, a daeth y gwaith yn gwbl weithredol ar 20 Rhagfyr 2019. Mae costau'r trefniant yn cael eu hysgwyo bellach ac fe'u hadlewyrchir o dan Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Cyngor Sir y Fflint sydd yn parhau i weithredu fel awdurdod arweiniol ar y prosiect hwn a bydd trefniadau'r Cyd-bwyllgor yn aros fel ag y maent yn y dyfodol. Cyfran Cyngor Ynys Môn o gostau'r cyd-bwyllgor ar gyfer 2020/21 oedd £124 a gellir gweld copi o gyfrifon 2019/20 gan ddefnyddio'r cyfeiriad/linc canlynol:-

<https://committeemeetings.flintshire.gov.uk/ieListDocuments.aspx?CId=300&MId=4715&Ver=4&LLL=0>

Mae Cyngor Sir Ynys Môn hefyd yn rhan o amryfal drefniadau ar y cyd gyda Chynghorau cyfagos yng Ngogledd Cymru a'r Bwrdd Iechyd fel a ganlyn:-

- Gwasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru (Arweinydd: Wrecsam. Partïon: Sir Y Fflint, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaethau Mwynau a Gwastraff (Arweinydd: Sir Y Fflint. Partïon: Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol (Arweinydd: Sir Y Fflint, Wrecsam, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd); a
- Galw Gofal (Arweinydd: Conwy, Partïon: Gwynedd, Sir y Fflint).
- O dan reoliad 19 (1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllideb cyfun rhwng awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn perthynas â darparu gofal preswyl i bobl hŷn. Daeth y trefniant i rym ar 1 Ebrill 2019. Cyngor Sir Ddinbych sydd yn arwain ar y trefniant yn ystod tymor cychwynnol y cytundeb (2019/20 i 2021/22). Mae'r Trafodion ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn wedi'u cynnwys o dan Wasanaethau Oedolion yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Stâd Diwydiannol Penrhos – Trefniant ar y cyd newydd yn 2020/21 gyda Llywodraeth Cymru lle mae 16% o'r incwm net yn cael ei gadw gan y Cyngor a'r gweddill yn cael ei drosglwyddo i Llywodraeth Cymru. Ni chafodd rhent am yr Unedau eu casglu'n 2020/21.

Y tri gweithrediad ar y cyd sy'n ymwneud ag Ynys Môn yn 2020/21, sy'n ganlyniad i argyfwng Covid-19, yw:

- Rhaglen Profi, Olrhain a Diogelu
- Morthwyl Dros Dro ym Mochdre
- Cynllun Argyfwng Bysiau

NODYN 47 – TROI TAI'N GARTREFI

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i Lywodraeth Cymru ar gyfer darparu benthyciadau i unigolion i atgyweirio cartrefi gwag er mwyn lleihau y nifer o gartrefi gweigion ar Ynys Môn a chynyddu'r cyfleoedd tai. Yn 2020/21, £0.106m (£0.106m yn 2019/20) oedd wedi ei wario ar atgyweirio cartrefi gwag.

NODYN 48 – Y DRETH GYNGOR

Mae incwm y Dreth Gyngor yn deillio o godi ar werth eiddo preswyl, ac mae'r gwerth hwnnw wedi ei rannu'n naw band yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill 2003 i'r pwrpas penodol hwn. Penderfynir ar y taliadau trwy amcangyfrif faint o incwm y bydd raid i'r Cyngor ac Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ei gael dros y flwyddyn nesaf ac wedyn rhennir y swm gyda'r sylfaen y Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm nifer yr eiddo ym mhob band prisio gan addasu trwy gyfran a throsi'r nifer i'r hyn sy'n cyfateb i fand D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer 2020/21 oedd 31,532.53 (31,571.46 yn 2019/20).

Wedyn, mae'r swm i eiddo band D yn 2020/21, £1,642.27 (£1,572.32 yn 2019/20), yn cael ei luosi gan y gyfran a benodir i'r band penodol er mwyn rhoi'r swm dyledus fesul band. Cyfrifir am symiau unigol sy'n ddyledus gan ganiatáu disgownt a budd-dal i'r swm dyledus fesul band.

Roedd biliau'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion isod i fandiau A i I:-

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9

Caiff Sylfaen y Dreth Gyngor ei weithio allan fel a ganlyn:-

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Cyfanswm
Cyfanswm Anheddau	14	4,194	6,098	6,195	6,793	5,158	2,533	1,018	157	46	
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9	
Band "D" Cyfatebol	7.92	2,796.23	4,742.97	5,506.22	6,793.00	6,304.71	3,658.42	1,696.75	313.50	108.38	31,928.10

	2020/21	2019/20
Band D cyfatebol fel yr uchod	31,884.68	31,928.10
Cyfradd Gasglu	98.50%	98.50%
Band D cyfatebol diwygiedig	31,406.41	31,449.18
Eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Band D cyfatebol	126.12	122.28
Sylfaen y Dreth Gyngor	31,532.53	31,571.46

Yn 2013/14, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i gymryd lle'r cynllun budd-daliadau'r Dreth Gyngor. Dyfarnwyd £6.326m o ostyngiadau'r dreth gyngor yn 2020/21 (£5.778m yn 2019/20).

Dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Y Dreth Gyngor Gros	51,801	49,618
Ychwanegu / Llai: darpariaeth ar gyfer diffyg-dalu nid oedd ei angen neu cyfrifwyd amdano o'r blaen	(182)	(185)
Y Dreth Gyngor sy'n Gasgladwy	51,619	49,433
Llai Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a roddwyd i breswylwyr	(6,326)	(5,778)
Enillion Net o'r Dreth Gyngor	45,293	43,655

NODYN 49 – TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Mae'r TA yn cael eu trefnu ar sail genedlaethol.

Caiff eiddo annomestig ei asesu bob pump mlynedd fel arfer at ddibenion cyfrifo atebolrwydd am TA. Daeth rhestr newydd i rym ar 1 Ebrill 2017. Nid yw ailbrisio yn codi refeniw ychwanegol yn gyffredinol ond yn adlewyrchu newidiadau yng ngwerthoedd y farchnad eiddo ar draws y wlad, gan aildosbarthu'r un cyfanswm rhwymedigaeth treth ar gyfer Trethi Annomestig. Bydd rhai biliau trethi'n codi a rhai'n gostwng ond bydd y bil cenedlaethol cyfartalog ond yn newid gyda chwyddiant.

Mae Llywodraeth Cymru yn pennu cyfradd – 53.5c yn 2020/21 (54.5c yn 2019/20), ac mae busnesau lleol yn talu trethi a gyfrifir trwy luosi gwerth ardrethol eu heiddo gyda'r swm uchod. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu trethi oddi ar drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n trosglwyddo'r elw i'r gronfa TA dan weinyddiaeth Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru wedyn yn aildosbarthu'r symiau a delir yn ôl i awdurdodau lleol yn seiliedig ar swm penodol fesul pen o'r boblogaeth.

Roedd incwm TA, ar ôl ystyried rhyddhad a darpariaethau (yn cynnwys Rhyddhad Trethi Busnesau Bach Llywodraeth Cymru), yn £8.042m yn 2020/21 (£14.239m yn 2019/20) yn seiliedig ar werth trethadwy ar ddiwedd y flwyddyn o £41.082m (£39.915m yn 2019/20).

Dadansoddiad o'r enillion net o drethi annomestig:	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Trethi annomestig casgladwy	8,042	14,239
Cost lwfans casglu	(168)	(159)
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	33	15
Cyfraniad i gost rhyddhad trethi elusennol/gwledig	78	63
Cynllun Rhyddhad Ardrethi Busnes Manwerthu, Hamdden a Lletygarwch wedi'i fodloni o'r grant	7,160	-
Rhyddhad Manwerthu a'r Stryd Fawr y talwyd trwy grant	(12)	440
Taliadau i mewn i'r gronfa genedlaethol	15,133	14,598
Aildosbarthu o'r gronfa genedlaethol	22,173	22,754

NODYN 50 – MORWROL

Mae'r Cyngor, fel Awdurdod Harbwr, yn gyfrifol am y gwasanaethau morwrol canlynol: Biwmares, Bae Ffreiers, Glyn Garth, Porthaethwy, Traeth Coch ac Harbwr Amlwch. Mae'r Rheoliadau Ymgymeriadau Statudol ar gyfer Harbyrau (Cyfrifon ac ati) 1983, rhif 931, yn eithrio awdurdodau harbwr gyda throsiant sy'n llai na £250,000 rhag gorfod paratoi cyfrifon ar wahân dan Ddeddf Harbyrau 1964. Mae'r incwm a'r gwariant ar gyfer y Gwasanaethau Morworol hyn, felly'n cael eu cynnwys yn y cyfrifon hyn dan incwm a gwariant y Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd. Yn 2020/21, roedd y trosiant ar wasanaethau arforol yn £34,774 (£48,361 yn 2019/20). Roedd y costau a gafwyd yn ystod y flwyddyn yn £91,669 (sy'n cynnwys £18,809 o log ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf).

NODYN 51 -- ASIANTAETH

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithredu fel asiant ar gyfer gwahanol gynlluniau ar ran Llywodraeth Cymru

Tai'n Gartrefi £0.574m (£0.519m 19/20)

Gwelliannau i'r Cartref £0.108m (£0.108m 19/20)

Cynllun Canol Tref £0.475m (£0.475m 19/20)

Cynllun Adnewyddu Tai Gwag £0.127m (£0.141m 19/20)

Cyfrif Banc Horizon £0.910m (£0.910m 19/20)

Pandemig Covid

Yn ystod 2020-21 mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu ar ran Llywodraeth Cymru gan weinyddu'r gwahanol grantiau cymorth sydd ar gael i drigolion a busnesau Ynys Môn yn ystod y pandemig. Cafodd cyfanswm o £41miliwn ei ddigolledu i drigolion/busnesau Ynys Môn, gan gefnogi 2,499 o unigolion a sefydliadau. Mae'r Awdurdod wedi parhau i ddarparu gwasanaethau craidd drwy gydol y pandemig yn ogystal ag ymdrin â'r gwaith ychwanegol sy'n gysylltiedig â'r amgylchiadau, sef gweinyddu Grantiau Cymorth Covid, Sefydlu a Chefnogi'r Gwasanaeth Orlhain, Orlhain a Diogelu, Gorfodi Covid, a Chymorth Ychwanegol i'r digartref. Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu cymorth ariannol drwy Gronfa Caledi Covid i ryddhau'r Awdurdod o'r pwysau sy'n gysylltiedig â chostau ychwanegol (£6m) y pandemig a cholli incwm cysylltiedig (£2.3m).

Agency Grants	Value	Number Supported
Grant Busnes	£22,379,105	1,975
Cychwyn Covid	£147,500	59
Gofal Plant Covid	£365	1
Gweithiwr llawrydd	£395,000	72
Seibiant tân	£4,043,000	1,632
Cyfyngiadau Nadolig	£4,484,000	1,480
Estyniadau	£4,493,000	1,492
Grantiau Busnes mis Mawrth	£5,311,000	1,289
Hunan - Arwahanrwydd	£50,500	101
Gwella'r SSP	£42,566	111

NODYN 52 - POLISIÂU CYFRIFO

Yn yr adran hon, ceir manylion am y polisiâu cyfrifo penodol a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer cwblhau'r cyfrifon.

Cyfeirnod Polisi	Teitl Polisi
1	Egwyddorion Cyffredinol
2	Cronni Incwm a Gwariant
3	Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen
4	Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd
5	Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau
6	Treth ar Werth (TAW)
7	Mesur Gwerth Teg
8	Asedau Anghyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)
9	Eiddo Buddsoddiad
10	Asedau Anniriaethol
11	Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir
12	Arian Parod a Chywerthoedd Arian
13	Offerynnau Ariannol
14	Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn
15	Cronfeydd Wrth Gefn
16	Cydnabyddiaeth Refeniw
17	Llog Mewnol
18	Prydlesau
19	Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)
20	Grantiau a Chyfraniadau gan y Llywodraeth
21	Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)
22	Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol
23	Arian Tramor
24	Buddiannau'r Gweithwyr
25	Eitemau Eithriadol
26	Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)
27	Incwm a Gwariant Asiantaeth

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor am flwyddyn ariannol 2020/21 a'i sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2021. Mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018, a than y Rheoliadau rhaid eu paratoi'n unol ag arferion cyfrifo priodol. Yr arferion hyn, yn bennaf, yw Côt Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2020/21 a Chôt Ymarfer CIPFA ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2020/21, ac a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh). Mae'r holl brif bolisiau cyfrifo wedi cael eu defnyddio'n gyson drwy gydol y flwyddyn. Paratowyd y Datganiad Cyfrifon ar sail "busnes hyfyw".

2. Cronni Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am drafodion yn y flwyddyn pryd y digwyddodd, nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn. Mae'r dull hwn o gyfrifo croniadau yn darparu sylfaen fwy cyflawn ar gyfer adrodd ar berfformiad ariannol y Cyngor oherwydd mae'n cynnwys ymrwymadau'r Cyngor yn y dyfodol i dalu/derbyn arian am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd erbyn 31 Mawrth 2021 ond nas talwyd amdanynt. Caiff incwm a gwariant eu cyfrifo amdanynt yn y flwyddyn y digwyddodd y gweithgaredd y mae'n berthnasol iddynt, nid pan fo arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn, h.y. ar sail gronol. Mae hyn yn golygu fod incwm yn cael ei gofnodi pan gaiff ei ennill ac nid ar adeg ei dderbyn a gwariant pan mae'n digwydd yn hytrach nag ar adeg ei dalu. Fe gynhwysir incwm am werthu nwyddau yn y cyfrifon pan gwblheir y gwerthiant, nid pan dderbynnir yr arian. Caiff incwm o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan fedr y Cyngor fesur yn ddibynadwy y ganran o'r trafodyn a gwblhawyd ac, o ganlyniad i hyn, bydd y Cyngor yn cael incwm yn gyfnewid am y gwasanaethau a ddarparwyd. Yn ychwanegol at hyn:-

- Mae cyflenwadau'n cael eu cofnodi fel gwariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwlch rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel rhestrau stoc ar y Fantolen;
- Mae treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fo'r gwasanaethau'n cael eu derbyn yn hytrach na phan fo taliadau'n cael eu gwneud;
- Mae'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac adneuon banc ac sy'n daladwy ar fenthyciadau (gan gynnwys gorddrafftiau banc) yn cael ei gyfrifo fel incwm a gwariant yn seiliedig ar y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach nag fel llif arian parod sy'n cael ei bennu neu ei sefydlu dan y contract; a
- Pan fo refeniw a gwariant wedi'i gydnabod ond dim arian parod wedi'i dalu na'i dderbyn, mae dyledwr neu gredydwr i'r swm perthnasol yn cael ei gofnodi ar y Fantolen. Pan na fydd dyledion o bosib yn cael eu setlo, mae balans y ddyled yn cael ei nodi a chodir ar refeniw am yr incwm na chaiff, o bosib, ei gasglu.

3. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Gall pethau ddigwydd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol a all gael effaith sylweddol ar ganlyniadau ariannol y flwyddyn honno. Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafrïol ac anffafrïol, sy'n digwydd rhwng diwedd y flwyddyn ariannol a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Caiff y Datganiad Cyfrifon ei awdurdodi i'w gyhoeddi pan fydd y Swyddog Adran 151 wedi llofnodi'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio, ar ôl i'r cyfrifon gael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn. Yn unol â'r gyfraith, rhaid cwblhau'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio a'u hawdurdodi erbyn 30 Gorffennaf ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiad:-

- y rheini sy'n rhoi tystiolaeth o'r amgylchiadau oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn ariannol – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau; a
- y rheini sy'n arwydd o amgylchiadau a gododd ar ôl y flwyddyn ariannol – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau ond, lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith sylweddol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'r effaith y disgwylir iddynt eu cael o safbwynt ariannol.

Nid yw digwyddiadau ar ôl dyddiad awdurdodi'r datganiad ar gyfer ei gyhoeddi yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

4. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Y gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gwaith hwnnw a wna'r Cyngor ar y cyd â mentrau eraill pan fo defnydd yn cael ei wneud o asedau ac o adnoddau'r mentrau yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen ei gyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau y mae'n eu hwynebu. Caiff y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ei ddebydu gyda'r gwariant hwnnw a'i gredydu gyda'r gyfran o'r incwm y mae'n ei ennill o ganlyniad i weithrediad y fenter.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau o eiddo, offer neu gyfarpar sydd yn cael eu cydreoli gan y Cyngor a mentrau eraill a phan fo'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddiannau i'r mentrwy. Nid yw'r fenter ar y cyd yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cadw cyfrif am ei gyfran ei hun yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, am y rhwymedigaethau a'r treuliau a gaiff ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill yng nghyswllt ei fuddiannau yn y fenter ar y cyd a'r incwm a ddaw iddo o'r fenter.

5. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall addasiadau ar gyfer cyfnod blaenorol ddeillio o newid mewn polisiâu cyfrifo neu o gywiro camgymeriad materol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifo yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol ac yn ystod y blynyddoedd i ddod a fydd yn cael eu heffeithio gan y newid ac nid ydynt yn achosi addasiad cyfnod blaenorol.

Ni fydd newidiadau i bolisiâu cyfrifo ond yn cael eu gwneud pan mae hynny'n ofynnol dan arferion cyfrifo cywir neu pan fo'r newid yn rhoi gwybodaeth sy'n fwy dibynadwy neu berthnasol o safbwynt effeithiau trafodion, digwyddiadau eraill a'r amodau mewn perthynas â sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, caiff ei ddefnyddio'n ôl-weithredol (oni ddywedir fel arall) trwy addasu'r balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei ddefnyddio erioed.

Mae camgymeriadau materol a ganfyddir yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

6. Treth ar Werth (TAW)

Mae TAW sy'n daladwy ond yn cael ei gynnwys fel traul i'r graddau nad oes modd ei hawlio oddi ar Gyllid a Thollau EM yn unig. Mae'r TAW derbyniadwy yn cael ei eithrio o incwm.

7. Mesur Gwerth Teg

Mae Mesur Gwerth Teg SAARh13 yn golygu bod rhaid i'r rhan fwyaf o'r asedau, rhwymedigaethau ac offerynnau ariannol nad ydynt yn gyfredol gael eu prasio ar werth teg, yn amal yn ôl cyfraddau marchnad actif lle mae un ar gael. O safbwynt asedau gweithredol, mae'r safon yn cyflwyno'r cysyniad o werth teg yn seiliedig ar werth cyfredol (yn aml, gwerth mewn defnydd) ar gyfer ailbrisio Eiddo, Offer a Chyfarpar. Mae hyn yn golygu y dylai'r mesur adlewyrchu amodau'r farchnad ar gyfer y gwasanaeth neu'r swyddogaeth ar ddyddiad cyflwyno'r adroddiad. Mae'r safon yn darparu gwahanol ddulliau prasio teg ar gyfer mathau o asedau gwahanol. Yn achos asedau nad ydynt yn rhai gweithredol, h.y. asedau buddsoddi, asedau a ddelir i'w gwerthu ac asedau nad oes mwyach eu hangen, caiff y rhain eu prasio ar eu huchaf ac yn ôl y defnydd gorau y gellir ei wneud ohonynt. Mewn achos lle gellid gwneud defnydd arall ohonynt a fyddai o werth teg uwch, dyna'r gwerth teg a fyddai'n cael ei ddefnyddio ar gyfer prasio asedau nad ydynt yn rhai gweithredol. Dan y côd hwn, nid oes angen ailbrisio asedau isadeiledd yn ôl eu gwerth cyfredol. Yn lle hynny, caiff asedau isadeiledd eu prasio yn ôl y gost hanesyddol dibrisiedig.

Mae'r Awdurdod yn mesur gwerth teg ased neu rwymedigaeth drwy ddefnyddio'r rhagdybiaethau y byddai'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu rwymedigaeth, gan dybio y byddai'r rheini yn gweithredu er eu budd economaidd gorau.

8. Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)

8.1 Cydnabyddiaeth

Mae asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - yn asedau ffisegol sy'n para am flwyddyn neu ragor ac sy'n cael eu defnyddio gan y Cyngor i gefnogi'r ddarpariaeth o nwyddau a gwasanaethau. Mae'r Cyngor wedi pennu isafswm ar gyfer gwariant ar asedau a fydd yn cael ei gategoreiddio fel gwariant cyfalaf. Y swm de-minimus hwn yw £10k. Caiff gwariant ar brynu, creu neu wella asedau anghyfredol ac sy'n costio £10k neu fwy ei gyfalafu ar sail croniadau ar yr amod ei fod yn cwrdd â'r diffiniad uchod o ased anghyfredol. Byddai Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cynnwys asedau megis peiriannau, ni fyddai fel arfer yn cynnwys asedau a ddelir i'w gwerthu oherwydd, fel arfer, byddid yn disgwyl cael gwared ar y rhain o fewn 12 mis.

Gall costau'r asedau hyn gynnwys costau cychwynnol eu prynu a'u hadeiladu a chostau dilynol i wella neu i adnewyddu rhan o'r ased. Caiff unrhyw wariant arall a gyfyd yn sgil gynnal a chadw asedau o ddydd i ddydd, yn cynnwys atgyweiriadau a cynnal a chadw, ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wrth i'r costau hynny godi.

8.2 Mesur

Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:-

- y pris prynu;
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i bwrpas ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr; ac
- amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y mae'r eitem arno mewn achosion lle mae'n rhaid, er mwyn defnyddio'r ased, ei hail-leoli.

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a geir tra bo asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gaffaelir mewn modd ac eithrio drwy eu prynu yn gost gwerth teg, ac eithrio pan nad oes sylwedd masnachol i'r pryniant (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan gaffaelir ased drwy gyfnwedd, cost y pryniant yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:-

- Isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost dibrisiant hanesyddol;
- Tai Cyngor – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd presennol ar gyfer tai cymdeithasol (EUV-SH);
- Swyddfeydd y Cyngor – gwerth cyfredol, a bennir gan y swm a delir am yr ased yn ei ddefnydd presennol;
- Adeiladau ysgolion – byddent yn cael eu priso yn ôl eu gwerth cyfredol wrth gael eu defnyddio ond, oherwydd eu natur arbenigol, fe'u mesurir yn ôl cost amnewid dibrisiant;
- Asedau dros ben – y mesur gwerth cyfredol yw gwerth teg, amcangyfrifir ar y defnydd uchaf a gorau o bersbectif rhai sy'n weithgar ar y farchnad;
- Mae'r holl asedau gweithredol eraill wedi cael eu mesur yn unol â'u gwerth presennol yn seiliedig ar eu gwerth defnydd presennol (EUV). Mae hyn yn golygu mai gwerth cyfredol tir ac adeiladau fyddai'r swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol. Os nad oes marchnad amlwg ar gyfer ased oherwydd ei natur arbenigol neu os nad yw'r math hwnnw o ased yn cael ei werthu'n aml, bydd yr Awdurdod yn amcangyfrif ei werth cyfredol gan ddefnyddio'r dull cost amnewidiol dibrisiedig. Er enghraifft, yn achos eiddo sy'n cynnwys tir ac adeiladau, y gost ddibrisiedig o'i amnewid fyddai gwerth marchnad y tir y mae'r adeilad arno ar gyfer ei ddefnydd cyfredol ynghyd â chost gros amnewid yr adeilad llai lwfansau ar gyfer dirywiad ffisegol, darfodedigrwydd ac optimeiddio;
- Caiff asedau a dderbynnir fel rhoddion eu mesur yn y lle cyntaf yn ôl eu gwerth teg. Caiff y gwahaniaeth rhwng gwerth teg ac unrhyw bris a dalwyd ei gredu i'r llinell Incwm a Gwariant Trethiant a Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Lle mae amodau ynghlwm wrth unrhyw asedau a gafwyd yn rhodd, caiff yr enillion eu credydu i'r Cyfrif Asedau a gafwyd yn rhodd. Lle mae enillion yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu symud allan o falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn;
- Lle mae rhan neu gydran o ased yn cael ei amnewid, caiff gwerth cario'r hen ran neu gydran ei ddad-gydnabod er mwyn osgoi cyfrif dwbl. Caiff gwerth y gydran newydd ei hychwanegu at y swm sy'n cario. Os nad yw'n ymarferol gwneud penderfyniad ynghylch gwerth cario'r rhan sydd wedi ei amnewid, defnyddir cost y rhan newydd fel arwydd o gost y rhan sydd wedi cael ei amnewid; a
- Os nad yw ased yn cael ei ddal i bwrpas cynhyrchu llif arian, tybir bod gwerth mewn defnydd o leiaf yn gyfartal i gost amnewid gwasanaeth potensial o'r ased.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Fel arfer, mae 'oes defnyddiol byr' yn golygu 7 mlynedd neu lai, er gall fod yn hirach am eitemau arbenigol o offer a chyfarpar.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbrisio yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n faterol wahanol i'w gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ond ailbrisio o leiaf bob pum mlynedd. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn priso ei asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar ar sail rhaglen dreigl pum mlynedd. Fodd bynnag, caiff asedau sydd â gwerth cario o dros £500k eu hailbrisio bob blwyddyn. Mae cynnydd mewn gwerthoedd asedau'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. Mewn achosion eithriadol, gellir credydu enillion ailbrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wyrddroi colled a godwyd yn flaenorol ar wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdano trwy:-

- pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion sydd wedi cronni); a
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabuwyd ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad ei weithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu hymgorffori yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

8.3 Amhariad

Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth.

Mae enghreifftiau o ddigwyddiadau a newidiadau mewn amgylchiadau sy'n rhoi arwydd y gallai amhariad fod wedi digwydd yn cynnwys:-

- dirywiad sylweddol (h.y. mwy na'r disgwyl o ganlyniad i dreigl amser neu ddefnydd cyffredin) yn swm cario'r ased yn ystod y cyfnod, sy'n benodol i'r ased;
- tystiolaeth o ddarfodiad neu niwed ffisegol i ased;
- ymrwymiad gan y Cyngor i ymgymryd ag ad-drefnu sylweddol; a
- newid andwyol sylweddol yn yr amgylchedd statudol neu reoleiddiol arall y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo.

Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn faterol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased ac, mewn achos lle mae'r swm hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad ar asedau a gawsant eu hailbrisio, cyfrifir amdanynt trwy:-

- pan mae balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronnus);

- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Pan fo colled amhariad yn cael ei wrthdroi wedyn, credydir y gwyrddroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydabod. Nodir unrhyw beth dros ben yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Pan mae'r amhariad yn ymwneud ag ased na chafodd ei hailbrisio (h.y. ased â gwerth cario yn seiliedig ar gost hanesyddol), caiff yr amhariad ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

8.4 Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar er mwyn dyrannu eu symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodol (h.y. tir rhydd-ddaliadol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:-

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 75 mlynedd, fel yr amcangyfrifir gan y Prisiwr;
- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth dros 5 i 15 mlynedd;
- isadeiledd – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 30 mlynedd.

Mewn achos lle mae gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Ni chodir dibrisiant yn y flwyddyn y prynir yr ased.

8.5 Asedau y ceir gwared arnynt ac Asedau Anghyfredol a delir i'w Gwerthu

Mae'r asedau hyn yn cael eu marchnata'n rhagweithiol ar gyfer eu gwerthu ac mewn achosion ble y mae'r Cyngor yn disgwyl iddynt gael eu gwerthu yn y 12 mis nesaf. Fe nodir yr asedau yma ar wahân oherwydd bydd y gwerth ar y Fantolen yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio yn y dyfodol. Mae'r ased (neu grŵp gwaredu) yn cael ei ailbrisio yn union cyn ei ail-gategoreiddio ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Caiff gwerth teg asedau anghyfredol a delir i'w gwerthu, eu mesur yn unol â'u lefel uchaf a gorau o ddefnydd. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau a delir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau (neu grŵp gwaredu) bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau anghyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai y delir i'w gwerthu, addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai a Delir i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

'Grŵp gwaredu' yw grŵp o asedau, o bosib gyda rhai rhwymedigaethau cysylltiedig, y bwriada'r Cyngor gael gwared â nhw mewn un trafodyn unigol. Defnyddir y sail sy'n ofynnol ar gyfer mesur Asedau nad ydynt yn Gyfredol a ddosberthir fel rhai a delir i'w gwerthu i'r grŵp cyfan, ac mae unrhyw golled ddilynol yn lleihau swm cario'r Asedau nad ydynt yn Gyfredol yn y grŵp gwaredu yn y drefn ddosbarthu sy'n ofynnol gan SGR36.

Nid yw asedau fydd yn cael eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu.

8.6 Cael Gwared ar Asedau Anghyfredol

Pan ceir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddigomisiynu, dilëir swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau a delir i'w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r budd neu'r golled ar adeg gwaredu. Caiff y gost hon ei throsglwyddo wedyn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r budd neu golled ar waredu (h.y. wedi ei netio i ffordd yn erbyn gwerth cario'r ased adeg cael gwared arno). Mae unrhyw enillion ailbrisiant a gronnydd i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10k a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf ac ni fedrir ond eu defnyddio wedyn ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd neu eu gosod o'r neilltu i leihau angen gwaelodol y Cyngor i fenthycu (y gofyniad Cyllido Cyfalaf). Mae derbyniadau yn cael eu neilltuo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau'n cael ei godi yn erbyn y Dreth Gyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer asedau anghyfredol dan drefniadau ar wahân ar gyfer Cyllido Cyfalaf. Mae symiau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

8.7 Asedau nad oes eu hangen mwyach

Gwerth teg asedau nad oes eu hangen mwyach yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar adeg mesur. Bydd hyn yn seiliedig ar y lefel uchaf a gorau o ddefnydd. Bydd hyn yn seiliedig ar y defnydd uchaf a gorau a amcangyfrifir gan ddefnyddio mewnbynnau Lefel 1 yn seiliedig ar ddull marchnad / dull prisio tebyg.

8.8 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r rheini y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth i genedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwydiannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Maent yn cael eu dal gan y Cyngor yn unol â'i amcanion cyffredinol i warchod treftadaeth Ynys Môn. Mae'r Cyngor yn berchen ar nifer o asedau treftadaeth diriaethol megis adeiladau hanesyddol a gwaith celf.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth weithredol (h.y. rheini sydd, ynghyd â chael eu dal am eu nodweddion treftadaeth, hefyd yn cael eu defnyddio gan y Cyngor am weithgareddau arall neu i ddarparu gwasanaethau arall) a chyfrif amdanynt fel asedau gweithredol, yn yr un modd ag asedau arall o'r math cyffredinol yna (e.e. adeiladau gweithredol).

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth ar y sail fwyaf priodol a pherthnasol i'r ased unigol neu ddosbarth yr asedau. Lle nad yw'n ymarferol i gael prisiad ar gost sy'n gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol, mesurir yr Asedau Treftadaeth ar gost hanesyddol (llai unrhyw dibrisiant cronedig, amorteiddio a cholledion amhariad fel sy'n briodol). Lle mesurir Asedau Treftadaeth ar brisiad, fe fesurir y swm cario yn ddigon aml i sicrhau fod y prisiadau yn parhau i fod yn gyfredol, ac ar gyfnodau dim mwy na phum mlynedd. Mewn achos lle na fedrir penderfynu ar gost neu werth Ased Treftadaeth heb fynd i gost anghymesur, ni fydd yr asedau'n cael eu cydnabod yn y Fantolen. Yn lle hynny, bydd yr ased yn cael ei datgelu yn y nodiadau i'r cyfrifon.

Pan fo Ased Treftadaeth ag oes benodol, darperir dibrisiant ar yr un sail â chategoriâu eraill o asedau (am fanylion, gweler y Polisi Cyfrifo am Ddibrisiant, 8.4 uchod).

Ni ddarperir dibrisiant ar Asedau Treftadaeth sydd ag oes amhenodol a gwerth gweddilliol uchel. Dylid adolygu swm cario Ased Treftadaeth pan fo tystiolaeth o amhariad, er enghraifft, pan mae wedi dioddef dirywiad ffisegol neu wedi cael ei dorri neu pan fo amheuan newydd yn codi ynglŷn â'i ddilyrwydd. Adnabyddir unrhyw amhariad ar yr un sail â dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Polisi Cyfrifo 8.3, Amhariad). Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mynd ati'n weithredol i gaffael mwy o Asedau Treftadaeth, ond mae'n ymateb i gyfleoedd i wella ei bortffolio fel maent yn codi. Cedwir y casgliadau celf yn Oriel Ynys Môn, gyda gwaith cynnal a chadw'n cael ei wneud pan fo'r angen. Rhannau o'r casgliad sy'n cael ei arddangos ar unrhyw adeg, tra gellir trefnu i gael mynediad i'r gweddill. Mae'r Eiddo Treftadaeth yn cael eu rheoli a'u cynnal a'u cadw, tra'n ystyried eu nodweddion treftadaeth, fel rhan o bortffolio cyffredinol y Cyngor o dir ac adeiladau.

8.9 Trin Asedau Ysgol

Cymerir yn ganiataol mai awdurdodau lleol sy'n rheoli'r ysgolion y maent yn eu cynnal. O'r herwydd, caiff asedau, rhwymedigaethau, cronfeydd wrth gefn a llif arian yr ysgolion a gynhelir gan yr Awdurdod eu cynnwys yn natganiadau ariannol y Cyngor.

Ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff sefydledig sy'n berchen ar, ac yn rheoli, tir ac adeiladau ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol ac ysgolion sefydledig ac, o'r herwydd, ni chânt eu cynnwys ar Fantolen y Cyngor.

Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion cymunedol ei ychwanegu at falansau'r ysgolion hynny. Caiff balansau ysgolion unigol ar 31 Mawrth 2021 eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor oherwydd eiddo'r Cyngor fydd unrhyw gyllidebau datganoledig i'r ysgolion sydd heb eu gwario.

I bwrpas cyfrifo, mae asedau ysgolion dan reolaeth wirfoddol ac ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol fel a ganlyn:-

- Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol: mae'r tir wedi ei gynnwys ar y Fantolen ond nid yr adeiladau;
- Ysgolion a Gynorthwyr yn Wirfoddol: nid yw'r tir na'r adeiladau wedi eu cynnwys ar y Fantolen; ac
- Yn ychwanegol, nid yw'r tir na'r adeiladau yn Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys ar y Fantolen oherwydd mae'r asedau hyn wedi eu breinio gydag ymddiriedolwyr yr ysgol.

9. Eiddo Buddsoddiad

Eiddo buddsoddiad yw'r tir a'r adeiladau hynny a ddefnyddir i bwrpas cynhyrchu rhent a/neu ar gyfer cynnydd cyfalaf yn unig. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os ydyw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu i gynhyrchu nwyddau neu pan fo'n cael ei ddal i'w werthu.

Mae eiddo buddsoddiad yn cael eu cydnabod pan mae'n debygol y bydd buddion economaidd cynlluniedig ar gyfer y dyfodol yn llifo i'r Awdurdod ac y gellir mesur mewn modd dibynadwy gost neu werth teg yr eiddo buddsoddiad hwnnw. Caiff eiddo buddsoddiad eu mesur yn ôl cost yn y lle cyntaf ac, wedyn, yn ôl gwerth teg, gan ddibynnu ar faint y gellid ffeirio'r ased rhwng partion gwybodus hyd braich. Yn unol a'r Côt, rhaid priso Eiddo Buddsoddiad yn ôl y defnydd mwyaf a gorau y gellir ei wneud ohonynt, waeth beth fo bwriadau'r Cyngor ar eu cyfer. Mae hyn yn golygu bod defnydd amgen wedi cael ei ystyried ar gyfer pob eiddo buddsoddiad ac, os byddai modd defnyddio'r eiddo i bwrpas arall a hynny'n codi ei werth teg, yna dylid defnyddio'r gwerth teg hwnnw. Nid yw'r eiddo'n cael ei ddibrisio, yn hytrach caiff eu hailbrisio'n flynyddol yn unol â SAARh13 yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae enillion a cholledion adeg ailbrisio'n cael eu symud i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yr un driniaeth yn union a roddir i enillion a cholledion wrth gael gwared ohonynt.

Mae rhent a dderbynnir am eiddo buddsoddiad yn cael ei gredydu i'r llinell Incwm Cyllido a Buddsoddiad ac yn arwain at gynnydd ym Malans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, dan drefniadau statudol, ni chaniateir i enillion a cholledion a geir yn sgil ailbrisio a gwerthu gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

10. Asedau Anniriaethol

Mae asedau anniriaethol yn asedau nad ydynt yn gyfredol, nac yn ariannol, y gellir eu hadnabod ar wahân ond nid oes ganddynt sylwedd ffisegol (er enghraifft, meddalwedd cyfrifiadurol). Caiff y rhain eu rheoli gan y Cyngor oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol. Nid yw gwariant ar ddatblygu gwefannau'n cael ei gyfalafu pan fo'r wefan yn cael ei defnyddio'n llwyr neu'n bennaf i hyrwyddo neu i hysbysebu nwyddau'r Cyngor neu ei wasanaethau. Caiff gwariant ar asedau anniriaethol eu cyfalafu pan dybir y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posib yn llifo o'r ased anniriaethol i'r Cyngor. Mae oes economaidd defnyddiol asedau anniriaethol yn cael ei benderfynu gan y gweithiwr proffesiynol perthnasol sy'n arwain ar brynu/datblygu'r ased anniriaethol. Mae oes economaidd ddefnyddiol ased anniriaethol yn fyrrach nag asedau dirweddol, er enghraifft, rhwng pump a saith mlynedd. Mae asedau anniriaethol yn cael eu hamorteiddio ar sail llinell syth dros fywyd economaidd defnyddiol yr ased.

Yn y lle cyntaf, mesurir asedau anniriaethol yn ôl y gost. Nid yw'r symiau'n cael eu hailbrisio hyd oni fydd modd pennu gwerth yr asedau y mae'r Cyngor yn eu dal trwy droi at y farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid oes yr un o'r asedau anniriaethol y mae'r Cyngor yn eu dal yn bodloni'r maen prawf hwn ac, felly, cânt eu cario yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig. Mae swm dibrisiannol ased anniriaethol yn cael ei amorteiddio dros ei oes ddefnyddiol i linell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Rhoddir prawf amhariad ar asedau anniriaethol yn flynyddol a phryd bynnag y ceir arwydd bod amhariad ar yr ased. Mae unrhyw golledion a ganfyddir yn cael eu nodi yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Bydd unrhyw enillion neu golledion wrth gael gwared ag ased n anniriaethol eu wrth roi'r gorau iddo yn cael ei nodi yn erbyn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo gwariant ar asedau anniriaethol yn gymwys i'w ystyried fel gwariant cyfalaf i ddibenion statudol, ni chaniateir i amorteiddio, colledion amhariad nag enillion a cholledion cael gwared â'r asedau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

11. Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir

Cynhwysir rhestrau stoc yn y Fantolen yn ôl y gost neu'n ôl y gwerth gwerthu net - pa un bynnag o'r ddau sydd isaf. Mae cost rhestrau stoc yn cael ei aseinio trwy ddefnyddio fformiwla gostio 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' (FIFO).

Rhoddir cyfrif am gontractau tymor hir trwy godi ar y Gwarged neu ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn seiliedig ar werth y gwaith neu'r gwasanaeth a dderbynnir dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae gwaith sydd yn y broses o gael ei wneud yn cael ei gynnwys yn y Fantolen yn ôl y gost.

12. Arian Parod a Chywerthoedd Arian

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adneuon gyda sefydliadau ariannol sy'n ad-daladwy heb gosb ar rybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae cywerthoedd arian yn fuddsoddiadau hynod o hylifol sy'n aeddfedu ymhen tri mis neu lai o'r dyddiad prynu ac yn rhai y gellir eu trosi'n hawdd i symiau hysbys o arian parod heb beri unrhyw risg o bwys yn sgil newid mewn gwerth.

Yn y Datganiad Llif Arian, dangosir arian parod a chywerthoedd arian net o'r gorddrafftiau banc sy'n daladwy ar alw ac maent yn rhan hanfodol o reolaeth arian parod y Cyngor.

13. Offerynnau Ariannol

13.1 Ymrwymadau Ariannol

Mae ymrwymadau ariannol yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, cânt eu mesur i gychwyn ar werth teg, a'u cario ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae costau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm cario y rhwymedigaeth, wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sy'n disgowntio'n union y taliadau arian parod a amcangyfrifir yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod arno'n wreiddiol.

Ar gyfer y mwyafrif o'r benthyciadau sydd gan yr Awdurdod, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill sy'n daladwy (a llog wedi cronni); a'r llog a godir i'r CIES yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthycia.

Pan fo premiymau a disgowntiau wedi eu codi i'r CIES, mae'r rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei thaenu dros y blynyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o daenu'r enillion neu'r colledion dros y tymor oedd yn weddill ar y benthyciad yr oedd y premiwm yn daladwy yn ei erbyn, neu yr oedd y disgownt i'w dderbyn pan gafodd ei ad-dalu. Mae cysoniad y symiau a godir i'r CIES i'r taliad net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

13.2 Asedau Ariannol

Caiff asedau ariannol eu dosbarthu yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae tri prif ddosbarth o asedau ariannol sef:-

- cost wedi'i amorteiddio;
- gwerth teg trwy elw neu golled (FVPL); a
- gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall (FVOCI).

Model busnes yr Awdurdod yw dal buddsoddiadau er mwyn casglu llifoedd arian cytundebol. Felly, mae asedau ariannol yn cael eu dosbarthu fel cost wedi'i amorteiddio, heblaw am y rheini nad yw eu taliadau cytundebol ar ffurf talu'r prifswm a llog yn unig (h.y. lle nad yw'r llifoedd arian ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Gost wedi'i Amorteiddio

Mae asedau ariannol wedi eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a chânt eu mesur i gychwyn ar werth teg. Wedyn cânt eu mesur ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n dderbyniadwy yn seiliedig ar swm cario yr ased wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Ar gyfer y mwyafrif o'r asedau ariannol y mae'r Awdurdod yn eu dal, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill y gellir ei dderbyn (ynghyd â llog wedi cronni) a'r llog a gaiff ei gredu i'r CIES yw'r swm sydd i'w dderbyn am y flwyddyn yn y cytundeb benthyca.

Fodd bynnag, mae'r Awdurdod wedi gwneud nifer o fenthyciadau i weithwyr ar lai na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal). Mae'r Cyngor yn defnyddio cyfradd CThEM ar gyfer benthyciadau buddiol i weithwyr fel procsi ar gyfer gwerth y farchnad/cyfradd llog effeithiol. Os yw'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd ostyngedig a'r gyfradd llog effeithiol yn fwy na £100k, caiff colled ei gofnodi ar y CIES am werth presennol y llog a fydd yn cael ei ildio dros oes yr offeryn, gan arwain at gost wedi'i amorteiddio is na'r prifswm sy'n weddill.

Caiff llog ei gredu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES ar gyfradd llog effeithiol fymryn yn uwch na'r gyfradd a dderbynnir gan y gweithwyr, ac effaith y gwahaniaeth yw cynyddu cost wedi'i amorteiddio y benthyciad yn y Fantolen. Mae'n ofynnol yn y darpariaethau statudol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans y Gronfa Gyffredinol yw'r llog sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn ariannol – mae cysoniad y symiau a gaiff eu debydu neu eu credydu i'r CIES i'r enillion net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod, yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES.

13.3 Model Colled Credyd Disgwyliedig

Mae'r Awdurdod yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar bob un o'i asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio [neu FVOCI pan fo'n berthnasol], naill ai ar sail 12 mis neu sail oes. Mae'r model colled credyd disgwyliedig ar sail oes (model symledig) hefyd yn gymwys i symiau les sy'n dderbyniadwy ac asedau contract. Dim ond colledion oes sy'n cael eu cydnabod ar gyfer symiau masnach derbyniadwy (dyledwyr) a ddelir gan yr Awdurdod.

Bydd y Cyngor hefyd yn ymestyn y drefn symledig i symiau derbyniadwy ar les a masnach ac asedau contract os oes cydran gyllido sylweddol.

Mae colledion amhariad yn cael eu cyfrifo i adlewyrchu'r disgwyliad efallai na fydd y llifoedd arian yn y dyfodol yn digwydd oherwydd gallai'r benthyciwr fethu talu ei rwymedigaethau. Mae risg credyd yn chwarae rhan hollbwysig wrth asesu colledion. Os yw risg wedi cynyddu'n sylweddol ers i offeryn gael ei gydnabod i gychwyn, caiff colledion eu hasesu ar sail oes. Os yw'r risg heb gynyddu'n sylweddol, neu os yw dal yn isel, caiff colledion eu hasesu ar y sail colledion disgwyledig dros 12 mis.

Ar gyfer 2020/21, yng nghyswllt Mân Ddyledwyr roedd y canrannau dyledion drwg canlynol yn berthnasol:-

6 mis i 1 flwyddyn: 50%;
1 flwyddyn i 2 flynedd: 75%;
Dros 2 flynedd: 100%.

Byddai canrannau uwch yn berthnasol ar gyfer rhai dyledwyr penodol, gan ddwyn i gof amgylchiadau personol e.e. cwmni wedi diddymu, methdaliad personol.

Ar gyfer dyledwyr oedd wedi eu gohirio h.y. ffioedd preswyl Gwasanaethau Cymdeithasol oedd wedi eu gohirio tra'n aros i eiddo werthu (lle roedd pridiant ar yr eiddo), roedd darpariaeth o 10% yn berthnasol waeth beth yw'r oedran – er y byddai darpariaeth uwch yn berthnasol mewn rhai amgylchiadau e.e. cyflwr presennol yr eiddo neu werth yr eiddo neu anghydfod.

Mae SAARh yn ei gwneud yn ofynnol i adnabod dyledion yn gynt (nid yw'r arfer cyfredol yn darparu ar gyfer dyledion yn gynt na chwech mis oed, er y byddai darpariaeth yn cael ei wneud ar gyfer amgylchiadau dyledwyr unigol sy'n hysbys e.e. methdalwr, oedran llai na hyn) ac mae'n rhaid eithrio dyledion sector cyhoeddus (ar hyn o bryd mae dyledion ar gyfer y bwrdd iechyd lleol, preseptwyr mawr a lleol (cynghorau)/cyrff sy'n codi trethi ac ati, a gweinyddiaethau canolog/datganoledig ac ati wedi eu cynnwys). Gan roi ystyriaeth i SAARh9, mae angen lwfansau amharu colledion diwygiedig ac fe wneir yr ystyriaethau canlynol i gyrraedd y lwfansau diwygiedig.

Nid yw SAARh9 yn diffinio diffyg ar ddyled, ond mae'n ofynnol i sefydliad ddarparu diffiniad o'r fath sy'n gyson â'i ddibenion rheoli credyd. Defnyddir y diffiniad canlynol at ddibenion y gofyniad lwfans amharu colledion ar gyfer Mân Ddyledion, sy'n ddigon syml ac sy'n gyson â rheolaeth credyd yr Awdurdod –

Mae dyledwyr wedi diffygio ar ddyled (at ddibenion lwfans amharu colledion yng nghyswllt Mân Ddyledwyr) os nad oes taliad wedi'i dderbyn yn erbyn dyled yn y system Dyledwyr Civica (erbyn 31 Mawrth bob blwyddyn) pan fo oedran y ddyled yn fwy nag 14 diwrnod calendr o'r dyddiad pwynt treth.

Cynigir y lwfansau canlynol ar gyfer cyfnodau o hyd at chwech mis:-

- Diwrnod 1 i 14 niwrnod ar ôl codi'r anfoneb – 2%;
- 1 - 30 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 15 diwrnod i 45 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 2.5%;
- 31 - 60 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 46 diwrnod i 75 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 4.5%;
- 61 - 90 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 76 diwrnod i 105 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 7.5%;
- 91 – 168 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 106 diwrnod i 182 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 15%.

Byddai'r Cyngor wedyn yn parhau i ddefnyddio'r canrannau cyfredol ar gyfer dyledion hŷn na chwech mis o'r dyddiad pwynt treth h.y.

- 183 – 365 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 50%;
- 366 – 730 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 75%;
- 731 diwrnod neu fwy o'r dyddiad pwynt treth – 100%.

Taliadau wedi eu gohirio

O 183 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth mae'r rhain i gael eu cymhwyso ar 10% YN UNIG ac nid ar y cyfraddau uwch a ddangosir. Dim darpariaeth ar gyfer dyledion gohiriedig sy'n llai na chwech mis oed. Mae gan y Cyngor bridiannau cyfreithiol wedi'u sicrhau yn erbyn cartrefi unigolion, felly, mae'r swm ar gyfer amhariad yn is.

Yr enillion neu'r golled amhariad flynyddol fydd y newid mewn colledion credyd disgwylidig cydol oes dros y flwyddyn.

13.4 Asedau Ariannol yn cael eu Mesur ar Werth Teg trwy Elw neu Golled (FVPL)

Mae asedau ariannol sy'n cael eu mesur ar werth FVPL yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a chânt eu mesur i gychwyn a'u cario ar werth teg. Mae enillion neu golledion gwerth teg yn cael eu hadnabod wrth iddynt gyrraedd yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau.

Mae mesuriadau gwerth teg yr asedau ariannol yn seiliedig ar y technegau canlynol:-

Offerynnau gyda phrisiau'r farchnad wedi'u dyfynnu – pris y farchnad offerynnau eraill gyda thaliadau sefydlog a chanfyddadwy – dadansoddiad llif arian gostyngedig.

Mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur wedi eu categorio yn unol â'r tair lefel ganlynol:-

Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau wedi'i dyfynnu (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau yr un fath y gall yr Awdurdod gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.

Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau ar wahân i'r prisiau wedi'u dyfynnu sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n ganfyddadwy ar gyfer yr ased, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.

Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anghanfyddadwy ar gyfer yr ased.

13.5 Y Datganiadau Ariannol

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

13.6 Asedau Ariannol ar Gael i'w Gwerthu

Nid oes gan y Cyngor asedau ariannol ar gael i'w gwerthu ac yn annhebygol o gael rhai yn y tymor byr gan ni chynhwysir yr asedau ariannol yma yn y Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys 2019/20.

14. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

14.1 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu ddehongliadol i'r Cyngor sy'n debygol o fod angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu wasanaeth posibl, a phan fo modd darparu amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y Cyngor yn rhan o achos llys fyddai'n debygol o arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fo taliadau'n cael eu cyflwyno, yn y diwedd, rhoddir nhw yn erbyn y ddarpariaeth a gludir yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol – pryd y bydd hi'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu gwneir setliad llai na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i rhoddi mewn credyd yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

Pan fo disgwyl hawlio cyfran neu'r cyfan o'r taliad i setlo'r ddarpariaeth oddi ar barti arall (e.e. oddi ar hawliad yswiriant), caiff ei gydnabod fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol ond os oes sicrwydd go bendant y bydd ad-daliad ar gael os ydyw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

14.2 Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth bosib ar y Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon (Nodyn 42).

14.3 Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor.

Ni chydabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnllif o fuddiannau economaidd neu wasanaeth posibl (Nodyn 43).

15. Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn cadw amryw o gronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu i ba raddau y mae ei asedau'n fwy na'i ymrwymadau ac unrhyw gyfyngiadau, statudol neu wirfoddol, a roddir ar y defnydd o'r balansau hyn. Mae gan y Cyngor y disgresiwn i osod o'r neilltu symiau penodol fel Cronfeydd wrth Gefn y mae'n dymuno eu clustnodi i ddibenion polisi i'r dyfodol, i ymdrin â materion wrth gefn neu i reoli llif arian. Ceir crynodeb o'r rhan yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Caiff Cronfeydd wrth Gefn eu creu trwy drosglwyddo symiau o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna trosglwyddir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes taliad net yn erbyn y Dreth Gyngor ar gyfer y gwariant.

Cedwir rhai Cronfeydd wrth Gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeoliad a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio i'r Cyngor - eglurir y Cronfeydd wrth Gefn hyn yn y polisiau a'r nodiadau perthnasol.

16. Cydnabyddiaeth Refeniw

Caiff refeniw ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y cafodd ei ennill yn hytrach na phan gafodd yr arian ei dderbyn. Mae hyn yn ymwneud ag incwm a geir o werthu nwyddau (a gynhyrchir gan y Cyngor i ddibenion eu gwerthu neu eu prynu i bwrpas ailwerthu), darparu gwasanaethau (ac eithrio gwasanaethau a wnelont yn uniongyrchol â chontractau adeiladu), llog, breindaliadau a difidendau, trafodion nad oes modd eu cyfnewid (h.y. y Dreth Gyngor) a lle cynt yr oedd rhwymedigaeth wedi'i hadnabod (h.y. credydwr) ar ôl bodloni'r meini prawf cydnabyddiaeth refeniw. Caiff refeniw ei gydnabod hefyd ar enillion a all godi neu beidio o weithgareddau cyffredin megis enillion ar ail-brisio asedau anghyfredol, enillion ar werthu asedau anghyfredol ac enillion ar asedau ariannol ar-gael-i'w-gwerthu. Lle mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant, dim ond yr incwm a delir i'r Cyngor ar gyfer ei rôl fel asiant fydd yn cael ei gydnabod yn y cyfrifon. Ni fydd y swm sy'n gysylltiedig â'r trydydd parti (sef y prif swm) yn cael ei gynnwys yn y cyfrifon.

Mae refeniw'n cael ei gydnabod a'i fesur yn ôl gwerth teg y gydnabyddiaeth a dderbynnir. Dyma'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad busnes trefnus rhwng y rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd ad-daliadau a setliadau ariannol, lle'n berthnasol, yn cael eu cymryd i ystyriaeth wrth fesur gwerth teg y gydnabyddiaeth a gafwyd.

Os yw'r taliadau'n cael eu cyflwyno yn ôl telerau gohiriedig, mae'r gydnabyddiaeth a dderbynnir yn cael ei lleihau i'w gwerth presennol er mwyn sicrhau gwerth teg. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm hwn a chyfanswm y taliadau a dderbynnir yn cael ei gydnabod fel refeniw llog yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau. Mae derbyniadau tymor byr heb raddfa llog dynodedig yn cael eu mesur yn ôl y swm ar yr anfoneb wreiddiol pan fo effaith disgownt yn amherthnasol. Nid oes gwahaniaeth rhwng dyddiad cyflenwi a dyddiad talu yn achos trafodion digoncontract a rhai lle nad oes cyfnewid yn digwydd h.y. refeniw yng nghyswllt y Dreth Gyngor a threthi cyffredinol ac, felly, mesurir y trafodion hyn yn ôl y symiau llawn a dderbynnir yn eu cylch.

17. Llog Mewnol

Buddsoddir balansau arian gan y Cyngor yn unol â'i Bolisiau Rheoli Trysorlys a Buddsoddi ac fe gronnir a chredydir y llog i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Credydir llog i'r cronfeydd ymddiriedol a chronfeydd trydydd parti eraill ar sail y raddfa llog cyfartaleddig a enillwyd gan y Cyngor. Mae rhai cronfeydd wrth gefn yn derbyn llog trwy drosglwyddiad sydd wedi ei glandro ar yr un sail.

18. Prydlesau

Lle mae hynny'n berthnasol ac yn hanfodol, caiff prydlesau eu categoreiddio fel prydlesau ariannol lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'n sylweddol yr holl risgiau a'r enillion sy'n gysylltiedig â pherchenogaeth yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Nid yw'r Cyngor yn dal unrhyw brydlesau o'r math yma ac, o'r herwydd, mae'r prydlesau y mae'r Cyngor yn eu dal yn cael eu categoreiddio fel prydlesau gweithredu. Lle mae prydles yn ymwneud â thir ac adeiladau, caiff y tir a'r adeiladau eu categoreiddio ar wahân. Caiff trefniadau nad ydynt â statws gyfreithiol prydles ond sy'n trosglwyddo hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad eu cyfrif amdanynt dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol. Mae asedau wedi cael eu hadolygu gan gymryd i ystyriaeth lefel bwysigrwydd y rhenti blynyddol a gwerthoedd cyfalaf ac mae eu cynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar y lefelau hyn.

18.1 Y Cyngor fel Prydlesai

18.1.1 Prydlesau Ariannol

Os yn berthnasol ac o werth sylweddol, byddai eitemau o Eiddo, Offer a Chyfarpar a ddelir dan brydlesau ariannol yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar gychwyn y brydles yn ôl eu gwerth teg wedi ei fesur ar adeg sefydlu'r brydles (neu yn ôl gwerth cyfredol y taliadau isaf ar y brydles os ydynt yn is na'r gwerth teg). Wrth gydnabod yr ased, gwneir ymrwymiad cyfatebol i dalu i'r prydleswr. Caiff y costau uniongyrchol cychwynnol i'r Cyngor eu hychwanegu at swm cario'r ased. Caiff premiymau a delir ar adeg sefydlu prydles eu defnyddio i ddibrisio ymrwymiad y brydles. Caiff rhenti wrth gefn eu codi fel treuliau yn ystod y cyfnodau y bu iddynt godi.

Caiff taliadau prydles eu rhannu rhwng:-

- taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles; a
- tâl ariannol - sy'n cael ei ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Os yw eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu cydnabod dan brydlesau ariannol, yna byddid yn cyfrifo amdanynt drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n gyffredinol berthnasol i asedau o'r fath ar yr amod y codir am ddibrisiant dros gyfnod y brydles os yw'r cyfnod hwnnw'n llai na oes ddefnyddiol dybiedig yr ased (lle nad yw perchenogaeth yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r Dreth Gyngor i dalu costau dibrisiant neu ailbrisio a cholledion amhariad sy'n codi mewn perthynas ag asedau a brydlesir. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol call o gyllid refeniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Yn lle dibrisiant ac ailbrisio a cholledion amhariad, felly, ceir cyfraniad refeniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol a hynny drwy addasiad yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

18.1.2 Prydlesau Gweithredol

Caiff rhent a delir mewn perthynas â phrydlesau gweithredol ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar a brydlesir. Codir tâl ar sail llinell syth dros gyfnod oes y brydles, hyd yn oed oes nad yw hyn yn cyfateb i batrymau taliadau (e.e. cyfnod o rent am ddim ar gychwyn y brydles).

18.2 Y Cyngor fel Prydleswr

18.2.1 Prydlesau Ariannol

Os bydd y Cyngor yn caniatáu prydles ariannol ar gyfer eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, yna caiff yr ased berthnasol ei ddibrisio ar y Fantolen fel un y cafwyd gwared arni. Os yn berthnasol, ar gychwyn y brydles bydd swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei ddibrisio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni. Caiff enillion, sy'n cynrychioli buddsoddiad net yr Awdurdod yn y brydles, ei gredydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni (h.y. yn cael ei ddebydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg cael gwared arni), gyda chofnod o ased prydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Caiff rhent a geir ar gyfer prydles ei rannu rhwng:-

- Taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y corff a brydlesodd yr ased (ynghyd ag unrhyw bremymau a dderbyniwyd); ac
- Incwm Cyllido, sy'n cael ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Yn unol â statud, ni chaniateir defnyddio'r enillion a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg cael gwared â'r ased i ychwanegu at Falans y Gronfa Gyffredinol a rhaid trin hyn fel derbyniad cyfalaf. Lle derbyniwyd premiwm, rhaid symud hwn allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bydd y swm sy'n daladwy mewn perthynas â'r ased a brydlesir yn cael ei setlo drwy dalu rhent yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod, caiff hyn ei symud allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf sydd wedi eu Gohirio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fydd rhenti'n cael eu derbyn yn y dyfodol, bydd yr elfen ar gyfer y derbyniadau cyfalaf ar ôl cael gwared o'r eiddo yn cael eu defnyddio i ddileu'r swm sy'n ddyledus gan y corff a brydlesodd yr ased. Bryd hynny, bydd y derbyniadau cyfalaf sydd wedi eu gohirio yn cael eu trosglwyddo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau anghyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau, felly, eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

18.2.2 Prydlesau Gweithredol

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredol dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredydu i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail llinell-syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm taliadau (e.e. telir premiwm ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynnol yr eir iddynt wrth negodi a threfnu prydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a'u codi fel traul dros oes y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

19. Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol

Mae gwasanaethau a gwasanaethau cymorth yn gyfrifol am y symiau canlynol er mwyn cofnodi gwir gost dal asedau anghyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- Dibrisiant asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth;
- Ailbrisio a cholledion amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Ailbrisio wrth Gefn y gellir dileu'r colledion yn ei herbyn; a
- Amorteiddio asedau anniriaethol sydd i'w priodoli i'r gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i dalu am y costau hyn. Fodd bynnag, mae'n ofynnol iddo neilltuo cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at ei ofyniad benthycu cyffredinol. Felly, disodlir y costau hyn gan y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (MRP) ar ffurf trafodiad addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru reoliadau newydd yn 2008/09 sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol yng Nghymru wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer MRP, gan gynnwys opsiwn i ddarparu MRP dros oes ased. Mae'r polisi hefyd yn caniatáu gohirio'r MRP tan y comisiynir yr ased.

Cyfrifir darpariaeth y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) fel 2% o Ofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) CRT cychwynnol. Adolygodd y Cyngor ei bolisi MRP a newidiodd y dull o gyfrifo MRP ar gyfer elfen Cronfa'r Cyngor o 1 Ebrill 2018. Yn flaenorol, roedd y Cyngor wedi cyfrifo MRP ar sail balans lleihau o 4% ar gyfer benthycu â chefnogaeth a sail oes asedau ar gyfer eitemau cyfalaf a ariennir gan fenthycu heb gymorth. Mae'r dull newydd yn darparu dull cyson a bydd gwariant a gyllidir gan fenthycu â chefnogaeth hefyd yn cael ei godi ar sail oes asedau. Ar gyfer asedau a gyllidir gan fenthycu â chefnogaeth ar 1 Ebrill 2018, tybiwyd bod bywyd y rhain yn 50 o flynyddoedd gan y byddai'r benthyciad wedi cyllido nifer o asedau. Bydd unrhyw asedau newydd ar ôl 1 Ebrill 2018 a gyllidir drwy fenthycu â chefnogaeth a benthycu digefnogaeth yn cael eu seilio ar oes asedau a ddisgwyllir mewn gwirionedd ar gyfer yr ased hwnnw. Newidiwyd methodoleg MRP i sicrhau dull gweithredu cyson a mwy darbodus sy'n cyfateb yn fwy cywir y MRP â bywyd yr ased sy'n cael ei gyllido.

Mae eithriad i'r polisi hwn yn codi mewn perthynas â gwariant sy'n ddarostyngedig i gyfarwyddyd cyfalafu a gyhoeddwyd o dan Adran 40 (6) o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Caiff unrhyw wariant o'r fath ei amorteiddio naill ai yn unol â'r polisi uchod neu dros nifer y blynyddoedd a bennir yn y cyfarwyddyd.

Cofnodir trafodion mewn perthynas ag eiddo buddsoddi yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsodd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

20. Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth

P'un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:-

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau; ac
- y derbynnir y grantiau neu chyfraniadau.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes bydd yr amodau sydd ynghlwm i'r grant neu'r cyfraniad yn cael eu bodloni. Amodau grant yw'r gofynion y mae'n rhaid eu diwallu er mwyn bod yn gymwys i dderbyn y grant, er enghraifft, adeiladu ysgol neu allbynnau allweddol a benodir o fewn yr amodau. Mae unrhyw arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau, a'r amodau perthnasol heb eu bodloni, yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwyd. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi fel credyd yn y llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu fel Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrddroi o Balans Cronfa'r Cyngor drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei symud i'r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio. Pan fo wedi'i ddefnyddio, mae'n cael ei symud i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Mae'r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

Mae rhai cyrff sy'n rhoddi grantiau yn gosod cyfyngiadau neu'n pennu i ba bwrpas y gellir defnyddio'r grant ond nid ydynt yn dweud a fydd angen ad-dalu'r grant ai peidio.

21. Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond yn wariant nad yw'n creu ased anghyfredol wedi ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo'r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthycu, mae trosglwyddiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yna'n gwyrddroi'r symiau a godwyd fel nad oes effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

22. Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol

Mae costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu codi ar y gwasanaethau hynny sy'n cael y buddiant o'r cyflenwad neu o'r gwasanaeth yn unol â threfniadau'r Awdurdod ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol ar gyfer y pwrpas o gyfrifyddu cost-llawn ar gyfer dychweliadau ystadegol statudol, er enghraifft, dychweliadau blynyddol RA a RO Llywodraeth. Fodd bynnag, ar gyfer monitro'r gyllideb a'r cyfrifon blynyddol statudol, fe eithrir ad-daliadau ac fe adroddir ar wasanaethau corfforaethol a chefnogol fel cylchrannau gwasanaeth ac fe'i ddelir yn gyfrifol am reolaeth cyllideb.

23. Arian Tramor

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau a gaiff gymorth grant o Ewrop lle mae'r grantiau efallai'n cael eu dyrannu mewn Ewros (mai nifer y cynlluniau hyn yn lleihau). Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn. Caiff y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn ei drosi yn ôl y cyfraddau cyfnewid fel yr oeddynt ar 31 Mawrth, gyda'r enillion neu'r colledion canlyniadol yn cael eu cydnabod yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

24. Buddiannau'r Gweithwyr

24.1 Buddiannau sy'n daladwy yn ystod cyflogaeth

Y buddiannau tymor byr i'r gweithwyr yw'r rheini sy'n cael eu talu cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn – buddiannau megis cyflogau wythnosol a misol, gwyliau blynyddol gyda thâl, absenoldeb gwaeledd gyda thâl, taliadau bonws a buddiannau heblaw arian i'r gweithwyr presennol a'r rheini'n cael eu cydnabod fel treuliau i'r gwasanaethau yn ystod y flwyddyn pryd y rhydd y gweithwyr wasanaeth i'r Cyngor. Darperir ffigwr gronnus ar gyfer costau hawliadau gwyliau (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i ffwrdd *in lieu*) a enillwyd gan weithwyr a'r rheini heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn a hawl ganddynt i'w cario drosodd i'r flwyddyn ariannol ddilynol.

Mae'r ffigwr cronol yn seiliedig ar y cyfraddau perthnasol i gyflogau wythnosol a misol yn y flwyddyn gyfrifo ddilynol, sef pryd y bydd y gweithiwr yn cymryd y budd. I atal amrywiadau gael effaith ar y Dreth Gyngor, mae'r newidiadau blwyddyn ar flwyddyn yn y gost a gynhyrchir gan y cronni yma'n cael ei godi yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau, ond wedyn caiff ei wyrddroi trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronol, fel bod buddiannau gwyliau yn cael eu codi yn erbyn refeniw yn ystod y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Nid yw'r Cyngor yn rhoddi buddiannau tymor hir i weithwyr h.y. y rheini nad oes disgwyl y byddant yn cael eu talu neu eu setlo cyn pen 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

24.2 Buddiannau Terfynu

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol. Codir y buddiannau hyn ar sail gronol i'r llinell gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan na fedr y Cyngor mwyach dynnu'n ôl y cynnig o'r buddiannau hynny neu mewn achosion lle mae'r Awdurdod yn cydnabod costau ailstrwythuro.

Pan fo buddiannau terfynu'n golygu ychwanegu at bensiynau (fel arfer ar ffurf blynyddoedd ychwanegol), mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu bensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifiwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer ychwanegiadau pensiwn a dalwyd fel buddiannau ar adeg terfynu cyflogaeth a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

24.3 Buddiannau Ôl-Gyflogaeth

Mae gan weithwyr y Cyngor hawl i fod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn sydd ar wahân i'w gilydd:-

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran yr Adran Addysg; a
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau diffiniedig i aelodau (lwmp swm ymddeol a phensiwn), a enillwyd tra oedd gweithwyr yn gweithio i'r Cyngor.

24.4 Cynllun Pensiwn Athrawon

Oherwydd trefniadau cynllun yr athrawon, nid yw'n bosib fel arfer priodoli'r atebolrwydd am y buddiannau hyn i'r Cyngor. Felly, mae cyfrif am y cynllun fel petai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes yn y Fantolen gydnabyddiaeth yng nghyswllt unrhyw atebolrwydd i dalu buddiannau yn y dyfodol. Codir yn erbyn y llinell Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Asiantaeth Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

24.5 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Gall unrhyw weithwyr (ac eithrio athrawon) a Chynghorwyr, yn amodol ar feini prawf cymhwyso penodol, ymuno gyda'r Cynllun Pensiwn ar gyfer Llywodraeth Leol. Enw'r Cynllun yw Cronfa Bensiwn Gwynedd a chaiff ei gweinyddu gan Gyngor Gwynedd yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013 ar ran y cyflogwyr sy'n rhan ohono. Yn unol â Safon Gyfrifo Ryngwladol (SGR19), mae'r Cynllun ar gyfer Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif fel cynllun buddiannau diffiniedig.

Mae'r rhwymedigaethau i Gynllun Pensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl dull actiwaraid gan ddefnyddio'r dull uned ragamcanedig - h.y. asesiad o'r taliadau a weir yn y dyfodol yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau yng nghyswllt cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant y gweithwyr, ayyb., a hefyd ar ragamcanion yng nghyswllt enillion rhagamcanedig y gweithwyr presennol.

Rhoddir disgownt yn erbyn y rhwymedigaethau i lawr i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt real, yn seiliedig ar raddfa dychweliad arwyddol ar fondiau Llywodraeth y DU wedi ei addasu ar gyfer ychwanegiad at y cynnyrch sy'n adlewyrchu'r risg ychwanegol sydd ynghlwm wrth ddefnyddio cynnyrch Bondiau Corfforaethol AA - a adwaenir fel taeniad credyd.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:-

- Stociau a ddyfynnir - pris bid presennol;
- Stociau heb eu dyfynnu - amcangyfrif proffesiynol;
- Stociau fesul uned - pris bid presennol; ac
- Eiddo – eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r newid yn y rhwymedigaethau pensiwn net yn cael ei ddadansoddi fesul pedwar rhan:-

- a) Costau gwasanaeth cyfredol - cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi ei ddyrannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau y mae'r gweithwyr yn gweithio iddynt.
- b) Costau gwasanaeth y gorffennol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd penderfyniadau a wnaed eleni ac effaith y rheini yn ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd ym mlynnyddoedd y gorffennol - debyd i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir. Llog net ar yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig, h.y. y costau llog net i'r Cyngor - mae'r newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig sy'n codi o dreigl amser yn cael ei godi i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cael ei glandro drwy ddefnyddio'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddiwyd i fesur yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod, i'r ymrwymiad net diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod (gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod fel canlyniad cyfraniadau a thaliadau buddiannau).
- c) Ail-fesuriad yn cynnwys:-
 - Yr enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio unrhyw symiau sydd eisoes wedi'u cynnwys yn y llog net ar fuddiannau net diffiniedig) sy'n cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall;

- Enillion a Chollodion Actiwaraid - newidiadau yn yr ymrwymadau pensiwn net sy'n codi am nad yw'r digwyddiadau yn cyfateb i'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraid diwethaf neu oherwydd bod yr actiwaraid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau. Mae hyn yn cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

ch) Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian parod a dalwyd i mewn fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa pensiwn fel setliad o rwymedigaethau; heb ei gyfrif fel traul.

Mewn perthynas â buddiannau ymddeol, mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa pensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifiwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddiannau ymddeol a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa pensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol yn y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau felly'n fesur o'r manteision i'r Gronfa Gyffredinol yn sgil yr arfer o gyfrif am fuddiannau ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na phan enillir buddiannau gan weithwyr.

24.6 Buddiannau Dewisol

Yn ogystal, mae gan y Cyngor rai pwerau cyfyngedig i dalu buddiannau ymddeoliad dewisol pan fo gweithwyr yn ymddeol yn gynnar. Mae unrhyw rwymedigaethau y tybir eu bod am godi yn sgil rhoi dyfarniad i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) yn cronni yn ystod blwyddyn y penderfyniad a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisiâu â'r rheini a ddefnyddir yng nghyswllt Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

25. Eitemau Eithriadol

Lle mae hynny'n berthnasol a lle mae eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol yng nghyswllt y cyfrifon yma, caiff natur a swm yr eitemau eu datgelu ar wahân naill ai ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr neu yn y nodiadau ar y cyfrifon, gan ddibynnu ar arwyddocâd yr eitemau o ran cael dealltwriaeth o berfformiad ariannol y Cyngor.

26. Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)

Gan fod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar gyfer casglu incwm TA, nid yw'n cynnwys y sefyllfa ariannol o ran y trethdalwyr ac nid yw ond yn adrodd ar y sefyllfa ariannol net gyda'r Llywodraeth Ganolog yn ei Fantolen. Felly, os ydi'r swm a gesglir gan yr Awdurdod oddi ar drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu) yn fwy na delir i Llywodraeth Cymru ar 31 Mawrth, mae'r swm sydd heb ei dalu eto i Lywodraeth Cymru in cael ei gynnwys yn y Fantolen fel credydwr. Yn yr un modd, os yw'r arian a dalwyd i Llywodraeth Cymru yn fwy na'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu), mae'r swm dros ben yn cael ei gynnwys yn y Fantolen fel dyledwr. Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o ddyledion TA, lwfansau amhariad, rhagdaliadau a gordaliadau yn ei gofnodion cyfrifon sylfaenol; fodd bynnag, i ddiben y cyfrifon terfynol, caiff y balansau hyn eu cyfuno'n un cyfrif asiantaeth, gyda'r ffigyrau ar gyfer dyledwyr/credydwyr yn ymddangos fel ffigwr net ar gyfer y gronfa genedlaethol. Cost y lwfans casglu a dderbynnir gan Gyngor Sir Ynys Môn yw incwm y Cyngor sy'n bilio a chaiff ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Nid yw'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Llif Arian heblaw am yr arian a ddeler yn ôl mewn perthynas â'r lwfans casglu. Mae unrhyw wahaniaeth rhwng yr arian a gasglwyd oddi wrth drethdalwyr TA â'r arian sydd yn cael ei dalu i'r Gronfa Drethi Annomestig yn cael ei gynnwys o fewn y gweithgareddau ariannol yn Natganiad y Llif Arian.

27. Incwm a Gwariant Asiantaeth

Yn unol ag amryfal bwerau statudol, gall Cyngorau gytuno gydag awdurdodau lleol eraill, cwmnïau dŵr ac adrannau'r llywodraeth i wneud gwaith ar eu rhan. Caiff y corff sy'n gwneud y gwasanaethau asiantaeth ei ad-dalu gan y corff cyfrifol hyd at swm a gymeradwywyd ynghyd ag unrhyw gyfraniad y cytunwyd arno tuag at gostau gweinyddol. Dim ond y symiau sy'n gysylltiedig â'r Cyngor, er enghraifft y ffioedd a gafwyd am ddarparu gwasanaethau'r asiantaeth, fydd yn cael eu cynnwys yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y Cyngor.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu yn ysod y flwyddyn fel asiant ar ran:-

Llywodraeth Cymru - casglu Trethi Annomestig (TA) a thalu'r symiau a gasglwyd i Lywodraeth Cymru, llai'r swm a gadwyd yn ôl ar gyfer y lwfans costau casglu;

Llywodraeth Cymru – Benthyciadau Cartrefi Gwag, lle mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant rhwng Llywodraeth Cymru a derbynyddion y Benthyciadau Cartrefi Gwag.

**DATGANIAD ARIANNOL ATODOL
CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**

Datganiad Incwm a Gwariant am y flwyddyn yn diweddu 31ain Mawrth 2021

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
<u>Gwariant</u>		
Rheoli a Chynnal a Chadw - Atgyweirio a Chynnal a Chadw	3,147	3,512
Rheoli a Chynnal a Chadw - Goruchwyllo a Rheoli	5,001	5,134
Rhenti, Ardrethi, Trethi a Thaliadau Eraill	144	61
Dibrisiant, Amhariad a Chollodion Ailbrisio Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol	9,610	9,989
Costau Rheoli Dyled	12	12
Symudiad yn y Ddarpariaeth Amhariad ar gyfer Dyledion Drwg	57	118
Symudiad yng Nghroniad Absenoldebau Cronedig	58	71
Cyfanswm Gwariant	18,029	18,897
<u>Incwm</u>		
Rhenti Preswyl	(18,313)	(18,025)
Rhenti Dibreswyl	(212)	(219)
Taliadau am Wasanaethau a Chyfleusterau	(212)	(209)
Cyfraniadau tuag at Wariant	(132)	(92)
Arall	(169)	(172)
Cyfanswm Incwm	(19,038)	(18,717)
Gwariant Net Gwasanaethau CRT fel yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan	(1,009)	180
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Costau Craidd Corfforaethol a Democrataidd	56	56
Gwariant Net Gwasanaethau CRT	(953)	236
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Incwm a Gwariant Gweithredol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan		
(Ennill) ar werthu Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol CRT	-	-
Ailbrisio Asedau	(94)	(31)
Llog Taladwy a Thaliadau Cyffelyb	1,722	1,773
Llog ac Incwm o Fuddsoddiad	(10)	(38)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Derbyniadwy:	-	-
- Lwfans Atgyweiriadau Mawr	(2,674)	(2,660)
- Arall	(2,703)	(1,541)
Diffyg am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	(4,712)	(2,261)

Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT

Eitemau a gynhwysir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a eithriwyd o'r symudiad ar Falans CRT am y flwyddyn

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Blaenorol	(8,597)	(8,387)
Diffyg/(Gwarged) am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	-	-
Addasiadau rhwng Seiliau Cyfrifo ac Ariannu yn ôl Statud	(4,787)	(2,261)
	3,642	2,051
Gostyngiad/(Cynnydd) Net cyn Trosglwyddiadau i / o Gronfeydd Wrth Gefn	(1,145)	(210)
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	-	-
Gostyngiad/ (Cynnydd) Net yn y Flwyddyn ar y CRT	(1,145)	(210)
Addasiad i arian wrth gefn	-	-
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Cyfredol	(9,742)	(8,597)

NODIADAU AR Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

NODYN 1 – CYFRIF REFENIW TAI

Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn gofnod o wariant ar, ac incwm o, ddarparu tai Cyngor lleol, ac mae ffurf a chynnwys y Cyfrif yn cael ei ragnodi gan statud. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei "amgáu" a rhaid iddo fod yn hunangynhaliol. Mae cyfraniadau i ac o'r Cyfrif Refeniw Tai (e.e. o Gronfa'r Cyngor) yn cael eu cyfyngu i amgylchiadau arbennig.

NODYN 2 – STOC DAI

Mae pandemig Covid wedi effeithio ar allu'r Cyngor i brynu hen Dai Cyngor a chomisiynu eiddo sydd newydd ei adeiladu. Ar 31 Mawrth 2021, cyfanswm nifer yr anheddau oedd 3855, cynnydd o 3 o 2019/20, gyda'r rhaniad yn ôl y math o annedd wedi'i ffurfio fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2020
Stoc y Cyngor		
Tai	2,043	2,041
Tai Unllawr	1,054	1,054
Fflatiau	750	749
Fflatiau un ystafell	8	8
Cyfanswm Stoc y Cyngor	3,855	3,852

NODYN 3 – GWARIANT CYFALAF CYFRIF REFENIW TAI

	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Buddsoddiad cyfalaf		
Tai	12,623	11,811
Ffynonellau Cyllido		
Derbyniadau Cyfalaf	-	-
Grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill	(5,377)	(4,202)
Cyllido Refeniw Uniongyrchol	(7,246)	(7,609)
Cyfanswm	(12,623)	(11,811)

Defnyddiwyd y Lwfans Atgyweiriadau Mawr o £2.674m ar gyfer 2020/21 yn llawn yn ystod y flwyddyn (£2.660m yn 2019/20).

NODYN 4 – DIBRISANT AC AMHARIAD MEWN PERTHYNAS AG EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

	2020/21 Dadgydnabod £'000	2020/21 Dibrisiant £'000	2020/21 Cyfanswm £'000	2019/20 Dadgydnabod £'000	2019/20 Dibrisiant £'000	2019/20 Cyfanswm £'000
Tir	-	-	-	-	-	-
Anheddau	5,654	3,701	9,355	6,213	3,533	9,746
Eiddo Arall – Asedau Gweithredol	-	255	255	-	243	243
	5,654	3,956	9,610	6,213	3,776	9,989

NODYN 5 – DERBYNIADAU CYFALAF O WAREDU TIR, TAI AC EIDDO ARALL YN Y CYFRIF REFENIW TAI

	2020/21 Nifer gwerthiannau	2020/21 £'000	2019/20 Nifer gwerthiannau	2019/20 £'000
Anheddau Cyngor				
Hawl i Brynu	-	-	-	-
Ad-dalu disgownt	-	-	1	(4)
Derbyniadau Arall				
Gwerthiant tir	6	(14)	-	-
Gwerthiant eiddo arall	1	(3)	-	-
Eiddo Morgais	-	-	-	-
		(17)		(4)
Llai Gosod o'r Neilltu	-	-	-	-
CYFANSWM		(17)		(4)

NODYN 6 – ÔL-DDYLEDION RHENT A DRWG DDYLEDION A DYLEDION AMHEUS

Yn ystod 2020/21, gwelwyd cynnydd o £0.006m yn y dyledion rhenti. Gweler yn y tabl isod grynodedb o ôl-ddyledion rhenti a rhagdaliadau:-

Ôl-ddyledion Rent	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Ôl-ddyledion Tenantiaid Cyfredol	541	550
Ôl-ddyledion Gyn-denantiaid	278	275
Cyfanswm Ôl-ddyledion Rent	819	825
Blaendaliadau	(271)	(229)
Cyfanswm Dyled	548	596

Mae darpariaeth yn y Fantolen ar gyfer drwg ddyledion a dyledion amheus. Roedd y rhain yn cynnwys £0.584m yn erbyn rhenti (£0.544m yn 2019/20).

NODYN 7 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu fod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, sydd wedi ei chyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwyso rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Cydnabyddir cost buddiannau ymddeoliad yng Nghost Net y Gwasanaethau pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath fuddiannau yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn ei godi yn erbyn y Cyfrif Refeniw Tai wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly, mae cost wirioneddol buddiannau ymddeoliad yn cael ei wyrdroi allan o'r Cyfrif Refeniw Tai ar ôl Gwariant Gweithredu Net. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn:-

Cyfrif Incwm a Gwariant CRT	2020/21 £'000	2019/20 £'000
Cost Gwasanaeth Gyfredol	(292)	(589)
Cyfraniadau Cyflogwr a dalwyd yn wirioneddol	292	589
Cyfraniad i'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn	-	-

Ni fu'n bosib pennu faint o gost llogau pensiwn a dychweliad disgwylidig ar yr asedau yn yr adroddiad actiwariaid sy'n gysylltiedig â'r Cyfrif Refeniw Tai, felly, mae'r rhain wedi eu dyrannu'n llawn i Gronfa'r Cyngor.

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Grŵp Mynediad Ynys Môn	Robert G Parry OBE FRAgS
Sioe Amaethyddol Môn	Kenneth P Hughes
Partneriaeth Cymunedau Mwy Diogel Gwynedd a Môn	Llinos Medi Huws
Canolfan Gyngchori at Bopeth Ynys Môn	Nicola Roberts
Fforwm Iaith Môn	Llinos Medi Huws, Gwilym O Jones, R Meirion Jones, Ieuan Williams, Bryan Owen
Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol	Richard Dew, Eric Wyn Jones Dafydd Roberts, Nicola Roberts, Robin Wyn Williams.
Grŵp Cyfeirio Cydranddeiliaid Betsi Cadwaladr	Llinos Medi Huws
Pencampwr Gofalwyr	Robert G Parry OBE FRAgS
Pencampwr Diogelu Oedolion	Llinos Medi Huws
Pencampwr Plant Mewn Gofal	Richard Griffiths
Pencampwr Amrywiaeth	Margaret Murley Roberts
Pencampwr Cydraddoldeb	Nicola Roberts
Pencampwr Aelodau	Robert Llewelyn Jones
Pencampwr Pobol Hyn	Robert Llewelyn Jones
Pencampwr Sgriwtini	Gwilym O Jones
Pencampwr Lluoedd Arfog	Richard Dew
Pencampwr Plant a Phobl Ifnac	Llinos Medi Huws
Llys Llywodraethwyr Prifysgol Bangor	R Meirion Jones
Cwmni CYNNAL AGM	Margaret Murley Roberts
Cwmni Fran Wen	Vaughan Hughes
Pwyllgor Rheoli CYNNAL	R Meirion Jones, Dafydd Roberts
Partneriaeth Cyrchfan Môn	Richard Dew
Panel Maethu	Richard Griffiths
Grŵp Llandrillo/Menai	R Meirion Jones
Cyd-Bwyllgor GwE	R Meirion Jones
Panel Mabwysiadu Gwynedd a Môn	Dylan Rees
Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd a Môn	Llinos Medi Huws
Pwyllgor Cronfa Bensiynau Gwynedd (Cyngor Gwynedd)	Robin Wyn Williams
Cyd-bwyllgor Cymru	John Griffith, Dafydd Rhys Thomas
Medrwn Môn	Llinos Medi Huws
Bwrdd Aelodau Consortiwm Awdurdodau Lleol Cymru (CLAW)	Robert G Parry OBE FRAgS
Menter Môn	Ieuan Williams
Cyd-Bwyllgor Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	Robert G Parry OBE FRAgS
Cyngor Iechyd Cymuned Gogledd Cymru (Pwyllgor Lleol Môn)	Trefor Lloyd Hughes MBE, Glyn Haynes, Dylan Rees
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Richard Griffiths, Dylan Rees, Eric Wyn Jones
Pwyllgor Archwilio Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Eric Wyn Jones

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Panel Gweithredol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Richard Griffiths, Dylan Rees
Cymdeithas Tai Gogledd Cymru	Alun Wyn Mummery
Bwrdd Arweinyddiaeth Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Panel Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	Dylan Rees
Grŵp Llywio Adolygiad Cynllun Gwastraff Rhanbarthol Gogledd Cymru	Robert G Parry OBE FRAgS
Cydbwyllgor Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Richard Dew, Robert G Parry OBE FRAgS
Bwrdd Cymunedau Mwy Diogel Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Partneriaeth Twristiaeth Gogledd Cymru	Carwyn Jones
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd Penrhoslligwy	Vaughan Hughes
Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus (Môn & Gwynedd)	Llinos Medi Huws
Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol	Llinos Medi Huws
Partneriaeth Cronfa Datblygu Cynaliadwy	Richard Dew
Ymddiriedolaeth yr Harbwr, Caernarfon	Robert G Parry OBE FRAgS
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Gwilym O Jones, R Meirion Jones, Alun Mummery
Cymdeithas Awdurdodau Lleol Cymru	Llinos Medi Huws, Ieuan Williams
Grŵp Cyswllt Prosiect Wylfa Newydd	John Griffith, Richard Griffiths, Kenneth P Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones, Dafydd Rhys Thomas
Grŵp Rhanddeiliad y Safle Wylfa	John Griffith, Richard Griffiths, Kenneth P Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Gwilym O Jones, Richard Owain Jones

ADDASIAD BLWYDDYN FLAENOROL

Mae Addasiad Blwyddyn Flaenorol yn addasiad perthnasol sy'n ymwneud â'r blynyddoedd blaenorol sy'n deillio o newidiadau mewn polisiau cyfrifo neu gywiriad i gamgymeriadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol arferol neu addasiadau o amcangyfrifon cyfrifo a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

ADNODDAU HYLIFOL

Buddsoddiadau ased cyfredol sy'n rhwydd i'w gwaredu gan y Cyngor heb aflonyddu ar ei fusnes ac sydd naill ai:-

- Yn drosglwyddadwy'n hawdd i symiau hysbys o arian parod ar, neu'n agos at, y swm a gludir; neu
- Yn cael eu masnachu mewn marchnad weithredol.

AMHARIAD

Lleihad mewn gwerth ased anghyfredol dan ei swm a gludir yn y Fantolen. Fel arfer, mae hyn oherwydd digwyddiad sydd wedi gostwng gwerth ased yn sylweddol, er enghraifft tân neu os mae ased wedi darfod.

ARIAN A NEILLTUIR (APPROPRIATION)

Y symiau a drosglwyddir rhwng y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r cronfeydd refeniw neu gyfalaf wrth gefn.

ARCHWILIO CYFRIFON

Archwiliad annibynnol o faterion ariannol y Cyngor.

ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN

Dyma'r arian mewn llaw, arian a ordynnwyd, arian a ddelir mewn cyfrifon banc a buddsoddiadau tymor byr (e.e. 3 mis) ac y gellir eu trosi'n rhwydd i symiau ariannol sy'n hysbys.

ASED

Eitem sydd â gwerth i'r Cyngor mewn termau ariannol. Mae asedau'n cael eu categorio fel rhai cyfredol neu rhai nad ydynt yn gyfredol:-

- Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu â gwerth isel iawn yn y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);
- Mae asedau anghyfredol yn rhoi buddiannau i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n darparu ar eu cyfer am gyfnod o fwy na blwyddyn a gall fod yn ddiriaethol (e.e. canolfan gymuned), neu annirweddol (e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol).

ASED WRTH GEFN

Mae ased wrth gefn yn ased posib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor.

ASEDAU ANNIRIAETHOL

Gellir diffinio eitem anniriaethol (nid un ffisegol) fel ased pan fo'r mynediad at fuddiannau economaidd i'r dyfodol y mae'n ei gynrychioli'n cael ei reoli gan yr endid adrodd. Mae Asedau Anniriaethol y Cyngor hwn yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU CYMUNEDOL

Asedau mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal am byth, nad oes iddynt oes ddefnyddiol benodadwy ac a all fod â chyfyngiadau ar eu gwaredu. Enghreifftiau o asedau cymunedol yw parciau ac adeiladau hanesyddol.

ASEDAU ISADEILEDD

Asedau anghyfredol sy'n perthyn i'r Cyngor na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, y mae gwariant yn adferadwy yn unig drwy ddefnydd parhaus o'r ased a grëwyd. Enghreifftiau yw priffyrdd, llwybrau a phontydd.

ASEDAU GWEITHREDOL

Asedau anghyfredol sy'n cael eu dal a'u meddiannu, defnyddio neu eu treulio gan y Cyngor wrth iddo ddilyn ei strategaeth ac wrth gyflenwi'n uniongyrchol y gwasanaethau hynny y mae ganddo gyfrifoldeb drostynt naill ai'n statudol neu'n ddewisol.

ASEDAU NAD YDYNT YN WEITHREDOL

Asedau anghyfredol a ddelir gan y Cyngor ond nad ydynt yn cael eu meddiannu, defnyddio neu eu treulio'n uniongyrchol wrth gyflenwi gwasanaethau. Enghreifftiau yw eiddo buddsoddiad, asedau yn cael eu hadeiladu neu asedau gwarged i anghenion tra'n disgwyl eu gwerthu neu ailddatblygu.

ASEDAU TREFTADAETH

Ased sydd hefo rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol sydd yn cael ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad at wybodaeth adiwylliant.

BENTHYCA DI-GEFNOGAETH

Gall y Cyngor fenthycu arian ychwanegol i'r benthyca â chefnogaeth y Llywodraeth i gyllido ei wariant cyfalaf cyn belled a'i fod yn fforddiadwy a chynaliadwy. Fe lywodraethir y pŵer yma gan Gôd Pwyllog CIPFA, a mae'r Cyngor yn lwyr gydymffurfio â hwn.

BENTHYCA DROS DRO

Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BENTHYCA GYDA CHEFNOGAETH

Mae'r Cyngor yn benthyca arian i gyllido rhan o'i raglen cyfalaf. Fe adnabyddir y benthycaid gan Lywodraeth Ganolog yn ei glandriad cyllido ar gyfer y Cyngor.

BUDD-DALIADAU TAI

System o gymorth ariannol i unigolion tuag at gostau tai penodol a weinyddir gan awdurdodau, gyda chymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

BUDDIANNAU Â DISGRESIWN (PENSIYNAU)

Buddiannau ymddeoliad, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol, gytundebol neu adeiladol i'w dyfarnu, ac sy'n cael eu dyfarnu'n ôl pwerau dewisol y Cyngor fel y Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau Dewisol) 1996.

BUDDIANNAU YMDDEOLIAD

Bob ffurf o gydnabyddiaeth a roddir gan gyflogwr yn lle gwasanaethau a gyflenwyd gan weithwyr sy'n daladwy ar ôl terfyn y gyflogaeth.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)

Bydd buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael eu cyfrifo yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae'n ofynnol hefyd ar awdurdodau i ddatgelu, fel rhan o ofynion datgelu sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad, cyfran o asedau'r cynllun pensiwn sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau gwaelodol.

BUSNES HYFYW

Y cysyniad fod y Datganiad Cyfrifon yn cael ei baratoi ar y dybiaeth y bydd y Cyngor yn parhau mewn bodolaeth weithredol am y dyfodol rhagweladwy.

BWRDD BENTHYCIADAU GWEITHIAU CYHOEDDUS (PWLB)

Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a/neu fwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y llywodraeth fenthycu ei hun.

CIPFA

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo. Y prif gorff proffesiynol a rheoleiddiol ar gyfer cyfrifon llywodraeth leol.

COLLEDION CREDYD

Hwn yw'r gwahaniaeth rhwng y symiau arian sy'n ddyledus i'r Awdurdod yn unol â'r contract a'r holl lif arian ddisgwylir i'r Awdurdod ei dderbyn, wedi ei ddisgowntio ar y raddfa llog effeithiol gwreiddiol.

COLLEDION CREDYD DISGWYLIEDIG 12 MIS

Hwn yw'r cyfran o golledion credyd disgwylidig oes gyfan sy'n cynrychioli'r colledion credyd disgwylidig sy'n deillio o ddiffyg offeryn ariannol sy'n bosib o fewn deuddeng mis ar ôl y dyddiad adrodd.

CONTRACT TYMOR HIR

Contract a ffurfir ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased sylweddol unigol neu ddarpariaeth gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio prosiect unigol), ble bo'r amser a gymerir i gwblhau'n sylweddol y contract o'r fath fel ei fod yn disgyn i mewn i fwy nag un flwyddyn ariannol.

COST GWASANAETH CYFREDOL (PENSIYNAU)

Y cynnydd mewn gwerth cyfredol o rwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y disgwylir iddo ddeillio o wasanaeth gweithiwr yn y flwyddyn bresennol.

COST GWASANAETH YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y cynnydd yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun sy'n gysylltiedig â gwasanaeth gweithiwr mewn blynnyddoedd ariannol blaenorol sy'n deillio yn y flwyddyn ariannol bresennol o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddiannau ymddeoliad.

COSTAU HEB EU DOSBARTHU

Dyma orbenion nad yw unrhyw ddefnyddiwr yn cael budd ohonynt yn awr ac, fel y cyfryw, nid ydynt yn cael eu dosrannu i wasanaethau.

COST LLOG (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig, y cynnydd disgwylidig yn ystod y flwyddyn ariannol o werth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun oherwydd bod y buddiannau yn un flwyddyn ariannol yn agosach at setliad.

CORFFORAETHOL A DEMOCRATAIDD CRAIDD

Mae'r Corfforaethol a Democrataidd Craidd yn cynnwys yr holl weithgareddau penodol y mae awdurdodau lleol yn ymgymryd â nhw oherwydd eu bod yn awdurdodau etholedig, amlbwrpas. Felly, mae cost y gweithgareddau hyn yn uwch na phe byddai cyfres o gyrff annibynnol, un pwrpas, enwebedig yn rheoli'r un gwasanaethau. Felly, nid oes sail resymol dros ddyrannu'r costau hyn i wasanaethau.

COSTAU CYLLIDO CYFALAF

Costau cyllido cyfalaf yw unrhyw gostau ychwanegol sy'n deillio o fenthycu i gyllido prosiectau cyfalaf. Tuedda rhain i fod y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau a gymerir a'r gost Darparieth Refeniw Isaf (MRP) a godir ar gyllid prosiectau drwy fenthyciadau. Y MRP yw'r isafswm mae'n rhaid codi i'r cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn daparu ar gyfer ad-dalu benthyciadau a symiau arall fenthycwyd gan y Cyngor.

CREDYDWR

Swm sy'n ddyledus i unigolion neu sefydliadau eraill gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol honno.

CRONFEYDD WRTH GEFN

Croniad gwarged, diffygion a meddiannau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur refeniw ar gael a gellir eu gwario neu eu clustnodi ar ddisgresiwn y Cyngor. Ni ellir defnyddio peth cronfeydd wrth gefn cyfalaf, fel y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, i gwrdd â gwariant cyfredol.

CRONFEYDD WRTH GEFN DEFNYDDIADWY

Symiau penodol a osodir o'r neilltu ar gyfer pwrpasau polisi'r dyfodol neu ar gyfer digwyddiadau annisgwyl. Gall eu defnyddio i gyllido gwariant neu i leihau trethi.

CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

Y cronfeydd wrth gefn a ddefnyddir i amsugno'r gwahaniaeth rhwng y canlyniad o ddefnyddio ymarferion cyfrifo cywir â gofyniad trefniadau statudol ar gyfer cyllido gwariant. Mae cronfeydd wrth gefn o'r fath yn cynnwys enillion a cholledion heb eu gwireddu mewn perthynas ag ail-brisio eiddo, offer a chyfarpar ble mae rhaid gwerthu'r ased cyn i'r gwerth fod ar gael.

CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH

Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor i bwrpasau fel gwobrwyon, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

CRONIADAU

Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod nwyddau/gwasanaethau a dderbyniwyd yn y flwyddyn neu incwm a gwariant a enillwyd neu yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn ariannol, ond nad oedd taliad gwirioneddol wedi ei dderbyn neu ei wneud ar ei gyfer ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL

Yr holl symiau a delir i, neu sy'n dderbyniadwy gan, weithiwr a symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyn belled ag y mae'r symiau hynny'n daladwy yn nhreth incwm y DU) a gwerth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a dderbyniwyd heblaw mewn arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn cael eu heithrio.

CYFNOD CYFRIFO

Y cyfnod o amser a gynhwysir yn y cyfrifon, fel arfer cyfnod o ddeuddeng mis yn cychwyn ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifo yw dyddiad y Fantolen, fel arfer 31 Mawrth y flwyddyn ddilynol.

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor, sy'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n deillio o'r ddarpariaeth llety tai gan y Cyngor.

CYLLIDEB

Datganiad o faint o gyllid y mae'r Cyngor wedi ei neilltuo i bob gwasanaeth a swyddogaeth i'w wario neu ei godi mewn incwm ar gyfer y flwyddyn ariannol.

CYLLIDO CYFALAF

Cyllid sydd ar gael i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf yn cynnwys benthyca, prydlesu, cyllido refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn refeniw a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG

Cynlluniau pensiwn ble bo buddiannau a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a dalwyd, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

CYSONDEB

Y cysyniad fod triniaeth gyfrifo o eitemau tebyg o fewn blwyddyn ariannol ac o un flwyddyn i'r nesaf yr un fath.

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

Mae'r datganiad yn anelu i ddangos sut defnyddir gwariant blyneddol a sut y'i gyllidiri o adnoddau. Dangosa'r golofn gynta, y gwariant net a godir i'r Gronfa Gyffredinol a balansau'r CRT, y gwir effaith o'r gost o ddarparu gwasanaethau am y flwyddyn, ac eithrio addasiadau cyfrifo.

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN

Dangosir y datganiad y symudiad o gychyn y flwyddyn i'w diwedd ar gyfer yr holl gronfeydd wrth gefn ddefnyddiadwy a ddelir gan y Cyngor ac y gellir eu defnyddio i gyllido costau'r Cyngor neu i leihau trethiant lleol, ynghyd â chronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio.

DARPARIAETH

Swm a osodir o'r neilltu yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion i'r dyfodol sy'n sicr neu'n debygol iawn, o ddigwydd ond bod y symiau neu'r dyddiadau pryd y byddant yn digwydd yn ansicr.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Un o brif ddatganiadau ariannol y Cyngor sy'n cofnodi'r holl incwm a gwariant ar gyfer y Cyngor wedi ei gategoreiddio'n unol â gofynion safonol CIPFA fel y gellir cymharu awdurdodau.

DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r datganiad llif arian yn dangos y newidiadau yn yr arian a'r cywerthoedd ariann sydd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol.

DERBYNIADAU CYFALAF

Yr elw o waredu tir neu asedau anghyfredol. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir i lawr gan y llywodraeth, ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refferiwl.

DIBRISIANT

Mesur o'r gost o wisgo allan, defnyddio neu fel arall leihau oes economaidd ddefnyddiol asedau anghyfredol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol, p'un a yw hynny o ddefnydd, treulid amser neu ddarfodiad trwy newidiadau technegol neu rai eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon Terfynol.

DYCHWELIAD DISGWYLIEDIG AR ASEDAU PENSIWN

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig a gyllidir, hwn yw'r raddfa dychweliad ar gyfartaledd, yn cynnwys incwm a newidiadau mewn gwerth teg ond yn net o dreuliau cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes y rhwymedigaeth gysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

DYLED NET

Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

DYLEDWR

Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor gan unigolion neu sefydliadau eraill am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARIAID

I gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y newidiadau mewn gwarged neu ddiffyg actiwaraid sy'n codi oherwydd:-

- Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r tybiaethau actiwariaid a wnaethpwyd i'r prisiant diwethaf (enillion a cholledion profiad); neu
- Fod y tybiaethau actiwaraid wedi newid.

GRANT CYNNAL REFENIW

Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, yn cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

GRANTIAU LLYWODRAETH

Grantiau a wneir gan y llywodraeth tuag at naill ai wariant refeniw neu gyfalaf gan ddisgwyl cydymffurfiaid yn y gorffennol neu i'r dyfodol gyda rhai amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgareddau'r Cyngor. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun neilltuoel neu gall gefnogi gwariant refeniw'r Cyngor yn gyffredinol.

GWAITH YN MYND YN EI FLAEN (WIP)

Cost gwaith a berfformir ar brosiect heb ei orffen ar ddyddiad y Fantolen.

GWARIANT CYFALAF

Gwariant ar brynu ased anghyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu draw i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at, ac nid cynnal yn unig, werth ased presennol anghyfredol. Mae enghreifftiau'n cynnwys : adeiladu ysgol newydd, prynu offer TG, adnewyddu sylweddol cartref gofal.

GWARIANT REFENIW

Treuliau dydd i ddydd o ddarparu gwasanaethau.

GWARIANT REFENIW A GYLLIDIR O GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)

Gwariant y gellir ei ohirio'n gywir (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran natur) ond nad yw'n arwain at, neu'n parhau i gydweddu ag, ased diriaethol. Enghreifftiau o daliadau gohiriedig yw grantiau o natur cyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GWASANAETHAU ASIANTAETH

Y Gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor i drydydd parti neu ar ran sefydliad arall.

GWERTH GWEDDILLIOL

Gwerth net ased y gellir ei wireddu ar ddiwedd ei oes ddefnyddiol.

GWERTH LLYFR NET

Y swm y mae asedau anghyfredol yn cael eu cynnwys yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu werth cyfredol llai'r symiau cronus ar gyfer dibrisiant.

GWERTH NET

Gwerth y Cyngor o gyfanswm asedau llai cyfanswm rhwymedigaethau.

GWERTH TEG

Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnewid amdano mewn trafodion hyd braich, llai, ble bo'n berthnasol, unrhyw grantiau derbyniadwy tuag at brynu neu ddefnyddio'r ased.

GWERTH TRETHADWY

Rhent tybiedig blynyddol hereditament, a ddefnyddir i bwrpasau Trethi Annomestig.

ISAFSWM DARPARIAETH REFENIW (MRP)

Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-daliad benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR

Defnyddir y dull gyfradd log sydd mewn grym gweithredol i fesur beth yw gwerth cludadwy ased ariannol neu rywmedigaethau a fesurir yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig, ac i ddyrannu incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd log sydd mewn grym yw hwnnw sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes ddisgwyledig yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo'n y lle cyntaf. Mae'r gyfradd log sydd mewn grym yn cael ei diwygio yn ôl y tâl llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

Yn achos asedau a rhywymedigaethau ariannol a gludwyd yn ôl y gost gan fod y llog sydd mewn grym yr un faint â'r llog cludo, mae'r gwerth cludo'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronuss.

MATEROLIAETH

Y cysyniad y dylai'r Datganiad Cyfrifon gynnwys yr holl symiau y gellid disgwyl iddynt, pe gadewid hwy allan neu eu cam-ddatgan, arwain at lurguniad o'r datganiadau ariannol ac, yn y pen draw, gamarwain defnyddiwr y cyfrifon.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL (UEL)

Y cyfnod dros yr hwn y bydd y Cyngor yn cael buddiannau o ddefnydd ased anghyfredol.

PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Ceir diffiniad manwl o Bartïon Cysylltiedig yn SGR 24. I bwrpasau'r Cyngor, ystyrir fod partïon cysylltiedig yn cynnwys Llywodraeth Ganolog, Awdurdodau Lleol a chyrff arall, sy'n codi un ai praeseptau neu ardollau ar y Cyngor. Gall partïon cysylltiedig hefyd gynnwys is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig, a cydfenter a phartïon cydfenter ac yn enwedig Aelodau a phrif swyddogion y Cyngor.

Pan yn ystyried pwy sy'n barti cysylltiedig, rhoddir sylw hefyd i drafodion yn gysylltiedig ag aelodau teulu agos neu gartref unrhyw unigolyn a restrir.

PRAESEPT

Yr ardoll a wneir gan awdurdodau praesept ar awdurdodau bilio, sy'n ei gwneud yn ofynnol ar i'r olaf gasglu incwm y Dreth Gyngor ar eu rhan.

PRYDLES ARIANNOL

Prydles sy'n trosglwyddo'n sylweddol risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased anghyfredol i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL

Prydles ble mae'r berchnogaeth o'r ased anghyfredol yn aros gyda'r prydleswr.

RHAGLEN GYFALAF

Y cynlluniau cyfalaf mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

RHESTRAU STOC

Eitemau o ddeunyddiau crai a deunyddiau mae'r Cyngor wedi eu caffael ac sy'n cael eu dal gan ddisgwyl defnydd i'r dyfodol. Enghreifftiau yw deunyddiau traul, deunyddiau crai a gwaith sy'n mynd yn ei flaen.

RHWYMEDIGAETH

Rhwymedigaeth yw pan fo gan y Cyngor ddyled i'w thalu i unigolyn neu sefydliad arall.

- Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn dod yn daladwy neu y gellid ei galw i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, e.e. credydwy'r neu arian parod wedi'u gordynnu.
- Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd, drwy drefniant, yn daladwy tu draw i'r flwyddyn nesaf ar ryw bwynt yn y dyfodol neu i'w dalu i fwrdd trwy swm blynyddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH WRTH GEFN

Mae rhwymedigaeth wrth gefn naill ai'n:-

- Rhwymedigaeth bosib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor; neu'n
- Rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol ble nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddiad o fuddiannau economaidd, neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth gyda dibynadwyedd digonol.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN

Rhwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig ar gyfer treuliau sy'n ddyledus ar ôl y dyddiad prisiant. Mae rhwymedigaethau'r cynllun a fesurir yn ystod y dull uned a ragamcenir yn adlewyrchu'r buddiannau mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu am wasanaeth hyd at y dyddiad prisiant.

TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Mae'r Trethi Annomestig yn ardoll ar fusnesau wedi'i seilio ar raddfa genedlaethol yn y bunt a osodir gan y llywodraeth a'i luosi gan werth trethadwy asesedig yr eiddo dan sylw. Caiff ei gasglu gan y Cyngor ar ran llywodraeth ganolog ac yna ei ailddosbarthu'n ôl i gefnogi cost gwasanaethau.

TRAFODION PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir yn gwneud datgeliad o unrhyw drafodion perthnasol rhwng y Cyngor a Phartïon Cysylltiedig yn ofynnol er mwyn sicrhau fod cydranddeiliaid yn ymwybodol pryd mae'r trafodion hyn yn digwydd a'r swm a goblygiadau hynny.

Y FANTOLEN

Datganiad o werth cywir a theg o'r asedau, rhwymedigaethau a balansau eraill cofnodedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Llyfryddiaeth

CIPFA 2020. Côt Ymarfer ar gyfer Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2020/21. CIPFA, Llundain.

CIPFA 2020. Rhestr Wirio Datgeliadau 2020/21. CIPFA, Llundain.

CIPFA 2020. Côt Ymarfer ar gyfer Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2020/21 - Canllawiau ar gyfer Ymarferwyr. CIPFA, Llundain.

CIPFA 2020. Côt Ymarfer ar gyfer Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2020/21 – Diweddariad o Argraffiad 2020/21.

CIPFA 2020. Bwletin 4: Cau'r Datganiadau Ariannol 2020/21. CIPFA. Llundain.

CIPFA 2020. Gweithdai Cau Cyfrifon 2020/21 - Diweddariad yn dilyn y Gyfres a Chwestiynau Cyffredin. CIPFA. Llundain

CIPFA 2014. Bwletin LAAP 99: Arian Wrth Gefn a Balansau Awdurdodau Lleol. CIPFA. Llundain.

CIPFA 2016. Rôl y Prif Swyddog Ariannol yn Llywodraeth Leol. CIPFA. Llundain.

Trysorlys EM 2015. Llawlyfr Adroddiadau Ariannol (FReM) 2015/16.

Llywodraeth Cymru, Ystadegau ar gyfer Cymru, Ystadegau Cryno ar gyfer Rhanbarthau Economaidd Cymru, Gogledd Cymru, 30 Mai 2019.

Llywodraeth Cymru 2014. Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 Rhif 3362 (W337), Llywodraeth Cymru.

Llywodraeth Cymru 2018. Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) Rheoliadau 2018 Rhif 91 (W22).

This page is intentionally left blank